

VINKO ANTIĆ:

GLAS ISTRE III NASTAVAK

HVALA VELIKOM OKTOBRU

Moćni narodi Sovjetskog Saveza i svi potlačeni i porobljeni narodi svijeta proslavit će 27-godišnjicu Velike oktobarske revolucije svečanije nego ikad do sada.

Sva veličina slavnog Oktobra, sva mudrost neumrlog Lenjina nije možda nikad sinula tako veličanstveno kao sada, u času kad čedo Velikog oktobra — nepobjediva bratska Crvena armija — ispunjava riječi maršala Staljina o oslobađanju ne samo sovjetske zemlje, već i svih po fašizmu i nacizmu porobljenih naroda. Ti su narodi sada na vlastitom iskustvu jasno razumjeli što znači Oktobarska revolucija, što znači Sovjetski Savez, što znači Crvena armija.

7. novembra 1917. godine (25. oktobra po st. kal.) najveći je datum povijesti čovječanstva koji za njega znači početak nove sretnije ere. To je pobjeda u biti drukčija i po značaju veća nego ma koja druga.

Iz Oktobarske revolucije rodio se Sovjetski Savez i Crvena armija — smrtni neprijatelj svih tlačitelja i porobljivača.

Neprijatelji slobode još su 1918. godine uvidjeli svu opasnost pobjede izvojevane Oktobarskom revolucijom. Zato su se brzo sve imperijalističke zemlje ujedinile i napale mladu sovjetsku državu u namjeri da sruše tekovine Oktobra, da sruše sovjetsku vlast. Bile su uvjerenе da će pobijediti, ali ruski narod je već znao zašto se bori, jer mu je Partija boljševika to objašnjavala. Nakon pet godina ujedinjeni ruski narod pod vodstvom Lenjina i Staljina pobijedio je sve vanjske neprijatelje i domaće izdajice.

Od tog vremena sovjetski narod izgrađivao je svoju moćnu državu. Stvoren je do sada nevideni sklad među bratskim narodima Sovjetskog Saveza. Iz njedara dvjestomilijunskog sovjetskog naroda izrasla je silna i neuporedivo najjača vojska svijeta — Crvena armija.

Ali 22. juna 1941. godine pokušali su njemački imperijalisti još jedanput ne bi li uništili neuništive uspjehe Oktobra. Isti neprijatelji pod drugim vodama išli su za istim ciljem. Na krvavom i gorkom iskustvu još jednom su se uvjerali da se Sovjetski Savez i Crvena armija ne mogu pobijediti. Danas znaju oni i čitav svijet da su pobjede Velikog oktobra vječne i neuništive.

I junački narodi Jugoslavije znaju da bez pobjede Oktobarske revolucije koju je izvojevao veliki ruski narod, ne bi bilo ni njihove pobjede, ne bi bilo slobode, ni nove sretne demokratske federativne Jugoslavije. Otale i sva neopisiva ljubav i zahvalnost prema Sovjetskom Savezu, prema velikom Staljinu, prema slavnoj Oktobarskoj revoluciji. Otale u isto vrijeme i sva veličina ideje slavenskog bratstva.

Danas kad u glavnim gradovima naših bratskih zemalja, herojskoj Moskvi i mučeničkom, ponosnom slobodnom Beogradu grme topovi novih veličanstvenih pobjeda, dočekujemo veliki dan 7. novembar. Dok se na

zidinama Kalemegdana vijū bratske zastave Sovjetskog Saveza i nove Jugoslavije — simboli naše zajedničke borbe i slave, i pred neposrednim oslobođenjem čitave naše domovine, mi ćemo proslaviti Veliki oktobar novim snažnim udarcima po svim neprijateljima naše slobode. Herojski duh Oktobarske revolucije koji je spasio čovječanstvo od fašističke tiranije, svrstat će nas pod vodstvom ljubljenog Tita u još brojnije borbene redove za posljednji juriš na Hitlerovu Njemačku, na Berlin.

ŽIVIO PRAZNIK ČITAVOG SLBODOLJUBIVOG ČOVJEČANSTVA, 7. NOVEMBRA — DAN VELIKE I SLAVNE OKTOBARSKE REVOLUCIJE

* * *

NAŠA BRACA BUGARI

Naš narod sa velikom radošću prati razvoj događaja u susjednoj i bratskoj Bugarskoj.

Nezdрави odnosi između Srba i Bugara koji su u toku ovog stoljeća doveli do tri bratoubilačka rata, imali su korijen u imperijalističkoj politici srpskih i bugarskih vladajućih klika, koje su bacale svoje pohlepne poglede na bogatu Makedoniju, domovinu bratskog makedonskog naroda. Da bi opravdale svoje otimačke zahtjeve i jedna i druga strana tvrdile su da Makedonci kao narod ne postoje, već da su to čisti Srbi odnosno Bugari. Makedonska zemlja bila je dijeljena prema volji pobjednika bez obzira na volju makedonskog naroda da živi slobodan u svojoj nezavisnoj državi.

Bugarski imperijalisti koji su izgubili Makedoniju u ratovima od 1913. i 1915—1918. jedva su dočekali provalu Nijemaca u Jugoslaviju i smjesta su okupirali cijelu Makedoniju. Fašistička vojna klika zavela je strahoviti teror nad makedonskim narodom koji nije želio da jaram srpskih imperijalista zamijeni sa bugarskim i koji se žestoko opirao okupatoru.

Međutim herojska borba naših naroda nije ostala bez uticaja i na bugarski narod. Tako su se u Bugarskoj počele formirati partizanske jedinice koje su vodile borbu protiv njemačkih okupatora i protiv vlastitih fašističkih vlastodržaca, a priznavale su svojim vrhovnim komandantom maršala Tita. Taj se narodni pokret širio i razvijao dok nije izbio snažno na površinu kad je Crvena armija ušla u Bugarsku da obračuna sa fašističkom vladajućom klikom. Bugarski narod je sa ogromnim oduševljenjem dočekao vojsku velikog ruskog brata koji ga je pred 66 godina oslobodio od turskog ropstva. Kao u svim zemljama gdje je došla Crvena armija tako su i u Bugarskoj narodne mase zbacile fašističku vladu i preko svoje političke organizacije Otečestvenog fronta stvorile vladu od poznatih rodoljuba i istaknutih antifašista.

Iz programa nove vlade izbija čvrsta odluka Bugarske da krene novim demokratskim i naprednim putem. Ono što naši narodi najsrdačnije pozdravljaju jeste da je nova vlada udarila putem prijateljstva i bratstva sa Jugoslavijom. Bugari su se obvezali da će ispraviti sva zla koja su počinjena nad makedonskim i srpskim narodom i odrekli su se svake imperijalističke politike prema makedonskom narodu kojemu su priznali puno pravo na samoodređenje.

Kao logična posljedica novog stava bugarskog naroda došlo je do nedavnog sastanka između predstavnika vlade Otečestvenog fronta i maršala Tita. U malo riječi službenog saopćenja sadržan je sudbonosni preokret u povijesti Južnih Slavena. Sva pitanja koja se budu među našim narodima pojavljivala rješavat će se od sada u duhu prijateljstva i bratstva i nikakve reakcionarne spletke niti imperijalističke težnje neće više uspjeti da ponovno unesu razdor između nas i braće Bugara. Razvijajući i dalje bratske

i susjedne odnose demokratska i federativna Jugoslavija u zajednici sa Bugarskom Otečestvenog fronta ostvarit će san naših najvećih ljudi o velikoj državi Južnih Savena od Soče do Crnog mora.

Dr Fedor Olenković

* * *

TEST HOĆE DA BUDE JUGOSLAVENSKI

Talijanska reakcija pokušava još uvijek uvjeriti svijet o svojim pravima na naše Primorje. To pitanje koje je za nas odavna riješeno hoće da riješe bez nas i mimo nas. Talijanski reakcioneri htjeli bi naročito u Trstu da nametnu jaram slovenskom i talijanskom stanovništvu.

Kao odgovor, tršćanske ustanove otpočele su akcije sakupljanja potpisa u kojoj su građani izrazili nepokolebivu volju i želju da žive sa Slovencima u novoj federativnoj demokratskoj Jugoslaviji. Za prisajedinjenje izjavili su se ne samo talijanski radnici, već ugledni intelektualci, književnici, liječnici, advokati, poduzetnici itd. Za prisajedinjenje Trsta Jugoslaviji izjavile su se sve antifašističke organizacije žena i omladine, svi odbori Radničkog jedinstva i 120 talijanskih mjesnih odbora u Trstu. Poslata je rezolucija u kojoj se zahtijeva da se Trst pripoji Jugoslaviji i poslata su pozdravi maršalu Titu, Nacionalnom komitetu i AVNOJ-u.

U Trstu raspačavaju se talijanski prevodi govora i članaka predstavnika Narodnooslobodilačkog pokreta. Nema kuće na kojoj ne bi bilo ispisano ime Tita, NOV i POJ, Osvobodilne fronte itd. Nikakov gestapovski teror ne može ugušiti izraz priznanja prema NOV. Svaki dan se pojavljuju novi natpisi. Talijanski antifašisti provode putem letaka akciju za pripojenje Trsta Jugoslaviji, uz lozinku:

Živio slobodni Trst u slobodnoj pobjedničkoj Jugoslaviji!

(Radio Slobodna Jugoslavija, 18. X 44)

* * *

U SRAMNOJ SLUŽBI OKUPATORA

Tri godine narod Kastavštine bori se protiv fašističkih pljačkaša, jer u njemu živi visoka politička svijest. — Svijest zdravog narodnog duha koji zna da jedan narod samo borbom može pobijediti sve ono što je trulo, nepraveno i lažno.

Najprije talijanski pa onda švapski mrski gad šulja se i napada na gorluka i nezaštićena sela Kastavštine, pali i pljačka, ubija i odvodi u roblje. Ali kako kaže drugarica Marija iz gornje Kastavštine: »Ništa to nama nije, sad nan je kako kad s tešken bremenom hodimo i hodimo, i izgleda da ne moremo više, a kad si zagledal doma moreš i poteć! — Mi sada vidimo Crvenu armiju u našoj zemlji, druga Tita u oslobođenom Beogradu, našu vojsku da oslobađa Split pa ča ćemo sada stat? Sad su našu velu muku potrpimo.«

Takve svijesti nema kod mnogih građana Rijeke. Neki njeni stanovnici kao da ne znaju da oni stoje među narodom i da su sudbinski povezani uz njega. Njihovi osjećaji morali bi biti blizi narodu, ali oni nemaju ni osnovnog osjećanja za prilike u kojima žive niti za situaciju u svijetu. Među tim svijetom koji se je dao prisilno mobilisati na Rijeci ima intelektualaca i radnika, činovnika i žena, ali svi su oni jedna nesvjesna banda koja produžava boravak okupatoru u našem kraju. Sramno je to, al oni nisu ništa bolji od bande Svaba, koji u zasjedama ubijaju naše borce, batinaju na mrtvo naše ljude, siluju naše žene i režu njihova mrtva tijela.

Ovi bijedni prokisli psi propalog švapskog gospodara ne shvataju da uništavaju muku i trud vlastitog naroda kad kopaju rupe po rodnim vinogradima, kad zasipaju kamenjem »prezide« seljaka koji su u te krševite vrtove koševima nosili zemlju i svojim rukama vadili kamenje — da mu izraste malo kukuruza i fažola, malo krumpira. Ne samo to, ovi prisilno mobilisani radnici krađu od bijedne imovine seljaku, odnose drvo, koje se tako brižno čuvalo a koje okupator neštedimice sječe, i sami iskapaju krumpir po »lehama«. A to je sramno i zato će odgovarati pred narodnim sudom. Zar oni ne znaju da je iz njihovog grada, iz njihovih redova mnogo boraca u NOV i da se oni bore i žrtvuju za bolju budućnost svog rodnog grada. Što će odgovoriti ti Riječani koji rade na švapskim bunkerima kad ih bude upitao Riječanin, borac Narodno-oslobodilačke vojske ili majka ili udovica žrtve fašističkog terora na Rijeci: »Jesi li pomogao, druže, da se uništi mrski fašizam?«

D. Švalba

* * *

ŠJAJNE BORBE I. BRIGADE »VLADIMIRA GORTANA«

Hrabri sinovi Istre, borci I. brigade »Vladimira Gortana« ponovno su si osvejtali obraz u 15-dnevnom pohodu po Slovenskom primorju. Pivka, Brkini, odnanos, Postojna i Vipava govorili su ovih dana samo o Brigadi »bratje Hrvatov« i o njenim sjajnim uspjesima. Počevši 10. oktobra sa borbama u Gumancu naši hrabri borci nisu proveli na tom svom pohodu ni jedan dan a da nisu bili u borbi.

12. oktobra III. udarni omladinski bataljon jurišao je preko otvorenog polja na selo Bac, gdje su se utvrdili Švabobranci. Vidjevši ovakovu smjelost i neustrašivost naših boraca švabobranci su se dali u panični bijeg i ostavili 6 mrtvih i 4 ranjena, drugi bataljoni pobili su taj dan još 20 švapskih slugu.

15. oktobra bio je dan najvećih i najljepših pobjeda I. bataljona. Ujutro je dignut u zrak vlak, po danu su uništena u zasjedi 2 luksuzna automobila sa 5 njemačkih oficira, a u veče ulaze borci III. čete u Obrovo i bombama i parabelama napadaju neprijateljsku kasarnu. Rezultat je 16 mrtvih i 25 ranjenih Švaba.

17. oktobra 2.000 Nijemaca napalo je brigadu sa svih strana ne bi li je uništili. Taj pokušaj platili su stotinom pasjih života.

20. oktobra kod Podnanosa Švabe ponovno pokušavaju uništiti našu brigadu. Razvila se bitka, jedna od najsajnijih i najvećih koju su do sada vodili naši borci. Borbe su započele već u 7 sati ujutro protiv sve većih neprijateljskih snaga, koje su mu tokom dana dolazile u pomoć iz Trsta. I ako je neprijatelj bio brojem tri puta jači i mnogo bolje naoružan, naši borci odbijali su sve juriše do večera kad im je ponestala municija. 247 fričeva platilo je toga dana glavom sve zlo što su ga počinili nad našim narodom.

24. oktobra III. omladinski bataljon zauzima na juriš uporište Bac u kojem su se utvrdili bjelogardisti koji su pred naletom naših omladinaca sramno pobjegli.

15 dana teškog i napornog puta, 15 dana žestokih ali pobjedonosnih borbi u kojima je 480 neprijateljskih vojnika izbačeno iz stroja, provela je naša brigada u Slovenskom primorju. Tako je na 15-godišnjicu mučeničke smrti narodnog heroja Vladimira Gortana njegova brigada još jače učvrstila bratstvo i jedinstvo slovenskog i hrvatskog naroda, i pokazala kako se tuče neprijatelj i bije borba za zajedničku stvar.

Živjeli naši hrabri Istrani!

Vilim Štefan

GOSPODARSTVO

* * *

ISPUNITI DUŽNOST PREMA DOMOVINI

Zima je pred vratima. Dani bivaju sve hladniji i time se pred nas postavlja problem tople odjeće za naše hrabre borce.

Tokom Narodno-oslobodilačkog rata naš je narod već mnogo puta dao dokaze ljubavi prema svojoj vojsci, prema svojoj 43. istarskoj diviziji. Naročito je to došlo do izražaja u augustu ove godine, kada je Istra dala za svoju vojsku 269.207 kg pšenice.

A sada, kad pred našim borcima stoje kišni i hladni dani borbe na položaju, hoćemo li dopustiti da oni koji liju svoju krv za slobodu svijju nas stradavaju od zime.

Ne! Naša narodna vlast, naši NOO-i i čitav naš narod učinit će sve da im pomogne, kao što je to i do sada radio. Ne smije biti u Istri nijedne kuće, nijedne obitelji koja ne bi dala barem jedan odjevni predmet za naše sinove, braću i muževe, koji se na položaju bore protiv morskog neprijatelja.

Stoga započnimo odmah sa sakupljanjem vune, toplih odjevnih predmeta (odijela, košulja, gaća, maja, čarapa, rukavica i slično), cipela ponjava itd. Sve sakupljene stvari treba odmah predati NOO-ima koji će ih dalje uputiti našim borcima.

U ovoj teškoj borbi tisuće naših obitelji ostalo je bez svoga hranioca, bez doma, bez kruha. Deseci sela je popaljeno i uništeno. Naš Oblasni NOO nastoji svim silama da pomogne postradalom i siromašnom narodu. Tako je kotaru Labin dato 15.000 kila pšenice, kotaru Kras 5.000, a kotaru Kastav 100.000 lira za nabavku hrane. Ali sve je to vrlo malo u odnosu prema potrebama. Cijela Istra treba da podupre svoju narodnu vlast u pomaganju postradalog naroda.

Stoga treba da smjesta pristupimo organiziranom sakupljanju novčanih priloga — Narodne pomoći. Narodna pomoć treba da postane redoviti mjesečni prilog svakog Istrana bez razlike. I najsiromašniji moći će da odvoje jednu liru mjesečno da pomognu svom nesretnom bratu. Jedino će tako narodna vlast moći računati na stalni novčani prihod, koji će biti u stanju da pomaže ondje, gdje se pojavi potreba.

Pomažući tako narodne vlasti da opreme naše herojske borce i pomognu postradalom narodu, ispunit ćemo svoju dužnost svjesnih građana prema svojoj domovini Hrvatskoj.

Teodor Hreljanović

pročelnik Odjela narodnog gospodarstva

* * *

NEŠTO O MLIJEKU

»Krava se kod gubice muze«, kaže naš narod, tj. ako joj daješ dobru krmu, dat će ti više i bolje mlijeko. Nekoje rasline imaju u sebi više hranivosti, te ako ih krava uživa daje više mlijeka. Takove su biline npr. kimmel, sočna zelena krma itd. Druge pak biline smanjuju količinu mlijeka, naročito prasji petersil i korjenasto zelenje. Krma daje mlijeku okus, boju, miris, a može čak i da ga otruje.

Na mlijeko uplivaju također razne bolesti. Krava koja živi u zagušljivoj i vlažnoj staji daje slabije mlijeko od one u zdravoj staji.

Dešava se da krava daje malo mlijeka ili da mlijeko čak sasvim izostane. Uzrok tome mogu biti bolesti kao upala vimena, veliki gubitak krvi, dugotrajni proljev, bolesni probavni organi, bolne rane i slično. Krava će ponovo dati obilno mlijeka kada se te bolesti izliječe. Ali mlijeko može izostati također ako kravu ne pomuzemo do kraja.

Ako mlijeko naglo presahne, tome je najčešće kriva neredovita probava. Da bi tome izbjegli treba životinji davati sredstva koja pospješuju probavu, kao npr. lan, kimmel, kuhinjsku sol i sočnu hranu.

ŽELUČANE ZAPEKLINE KOD GOVEDA

Zapeklinom zovemo rijetko izlučivanje balege koje se ispočetka pojavljuje bez boli i vrućice. Zapeklina je lijavici oprečna pojava. Kod konja pojavljuje se veoma rijetko i tada je znak drugih bolesti. Balega se izlučuje veoma rijetko, katkada po čitave dane izostaje ili se izlučuje u malim, tvrdim sjajnim grudicama. Životinja izgleda kao utučena, iako bolest dulje potraje, životinja propada.

Zapeklina se pojavljuje ako probavni organi oslabe, ako dajemo životinji mnogo tvrde i suhe krme, naročito slame, ako prebrzo promijenimo suhu krmu sa zelenom, ili ako se životinja premalo kreće.

Bolest liječimo tako da odstranimo njene uzroke. Ali prije svega moramo isprazniti životinji crijeva. To ćemo učiniti najbolje klistirom, kod kojega rabimo mlačnu, sapunjastu vodu. Da bi se životinji popravila probava treba joj dati nešto Glauberove ili gorke soli (salamara), zatim laku probavljivu hranu u malim količinama, naročito zelenje, repu itd. Dobro je također da životinju vodimo po dvorištu da se prohoda.

Slavko Sinčić

KROZ NAŠU DOMOVINU

Radio stanica Slobodna Jugoslavija i Radio London objavili su da je Oblasni Narodno-oslobodilački odbor za Istru uputio Nacionalnom komitetu oslobođenja Jugoslavije ovaj brzojav:

Uoči jednogodišnjice općeg narodnog ustanka, kojim je narod Istre skinuo okove 25-godišnjeg robovanja i prisajedinio se svojoj braći u demokratskoj federativnoj Jugoslaviji mi ponavljamo zavjet da ćemo krvavim žrtvama stečene tekovine najodlučnije braniti. Izvršavajući volju naroda Istre i pozivajući se na Atlantsku povelju i Moskovsku deklaraciju, prosvjedujemo najenergičnije protiv izjave ministra talijanske vlade konte Karla Sforze, kojom osporava pravo samoodređenja našeg naroda u Istri i Rijeci.

Žrtve koje je naš narod u ovih 25 godina ropstva, a naročito u toku Narodno-oslobodilačke borbe dao za slobodu, obavezuje nas da borbu dovedemo do konačne borbe. Narod Istre je spreman odlučno boriti se sve dotle, dok ne ostvari u potpunosti odluke AVNOJ-a o pripajanju Istre demokratskoj Jugoslaviji.

Živjela slobodna Istra!

Živjela demokratska federativna Jugoslavija!

Živio vođa naroda Jugoslavije Maršal Tito!

Na Rijeci je bijedno propala fašistička proslava 28. oktobra. Toga jutra izvršen je iz palače Adria atentat na 3 fašista od kojih je jedan ranjen. Slobodoljubivi narod Rijeke dostojno je odgovorio na drsko fašističko izazivanje.

Glavni NOO Srbije imenovao je, dok se ne provedu izbori, općinsko vijeće za grad Beograd, kojemu je na čelu Mihailo Ratković, stolar. Nova narodna vlast preuzela je vršenje sve građanske vlasti u Beogradu i pristupila organizaciji rada na obnavljanju porušenog i oštećenog Beograda.

Narod kotara Kastav vrlo je lijepo proslavio oslobođenje Beograda. U znak pobjede nad mrskim okupatorom i oslobođenja našeg glavnog grada, zapaljeno je u neposrednoj blizini neprijatelja 14 kresova i bačeno je 29 raketa i oko 30 bombi.

Na II. zasjedanju Oblasnog NNO-a za Dalmaciju ustanovilo se da je Dalmacija dala 72.000 boraca NOV. U Dalmaciji je uplaćeno 69 milijona kuna u Zajam narodnog oslobođenja. Otvoreno je 200 škola koje posjećuje preko 17.000 đaka i održano je preko 90 analfabetskih tečajeva. Stvorena je Oblasna kazališna družina koja je dala 180 predstava.

U nedjelju 1. X proslavljeno je u općini Sv. Martin, kotar Labin, svečano otvorenje Doma kulture. Govornike koji su istakli značaj domova kulture za narod je burno pozdravio i odao oduška svom oduševljenju poklicima maršalu Titu, hrvatskoj Istri i JNOF-u.

U celjskom okrugu u Sloveniji dovršeni su izbori za NOO-e uz stopostotno učešće naroda. U svim mjestima izabrana je lista Osvobodilne fronte. Među izabranim odbornicima nalazi se i 30 žena.

U noći od 18. X švapski banditi nakon što su se napili u gostionici Udovičić u Zametu zahtijevali su od Smiljke, supruge vlasnika da ih slijedi na komandu. Smiljka, da ne ide sama, povelala je sa sobom Branku Monjac, djevojku od 19 godina. Kako se nisu vratile ni sutradan, to su ih njihovi ukučani tražili na sve strane, dok nisu tek treći dan pronađeni njihovi leševi u popaljenoj zametskoj školi. Švapske zvijeri nakon što su iza ogorčene borbe silovali Smiljku i Branku, izboli su ih noževima i ostavili gotovo potpuno gole. Ovo novo zvjerstvo švapskih razbojnika još je više pojačalo mržnju našeg naroda protiv prokletog okupatora. Ali naš narod zna da nijedan od ubojica naših djevojjaka i žena neće izmaći pravednoj ali strašnoj kazni.

Monsterska grupa Okružnog NOO-a za Liku pustila je u pogon jedan motorni mlin na području kotara Gospić. Time će potrebe ovog kotara u meljavi biti u mnogom zadovoljene.

U počast I. kongresa USAOH-a omladina kotara Rovinj od 1. do 10. X prepilila je 196 telefonskih stupova, uklonila je 20 km žice, izvjesila 29 zastava i uništila 6 fašističkih tabela. Naša omladina iskorištava svaku priliku da mrskom neprijatelju nanese štetu i tako mu pokaže svoju mržnju.

Narod općine Sv. Matej kotara Kastav ponovno je dokazao svoju svijest i veliku ljubav prema našoj 43. diviziji davši za mjesec dana 20.642 kg krumpira, 1.722 kg fažola, 1060 kg kukuruza, 2.427 l mlijeka i veliku količinu razne hrane. Za naše borce skuhanu je 29.200 obroka tople hrane.

PODLISTAK

I MRTAV JE OSTAO U STROJU

Ovo nije pripovijetka, već jedan od bezbrojnih podviga koje izvršavaju obični sovjetski ljudi u borbi za oslobođenje domovine. Podvig koji ovdje donosimo desio se je u brabama za obranu Staljingrada.

Ne znamo, kako je živio čovjek, koji je izvršio ovaj podvig. Samo znamo, kako se svršio njegov život.

...Napregnutim i promuklim glasom telefonist štaba uzalud je zvao jedinicu, koja je zauzela udaljeni položaj. Neprijatelj opkoljava ovu jedinicu. Treba se hitno povezati s njom, saopćiti da je neprijatelj zaobilazi, predati naredbu zapovjedništva da zauzme drugi položaj, inače će poginuti. Onamo proći je nemoguće. Prostor, koji dijeli zapovjedničko mjesto od jedinice, koja je otišla daleko naprijed, biju njemački minobacači, dižući u zrak snjeg skupa sa grudama zemlje.

Veze nema!

— Prekinuta je, — rekao je telefonist.

I tada se podigao narednik Novikov, koji je tek jučer pod neprijateljskom vatrom proveo ovaj kabel, bacio na se bijeli ogrtač, uzeo pušku, torbu sa alatom i rekao sasvim obično:

— Odoh. Veza je prekinuta. Dozvolite?

Žica je prolazila kroz raštrkane jelice i rijetko grmlje. Novikov je puzao. Nijemci su ga brzo primijetili. Grude snijega od eksplozija kotrljale su se do borca za vezu. Vrući odlomci mina odvratno su zviždali nad glavom.

On nije osjetio bol u desnom bedru, ali je okrenuvši se vidio, da se za njim po snijegu vuče ružičasti trag. Nakon tristo met.(ara) on je među izrovanim grudama zemlje napipao bodljikavi konac žice. Ovdje se linija prekida. Mina, koja je u blizini pala, prekinula ju je. Trebalo je naći drugi konac odbačene u stranu žice, dopuzati do njega i ponovno spojiti prekinutu liniju

Iznenada grune i zazviža sasvim blizu. Teška se bol strovali na čovjeka i prignječi ga k zemlji. Ispljuvavajući, on se izvuče ispod gruda, koje su ga zatrpale. Ali bol nije popuštala i ona ga je gnječila. On je pamtio samo jedno: treba naći drugi konac žice, koji visi u grmlju, dopuzati do njega, uhvatiti, nategnuti i svezati. I on ga je našao. Ali ga ponovo nešto vruće ošinu po prsima, pade, opet se digne i uvati žicu. I sada je vidio, da se približavaju Nijemci. On nije mogao da puca: ruke su mu bile zauzete... On je počeo vući žicu k sebi pritežući njen drugi konac. Disati mu je bilo sve teže i teže. Prsti mu se ukočiše.

Pomisao na smrt ga je mučila. Zar je moguće da neće još toliko da živi, da bi mogao sjediniti žicu. Novikov zubima stišće jedan konac kabela i naprežući sve snage, uhvati obim rukama drugu žicu i dovuče je k ustima. Sada manjka još najviše jedan centimetar. On veš ništa ne vidi. Posljednjom snagom trgne žicu i uspije mu da je uhvati zubima. Škripajući od boli on stišće čeljusti, osjeti poznati kiselo-slani ukus i slabo bockanje jezika. Ima struje! I napipavši pušku zamrzlim, ali sada oslobođenim rukama, pada licem u snijeg, ostatkom svojih snaga jarasno stišće zube. Samo da ih ne otvori. Osmjelivši se, Nijemci sa vikom jurnuše na njega. Novikov se posljednji put pridigne i ispali u neprijatelja sve metke...

...A tamo, na zapovjedničkom mjestu, obradovani telefonist više u slušalicu

Da. Da. Čujem! Arina? Ja sam — Soroka!

Kad je na svršetku boja isturena naprijed jedinica, dobivši potrebne upute, napala Nijemce s krila i izašla iz opkoljenja, borci za vezu, zamatajući kabele, nabasali su na čovjeka poluzasipanog snijegom i zemljom. On je ležao ničice, a lice mu je bilo u snijegu. U ruci mu puška, a ukočeni prst je zamrzao na obaraču. Šaržer je bio prazan. Nedaleko u snijegu našli su četiri ubijena Nijemca. Njega su podigli, a za njim se vukla žica, koju je stiskao zubima. Tada im je bilo jasno, kako je bila uspostavljena telefonska linija za vrijeme boja...

Zubi, koji su držali oba konca kabela, bili su tako jako stisnuti, da se žica morala presjeći na obje strane ukočenih usta. Drugačije se nije moglo osloboditi tijelo čovjeka, koji je i poslije svoje smrti hrabro vršio svoju dužnost.

* * *

»Crvena je armija zaštitnica mira i prijateljstva među narodima sviju zemlja. Ona nije stvorena za osvajanje tuđih zemalja, nego za zaštitu granica sovjetske zemlje. Crvena armija uvijek se odnosila s poštovanjem prema pravima i nezavisnosti svih naroda.«

(Maršal Staljin Crvenoj armiji 23 februara 1943.)

ŽIVJELA CRVENA ARMIIJA KOJA NOSI UNIŠTENJE NEPRIJATELJA NAŠIH NARODA!

* * *

FRANINA I JURINA

Jurina: Zdravo, zrman ča je istina da su naši i Rusi oslobodili Beograd? Sve mi se para kako da to forši i ni istina, kad promislin kakova je to vela stvar.

Franina: Vranića ni istina, ča si posta i ti nevjerni Toma? Nad našim glavnim gradom Beogradom ti sada, lipi moj čovik, ponosno žventula naša jugoslavenska bandira usrid koje sjaji črljena zvizda. Tamo ti je sad velo veselje. Kroz ulice našega izmučenega i najvećega grada nisu još prestali pasivat veli kari armati, kamioni, kaluni i motočiklete ča su ih naši junaki zaplinili od nemških banditi. Cili Beograd je usta na noge i skupa s našom i ruskom vojskom mlati po nemških gnusima. Narod Beograda se je junački osvetija za svo trpjenje i mučenje. Sad je naša vojska dobila čuda oružja, municijoni i svaku foz robe. Mijari i mijari novih soldati je sad obuveno i pronto da gre na front da tira i naprid nemško blago sve dok se ne oslobodi cila naša zemja.

Jurina: Donke, to je ništo ča čovik propijo ne more ni promislit.

Franina: Za sigurno to je najveći i najliši dan u našoj storiji. Promisli samo vidit oni deset mijari zarobljenika ča su hi naši osramočene i bez arme pejali kroz ulice Beograda. I onih drugih devet mijari ča su ležali ubijeni po velin beogradskim placima. A da ti ne spominjem dva i pol mijara auti punih postoli, cukra i škatuli od konžerve ča su zaostali u našin rukami i ča su pokreli po našoj i drugim zemjama. Proklete nemške zmiye i u zadnji hip su stile grist, rušit i palit naše hiže, ma su sad i dobili ča su iskali.

Jurina: Bože moj, kako su lipi ovi dani i kako je velo naše delo.

Franina: Da, družo moj, a sada anke i vidimo kako su jadni i mizerni oni napuhnjeni i lažnjivi fašistički breki. Se domišliš, kako su nan

govorili kad su mislili da će osvojiti celi svet i kad su pisali u dnevnicima kako će za koji dan Hitler delati parade po placima Moskve: »Ča ćete vi brižni šćavi sad udelat, ki će vas sad odlobodit, kad je i Rusija propala?«

Jurina: Se domislin, da, žuko je bilo ono vreme, ma ja san štešo zna da Rusi ne moru propast i da će jenega dana oni protirat i smrvit sve nepretelje i da će doć i poli nas. A ni jenemu od onih lažljivci i farabuti ne smimo oprostiti.

Franina: I nećemo, Jurina moj. Jušto sad kad je dan osvete i pravednog narodnog suda blizu, moramo se domisliti na naše pale junake, na poklane žene i dicu, na izmučenu Lipu, na spaljeni Brgudac, Brest, Vodicu i sva naša druga sela. Nić jih nećemo pozabit. Samo tribe jušto u ove najveselije dane kad su nan došli ruski brati i kad slavimo veliki dan ruske revolucije, da se svi do zadnjega zdignemo kontra njih.

Jurina: Jušto na dan Oktobarske revolucije moramo svin našin nepreteljima još jen bot pokazat, koliko smo složni i kako smo pronti da hi do kraja potučemo. Čemo užgat vele ognje, neka znaju da i mi znamo za taj veli dan.

Franina: E, Jurrina moj, za sigurno je bija veli oni dan 1917. lita kad su se ruski delavci i kmeti oslobodili i srušili cara. Vidiš, da ni bilo onega dana ne bi ni danas moglo bit naše slobode, zač ne bi bilo i najjače vojske na svitu, Crvene armije, a ni vele i jake ruske države, koja nas je branila i oni bot kad smo od svih bili pušteni na cidilu.

Jurina: I anke je jušto tako, a promisli koje su gadarije i laži predikali fašisti a i toliki naši domaći narodni nepretelji. Gnusi smrdljivi, oni su još boje nego mi znali kako su judi u Rusiji srićni i slobodni.

Franina: Znali su, znali, zrman moj, ma hi ni komodalo govorit istinu. Su se bojali da bi moglo doć vreme da narod progleda, da zeme sam pušku i da postane gospodar svojega živjenja i svoje zemlje.

Jurina: Da, da, ma sve jim to nić ne more pomoć. Sad je došli vreme kad smo i mi sve kapili i kad će oni platit za sve laži i delite. A sad ću te pozdravit zač me čekaju drugovi s kojima ćemo poč nasić drva za udelat veli oganj.

Franina: Hodi, hodi, bruvan, večeras gren i ja na akciju. Zdravo!

ZIVJELO BRATSTVO SVIH SLAVENSKIH NARODA NA ČELU SA VELIKIM RUSKIM NARODOM!

* * *

VELIKE RIJEČI MARŠALA TITA

Povodom parade trupa NOV koje su oslobodile Beograd maršal Tito održao je govor u kojem je iznio herojsku borbu sinova naših naroda koji su nakon velikih patnji u zajednici sa bratskom Crvenom armijom oslobodili glavni grad Jugoslavije i gone neprijatelja iz naše zemlje. Glavna misija naših boraca jeste ostvarenje bratstva i jedinstva naših naroda usprkos pokušaja izdajica Nedića, Draže Mihailovića i Pavelića da zavade i istrijebe naše nrode. Mi pružamo ruku pomirnicu svakome koji je spreman da sudjeluje u izgradnji naše zemlje, ali poručujemo svim špekulantima da se varaju ako misle da će plodovi za koje je proliveno more krvi biti izgubljeni. Mi ne damo što smo stekli i čuvat ćemo našu federativnu Jugoslaviju u kojoj će svaki pošten građanin imati puno pravo razvitka, mogućnost rada i učenja i sve ono što je potrebno kulturnom čvjeku. Mi smo u ovoj borbi stekli pravo da učestvujemo zajedno sa Saveznicima u izgradnji ne samo Jugoslavije, već i nove sretne Evrope.

* * *

OSLOBOĐENJE NAŠE DOMOVINE BRZO NAPREDUJE

Jedinice naše NOV u saradnji sa Crvenom armijom oslobodili su čitavu Srbiju, osim dolina zapadne Morave i Ibra, gdje je opkoljeno 9 njemačkih divizija. BEOGRAD, glavni grad Jugoslavije oslobođen je, a pored njega i gradovi ŠABAC, KRAGUJEVAC i KRUSEVAC. Naše jedinice i jedinice Crvene armije prešle su u Srijem i oslobodile SREMSKU MITROVICU, KARLOVCE, PETROVARADIN i RUMU. Naše bratske vojske oslobodile su čitav Banat i Bačku sa vojvođanskim glavnim gradom NOVIM SADOM. Naši borci oslobodili su čitavu Dalmaciju od Hercegovog do Šibenika. SPLIT, glavni grad Dalmacije, oslobođen je kao i gradovi DUBROVNIK, TROGIR, METKOVIĆ, MAKARSKA, KLIS i SINJ, dok se vode borbe za Šibenik i Zadar. U Bosni oslobođen je TRAVNIK i naše jedinice, pošto su zauzele ROGATICU i GORAŽDE nadiru prema Sarajevu. U Hercegovini oslobođeni su LJUBUSKI, ČAPLJINA i STOLAC. Naše jedinice oslobodile su čitavu zapadnu obalu Boke Kotorske do grada Risna. U Makedoniji naše i bugarske jedinice, napredujući prema Vardaru i Kosovom polju, oslobodile su STRACIN, KOČANE i KIČEVO, dok su naši borci oslobodili u zapadnoj Makedoniji grad PRILEP.

Na dalekom sjeveru sovjetske jedinice prešle su norvešku granicu i zauzele važnu luku Kirkenes. U istočnoj Pruskoj nastavljaju se žestoke borbe sa Nijemcima koji se očajnički brane. Jedinice Crvene armije, nakon što su prešle Karpate i oslobodile čitavu Potkarpatsku Rusiju, spojile su se sa trupama koje su očistile od Nijemaca cijelu Rumunjsku i sada zajednički napreduju prema Budimpešti. Sovjetske trupe između Tise i Dunava prodrle su do na 55 km od Budimpešte, osvojivši željeznički čvor Kečkemet.

U Holandiji savezničke jedinice prodrle su do donjeg toka rijeke Meze i iskrcale se na otoku Valheren.

Grčke snage uz suradnju britanskih trupa oslobodile su gotovo čitavu Grčku. Britanci su se iskrcali u Solunu. U Albaniji rodoljubi su oslobodili gradove Saranda, Valona i Korča.

* * *

IZ SVIJETA

— U bugarskom ministarstvu trgovine donesen je zaključak da se u smislu uslova primirja smjesta pomogne hranom stanovništvo Makedonije i Srbije koje je bilo pod bugarskom okupacijom.

— U Italiji formiralo se do mjeseca juna o. g. 50 Garibaldijskih brigada koje se poput naše NOV bore za oslobođenje svog naroda.

— U Palermu došlo je do demonstracija zbog teških prehrambenih prilika. Protiv demonstiranata istupila je vojska, koja je pucala u masu. Ubijeno je 19, a ranjeno 115 građana.

— Rumunjska vlada nalazi se u krizi. Nekoliko hiljada ljudi demonstriralo je u Bukureštu i tražilo obrazovanje demokratske vlade. Sadašnja rumunjska vlada poduzima samo polumjere u cilju čišćenja javnog života od fašizma, premda je to bio glavni uslov primirja.

— Švedski ministar vanjskih poslova Ginter izjavio je da je Švedska obustavila svaku trgovinu sa Njemačkom, kao i tranzitni saobraćaj preko švedskog teritorija za Njemačku.

— Povodom nemira u Španjolskoj, američki listovi pišu da je većina španjolskog naroda protiv Franka. Republikanski pokret je dio slobodarskog pokreta evropskih naroda i španjolski narod ima pravo da izabere vladu kakovu on hoće.

— Predsjednik holandske vlade izjavio je da će Holandija zatražiti u ime reparacija da se izvjesni dijelovi Njemačke privremeno ili stalno uključe u ekonomsko područje Holandije i to zato, jer su Nijemci u Holandiji počinili veću štetu nego su zahtijevale ratne operacije.

ŽIVJELA GODIŠNJICA OKTOBARSKE VELIKE REVOLUCIJE!

* * *

GLAS ISTRE — Broj 27, 20. XI 1944.

SLAVNI DANI SRBIJE

Kada su 1941. godine fašističke horde pregazile Jugoslaviju i kada su Nijemci i njihovi slugani počeli da dijele Jugoslaviju, digao se narod Srbije na oružje u borbu za slobodu. Slobodoljubivi srpski narod nije prihvatio sramnu kapitulaciju koju su potpisali izdajnički i korumpirani jugoslaven-ski generali, već je otpočeo tešku borbu protiv okupatora.

I ta je borba bila uspješna sve do časa kada je prokleti izdajica Draža Mihailović udario svom narodu nož u leđa i zajedno sa Nijemcima napao na prve partizanske srpske brigade i divizije. Pred strahovitom nadmoći vanjskog i unutarnjeg neprijatelja sinovi herojske Srbije morali su se povući iz svoje uže domovine, ali su nastavili borbu protiv okupatora i njegovih slugu po ostalim dijelovima Jugoslavije. U toj borbi kovali su oni neprestano bratstvo i jedinstvo svih naroda Jugoslavije, koji su se ubrzo pridružili svojoj srpskoj braći u svetoj oslobodilačkoj borbi.

Usprkos kleveta neprijatelja koji je htio da prikaže srpski narod imperijalističkim i hegemonističkim te kao takav opasnim za druge narode Jugoslavije, Srbijanci boreći se za svoju slobodu priznali su i svim ostalim narodima Jugoslavije pravo na samoodređenje, stalno su davali najveći broj boraca Narodno-oslobodilačkoj vojsci i tako pokazali cijelom svijetu svoje pravo, demokratsko i slobodoljubivo lice.

Kada su trupe bratske Crvene armije ušle u Srbiju, tada više nikakav njemački ni četnički teror nije mogao da zadrži Srbijance da se svi kao jedan dignu na oružje. U međuvremenu vratili su se u svoju domovinu herojski sinovi Šumadije. S njima su došle hiljade i hiljade sinova Hrvatske, Slovenije, Dalmacije i Crne Gore povezani oružanim bratstvom i legendarnom I. korpusu NOV da se oduže svojoj srpskoj braći i da joj pomognu osloboditi Srbiju. Srpski narod stvorio je nove divizije i korpuse, koji su pod zapovjedništvom proslavljenih komandanata Koče Popovića i Peke Dapčevića u zajednici sa ruskom braćom oslobodili mučenički glavni grad Beograd i veći dio Srbije.

U oslobođenom Beogradu sastali su se početkom ovog mjeseca pravi predstavnici srpskog naroda, koji su srpski narod vodili kroz tri i po godine ove teške borbe, kojima je on u toj borbi poklonio svoje puno povjerenje, te mogu sa punim pravom da govore u njegovo ime. U prisustvu delegata svih ostalih federalnih jedinica Jugoslavije i bratske Bugarske stvorili su oni Antifašističku skupštinu narodnog oslobođenja Srbije, najviše zakonodavno i izvršno tijelo za srpsku federalnu jedinicu, čiji predsjednik je poznati profesor beogradskog univerziteta dr Siniša Stanković. Oduševljene aklamacije kojima su predstavnici srpskog naroda pozdravili maršala Tita najbolje su pokazale veliku ljubav koju srpski narod goji za svoga velikog vođu i kako su bile glupe sve klevete neprijatelja da je srpski narod protiv Narodno-oslobodilačkog pokreta. Kroz svoju narodnu skupštinu srpski narod jasno i nedvojbeno je izjavio da želi živjeti u bratskoj zajednici sa

ostalim jugoslavenskim narodima u novoj Jugoslaviji maršala Tita i time je konačno uništio sve špekulacije raznih reakcionarnih klika kao što su Nedićevci, Ljotićevci, Dražini četnici i drugi, koje su se nadale raspiriti mržnju i bratoubilačku borbu između srpskog i ostalih jugoslavenskih naroda a u interesu svojih prljavih ciljeva.

Danas srpski narod gleda kako se ostvaruju plodovi njegove herojske borbe. Njegova je zemlja već gotovo potpuno očišćena od Nijemaca i on će se moći slobodno predati izgradnji svoje opustošene domovine. Ali Srbijanci nastavljaju borbu rame uz rame sa ostalim narodima Jugoslavije za oslobođenje čitave naše domovine, za oslobođenje naše Istre, Slovenskog primorja i Koruške. Oni će zajedno sa svima nama ići u razbojničko Hitlerovo leglo, da tamo traže obračun za sva nedjela što su ih njemačke zvijeri u ljudskoj spodobi počinile u našoj zemlji.

Naročito mi Istrani ne smijemo nikada zaboraviti da su se braća Srbijanci prvi digli protiv morskog okupatora i da su svojom herojskom borbom bili uzor svim narodima Jugoslavije kako se bori za slobodu svog naroda. Borba čitavog hrvatskog naroda, pa tako i nas Istrana ne može se odvojiti od borbe srpskog naroda i mi danas u ostvarenju oslobođenja Srbije gledamo i skoro naše oslobođenje.

ŽIVJELA FEDERALNA SRBIJA U FEDERATIVNOJ DEMOKRASKOJ JUGOSLAVIJI!

* * *

VIŠE POLETA, A MANJE BIROKRATIZMA I »ČUVANJE GLAVE«

Istra je nesumnjivo postigla značajne uspjehe. Mi smo stvorili diviziju. Učvrstili našu narodnu vlast, pokrenuli u borbu široke narodne mase i povezali ih u moćnu oslobodilačku frontu.

Ali pogrešno bi bilo kad bi se zavarali tim uspjesima, spavali na lovorikama i tako ne zapažali i ne uklanjali mnoge greške i slabosti.

U posljednje vrijeme osjeća se kod mnogih naših drugova-aktivista nesnažljivost, krutost i jedna bolest, koja se zove birokratizam. Vrlo opasna mana koja ljudima ne dopušta da pravilno rade i da svoj posao prilagode prilikama i životu već se slijepo i tvrdooglavo u svim prilikama grčevito hvataju za naučne, možda već zastarjele upute i organizacione oblike.

Eto, na primjer, na Lovranštini se nalazio jedan naš bataljon. U kotarskom NOO-u bilo je sakupljeno dosta robe koja je borcima bila neophodno potrebna i koja im se mogla odmah predati. Međutim, ta je roba bila odnešena prvo na Okružni NOO, zatim na Komandu područja, na Štab divizije itd. U međuvremenu borci su se smrzavali, oboljevali i drhtali od zime.

Zar se nisu mogle te stvari odmah predati bataljonu i kratkim pismom to javiti Okružnom NOO-u?

Kad bi tako bili postupili, ne bi bili birokrate, već snažljivi ljudi.

Na jednoj našoj vojno-pozadinskoj stanici skupilo se uslijed poremećenih veza skoro dva kvintala štampe. Drugovi na stanici nisu shvatili od kolike je ogromne važnosti da naša štampa stigne na teren pod bilo kakvu cijenu. Nagomilana štampa u njihovoj stanici nije ih zabrinjavala. »Što možemo mi učiniti, kad veze nema« — govorili su oni i stajali dalje spruženi po ležajima stanice čekajući dok kuhar pozove na večeru. Oni nisu osjetili griznju savjesti što nisu pronašli druge veze i probili nove puteve za prebacivanje štampe i ako se pokazalo da je za to bilo mogućnosti.

Dva svjesna omladinca dobrovoljno se javiše za prenos štampe, međutim nisu ni oni mogli ništa napraviti: sa stanice je zbog »općeg zastoja« bila odsutna i poštarica, a bez nje nije bilo moguće unijeti u knjige otpremljene pakete, jer je to njen posao.

Ima mnogo sličnih primjera koji govore o birokratizmu.

A sad par riječi o »čuvanju glave«.

»Što bi se sada borili i izlagali opasnosti kad je rat i onako na kraju, a Crvena armija kuca na vrata« — govore neki drugovi, koji misle da su njihove ruse glave vrijednije od ostalih. Ovakvo kukavičko rasuđivanje potpuno je suprotno duhu i radu narodnog borca.

Eto, pred neku večer morali su neki članovi Oblasnog NOO-a za Istru preći prugu Trst—Rijeka zbog vrlo hitnog i važnog posla. Ljudi koji su imali dužnost da osiguraju vezu, a koji su bili vatreni pristaše parole »Čuvanje glave« stalno su nas uvjeravali da je pruga puna zasjeda, da ju je nemoguće preći i da je nerazumno srljati u opasnost za ovo kratko vrijeme do slobode: Četvrtog dana organiziralo je vezu nekoliko hrabrih omladinaca. Pruga je pređena bez ikakvih smetnji. Zasjedama nigdje traga.

Često nam nedostaje također potrebna budnost prema onima koji hoće sada, kad je pobjeda jasna, da se uvuku u naše redove i tamo ometu daljnje pobjede. Takove ljude ne treba samo pronalaziti i otkrivati »u žici«, već je još od veće važnosti da ih promađemo u našim organizacijama, gdje su se oni tu i tamo već uspjeli začahuriti.

Tako je na primjer pred neki dan predsjednik jednog općinskog JNOF-a okruga Rijeka otvorio zbor i govorio narodu o važnosti pomoći vojsci, a sutradan je odbio da spremi jedan doručak za našeg borca koji dan prije nije jeo.

U koliko ovakove stvari ne uviđaju aktivisti naše oslobodilačke fronte uviđa ih sam narod kojemu ćemo onda uzalud pričati o našoj državi koju vode najbolji sinovi naroda.

Mnoge ovakove i slične greške i propuste moći ćemo uočiti i otkloniti ako budemo, pored ostalog, učili i politički se izgrađivali, jer samo u tom slučaju moći ćemo potpuno razumjeti razvoj političkih zbivanja i sagledati buduće događaje: Samo tako će našim rukovodiocima postati jasno da kod stvaranja nove federalne Jugoslavije ne može biti mjesta birokratama, da je za njeno ostvarenje potrebna nasmiljena, krvava i teška borba do kraja, da su pobornici »čuvanja glave« naši neprijatelji i saboteri. Isto tako će nam biti razumljivo da dolaskom Crvene armije nije riješena stvar naše slobode, već da nam ona samo olakšava i omogućava borbu. Znati ćemo također protumačiti narodu zašto je neophodno potrebno da skupa sa ruskom braćom pođemo u Njemačku i tamo potražimo i kaznimo ne samo razne Paveliće, Mačeke, Draže i ostale, već da povratimo naše mašine i opljačkana dobra koja su nam oteli Nijemci, a koja su nam neophodna za obnovu naše države.

Nova Jugoslavija traži od nas borbu do kraja, više odgovornosti i više učenja. Moramo se duboko zamisliti pred činjenicom da smo mi povelili narod u ovu slavnu, ali žilavu i krvavu borbu i da smo upravo mi odgovorni za njen konačni ishod. Postignuti uspjesi samo su početak na putu potpune pobjede i izgradnje naše nove i sretne Jugoslavije.

Ante Dmudić

PLATIT ĆE NAM TO OKUPATOR

Kao u cijeloj državi tako se i u Istri marljivo skupljaju podaci o zločinima što ih je počinio okupator u našoj zemlji. Donosimo brojke koje je objavio Odjel za socijalnu politiku našeg blasnog NOO-a Ove su brojke naravno nepotpune, jer rad u tom pravcu još nije završen, a okupator svakim danom počinja nova zvjerstva i pustošenja.

Ali doći će uskoro dan kada ćemo švapskim razbojnicima u njihovoj vlastitoj jazbini podnijeti opsežan i potpun obračun za sve zlo što su ga počinili u našoj zemlji i kada ćemo neumoljivom strogošću kazniti te razbojnike za sve njihove zločine i prisiliti ih da povrate i naknade sve što su nam oteli ili uništili.

Evo zlodjela okupatora samo u kotarevima Labin, Žminj, Motovun, Pazin i Prodol.

UBIJENO PUČANSTVO

SPALJENE ZGRADE

Kotar	ljudi	žene	djeca	Kotar	kuće	štale	škole
LABIN	164	9	3	LABIN	56	26	7
ŽMINJ	308	38	21	ŽMINJ	202	77	1
MOTOVUN	31	3	—	MOTOVUN	50	35	2
PAZIN	195	10	1	PAZIN	17	12	2
PRODOL	205	9	3	PRODOL	57	36	4
Svega	903	69	28	Svega	382	186	16

POKRADENA STOKA

Kotar	goveda i ovce	magaroi i konji	svinje	perad
LABIN	142	7	15	390
ŽMINJ	106	2	86	384
MOTOVUN	92	13	39	588
PAZIN	43	5	22	225
PRODOL	219	13	56	869
Svega	602	40	218	2456

OPLJAČKAN ŽIVEŽ I NOVAC

Kotar	žito	kukuruz	krumpir	sijeno	suho meso	vino	novac
	kg	kg	kg	kg	kg	hl	L.
LABIN	10581	4401	25560	—	483	74	195.170
ŽMINJ	14272	44525	63440	400	2798	884,30	163.340
MOTOVUN	17064	3657	—	—	1633	—	387.993
PAZIN	7320	3720	4900	748	393	198	64.950
PRODOL	39650	22600	58800	18715	3700	4439,75	765.500
Svega	88887	78903	152700	23463	9007	5596,05	1,576.953

IZGRADUJEMO DRŽAVU

U toku posljednja tri mjeseca osnovano je u okrugu Brod 8 novih radionica, 4 mljekare, 1 ugljara i 1 krečana. Za 3 mjeseca ugljara je proizvela 300 mtc kreča. Mehanička radionica u toku žetve popravila je 33 vršace garniture osposobila 5 mlinova za rad, a sama izradila 11 vršalica od dijelova odbačenih strojeva. Osim toga provela je elektrifikaciju u mnogim ustnovama i bolnicama.

Užarska radionica proizvela je 1200 kom. užarske robe. Papučarska radionica izradila je 400 pari papuča i drvenih cipela, a opančarska radionica napravila je 130 pari opanaka od kože iz naše kožare koja je učinila 80 komada kože.

Naše ciglane na Baniji rade. Radnici na ciglanama žure da se novi domovi podignu što prije. Ciglana u Glini izradila je besplatno za narod 34.000 komada cigala i 99.094 komada crijepa, a uz naplatu izradila je 20.534 cigle i 104.752 crijepa. Za ustanove izrađeno je 14.925 i 62.391 crijepa. Ciglana u Malom Gradcu izradila je do sada 28.000 cigala.

U kotaru Čabar podiže se oko 200 stanbenih i gospodarskih zgrada koje će uskoro biti gotove. Osim toga su u izgradnji dvije sušionice voća na topli zrak sa kapacitetom od 100 kg voća na 24 sata, a popravljeno je 9 sušionica na dim

U Srpskim Moravicama podignuto je i popravljeno 7 zgrada. U Ravnoj Gori uređuje se centralna stolarska radionica.

SMRT NJEMAČKO FAŠISTIČKIM PLJAČKAŠIMA!

* * *

ISTRANI! BORCI TREBAJU HITNU POMOĆ!

Stvorena je naša 43. istarska divizija. Njene brigade i bataljoni nemilosrdno tuku neprijatelja. Uništavaju ga na svakom koraku. Imali smo prilike to vidjeti i ovih dana kad je naša II. brigada širom Istre uspješno tukla neprijatelja. Tako je u akcijama kod Žejane, Zvoneća, Sunjevica, Katuna, Cerovlja-Pazin, Lupoglav-Lanišće, Sv. Nedelja-Kršan i na pruži Lupoglav—Borut izbacila iz stroja oko 80 neprijateljskih vojnika, uništila jedan auto i motocikl, zaplijenila 5 bicikla, jednog šarca i mnogo druge ratne spreme. Ali mogli smo vidjeti i to, da su naši borci slabo obučeni. Mnogi od njih su bos, a ipak se oni bore za nas, za našu slobodu. Zima je i snijeg već pada, a ipak dočekuju neprijatelja i uništavaju ga.

Zar se možemo mi mirno grijati kod kuće i znati sve to?

Ko brzo daje, dvaput daje — kaže poslovica — i to je istina.

Divan primjer brze pomoći daje nam narod kotara Lovran. Kad je bilo govora o pomoći vojsci, na licu mjesta njih 12 skinulo je cipele i predalo za vojsku. Ili kad je narod kotara Labin odjenuo čitav bataljon.

Još uvijek ima među nama mnogo onih koji imaju više pari cipela ili odjeće, a još se nisu sjetili da treba pomoć vojsci. Ne smijemo misliti da je sada pomoć nepotrebna. Ona je baš sada najpotrebnija, jer borba ne samo da još traje, nego je ona upravo sada i najljuća. Toga moramo biti svjesni i zato mobilizirajmo sve svoje snage za pomoć vojsci. Žrtvujmo sve od sebe za njih, naše osvetnike i osloboditelje.

SVE ZA NAŠU JUNAČKU VOJSKU! — ŽIVJELA NAŠA 43. ISTARSKA DIVIZIJA NOVJ!

* * *

SPREMAJMO SE ZA IZBORE!

Kad govorimo o izborima uvijek se sjetimo gorkih godina prošlog života kad su nam bila oteta sva čovječanska prava. Nisu nam dali nikad ni slobodno glasati. Austrijske i talijanske vlasti su dobro znale da bi se dozvolom slobodnih izbora otkrila pred svijetom istina o hrvatskoj Istri i da bi mogao značiti kraj njihovom nasilju.

Naš hrvatski list »Istarska riječ« u svom predizbornom broju od 15. III 1924. godine iznio je jasna uputstva kako se glasa, a izbornici su točno znali za svoj znak lipove grančice i runolista kojeg su morali precrtati na izbor-

noj glasovnici. Ali sve je bilo uzalud. Talijanske vlasti su mitraljeskom vatrom raspršili glasače. Ovo nas gorko iskustvo uči da demokratske težnje naroda mogu doći do izražaja samo onda kad iza njih stoji prava narodna vlast i vojska koja će braniti njegovu krvlju stečena prava. Nova demokratska Jugoslavija snažna je baš zato, jer u njoj dolazi u potpunosti do izražaja narodna volja koja se ostvaruje kroz izbore. Izbori će se doskora održati i u Istri. Istrani i Istranke moraju se savjesno spremiti kako bi mogli u NOO-e birati svoje najbolje ljude.

* * *

»LATINSKA KULTURA«

Duge godine fašističke vadavine u Istri ostavile su duboke i bolne tragove u životu našeg naroda. Odrazilo se to i u prosvjeti. Oni, koji su na sva usta vikali o svojoj rimskoj i latinskoj kulturi, ostavili su naš narod u mraku neznanja. Nije ni čudo, jer se neuki narod bolje može porobiti i iskoristiti. Učitelji su zvali djecu »šćavima« i pljuvali im na jezik kad bi im umakla koja hrvatska riječ. Zato je lako i razumjeti toliku nepismenost koja vlada u Istri. Samo u kotaru Labin ima 2354 nepismenih, u kotaru Čepić 1408, Prodoļu 2087, a u kotaru Žminj 690 nepismenih. To samo u 4 kotara gdje su se do danas prikupili podaci. A velik je broj i polupismenih.

Naši Narodno-oslobodilački odbori obraćaju veliku pažnju prosvjeti, svjesni da je znanje i prosvjeta širokih slojeva naroda, jedan od uslova blagostanju.

I pored teških okolnosti u Istri, opet se otvaraju škole i večernji tečajevi za nepismene. Samo kotar Labin ima 16 škola i 5 tečajeva za nepismene.

Istra neće više živjeti u mraku. Njena djeca su dobila danas, dok borba još traje, i svoju Početnicu, prvu početnicu na svom materinskom jeziku. Odsad će naša sretna djeca veselo žuriti u svoje prave škole.

* * *

OMLADINA SE SPREMA

Omladina širom Istre oduševljeno je primila vijest da će se uskoro održati I. kongres USAOH-a.

Pri svom povlačenju za Njemačku, gdje će završiti svoj zločinački život, njemački banditi pljačkaju i ubijaju po našim selima. Ali usprkos teških uslova omladina se s oduševljenjem sprema za svoj I. kongres. Na kvintale hrane sakuplja se za vojsku. Hrabra omladina Labina odriče se hrane i šalje je vojsci. Posvuda se vrše akcije, šalju pozdravi I. kongresu. Rijeka, Pula i ostali naši gradovi puni su letaka i naših parola. Sam grad Pula sakupio je za 20 dana 229 pari obuće, 562 kom. razne robe, 721 kom. sanitetskog materijala, 11 pušaka i 184 vojnička predmeta.

Dok je omladina kotara Buje za isto vrijeme ispisala 673 parole, bacila 1000 letaka, ispucala 200 metaka, održala 81 sastanak i miting sa 1095 prisutnih, poslala I. kongresu pozdrave sa 520 potpisa, sašila 400 zastava, obuhvatila 164 nove omladine, sakupila oko 100 kg slatkiša, 83 komada obuće i 3465 lira. Dok je borbena grupa ubila 16 neprijateljskih vojnika, 5 ranila i uhapsila 2 špijuna. Tako se priprema naša omladina i ponosno će doći pred ostalu omladinu Hrvatske.

* * *

50.000 VAGONA ŽITA

a ne 5.000 vagona, kao što nam je bilo pogrešno javljeno, poslali su nam narodi Sovjetskog Saveza. Kolika je to količina najbolje bi si mogli predstaviti kad bi tim žitom napunili vagone. Oni bi se u nizu produljili od Beograda do Zagreba. Računa se da ima oko 5 miliona Jugoslavena kojima je potrebna pomoć u hrani. Gornja količina je tolika da će svaki od njih dobiti po 100 kg brašna.

* * *

RAD KAZALIŠNIH DRUŽINA U ISTRI

Drugom polovicom mjeseca aprila započelo se organiziranjem kazališnih družina. Već 1. maja družina »Otokar Keršovani« ima svoj prvi nastup.

Akcijama I. istarske brigade »Vladimir Gortan« u Istri, te oslobođenjem jednog dijela teritorije, rad je znatno krenuo naprijed. Formirane su kazališne družine za okrug Pazin, Buzet kao i talijanska kazališna družina. Oblasna kazališna družina za Istru »Otokar Keršovani« i okružne družine imale su 50 nastupa sa preko 20 hiljada posjetilaca. Program je bio različit. Nastupalo se kulturnim tekovinama NOB-e. Za prilike u Istri gradivo je uzimano iz radova našeg druga Ante Drndića. Nadalje nastupalo se horskim, solo-recitacijama kao i manjim komadima i omiljenim »zrmanima« Jurinom i Franinom, te borbenim partizanskim pjesmama.

Rad na kulturno-umjetničkom polju izvođen na dragom našem jeziku ostavio je duboki utisak kod naroda u čitavoj hrvatskoj Istri.

Tone Dobrila

TODTOVSKE OVCE

Ovih dana pozvali su Nijemci oko 300 radnika Todta u logoru radnika na Sušaku. Rečeno im je, da će biti upućeni u Udine na vježbu, a međutim ukrcali su ih u živinske vagone i uputili u mjesta kraj Minhena, u Klagenfurt i Vilah. Tako će se dogoditi svima koji danas rade u organizaciji Todt i koji na vrijeme ne okaju izdaju prema svom narodu, ne napuste svoj sramni posao i ne stupe u NOV.

AKCIJA NA TODTOVCE

10. ov. mj. omladina kotara Kastav izvršila je 3 uspješne akcije na Todtovce. Kod Cari mobilizirano je 10 Todtovaca i ubijen 1 Švaba. Kod Zamenta 12 naših opkolili su 100 radnika Todta i prisilili ih da svuku cipele i ostalu odjeću. Za naše borce skupljeno je 90 pari cipela, 10 pari gaća i 10 kaputa.

Za vrijeme akcije došla su dva ustaše od kojih je jedan ostao teško ranjen, a drugi je pobjegao. — Kod sela Cikovići morali su Todtovci svući 52 para cipela i 12 komada drugih odjevnih predmeta.

MATE BALOTA U PARTIZANIMA

Pred malo vremena stigao je na oslobođeno tlo naše domovine dr Mijo Mirković (Mate Balota), ugledni istarski pjesnik i profesor univerziteta. Rođen je u Raklju (okrug Pula). Pred fašističkim terorom morao je da seli,

kao i mnogi naši rodoljubi, iz Istre ali on Istru nikad nije zaboravio. Njegove pjesme izdane u zbirci »Dragi kamen« na čakavskom dijalektu — najbolje o tome govore. Njegov dolazak obradovat će mnoge Istrane, a pogotovo njegove Rakljane. Mate Balota će u NOB-i moći još više pomoći svome narodu i svojoj Istri, koja očekuje njegove nove književne radove.

OMLADINA OPĆINE SV. LOVREČ

odriče se svog redovitog ručka i svaki treći dan ne jede da bi mogla više pomoći naše junačke borce.

ŽENE OPĆINE SV. MARTIN

sakupile su 21 par cipela, neumorno su krpale, šivale i plele dok nisu obukle čitav III. bataljon II. brigade.

ISTRANI! POMOZITE SVOJE SINOVE-BORCE!

618.000 STRANA

štampano je u tehnikama Propodjela Oblasnog NOO-a za Istru u roku od mjesec dana. Vrijedni omladinci radili su dan i noć i postigli ovu rekordnu cifru u znak takmičenja za I omladinski kongres.

U posljednje vrijeme naš Propodjel je izdao:

POČETNICU u 2.050 primjeraka na 45 strana za naše narodne škole.

»JEDINSTVO MLADIH« u 2.100 primjeraka na 47 strana.

»NOI GIOVANI« u 1.050 primjeraka na 34 strane velikog formata.

»GLAS ISTRA« u 3.000 primjeraka na 8 strana velikog formata.

»IL NOSTRO GIORNALE« u 2.000 primjeraka na 8 strana velikog formata.

Izašao je također antifašistički list za Rijeku »LA VOCE DEL POPOLO« u 1.200 primjeraka na 6 strana velikog formata.

Pored toga izdano je preko 120.000 letaka i plakata, kao i mnoge brošure.

U okrugu Pula izlazi redovno »HRVATSKI LIST«, glasilo JNOF-a za Pulu, a u Porečkom okrugu »POREČKI VJESNIK«, glasilo JNOF-a za okr.(ug) Poreč.

**ISTRANI, ČITAJTE PAŽLJIVO I ČUVAJTE SVOJU STAMPU!
ŠALJITE DOPISE!**

ZBOR U MOŠĆENICAMA

Na dan Sv. Svetih održala je naša kazališna družina »O. Keršovani« na Mošćeničkom groblju, uz brojno prisustvo naroda, pomen našim žrtvama. Otpjevan je posmrtni marš »Počivajte mirno«. Iza toga govorio je pročelnik družine drug Ante Dobrila, čije su tople riječi ostavile duboki utisak na sve prisutne. Uveče je u rasvjetljenoj dvorani održan narodni zbor kome su prisustvovala gotovo sve Mošćenice. Pored ostalih na zboru je govorio drug Ivanušić Milutin, član Oblasnog NOO-a za Istru, koji je prvi put nakon 15 god. opet došao u svoje rodne Mošćenice. Narod hrvatskih Mošćenica nije se nikad pokolebao pred fašističkim terorom. On je i sad dušom i srcem uz NOP.

* * *

ISTRANKE PIŠU

Dragi drugovi,

na početku ovog pisma želim srićno napredovanje našin drugaron i našoj Crvenoj armiji. Ja san dala svoga muža ki je poginuja na 22. travnja, su ga izdali izdavice. U posteju su vidili moga otroka i su se smijali da kad mu je otac koga su ovi vrazi ubili.

Ja ću pomoći našu borbu, dokle moren disati. Ja iman dva brata u borbi i vajk govorin da proklet bija ne samo izdavica, nego proklet bija i svaki oni ki sad ne će pod pušku nosit za te vrage uništiti, a prokleti i oni ča još ni danas ne spoznaju naše partizane. Ja ću se boriti dokle moren z malin prston gibati. Ja iman samo jenega otroka, mi je ža da hi niman već i da su veliki i da hi pošajen za uništiti Švabe i fašiste.

Doli fašizam, gori naša sloboda!

Jenija Majkus

Dosta san žalosna za mojin sinom. Teško san ga zgojila kako i svaka majka. On se 9. septembra usta i je poša dobre voje u partizane. Jako kunkento se je borija. Kad su prišli Nemci 4. oktobra su mi ga na velu žalost ubili. Tako sam dala sve ča mi je bilo najdraže u životu, ali da iman još jenega bin ga veselo dala za našu vojsku i slobodu, samo da otjeramo ove mrske fašiste, ali fidan se da u kratko će to bit. Živija naš vođa Maršal Tito! Šajem jedan mali dar od 50 lir i 5 jaj.

Marija Branko

PODLISTAK

AKCIJA

»Bog i duša lijepo se živi na našoj vojno-pozadinskoj stanici« — priča stražar Marko. Komandant čovjek na mjestu: glavno da ima duhana i ne dolazi često komesar Područja. A komesar još bolji. Ne puši, ali ima čir na želucu pa mora mnogo da jede. Pomalo se boje komandanta Područja. A za nas stražare kao da i nije rat! O akcijama nema ni govora. Kakove akcije, ljudi moji, ta oslobođenje će i onako doći, a neprijatelj otići svojim putem. Mnogo Švaba je već otišlo. Istina, novi dolaze, ali, družo moj, akcija je akcija. A za akciju treba vojska, dok smo mi samo V. P. S.! Nekad se doduše nije moglo bez akcija. Kad pravo promislim ne bi škodilo ni danas zapucati. Čovjeka nekad svrbi dlan i pucao bi u šumu, u bukvu, u kamen samo da se puca. Prije smo išli u akcije i nije prošla nedjelja a nekoliko Švaba nizbrdo. Ovako je pomalo i dosadno: čučiš u grmu kao zec, na straži, brojiš po noći zvijezde i misliš kad će ta noć već da završi. A da je akcija, eh, onda je drukčije. Suljaš se kroz noć; pa naiđu Švabe. Bum — bum — bum, fiju, fiju, fiju i Švabe se već valjaju. A možeš i obući kojeg borca, jer se nađe i kaput i cipele, a i šmajser. U našim novinama čitaš: straža V. P. S. X ubila je 10 Švaba, zaplijenila itd. Istakao se naročito stražar Stanko koji je ...

»Grehota. Akcija nema, a i ovi kuriri da Bog sačuva. Nisu bili uvijek takovi. Eto noćas im je pobjegao bandit. Vode bandita do po puta, onda se ustanovi da su zalutali i taf bandit vodi, njih. Napokon, naravno, bandit pobjegne...«

»Do sada nam je upravo bilo krivo. Šeću Švabe gore — dole, lijevo — desno, a k nama ne će, ali će ih već sada dovesti bandit koji je pobjegao.«

Tako priča stražar, a ustanici su svi zabrinuti i čekaju Švabe. Komandant nije već čitavi sat tražio cigaretu, a komesar odjednom zaželio da tu bude komandant Područja, jer mu treba savjeta.

Komandant, komesar, poštarica i kuhar raspravljaju što da rade. Situacija je teška. Skupila se i stanica i baza. Radi se tu o biti i ne biti. Došao i stražar sa straže. Svi su zamišljeno šutjeli.

U dubokoj šutnji ja sam kao za sebe izustio: AKCIJA.

Nastao je opći metež. Svi su govorili, mahali rukama i međusobno se svađali. Ništa se nije moglo razumjeti. Napokon se ipak smire. Opazio sam kako su me sumnjičavo gledali. Neko je tiho, pa zatim glasnije rekao: Provokator!

Svi su se ukočili. Mene uhvati smijeh.

— Ti se smiješ? Znaš li ti...?!

— Da, drugovi, treba akcija! Treba tući neprijatelja danas više nego ikad. I proći će strah, neće nam bježati banditi niti kuriri, kad neprijatelj zapuca kilometar daleko. Bili smo vojnici, a sad što smo? Ne znam ni ja. Sramota je ovako čekati da dođe sloboda. Šta će reći borci o nama. Oni se junački bore u 43. diviziji. Postali smo općenito defanzivni. Povukli smo se u svoju stanicu i nikom ništa. Dođu dva glupa Nijemca blizu, a mi kao zečevi u grmlje. Sami Švabe se već čude; gdje su to ti naši stari neprijatelji, što su nam toliko muke i straha zadali, pitaju se, dok po našim selima piju, pljačkaju i šeću pijani po našim cestama. A mi ih gledamo i čekamo slobodu! Sramota, drugovi!

— Aj vero ja, sramota — javlja se poštarica.

— Tako je — na akciju veli stražar, večeras ćemo piliti stupove.

— Ne, idemo na prugu! Odlučuje naglo komesar. Dići ćemo u zrak most kod stanice.

— Pa to znači ravno okupatoru u zube!

— Da, s puškom i bombom u ruci.

Još malo kolebanja. Još nekoliko komesarovih riječi i odlučeno je da se ide večeras u akciju.

Komandant traži cigarete i zadovoljno se smiješi. Svi su veseliji. Našli su rješenje za mnoga svoja zla.

A Švabe neka dođu!

Zdenko Štambuk

* * *

FRANINA I JURINA

Jurina: Smrt fašizmu!

Franina: Sloboda narodu našem, Franina moj, ča je novoga, kako je poli vas pasala fešta velog dana Ruske revolucije?

Jurina: Lipo je bilo, zrman moj, san bija i ja z omladinom na akciji. Jušto nan je došla pod zub jena nemško-fašistička patrola. Tri smo zarobili a dva gnusa ubili. Pole smo šli zapalit veli oganj na Učku. Nemci su hitali iz svojih mitralji ma se nisu fidali izač iz garnizoni. Pole smo pisali po česti parole, vikali »Živio« i na kraju smo svi z-kantali.

Franina: Ti si udela kako pravi narodnjak svoj dover, a nisan ni ja moga zostat doma, samo san se jadija onega dana, a i sad na tolike naše jude.

Jurina: A zač, brat moj?

Franina: Ma kako se ne čovik jadija kad vidiš da je još onih slipci ki i sad služe Nemcon i fašiston, a i oni ki su došli veramente u naše file, ma ne za se borit i delat nego za spasit svoju glavu.

Jurina: Hi je dosti i takovih. To san i ja vidiija.

- Franina: Takovi judi pensaja da ne tribe već nič delat nego se zabit pod zemju i čekat da pride Crvena armija, a Nemci neka delaju ča će, neka ubijaju našu ducu, neka slobodno krađu po našim selima i neka pejaju jude kuda hi je voja. Ča se to njih tiče, glavno je da oni spase svoje glave, a drugi neka lije krv kad je šunjav. Vidiš, Jurina, takovi su judi naši nepretelji i saboteri, magari niki od njih te ne bi ni stija bit. Mi smo kroz borbu postigli već nego ikoji drugi narod, a dočekali smo i sritan dan kad se je naša vojska spojila sa Crvenom armijom, ali to nije dosta.
- Jurina: Se razumi da ni, tribe još ovo malo zdurat dok dojde i k nan Crvena armija, pa će bit finjeno.
- Franina: E, čekaj, družo Jurina, kako ti to predikaš. Nije to jušto, dragi moj. Kad pride simo Crvena armija ili naši savezniki da nan pomoru oslobodit našu Istriju tek ćemo se oni bot još žešće složiti i poč z njimi naprid na Nemčiju.
- Jurina: Ma, kume moj, povij mi zač tribe da mi jušto gremo na Nemčiju?
- Franina: Eee, Jurina, Jurina, ča anke pitaš takove stvani. Kako ne bi bilo potriba poč u Djermaniju! Ča ti forši ne znaš da će tamo pobić svi oni najveći farabuti i razbojniki ča su nan toto delali sva ona zla i delite. Mi hi moramo poč tamo pronać i kaštigat kako bi po sven satrli prokletu fašističko sime, zač ko ne bi ono opet izreslo i trovalo svit. A moramo poč tamo i za to da dopejamo naše makinje, blago i sve ča su nan pokrali, zač je to naše i zač nan je od potribe za podignut našu izmučenu zemju.
- Jurina: Proprijo se čovik ne more na sve domislit, a sad vidin i ja da moramo svakako poč naprid sve tamo do Berlina.
- Franina: Da, da, Jurina, moj, mi smo stekli pravo da gremo naprid rame uz rame s velikim Saveznikima. Sporadi toga smo i smi sad postali veli narod koji neće primat mrvice koje padnu z mize onih velih, nego ćemo sami zet i iskat ono ča je naše i ča nan pripada. Tribe da se ugledamo u naše ruske brate, oni su najveć dali u ovoj borbi i spasili cili svit od fašističkih zviru. Sad su oslobodili cilu svoju
- Franina: Zrman moj, jušto o ten san ti stija pridikat. Prid dva dana zemju pa se šesto vajk junački bore i tiraju Nemce, zač znaju da ne more bit ni mira ni živjenja dok se sve Nemško blago ne satare.
- Jurina: Vidin, čovik moj, i ja da bi čekanje za nas bilo prava rovina.
- Franina: I za sigurno bi, zrman moj, vraga tribe do kraja dotuč, zač ko ne on se vajk more okripit i na nas opet udririt. Moramo znat dobro i to da nas još čuda tega čeka i da će još bit velih žrtava i krvi do potpune pobjede.
- Jurina: Znan, znan, družo moj, da moramo još ovo nikoliko miseci zdurat u borbi i dat sve za našu vojsku koja brižna sad prid zimu najveć trpi i daje sve za naš hipji život.
- san bija s našin borcima i vidiya meju njima toliko bosih, a hi je bilo i poderanih brageš i jaket. Mi jin moremo i moramo pomoć. Još je čuda judi po Istriji ki imaju doma i deset pari kalcet, već pari mudanat, košulj i postoli. Svi oni, ako su pravi, moraju dat sve za vojsku pa magari i sami ostali bosu, zač je njima vajk lagje nego borcima ki se na snigu bore.
- Jurina: Sramota je, po majku, za sve nas da su nan borci goli. Znaš ča, počnimo najprvo mi dva. Evo, ja dajen pošenu besidu da ču do drugog zastanka nabrat 100 košulj i brageš i 100 pari kalcet.
- Franina: Bravo, Jurina, a ja obećajem 100 pari postol i cavat i da ču održat 10 mitingi za pomoć vojski.

Jurina: Pristajem, i gren vaje na delo.

Franina: Vero gren i ja, kume moj. Bog.

* * *

POZOR! Ne zaboravite potražiti na većem aparatu našu radio stanicu »SLOBODNA JUGOSLAVIJA«. Kroz njene emisije doznat ćete najnovije političke i ratne vijesti iz domovine i inostranstva.

Možete je čuti u 8h 5, 10h 5, 16h 5 na valu od 27,1, 35 i 31,1 metar, a u 18h 5, 20h 5 na valu od 35 i 41 metar.

* * *

I. ZASJEDANJE ASNOS-a

9. XI sastali su se u oslobođenom Beogradu pravi predstavnici srpskog naroda sa oslobođene i neoslobođene teritorije u prvo zasjedanje Antifašističke skupštine narodnog oslobođenja Srbije (ASNOS). Zasjedanju su prisustvovali članovi Predsjedništva AVNOJ-a i Nacionalnog komiteta, delegati federalnih jedinica Jugoslavije i bratske Bugarske, te predstavnici Sovjetskog Saveza, Engleske i Amerike. Oduševljeno je bio pozdravljen maršal Tito, koji je na zahtjev prisutnih održao kraći govor u kojemu je istakao zasluge srpskog naroda u borbi za jedinstvo i bratstvo naših naroda te za stvaranje narodne vlasti. Na ovom historijskom zasjedanju donijete su značajne odluke: 1) o konstituiranju ASNOS-a kao vrhovnog zakonodavnog i izvršnog tijela Srbije, 2) o odobrenju rada predstavnika Srbije na II. zasjedanju AVNOJ-a, 3) o odobrenju rada Glavnog NOO-a za Srbiju i 4) o stvaranju suda za ispitivanje i suđenje zločina i prestupa protiv srpske narodne časti. Izabrana su 82 predstavnika koji će predstavljati Srbiju u AVNOJ-u, kao i Predsjedništvo ASNOS-a od 32 člana, sa predsjednikom dr Sinišom Stankovićem, univerzitetskim profesorom i tajnikom Petrom Stambolićem, članom AVNOJ-a.

* * *

OSLOBOĐENO JE SKOPLJE I CETINJE

U Jugoslaviji naše jedinice u suradnji sa Crvenom armijom i bugarskim jedinicama nastavljaju oslobađanje naše domovine od okupatora. U Makedoniji 42. i 50. divizija uz pomoć stanovništva oslobodile su glavni grad SKOPLJE, kao i gradove ĐEVĐELIJU, VELES, ŠTIP, KUMANOVO, BITOLJ i KACNIK, tako da je veći dio zemlje oslobođen. U Metohiji oslobođena je ĐAKOVICA, koju su Nijemci branili do posljednjeg čovjeka. Crnogorske jedinice oslobodile su glavni grad Crne Gore CETINJE i uništavaju njemačke trupe, koje se povlače iz Albanije. Nakon oslobođenja ZADRA i DRNIŠA čitava Dalmacija očišćena je od neprijatelja, osim Knina, gdje se uništava opkoljena njemačka divizija. U Bosni naše jedinice oslobodile su DUVNO i TOMISLAVGRAD te gone neprijatelja prema Mostaru. U Srijemu naše jedinice u zajednici sa Crvenom armijom oslobodile su zapadno od Sremske Mitrovice mjesta ČALMA i MARTINCE, te vode borbe za Ilok. U Baranji naše jedinice i jedinice Crvene armije prešle su Dunav kod Apatina, oslobodile mjesta BATINA i ZMAJEVAC te napreduju prema mađarskom gradu Pečuhu. U Lici naše jedinice zauzele su njemačka uporišta LOVINAC i SV. ROK i tako uspostavile vezu između Like i Dalmacije. U slavonskoj likvi-

dirano je neprijateljsko uporište ANDRIJEVCI na pruži Brod—Vinkovci. U svim ostalim dijelovima naše zemlje naše jedinice uništavaju njemački saobraćaj i nanašaju neprijateljskim kolonama teške gubitke.

U Mađarskoj jedinice Crvene armije sa juga i istoka izbile su do na 15 km od Budimpešte. Čitava teritorija između Dunava i Tise, južno od Budimpešte se velikim gradovima Solnok, Čegled, Piliš i Šolt očišćena je od Nijemaca. Presječena je željeznička pruga Budimpešta—Miškolc.

Na zapadu 6 savezničkih armija otpočelo je ofenzivu na fronti od 600 km. Sjeveroistočno i južno od Ahena američke trupe ušle su do na 20 km u Njemačku. U sjeveroistočnoj Francuskoj američke jedinice probile su sjeverno od Meca liniju Mažino i prodrle u Njemačku.

U Italiji nakon zauzeća grada Porli saveznici napreduju prema Faenci i Raveni, od koje su 5 km daleko.

Albanska NOV oslobodila je cijelu južnu i srednju Albaniju sa gradovima Korčom, Valonom, Beratom i Elbasanom, dok se žestoke ulične borbe vode u prestonici Tirani.

* * *

U NEKOLIKO REDAKA

— Na zahtjev maršala Tita uhapšen je kao ratni zločinac talijanski general Mario Roata, bivši zapovjednik talijanskih trupa u Jugoslaviji.

— Vođa bugarske delegacije na zasjedanju ASNOS-a izjavio je da će u najskorije vrijeme biti upućeno iz Bugarske u Jugoslaviju 3.000 tona brašna, 3.000 tona kukuruza, 3.000 tona pasulja, 100 tona ulja i marmelade, 72 tone šećera i meda. Oko 30.000 jugoslavenske djece bez roditelja bit će upućeno na ishranu u Bugarsku do konca rata.

— Sovjetski Savez odbio je prijedlog Švicarske za uspostavu diplomatskih odnosa, jer je Švicarska stalno vodila filofašističku i Sovjetskom Savezu neprijateljsku politiku.

— Belgijska vlada nalazi se u krizi. Članovi vlade, predstavnici Komunističke partije i Pokreta otpora predali su ostavku radi odluke vlade da se razoružaju članovi Pokreta otpora. Komunistička partija pozvala je mase da demonstriraju protiv te odluke. Tim povodom saveznički komandant u Belgiji izjavio je, da će savezničke trupe pomoći belgijskoj vladi da održi red i mir.

— U Finskoj formirana je nova vlada, kojoj je na čelu g. Pasikivi, koji je bio dva puta član delegacije za sklapanje mira sa Sovjetskim Savezom. On je izjavio da će njegova vlada raditi na potpunom sporazumu sa Sovjetskim Savezom i da će savjesno ispunjavati uslove primirja.

— Na izborima za predsjednika Sjedinjenih Američkih Država izabran je ponovno Franklin Ruzvelt. On je dobio većinu u 34 od 48 saveznih država.

— Norveški ministar vanjskih poslova izjavio je na povratku iz Moskve da je postignut pun sporazum između Sovjetskog Saveza i Norveške po pitanju vođenja rata protiv Njemačke.

GLAS ISTRE — Broj 28, 20. XII 1944.

SLOBODA SVIĆE

Sa svih strana naše domovine stižu sve radosnije vijesti o sve većim i novim pobjedama. Pred našim moćnim korpusima opremljenim tenkovima, blindiranim automobilima i topovima ruše se i najjača neprijateljska utvrđenja. Pred malo vremena palo je jedno od najjačih švapsko-ustaških uporišta Knin, koji je branilo oko 20.000 neprijateljskih vojnika. U glavnom

građu naše hrvatske države, Zagrebu, već se čuje grmljavina našeg i ruskog oružja. Skorih nedjelja bit će oslobodilačke snage na vratima Hrvatskog primorja, Rijeke i Istre.

Njemački razbojnici vuku se kao šugavi izgladnjeli psi i povlače se pred nezadrživim pobjedonosnim armijama naših saveznika i NOV. Sobom vuku zavedene srpske seljake i hrvatske domobrane koji su se pustili mobilizirati.

Zbog svog geografskog položaja izložena je naša Istra pljački i zločinima te demoralizirane vojske.

Mnogi naši ljudi ne znaju da se snađu u ovakovoj situaciji. Jedni su izgubili vjeru u skorbu pobjedu i zbog toga tumače pljačku, teror i stvaranje novih neprijateljskih garnizona kao tobožnji dokaz velike neprijateljske moći. U svom malodušju oni govore da se neprijatelja ne može pobijediti i dozvoljavaju da ih njemački razbojnici kao ovce odvede na frontu ili prisilan rad. Ne treba ni dokazivati koliko je ovako rasuđivanje netačno. Dovoljno je pogledati geografsku kartu iz koje se može i najveći pesimista uvjeriti da Hitlerovoj Njemačkoj nema više spasa, da je ona pri izdisaju stegnuta moćnim savezničkim kliještim sa sviju strana.

Drugi opet govore da su Nijemci i njihove služe samo na prolazu kroz Istru. Iz toga zaključuju da im od njih ne prijete velika opasnost i da za to mogu i dalje kod kuće mirno čekati i sakriti se pod zemlju dok Švabe otiđu. I ovakovo je mišljenje potpuno netačno. Svima nam je dobro poznato da Nijemci ne odlaze iz nijedne zemlje dragovoljno, niti zbog — kako oni kažu — »skraćivanja fronte«, već uvijek samo zbog toga, što su na povlačenje primorani premoćnijim savezničkim oružjem i snagom narodne vojske. Tako je bilo u Rusiji i Francuskoj, tako je bio u Srbiji, Makedoniji, Albaniji, Vojvodini i Dalmaciji. Nema razloga pretpostavljati da će u Istri biti drukčije. Mi ih moramo i odayle istjerati. Mi moramo spasiti sebe, svoje obitelji i domove od daljnjih uništenja i ubijstava. Da bi to mogli postići postoji samo jedna mogućnost, samo jedan put: stupiti odmah bez oklijevanja u redove Oslobodilačke vojske, u redove 43. divizije.

Ima po Istri još mnogo drugova Hrvata i Talijana koji su bili po raznim jedinicama naše vojske i koji su se za vrijeme teških borbi koje su vođene po Istri pogubili iz svojih jedinica. Ima također i mnogo onih koji su se zbog velikih napora, lošeg odijela i nedostatka obuće razboljeli i otišli privremeno svojim kućama. Svi ovi drugovi kao i oni koji su iz bilo kojih drugih razloga napustili jedinice treba da se smjesta sami prijave našim komandama i narodno-oslobodilačkim odborima, preko kojih će oni opet moći da dođu do svojih jedinica i da do kraja izvrše svoju časnu dužnost u redovima boraca za slobodu.

Svojim posljednjim i velikim pobjedama naša je vojska zaplijenila od neprijatelja mnogo opreme, odijela i oružja. A pred kratko vrijeme dobili smo mnogo ratnog materijala od naših velikih saveznika. Danas je čitava naša vojska, a također i naša 43. divizija potpuno obučena i moderno naoružana. Osigurana je sva sprema i odijelo za svakog novog vojnika naše vojske.

Danas su nastupili oni najsudbonosniji dani u životu naroda Istre, nastupili su oni dani kad se više ne može oklijevati, čekati i premišljati. A isto tako nema opravdanja ni za one koji su se bojali da će u vojsci biti goli i bos.

Preostaju dakle samo dva rješenja: ili s Titom u slobodu, ili s Hitlerom u smrt! Već se bje odsudna bitka. Svi koji su dosad bili u neprijateljskim redovima, koji su radili za okupatora i napustili svoje partizanske jedinice, a nisu okaljali svoju čast narodnom krvlju, imaju još posljednju mogućnost spasa, koja im se pruža općom amnestijom maršala Tita.

Do 15. siječnja 1945. god. treba da se svaki pošten Istranin, bez obzira na narodnost i političko uvjerenje, nađe u redovima Narodno-oslobodilačke vojske.

Naprijed Istrani! Pođimo složno u odlučnu bitku za uništenje Hitlerove Njemačke! Pođimo svrstani u bojne redove u susret Crvenoj armiji, u susret našem Titu, u susret slobodi koja sviće!

* * *

VELIČANSTVENA OMLADINSKA MANIFESTACIJA

U OSLOBOĐENIM DELNICAMA U GORSKOM KOTARU PRISUSTVOVALO JE MEĐUOKRUŽNOM SLETU PREKO 2.000 MLADIH ISTRANA, GORANA I PRIMORACA

Noseći na sebi teška bremena soli i druge hrane za naše borce stigli su 9. XII omladinski delegati iz Hrvatskog primorja, okruga Rijeke i Gorskog kotara na svoj željno očekivani slet. U prepunoj dvorani u oslobođenim Delnicama otpočela je omladinska svečanost sa pozdravom drugarice Dane Vučković, rukovodioca goranske omladine. Poslije otpjevane himne »Hej Slaveni« pozdravio je zbor drug Tomo Ećimović u ime Okružnog odbora JNOF-a za Gorski kotar. U ime Oblasnog JNOF-a za Istru govorio je drug Ljubo Drndić, koji je između ostalog rekao: »Danas je prvi put da je omladina Istre u ovakvom broju došla k vama da vam kaže da je nikakve podvale i nikakva sila neće od vas odvojiti. Pred talijanskom unijom pozdravio je zbor drug profesor Eros Sequi koji je rekao: »Talijanski antifašisti žele zajedničkom borbom sa slavenskom braćom da izbrišu ljagu kojom je talijansko ime okaljao fašizam. Talijani Istre povezani čvrsto u JNOF-u odgovaraju borbom u redovima 43. divizije NOV na sve pokušaje reakcije i potvrđuju svoju odlučnost da žive slobodni u slobodnoj Hrvatskoj.«

U zabavnom dijelu izvela je kazališna družina »Otokar Keršovani« svoj program u kojem je pored ostalog izvođena recitacija »Lipa optužuje« te narodne pjesme i istarski »Balun«, koji je naročito oduševio omladinu.

Sutradan su borci i delegati 43. divizije prodefilirali u potpuno novim uniformama pred omladinom, koja ih je burno i oduševljeno pozdravljala.

Za vrijeme kongresa bila je otvorena izložba u kojoj su se mogli vidjeti radovi i razvitak naših radionica u Gorskom kotaru. Bila je izložena i naša štampa, među kojom se naročito isticala istarska štampa. Ovom prilikom održao je drug Stefan Vilim referat o važnosti naše štampe i istakao njezinu važnost za podizanje kulturno našeg naroda.

Poslije podne je otpočeo radni dio kongresa kojeg je omladina najželjnije očekivala. Trebalo je pregledati što je omladina učinila za 50 dana takmičenja i vidjeti tko je pobijedio. Predstavnik omladine Hrvatskog primorja iznosi uspjehe rada mladih Primoraca koji su uza sve teško ekonomsko stanje postigli sjajne rezultate. Sakupili su 11.964 kg hrane, iskuhanu 1.223 kg soli, odrađeno je 13.775 radnih dana. Mobilizirano 276 omladinaca, a obuhvaćeno u USAOH 910 novih omladinaca, itd.

Predstavnica omladine Gorskog kotara iznijela je rezultate goranske omladine, koja je sakupila 127.849 kg hrane, oprala 94.580 komada rublja, dala je 47.048 radnih dana. Odnijela je na položaj borcima 985.856 obroka itd. Na kraju iznosi omladina Rijeke svoje rezultate. I ako su u ovom okrugu najteži uslovi za rad i neprijatelj na svakom koraku, omladina je neustrašiva, ona napada neprijatelja, šalja se između neprijateljskih bunkera i zasjeda i prenosi hranu za vojsku. Za vrijeme takmičenja oni su sakupili 67.412 kg krumpira, 1.520 kg riže, 6.135 kg fažola, 21 ovcu, 803 kg kruha, 2.700 kg kestenja, 367 pari cipela, 333 litra rakijske, preko 3.000 odjevnih

predmeta, 305.000 lira. Održano je 436 sastanaka sa 3.584 prisutnih. Svučeno je 275 Todtovaca (roba data za NOV). Ubijeno je 13 Švaba i fašista. U gradu Opatiji u kojem je garnizon od 1.500 Nijemaca omladina je svukla 20 vatrogasaca, itd.

Omladina okruga Rijeke pobijedila je u takmičenju i dobila za poklon pehar. Omladinici i omladinke ostalih okruga burno su odobravali i veselili se sjajnim uspjesima svojih u borbi najmlađih drugova.

U ime omladine grada Rijeke govorila je drugarica Dale na talijanskom jeziku. Ona ne može da izrazi svoje oduševljenje i divljenje za ovako veličnu svečanost o kojoj je omladina Rijeke samo mogla sanjati. Duboki dojam ostavila je na nju naša vojska onako moderno naoružana i opremljena.

Dirljiv i značajan bio je trenutak kad je omladinac iz Sušaka u ime omladine svoga grada poklonio mladim Riječanima zastavicu u znak sloge i borbenog bratstva. Ni podli autonomaši na Rijeci ni ustaški ološ na Sušaku ne mogu više razbiti jedinstvo i ljubav mladih Hrvata i Talijana Rijeke i Sušaka.

Okružni odbor USAOH-a za Rijeku poklonio je borcima i rukovodiocima 43. divizije veliku sliku druga Tita. Drug komaandant potpukovnik Savo Vukelić prima dar i zahvaljuje omladini. »Uskoro će jedinice naše divizije marširati po slobodnoj Rijeci« — rekao je drug komandant.

Kroz čitav ovaj veličanstveni zbor osjećala se ljubav prema našoj Istri i nepokolebiva odlučnost omladine za njeno konačno priključenje majci Hrvatskoj.

Dugo u noć nastavila se zvonka pjesma i vesela igra omladine koja je tog dana slavila uspjehe svoje borbe i rada. Ovim uspješim omladinskim sletom omladina naših triju okruga i borci 43. divizije pokazali su kako je za uvijek nestala granica koja je Istru dijelila od Hrvatske.

Zofka Radošević

* * *

FAŠISTIČKO SMEĆE PO NAŠOJ ISTRI

Njemački zločinci koji bježe pred armijama oslobođenja hoće pod svaku cijenu da zadrže kroz našu Istru put svog povlačenja. Zbog toga su bili prisiljeni da stvaraju nove garnizone iz kojih se neprestano zalijeću u naše šume i sela, sa ciljem da, pored pljačke, pronalaze i naše ustanove i naše odgovorne drugove, kako bi razbili našu organizaciju. Ovo privremeno teško stanje u Istri ne mijenja ni u koliko opću povoljnu situaciju, niti odgađa skoru propast Hitlerovih bandi. Divljaštva njemačkih razbojnika i naše trenutne teškoće hoće da iskoriste odvratni izmečari hrvatskog, srpskog i talijanskog naroda. Pod zaštitom Hitlerovih pasa i plaćenim podlacima međunarodne reakcije, oni su skovali gnjusni plan, kako bi narod odvojili od našeg pokreta i po ugledu na izdajnika generala Bora stvorili od naših gradova i sela ruševine poput onih u Varšavi, nad kojima bi trebalo da zakrvari hrvatski i talijanski narod Istre.

Perfidni autonomaši smatraju da je sad povoljan čas kad će uspjeti da sprječee mobilizaciju Riječana u NOV. Šire najodvratnije laži o našoj vojsci i vrše propagandu za mobilizaciju Riječana u TODT. — I preostali Musolinijevi kriminalci u Istri smatrali su u ovim časovima za potrebno da se organiziraju u t. zv. »bande nere« sa ciljem odvajanja Talijana Istre od NOP-a i raspirivanja mržnje prema Hrvatima.

Na Sušaku je također, prije par mjeseci, stigao poznati zločinac potpukovnik Sertić Mihovil koji treba da organizira »domobransku pukovniciju«, kojom bi »oslobodio Istru od Talijana i komunista«. Zbog toga treba — kaže on — poklati na vrijeme sve Talijane i uzeti vlast na Rijeci i Istri pri-

je nego dođe Crvena armija. Komandant te »pukovnije«, koja sada broji oko 200 ljudi — Sertić — poznati je zločinac iz Janka Puste, koji je po nalogu Musolinija i Pavelića organizirao dizanje u zrak skladišta municije u Boki Kotorskoj i vršio druge zločine po našoj zemlji. U potajnoj je vezi s ovim razbojnikom i izdajica pukovnik Reš, kome su uvijek otvorena vrata Gestapovske kancelarije. I on bi danas htio da »spašava« Rijeku i Istru od Talijana. A taj je isti odvrtni fašistički agent još 1941. god. slao za Judine zlatnike iz Karlovca, dok je još bio oficir jugoslavenske vojske, podatke talijanskoj komandi na Rijeci kako će talijanska vojska sa što manje žrtva okupirati našu zemlju.

Došli su konačno »da brane« Istru i Nedićevi i Dražini četnički komandanti sa nekoliko hiljada silom odvedenih Srba koji vrebaju svaku priliku da pređu partizanima. Mnogi od ovih već su prešli k nama i ispričali kako im njihovi komandanti govore da su došli da obračunaju sa ustašama, a isto tako sa partizanima i Talijanima. Govore im da će oni uzeti vlast u Istri i dočekati kralja Petra. U međuvremenu pljačkaju naša sela i harače skupa sa švapskim gospodarima.

U ovim časovima pokazali su svoju pravu dušu i neki tobožnji rodoljubi, koji su se pred kratko vrijeme prikazivali prijateljima NOP-a. Zbog svoje pritajene mržnje prema našem pokretu s jedne strane i gluposti s druge strane, zaključili su da bi bilo još prerano odreći se svog izdajničkog posla. Među ovim podlaocima nalaze se našalost i neki istarski svećenici, koji kleveću naš pokret i odvrataju omladinu od borbe (svećenici iz Roča i Trviža), ili drugi koji govore narodu da im Nijemci neće ništa, samo treba da »pošteno za njih rade« (svećenik iz Gračića). Ovi svećenici okaljali su svete žrtve časnih istarskih rodoljuba. Oni vrijeđaju svijetle uspomene narodnih pastira Dobrile, Spinića, Kirca i drugih. U isto vrijeme ovi svećenici omogućuju njemačkim razbojnicima da odvedu naše mladiće u njemački pakao i odvrtno pužu pred njemačkim bezbožnicima koji su i u Istri vješali svećenike, oskvrnili oltare i palili crkve. Oni su na kraju izdali svoj narod u najtežim časovima i zato neka znaju da ih je narod odvojio od poštenih svećenika i da će ih nemilosrdno kazniti kad za to bude vrijeme.

Ali sav ovaj smišljeni plan ujedinjenih narodnih neprijatelja ne može, niti će ikada moći izmijeniti činjenicu da se Istra, kroz krv i borbu, za uvijek povezala sa novom Jugoslavijom. Za narod Istre je to svršena stvar, o kojoj se više neće raspravljati ni za zelenim stolom. Ali uza sve to ima u Istri još naivnih ljudi koji nasjedaju podlim manevarima naših neprijatelja. Zbog toga oni još i danas premissljaju da li da stupe u NOV i neodlučno čekaju kod kuće dok ih Švabe ne odvedu sobom u propast. Iz istog razloga odazvali su se mnogi Istrani u TODT. Mnogi od ovih ljudi već su uvidjeli da su svojom zabludom dovedeni na rub provalije. Oni među njima koji na vrijeme ne budu vidjeli svoju grešku morat će podijeliti tragičnu i sramotnu sudbinu građana Šerbura i Varšave.

A sa autonomašima, »bandom nerom«, Sertićevom »pukovnijom« četničkim »korpustom«, domaćim izrodima i svim ostalim probranim smećem, što se sad nagomilalo po našoj Istri, ubrzo će obračunati naše slavne divizije i korpusi, u kojima se bori 25.000 istarskih junaka. Oni će uskoro nad našom Istrom razviti Titov barjak sreće i slobode.

A. D.

OMOGUCIMO ZAVEDENIM SRBIMA PRELAZ U NAŠE REDOVE

Propali četnički komandanti i oficiri, bježeći skupa s Nijemcima pred našim i ruskim pobjedonosnim armijama, došli su do naše Istre. Sobom su dovukli nekoliko hiljada silom mobiliziranih Srba, koje su svrstali u tzv. »srpski dobrovoljački korpus«, makar u tom »korpusu« nema ni jednog vojnika dobrovoljca. Ovi potpuno demoralizirani vojnici, u koliko se uopće mogu takovima nazvati, uviđaju svoju kobnu zabludu. Među njima vlada

raspoloženje i želja da pređu na našu stranu. Zadnjih dana dolaze k nama sve češće pojedinci ili grupice tih prevarenih ljudi. Tako su se pred par dana predali Štekić Tihomir i Vujić Dragoljub, rodom iz Šapca. Oni su lutali čitavu noć šumom ne bi li sreli nekog našeg druga. U zoru su naišli na jednog vojnika koji je sjekao drva. Vidjevši mu na glavi partizanku potrčali su veseli k njemu riječima: »Brate, dođosmo i izvršismo svoju dužnost prema otadžbini, a ti sad radi što hoćeš. Ako smo zaslužili, ubi nas«. Drug ih je poveo u Komandu, gdje su oni pričali o svom životu i strašnom teroru koji vlada u tom tzv. dobrovoljačkom korpusu. Straže u garnizonu moraju držati oficiri i podoficiri, jer se boje da bi obični vojnici pobjegli. Vujić je izjavio da ih je iz Srbije otišlo oko 3.000 i da je po putu pobjeglo oko 1.800. On tvrdi da bi se od onih preostalih 1.200, što se sad nalaze u Mučićima, predalo preko 1.000.

Sudbina ovih prevarenih Srba bit će tragična ako ne uspiju pobjeći iz njemačkih kandža prije nego ih povedu u Njemačku. Zato je naša dužnost prema jugoslavenskoj domovini i prema srpskom narodu da te ljude spasimo dok je još na vrijeme. Moramo poduzeti najhitnije načine kako ćemo doći s njima u dodir, doturiti im letake i organizirati sigurnu vezu kojom će moći pobjeći u naše redove. Po tome mogu mnogo da urade naše vrijedne žene i omladinke, koje će se moći najlakše probiti do tih ljudi. Postavimo si za pretkongresno takmičenje još i ovaj zadatak: **ko će uspjeti da spasi od njemačkog pakla najveći broj srpske braće.**

St.

* * *

NIKO KATUNAR

Pao je mladi radnik Niko Katunar, sekretar Oblasnog komiteta SKOJ-a za Istru.

Bio je to jedan od onih divnih omladinskih rukovodioca koji je znao da povede omladinu, da zatalasa mase.

U svojoj najranijoj mladosti on se već bori na strani pravde i naroda. Zato ga Komunistička partija prima u svoje redove već u njegovoj 16. godini. Postaje članom Mjesnog komiteta Sušak. Otkriven u radu od policijskih agenata odlazi u partizane i postaje članom Okružnog komiteta SKOJ-a za Hrvatsko primorje. Odatle je došao k nama u Istru. Niko Katunar jedan je od pionira narodnog ustanka u Istri.

Sjećam se prvog susreta sa drugom Nikom. Bilo je to u Zamaskom dolu. Održao je prvi sastanak sa istarskom omladinom. Divno su zvučale njegove riječi kojima je govorio mladim Istranima o borbi i ustanku. Poslije sastanka bili smo uzbuđeni. U noći nismo mogli dugo usniti, a Niko mi je pričao kako je zavolio Istru i njenu omladinu.

Isto tako zavoljela je istarska omladina njega. Svojim mladenačkim poletom, energijom i odlučnošću stekao je autoritet instinskog omladinskog tribuna. Za njim su išle hiljade omladinaca i omladinki. Niku je poznavala čitava omladina Istre, a posebno omladina Pule i Rijeke, gdje je on mnogo radio na jačanju borbenog jedinstva Talijana i Hrvata.

Zato je tako bolno i tužno odjeknula vijest da su nam njemačke zvižeri ugrabile njegov dragi život.

Mrtvi su nekad jači od živih. Smrt Nike Katunara rodit će stotine omladinskih osvetnika.

Borbena grupa »Osvetnika Nike Katunara« već osvećuje njegovo ubistvo i sije smrt među fašističku gamad.

Niko, počivaj mrimo, sloboda za koju si se borio tako žilavo i uporno, sviće... Komsomolci, naša draga braća, koju si toliko volio, dolaze... Skupa s njima i sa hiljadama hrvatske omladine doći ćemo uskoro na tvoj grob i gromko zapjevati onu pjesmu koju se ti toliko volio:

»Mi mladi proleterii, ostvarit ćemo novi svijet...«

Vladlen

* * *

NEUSPJELA ČETNIČKA PREVARA

Đuro Popović, vođa jedne četničke grupe u Gackoj dolini, pokušao je sa svojim banditima da navede savezničke avione da i njima baci jednu pošiljku oružja i opreme. On je sa svojom bandom zapalio na jednoj livadi 12 vatara. Kad su noću saveznički avioni doletjeli, primijetili su vatru i kružili nad njom. Davali su znakove, ali pošto sa zemlje nisu dobivali ugovoreni odgovor, spustili su nekoliko bombi na četničke položaje i mitraljirali oko četničke vatre, jer su znali da se radi o fašističkoj prevari. Četnici su se u panici razbježali, a da bi pred narodom opravdali sramni neuspjeh, govorili su da su to bili njemački avioni.

(Iz Biltena TAH)

* * *

NASA RIJEKA SE BORI

Rijeka je puna fašističke bande. Gestapovci sprovode sve veći teror. Ali nikakav teror ne može da zastraši riječke rodoljube. Narodnooslobodilački pokret dobiva sve više pristalica. Vrše se akcije, pišu parole i bacaju leci.

Ulicama Rijeke kreću naše patrolle u partizanskim uniformama i obraćunavaju s njemačkim patrolama

Tako su četiri riječka rodoljuba 1. XII kod Torrette ubili 2 neprijateljska vojnika, od kojih je jedan bio zloglasni SS-ovski agent Kolajne. U toj akciji dali su svoj život dva druga: Talijan Alfio i Hrvat Dinko. Položili su svoje živote za bolju budućnost svoga grada.

Akcije se i dalje nastavljaju. Tako su 7. XII druga četvorica hrabrih Riječana dočekali njemačku patrolu kod kina »Centrale«, bacili dvije bombe, koje su razmrskale četvoricu bandita.

Na ulici su ostali dijelovi ruku, onih ruku koje su palile naša sela i ubijale nedužni narod.

Dok čitav grad govori o uspješnim akcijama naših rodoljuba, riječke novine po nalogu Gestapoa šute. Neće da govore kako se hrabri Riječani osvećuju krvavom neprijatelju. Ali to ne može izmijeniti činjenicu da se narod Rijeke sve više povezuje u borbi protiv zakletih neprijatelja švapsko-fašističkih zločinaca, koji su se baš sada, pred smrt, toliko okomili na našu hrvatsku Rijeku i Istru.

Neprijateljska šugava vojska vuče se po našim selima i hoće da unese zabunu među naš narod. Ali im to ne uspijeva. Čitav narod, a naročito omladina, ostaju nepokolebivo uz NOP.

Omladina okruga Pule uza sav teror uspjela je sakupiti 12.000 potpisa koje je poslala uz pozdrav I. kongresu antifašističke omladine Hrvatske. Nema te sile koja bi mogla narod Istre spriječiti i otrgnuti ga od nove Jugoslavije

Kad je švapska banda palila sela na kotaru Krasa nije poštedjela ni selo Trstenik. Narod tog sela ostao je bez krova, odjeće i obuće, ali sve to nije moglo pokolebati njegovu svijest i odanost našem pokretu. Samo u roku od 4 dana sabrano je za borce 43. divizije 31 par čarapa, 3 para rukavica, 3 rupčića, 6 pari gaća, 4 pari hlača, 4 maje, 6 kratkih kaputa, i prsluk i 14 pari papuča.

U općini Šušnjevica na kotaru Čepić u zadnje vrijeme izvjesni ljudi prodaju odijela narodu uz vrlo nisku cijenu od 100 do 150 lira, ali uz obavezu potpisa kupca. Namjera je tih ljudi, koji su u stvari plaćenici podlih reakcionara, da na taj način pokupe potpiše od naroda kao tobožnji dokaz da isti želi priključenje Istre Italiji. Međutim tu je gnjusnu namjeru narod otkrio i prezreo. Istra je danas čvrsto povezana uz naš pokret, u kojem se bori unutar redova narodne vojske 27.000 njenih najboljih sinova, a za njeno priključenje jugoslavenskoj domovini proteklo je već mnogo krvi. Mi smo krvlju ispisali našu novu historiju i nitko ju ne može više izbrisati. Zato su i pokušaji ovakove vrste unaprijed osuđeni na propast

Na most od naše omladine općine Šumber na kotaru Labin ispisala je parole »Živio Tito« i okitila ih zelenilom u obliku slavoluka. Švapska banda prolazeći cestom za Pazin skinula je parole, međutim još nije ni dobro odmakla već su se pioniri našli na mostu i za čas postavili parole na mjesto. Kad su se Švabe vraćali nisu više skidali parole. Sami su uvidjeli da bi im taj posao bio uzaludan.

Narod kotara Kastav ne samo da se spremno odaziva sabirnoj akciji za naše borce, nego je spreman da istu robu prenosi na svojim leđima do samog položaja. Tako se 24. XI u ranu zoru diglo 70 ljudi iz kastavskih sela i uprtilo teška bremena robe za naše borce. U dugom i napornom hodu kroz snijeg, ali uvijek veseli, stigli su do naše II. brigade i predali joj robu.

Drugarica Anica iz Sv. Mateja nosila je mlijeko na Rijeku u zamjenu za kruh. Susrela je jednog fašistu koji joj je namjeravao oteti mlijeko, ali ona ga je pretekla i izlila mlijeko pred njegove noge na cestu. Bandit ju je počeo grditi, ali ona ga se nije bojala. »Radije ću mlijeko baciti u kanal — rekla mu je u lice — nego dati ga vama krvnicima.«

Banda neprestano kreće i pljačka po selima kotara Opatija, ali narod usprkos svega ne sustaje u radu za naš pokret. Samo selo Z. sakupilo je u posljednjoj sabirnoj akciji 10 pari cipela, 2 kaputa, 9 pari hlača, 11 pari gaća, 5 kratkih kaputa, 5 deka, 6 pari čarapa, 1 inceradu, 1 par dokoljenica, 1 košulju, 3 prsluka, 1 par čizama.

U toku novembra stražari i kuriri Komande mjesta Kastav izvršili su niz akcija u kojima su zarobili 18 neprijateljskih vojnika i radnika Todta, ubili 1 Nijemca, zaplijenili 8 pušaka, 2 ranca municije, 2 bačve nafte, zatim uništili 1 kompresor, koji je služio kod gradnje bunkera. U akcijama na Todtovcu zaplijenili su 111 pari cipela, 4 para čizama, 11 kaputa, 24 šinjela, 10 bluza i 1 odijelo.

Komandi mjesta Kastav predala su se 3 Rusa sa kolima i parom volova.

U okrugu Pula osnovana je posudbena biblioteka »Vladimira Svalbe« iz koje će narod moći pozajmljivati knjige za čitanje.

* * *

VELIKI USPJEH III. BRIGADE

Jedinice naše III. brigade u zajednici sa karlovačkim odredom razoružale su 2. ov. mj. neprijateljski garnizon u Gornjem Pokuplju. Zarobljeno je 58 Pavelićevih domobrana. Zaplijenjene su 2 teške »Brede«, 1 bacač, 3 puško-

mitraljeza, 400 mina, 600 ručnih bombi, 648 komada kompletne odjeće i mnogo ostalog ratnog materijala.

Razoružanje Pavelićevih domobrana odraz je stanja dezorganizacije u kojem se nalazi vojska, a dokaz naše snage. Kao što se pod snažnim udarcima naše ruske braće, Saveznika i naše narodne armije lomi i raspada neprijateljska fronta, isto tako se raspada i lomi njihov unutarnji front.

Uspjesi mlade III. brigade dolaze u vrijeme velikih pobjeda naše vojske diljem čitave Jugoslavije. Ti su uspjesi doprinos velikoj pobjedi koja dolazi.

USPJEŠNE AKCIJE NAŠIH JEDINICA U ISTRI

24. XI 30 neprijateljskih vojnika, Nijemaca i ustaša presvučeni u civilna odijela uspjeli su se približiti Štabu operativnog sektora za Istru sa namjerom da ga napadnu i unište. Podla namjera je primjećena i svi su neprijatelji uhvaćeni živi. Zaplijeljeno je 15 šmajsera, 6 pušaka i ostale spreme.

24. prošlog mjeseca 3 njemačka mornara došla su na Kras u namjeri da pljačkaju. U posljednje vrijeme njemački razbojnici obilaze u grupama od 3 do 5 po susjednim selima i pljačkaju. Ovaj put prisjela je Švabama šetnja. Patrola V. bataljona I. brigade »Vladimira Gortana« dočekala je mornare, uhvativši svu trojicu žive sa potpunom ratnom spremom i 3 bicikla.

IV. kraška četa dočekala je na cesti Vodice—Mune luksuzni automobil u kome je bilo nekoliko švapskih vojnika. Tri su ubijena, dok su 3 zarobljena. Istoga dana je kod Kanfanara izbačeno iz pruge 3 vagona, dok je 30 motara željezničke pruge presječeno. Zastoj prometa trajao je 6 sati.

* * *

ISTRANKE PIŠU

PISMO DRUGU TITU

Kada bin pošla u podeštariju, lipo salutala i donesla kakovo jaje pak bi mi učinili kakovu pikolecu, ko ne bin donesla niš, bi me oni prokleti fašisti poslali ča, da dojden sutra. Su nas šempijali kamo smo hodili i se smijali kako ne znamo niš po njihovu predikati. Ti prokleti breki!

Kako ćemo mi, ki smo ovoliko trpili, veselo dočekati naše drage partizane i po gradovima ćemo se veselo s njima razgovarati po domaču, kako nas je naša majka navadila svojim dragim hrvatskim jezikom. Dragi moj prijatelj, srično bilo naše napradovanje i srično bilo Crvenoj armiji i tebi naš drug Tito ki nas vodiš kako svaka majka svoju djecu.

Živila majka Hrvatska, naš narod u Istri, naša Crvena armija i naša nova Jugoslavija, i ti naš druge Tito i naši borci!

Milka Radetić

* * *

Pozdravljam srdačno sve naše drugove i drugarice.

Za muža ne znam već lito dan, su ga popeljali u Gjermaniju. I još teže mi je da ne pomore našu NOV. Zgubila sam brata u našoj borbi, a ja još srdačnije pomoren za ga osvetiti.

Z onimi prokleti breki od fašisti smo provali ča janka čovik ne zna koliko, samo je zna da gospodar ni bija od onega ča se je cilo lito, mučija i potija. Uno ča je bilo bolje je bilo znanje. Nismo bili slobodni ni s hiže pojti bez njihove propusnice.

Donke dragi moji drugovi, pomislite da mi ne moremo biti drugo nego zadovoljni s onom našom borbom, da ne moremo drugo, nego da mislimo na vas naše borce ki nas oslobajate. Mi mislimo za našu milu slobodu i za našega druga Tita ki nas vodi ovin pravin puten. Mi mislimo i volimo našu najku Hrvatsku i našu novu Titovu Jugoslaviju.

Slava Burić

Moj sin je stupija u tu našu oslobodilačku vojsku već 10 miseci. Iman još četiri sina. Tako mi je za, da nisu zgojeni da moru i oni pojti u borbu da se uništi ta fašistička vjera ki nas je dosti pritiskala u svih stvari. Se ča smo delali je bilo za nje. Hodile smo iskat svoje pravo, pa su nas stavili u pržun. Jedan misec san bila u pržunu. Ki bi sve poviđa bi tribe jedan lancun napisati.

Pozdravin našega druga Tita z našin pozdravom I. kongresa žena Hrvatske!

ISTRANI, SRAMOTA JE ZA SVAKOG ZDRAVOG ČOVJEKA AKO JOŠ NIJE STUPIO U NOV!

SVIM NAŠIM ČITAOCIMA, DOPISNICIMA I SARADNICIMA »GLAS ISTRE« ŽELI SRETAN BOŽIĆ I NOVU GODINU!

FRANINA I JURINA

Franina: Ooo, dobro doša, kume Jurina. San čuja da si bija u Gorskom kotaru vidit naše junake. Sad lipo sidni tote i povi mi kako je bilo tamo.

Jurina: San bija da, brat moj, i sve ću ti povidat, samo bin prvo stija znat ko smo ja i ti održali poštemu besidu ča smo je zadnji bot dali da ćemo nabrat teple robe za našu vojsku.

Franina: Imaš račun, Jurino, vajk tribe kontrolat ko se udela ono ča se reče. Donke, da ti jušto rečen ja san udela moj dover i san nabra još već nego smo se obligali, tako da će od tega bit obučeno 120 vojaki.

Jurina: I meni je šlo za rukon da naberem dosti materijala. Prid niki dan san dozna da je naša vridna omladina udelala takmičenje za pomoć našin borcima i da je destinála da ponese sama sve ča je nabrala našoj vojski. Tako san ti se ja, čovik moj, kako jedan mladić z njimi izmiša i san lipo ša gori.

Franina: Vero da san na vrime za to sazna bin bi ša i ja s tobom. Znaš propijo mi je žal.

Jurina: Vero ti i more bit, Franina moj, zač je za sigurno meritalo vidit naše kumpanije kako marširaju po našoj slobodnoj zemlji. Naši momki su kuntenti kako nikad. Su mi povidali kako jin je bilo reško. Su provali brižni dosta slabega, ma to štešo ni bilo sve za zlo, zač i sam znaš da dobra vojska more bit samo ona koja pasa kroz teške borbe i trpjenje. I naši borci to znaju i za to se sad štimaaju, a imaju po boga i zač.

Franina: Dobro, a kadi sad stoje i kako jin je za robu. Toliko boti san vidiya naše vojske gole i bose. Srce me je za njih bolilo.

Jurina: E, Franina moj dragi, sad ti je sve to drugače. Naši borci sad živu u hižama. Drvi za ložit ima koliko ćeš, zač su tamo vele boške. Ča se tiče robe ne biš moga ni pripoznat naše Istrijane. Svi su kako figurini. Su hi obukli u nove teple uniforme ča su nan hi poslali naši veli Savezniki. Znaš, kad san bija poli jene kompanije jušto je prišla roba. Da si vidija veseja. Komandir je zva jenega po jenega i sva ki je dobija novr jaketu, brageše, kapot i postole. Pole su se meju sobon prominjivali, zač jenemu su bili veli postoli, drugemu male brageše i tako naprid.

Franina: E, po majku, je bilo potrebe da se je dan bot i obuču.

Jurina: Vero sad je robe dosti. A prid niki dan je još i naša treća brigada zaplinita 650 posve novih domobranskih uniformi, a dosti tega su donesle i naše vridne žene i omladinke. Sad moramo, kume moj, mi iz pozadine poslat još obile i blaga.

Franina: Dobro ti predikaš, zrman moj. Tribe sa jin i tega pošajemo, samo znaš ni ni to dosti. Sad je naš najveći dover da stumačimo svin našin judima kako ne smi ni jedan u ovim velin danima zostat doma i da se da popejat u Nemšku. Za sigurno danas samo najveće kukavice ili šunje ne vidi da su Nemci prid svojom propasti. A sad pak kad je došlo toliko robe ne more već za nkega bit skuže da ne gre u vojsku.

Jurina: Tako je, Franina moj, ma na žalost ima još judi ki forši i nisu u duši kontra nami, ma su štešo delat za Nemce u Tot.

Franina: A ima dosta i onih ča su ranije iz naše vojske prišli doma i još nisu tornali u borbu pod skušom da je u vojski teško. I onima ča su šli u Tot i ovim drugim tribe stumačit da oni izdaju svoj narod. Ja san jušto čera posla nazad u kumpaniju dva mladića iz mogega sela ča su se bili zgubili. U početku nisu stili poč, ma pole su kapili i su šli kuntenti. Znaš, ko ćemo jušto reć, sve su ti to naši judi. Oni i sami vide da su pogrišili ča su šli brez perneša doma. Tribe jin štešo jedan parat oprostii samo moraju vaje tornat, zač jin vre za koji dan more bit kasno i se monu za cili život rovinat. Tribe, Jurina moj, da pod svaku cinu spasimo sve te naše jude. Naši odbornici moru o temu najveć pomoć. Oni moraju pokazat drugim primjer i mlaji meju njima tribe da gredu u vojsku, a sobom će popeljat još bar dva druga. A i naše žene i omladinke moru u ten dosti pomoć. Njihov je dover da na sebe zemu veli parat dela svojih mužii i brati.

Jurina: Tako je, čovik moj, došlo je vrime kad tribe da se cili narod zdigne i da za vajk zatare proklete naše nepretelje.

Franina: I to će brzo bit! Kroz Istriju će pasivat naše divizije z velin tenkima, blindama i kalunima. Niki hi neće već fermat na putu sve do Berlina.

Jurina: Velo delo je još prid nami dok svi ti judi spozanju da drugega spasenja nema, nego složno udrin na ovo blago ča još gre po našoj Istriji. Ja san sigur da ćemo mi naše jude spasit. A sad ću re, brat moj, pustit i ko se ovih dnevi ne budemo vidili želim ti sritan Božić i puno sriće za novo lito, u kojem će se za vajk ostvarit naća lipa sloboda i naše vele žeje.

Franina: Neka je srićno i tebi, kume moj, i tvojoj fameji. Bog te živi!

Jurina: Bog, čovik moj, i srićno!

* * *

NOVIH 25.000 BEOGRADANA U REDOVIMA NOV

Beograd je prije rata brojio 300.000 stanovnika. I ako je za vrijeme okupacije ubijeno u Beogradu oko 30.000 stanovnika, ipak se je na poziv maršala Tita odazvalo u redove NOV novih 25.000 boraca.

OBNOVA RUDNIKA I SAOBRAĆAJA U JUGOSLAVIJI

U Srbiji je proradilo više rudnika u Timočkom bazenu. Rudnici »Bezdan«, »Ivanovo« i »Srpski Balkan« postigli su kapacitet prijeratne produkcije. Započelo se je također na obnovi Borskog rudnika, jedno od najvećih rudnika bakra u Evropi.

Pristupilo se je obnovi saobraćaja koji su Nijemci prilikom svog povlačenja iz Makedonije potpuno uništili. U Velesu je popravljen most. Otvorena je auto linija Skoplje—Veles i Prilep—Bitolj. U Bosanskoj Krajini uspostavljeno je 368 km željezničke pruge i 230 km telefonske linije. Vozni park broji sada 25 lokomotiva i 175 vagona. Osposobljena je i lokomotiva koja je 1941. god. naišla na prvu partizansku minu.

Uspostavljen je željeznički saobraćaj između Šibenika i Metkovića.

* * *

JUGOSLAVIJA SE OSLOBADA

U saradnji sa bratskom Crvenom armijom naše jedinice u Srijemu oslobodile su čitav niz mjesta, među kojima Karlovce, Mitrovicu, Šid i Ilok. Nastavljajući ofanzivu naše jedinice oslobodile su veći broj mjesta i prodrle u Vukovar, gdje sada vode ulične borbe. Naše trupe ugrožavaju Vinkovce, važan saobraćajni centar. U borbi su naši borci izvršili iznenadan upad u Banja Luku i likvidirali nekoliko neprijateljskih uporišta. U Boki oslobođen je Kotor, Tivat — važna ratna luka — Risan, Perast i Prčanj. Njemačke desetkovane jedinice vrše očajne napore da se iz Crne Gore probiju u Sandžak. Nakon zauzeća Knina u Dalmaciji naše su jedinice oslobodile Gračac. U blizini Zagreba likvidirano je neprijateljsko uporište Horvati. U Makedoniji opkoljena neprijateljska grupacija potpuno je uništena. Oslobođeni su gradovi Kičevo, Tetovo i Gostivar. U dolini zapadne Morave naše su jedinice oslobodile Požegu. Jedinice Albanske NOV oslobodile su Skadar i nastavljaju sa čišćenjem teritorije u pravcu Podgorice u namjeri da se sastanu sa jedinicama NOVJ. Naša avijacija je vrlo aktivno napadala neprijateljske koncentracije trupa. Po čitavoj Jugoslaviji nastavlja se sistematskim napadajima na neprijateljske komunikacije za odstupanje.

Sovjetske trupe zauzele su Adeni, 10 km južno od Budimpešte, koja je sa tri strane opkoljena. Jedinice Crvene armije napreduju sjeverno i sjeverozapadno od Miškolca, u pravcu čehoslovačke granice. Između Blatnog jezera i Dunava te Blatnog jezera i Drave sovjetske trupe oslobodile su mnogo mjesta. Izbivši na Blatno jezero borci Crvene armije očistili su čitavu njegovu južnu obalu.

Savezničke trupe na zapadu osvojile su Strasburg i prešle rijeku Rajnu. Osvojeni su također Forbah, Hagenau i Sargemin.

U Italiji jedinice VIII. armije zauzele su Ravenu.

* * *

RAZNE VIJESTI

— Sovjetski Savez i Francuska potpisali su ugovor o savezu i uzajamnoj pomoći. Obje vlade riješile su da se bore do konačne pobjede nad Njemačkom. Sovjetski Savez jasno je pokazao da želi vidjeti jaku Francusku odlučnu kao što je i Sovjetski Savez da spriječi svaku agresiju Njemačke.

— G. Bonomi obrazovao je novru talijansku vladu. Od 6 političkih stranaka u njoj će učestvovati 4. Predstavnici socijalista i stranke akcije odbili su da učestvuju u toj vladi. U novoj vladi drže kršćanski demokrati 4 mjesta, komunisti 4, socijal-demokrati 3, a liberali 5. G. Toljati zauzima položaj potpredsjednika. Dosadašnji ministar vanjskih poslova grof Sforca ispio je iz nove vlade.

— Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije donio je odluku o povišenju radničkih nadnica i službeničkih plaća. Radničke nadnice koje su se kretale od 80—120 din, povišene su na 200 — 240 din, a one od 120 — 160 din, povišene su na 300 — 330 din. Mjesečne primadležnosti činovnika povećane su za sto posto. Nadnice za mušku i žensku radnu snagu izjednačene su.

— U Grčkoj vlada vrlo zategnuto stanje. Propali su pokušaji za sklapanje primirja. Trupe ELASA drže u svojim rukama radio stanicu u Ateni. Računa se da u gradu ima oko 20.000 vojnika ELASA. Britanska avijacija bombardirala je položaje ELASA. Borbe u Ateni i Pireju nastavljaju se.

— Bugarska narodna milicija uhapsila je cijeli upravni odbor državne banke. Istaknutim bugarskim funkcionerima koji su uvukli Bugarsku u rat održat će se suđenje 29. ov. mj. Među osobama koje će biti izvedene pred sud nalazi se princ Kiril, profesor Filov i general Mihov.

— U Rumunjskoj je ministar predsjednik Sanatesku predao ostavku kralju Mihajlu. Sastav nove vlade povjeren je g. Radesku. Kriza vlada izbila je, jer je 6 ministara protestiralo zbog toga što vlada nije provodila uslove primirja i zbog toga što se nije iz 5 ministarstava uklonilo fašističke elemente. U vladu g. Radesku ušli su prvaci liberalne, seljačke i komunističke stranke.

GLAS ISTRE — Broj 29, 14. I 1945.

BRANIMO TEKOVINE NAŠE BORBE

Istra je bila i ostat će hrvatska.

Kroz decenije i vjekove narod Istre davao je otpor svim ugnjetanima i neprijateljima njegove slobode i nacionalnih prava.

16. marta 1895. hiljade hrvatskih seljaka, naoružanih vilama i sjekirama, pratilo je svoje narodne predstavnike u Pokrajinski sabor u Poreč vičući: »Gospodo latinska, ako ne date vlast milom, dat ćete silom.«

Istra se odupirala pokušajima austrougarske politike koja je htjela pomoću talijanske manjine da ugnjetava i izrabljuje naš narod.

Istra se nije pokorila ni onda kad je fašistička Italija sa svojim nezamčenim terorom nastojala da od Istre napravi talijansku provinciju.

Seljaci iz Rakotula i drugih sela puškama su dočekivali fašiste, a hrabri labinski rudari tri mjeseca vodili su štrajk i držali rudnik.

Uzalud su bila sva mučenja, uzalud su fašistički krvnici punili tamnice vlažnih Liparskih otoka najboljim sinovima Istre.

Vladimir Gortan i njegovi drugovi ponovo su pokazali da se hrvatstvo Istre ne da satruti. Fašistička Italija nije imala povjerenja u Istrane, jer su oni sabotirali na frontu. Zato su ih strpali u specijalne bataljone i oduzeli im oružje. Mnogi naši sinovi borili su se u Španiji protiv Franka i branili tamo slobodu.

Čim je otpočela borba naroda Jugoslavije Istra se je trгла. Početkom 1942. god. stvaraju se već prvi odbori i prve partizanske grupe.

Visoka nacionalna svijest došla je do punog izražaja na dan istarskog narodnog ustanka — 9. septembra 1943. g. **Tog dana narod Istre rekao je odlučno svima i svakome da je spreman pod svaku cijenu ostvariti svoje vjekovne težnje i pripojiti se novoj Jugoslaviji.**

Kroz današnju NOB narod Istre te svoje težnje sigurno ostvaruje. Stvorena je 43. divizija NOV Jugoslavije, oružana snaga Istre. Po svim selima i gradovima upostavljeni su NOO-i koje narod poštuje kao pravu vlast. Jedinstvena fronta okuplja oko sebe široke narodne mase U njoj aktivno učestvuje velik broj poštenih Talijana koji se skupa sa hrvatskim drugovima bore za slobodnu Istru u federalnoj Hrvatskoj

I baš danas, na početku nove 1945 god., koja ima da nam donese konačnu pobjedu — reakcionarne bande svakojakih boja pokušavaju ponovo da se poigraju Istrom i ugroze tekovine naše borbe. Razni srpski reakcionarni vođe prebacuju bijedne ostatke svojih četa u Istru. Uz pomoć okupatora nastoje uništiti NOP, otkinuti Istru od nove Titove Jugoslavije, i naći za sebe kutić gdje bi mogli da sklone glavu

Oni misle da ih narod Istre ne pozna, te bi ga htjeli prevariti govoreći da će se oni boriti za njegovu slobodu i skupa sa Englezima osloboditi Istru.

Ali kasno je! Zna Istra dobro ko je Nedić, Ljotić, Mihailović, Maček, Pavelić i njima slični. Isto tako kao što dobro pozna reakcionarnog grofa Sforcu, propalog Dučea i njihove planove da očuvaju Istru za Italiju. Uzalud Musolini troši milione za Istru i šalje ovamo svoje »bande nere«. Krv koju narod lije jača je od njegovog prljavog novca.

Drugovi, na početku pobjedničke 1945. g., kao odgovor na sve te planove mobilizirajmo nove snage za našu vojsku i okupimo oko Jedinstvene fronte čitav narod. Samo tako tekovine naše borbe bit će sačuvane i posljednje poteškoće do slobode savladane.

Naša NOV i nepobjediva Crvena armija oslobađaju demokratsku Jugoslaviju i približavaju se Istri. »Hrabri borci 43. divizije skupa sa našim korpusima — kako je to rekao drug komandant potpukovnik Savo Vukelić — uskoro će da marširaju Rijekom i Istrom.«

Ali ni tada neće biti završeno. Mi ćemo dalje da gonimo njemačku fašističku zvijer i ostale izdajnike prema Berlinu, da tamo s njima za uvijek sredimo teške račune.

Vladlen

* * *

PAROLA O GRČKOJ

U zadnje vrijeme narodni neprijatelji i domaće izdajice ubacuju u narod razne parole. Jedna od najnovijih i najperfidnijih je parola o — Grčkoj.

»Gledajte što se dešava u Grčkoj, narod se i tamo digao protiv Njemaca, a sada su došli Englezi koji razoružavaju partizane i nameću Grcima vladu kakvu oni hoće. To će se desiti i u Istri gdje Titova vojska nije priznata. Stoga nema smisla da se borimo i da gubimo glave, kad će i onako drugi o nama odlučivati.«

Ovakvim i sličnim govorom reakcioneri raznih boja žele u prvom redu spriječiti mobilizaciju narodnih masa u NOV. Oni žele da u narodu stvore duh pasivnosti i neotpornosti te tako olakšati Nijemcima odvlačenje našeg naroda u Todt i druge vojne formacije. Oni žele izazvati kod naroda nepovjerenje prema našim Saveznicima koji nas pomažu oružjem, odjećom, hranom i ratnim materijalom.

Ali oni vrlo dobro znaju da se kod nas nikada ne može desiti ono što se događa u Grčkoj. Ne može zato, jer nas vodi Tito pod čijim vodstvom smo ostvarili oružano jedinstvo svih naroda Jugoslavije; jer smo pravovremeno raskrinkali Dražu Mihailovića i njemu slične bandite koji su htjeli, kao Papandreu i general Zervas u Grčkoj, da uspostave staro stanje i onemoguće narodu koji se uporno bori za slobodu, da ostvari istinsku demokraciju, jer smo stvorili snažnu vojsku priznatu od Saveznika kao jedinu snagu u Jugoslaviji koja se bori protiv neprijatelja; jer su kroz sporazum između maršala Tita i dr Šubišića naši NOO-i sa AVNOJ-em i NKOJ-en na čelu, priznati od Saveznika kao državna vlast u zemlji, a time su ujedno priznate i odluke donesene na II. zasjedanju AVNOJ-a o pripajanju Istre domovini Hrvatskoj; i konačno zato što je Crvena armija pokazala da Savezničke vojske mogu ući u našu zemlju samo dozvolom Nacionalnog komiteta.

Sve te parole neće imati nikakvog uspjeha, jer se narod Istre više ne da varati. Na manevre reakcije Istrani će povećati broj pušaka koje će puhati za slobodnu Istru u Velikoj Titovoj Jugoslaviji.

Dr Fedor Olenković

NOVA IZDAJA

Poslije narodnog ustanka 1943. g. kad su njemačke motorizirane kolone prodrle u Istru, N. O. Pokret zadobio je težak udarac.

Lažni rodoljubi su tada mislili da je partizana nestalo i da se opet treba vezati s okupatorom. Zajedno sa Nijemcima stvorili su plan izdaje. Pokvarenjak Mogorović skupa s nekim reakcionarnim svećenicima pokušali su prevariti narod onim što je njemu najsvetije: njegovim materinjim jezikom, školama i hrvatskom knjigom.

»Mi ćemo narodu, u njemačkim štamparijama, mitskati hrvatske kalendare i početnice, otvoriti mu škole. Narod će misliti da je to sloboda i neće se dizati u borbu.« Tako su mislili oni.

Zahvaljujući NOP-u koji se ubrzo ponovo raširio Istrom ta izdaja nije uspjela.

Danas počinje nova 1945. g. a s njom i nova izdaja po starom kalupu.

Opet se u Trstu, uz pomoć okupatora, štampaju hrvatski kalendari i početnice. Opet podli farizeji misle da su njemački rastrelamenti oslabili naš pokret i da mu treba zato zabiti nož u leđa. Među njima nalaze se ponovo oni isti protunarodni svećenici koji su izjavili da su lanjske godine skupa sa Nijemcima štampali kalendare iz »neznanja«, želeći »dobro« narodu.

Čudno je to njihovo »neznanje«. Još čudnija je njihova nacionalna izdaja hrvatstva i Nove Jugoslavije. Na taj način oni blate svijetlu uspomenu velikog biskupa Dobrile i palih svećenika u NOB-i — Sime Milanovića i Marka Zelka. Tako se oni odjeljuju od pravih narodnih svećenika koji iskreno učestvuju u NOP-u, vodeći politiku onih reakcionarnih grupa koje hoće da otrgnu Istru od majke Hrvatske. A to je izdaja slavenstva.

Istinske narodne škole i svoj jezik narod Istre otišao je puškom da potraži i neće dozvoliti da ga niko na njegovom materinjem jeziku podučava, kako i dalje mora ostati ponizni »sciavo«.

Naša nacionalna prava osigurat će nam samo NOB-a i nova Titova Jugoslavija, a ne hrvatski kalendari štampani u njemačkim tiskarama u Trstu.

Lj. D.

Iako su uslovi za rad u Istri vrlo teški naša narodna vlast brine se za odgoj narodnih učitelja i otvaranje narodnih škola. Do sada je održano 10 učiteljskih kurseva koje je pohađalo 130 đaka. Izdana je partizanska početnica u 2.500 primjeraka, a pred kratko vrijeme radilo je u Istri preko 50 škola. Te uspjehe mi postizemo dok se vodi časna borba za slobodu Istre.

ŽIVJELE NAŠE NARODNE ŠKOLE! ŽIVJELI NAŠI NARODNI UČITELJI!

* * *

ZADACI JEDINSTVENE FRONTE

Iako nismo ni do sada živjeli u potpunoj slobodi, ipak upadi neprijateljskih banda nisu bili tako česti ni tako uporni kao što su danas.

Bilo je vrijeme kada smo mogli održavati velike zborove i konferencije, kao što je bila ona velika omladinska priredba na Učki, ili ona sjajna konferencija AFŽ-a na Krasu. Mogli su se tada održavati i zborovi po selima na kojima se je narodu objašnjavao politički položaj i zadaće pred kojima stoji NOP.

Naši NOO-i djelovali su gotovo legalno i narod je svoju narodnu vlast slušao i cijenio. Tek povremene veće ofanzive omele bi, ali samo za kraće vrijeme, sve te radove.

Danas je stanje teže. Uslijed povlačenja Nijemaca i njihovih slugu, nagrnulo je u Istru mnogo kojekakvih smeća. Razumljivo je da se pod tim pritiskom pojavljuje u narodu panika i umor. Mnogi prikriveni neprijatelji ponovno su digli glavu oživljavajući ponovno sve one parole toliko puta već ubacivane.

Stoga NOP se nalazi pred ozbiljnim zadacima.

U tim teškim prilikama potrebno je da se osjeti više nego ikada rad Jedinствene fronte.

Danas kad je narod pod jakim pritiskom neprijatelja valja učiniti veliki napor i pojačati rad u masama. Narod ne smije biti napušten. Aktivisti JNOF-a treba da pronalaze nove načine rada. Mjesto velikih manifestacija onih zborova, uporni i svakodnevni rad u selu. Treba držati male sastanke u svakom zaseoku ili čak u pojedinim kućama zasebno. Na tim sastancima pročitati će se najnovije vijesti iz svijeta i objasniti narodu svu lažljivost i opasnost izmišljene neprijateljske propagande.

U sadašnjim prilikama ni naši odbornici neće moći razvijati sav onaj posao kao što su to do sada radili. Međutim u njih su uprte oči naroda. Oni kao aktivisti JNOF-e treba da pomognu narodu izdržati u tom teškom času. Zajedno sa ostalim aktivistima NOF-e razvijat će u narodu borbenu duhu otpora i pobjede.

Velika uloga naše vojske u ovim časovima postaje još jasnija. To je ona snaga koja će i ovom neprijateljskom divljanju stati na kraj. **Stoga izvršiti novu mobilizaciju svih onih koji su za vojsku sposobni i materijalno osigurati našu diviziju, to je velik naš zadatak.**

Taj posao imat će uspjeha jedino onda ako bude dobro organiziran i ako zahvati svako naše selo, svaki naš zaselak. U tom radu mora doći do izražaja jedinstvo svih snaga u NOF. Na sastanku NOF treba stvoriti plan tako da svako selo bude obuhvaćeno.

Važnost naše narodne štampe, naročito »Vijesti« danas je ogromna. Na tom polju prvi zadatak je osigurati pravilnu raspodjelu naših novina. Tu treba naročito aktivizirati omladinske organizacije, pa će svako selo redovito čitati »Vijesti«, »Glas Istre« i druga naša izdanja.

Ovaj »sitan« politički rad postat će u pravom smislu velik. Preko njega suzbit ćemo sve pokušaje demoralizacije našeg naroda i čvrsto zbijeni oko Jedinственe fronte savladati posljednje poteškoće koje nam stoje na putu ka pobjedi.

Dušan Diminić
tajnik Obl. JNOF-a za Istru

KONFERENCIJE JNOF-e ZA KOTAREVE TINJAN I BUJE

Dne 3. 12. 1944. održana je konferencija JNOF-e za kotar Tinjan kojoj je prisustvovalo oko 60 drugova, članova kotarskog i općinskog odbora JNOF-e.

Konferenciju je otvorio tajnik Kotarskog odbora JNOF-e Jurcan Anđelo koji je pozvao drugove da pojačaju politički rad u ovim teškim momentima. Član Oblasnog odbora JNOF-e drug Joakim Rakovac iznio je političku situaciju i obrazložio štetnost pomirljive politike sa okupatorom koju predlažu narodne izdajice da bi oslabile NOP. Prisutni su drugovi pokazali svoju odlučnost da vode narod u borbu do kraja za novu Istru u federalnoj Hrvatskoj.

Dne 17. XII 1944. održana je konferencija kotarske JNOF-e za Buje kojoj je prisustvovalo oko 30 članova kotarskog i općinskog odbora JNOF-e. Tajnica Kotarskog odbora Lea Raner otvorila je konferenciju i predala riječ članu Oblasnog odbora JNOF-e, koji je u svom govoru objasnio vojno-političku situaciju i naglasio: »Talijanski fašizam uspio je baš u ovom kotaru odnaroditi najviše istarskih Hrvata. Mi u njima moramo probuditi njihovu nacionalnu svijest.«

Predsjednik JNOF-e za okrug Poreč drug Šestan obrazložio je važnost i rad fronte u današnjim časovima.

* * *

»NEĆETE PITI HRVATSKE KRVI!«

Fašistička banda opkolila je iznenada kuću općinskog odbornika Šime Jermana, uhapsila ga i odvela u Vižinadu. Još kod kuće počeli su ga zlostavljati govoreći mu neka se oprost sa ženom i djecom, jer ih nikada više neće vidjeti. U Vižinadi udariše ga na gore muke. Tuku ga, klještima mu čupaju nokte, a šibicama pale dlake ispod pazuha, rugajući mu se pri tom: »Ha, ti si, dakle, član općinskog NOO-a i upravno-sudski pročelnik. Mislio si valjda i nas suditi? Ali eto, pretekli smo te, pa ćemo mi tebi suditi. Sutra u pet sati ujutro visit ćeš onako kako je visio i vaš predsjednik Šuran.«

Čitavu noć misli drug Šime o svom teškom položaju. Jedan stražar je s njim u sobi, a drugi u dvorištu. Oko 4 sata ujutro dolazi kamion i stražar iz sobe pođe na gornji sprat da probudi ostale radi iskrcavanja kamiona. Drug Šime iskorištava momenat, provuče se kroz prozorčić u kuhinju, a odavde napolje. Međutim banda je već na prozorima kasarne i spremna da puca. On se snalazi, pograbi stražara koji je bio u dvorištu i vuče ga sa sobom iza ugla od kuće, tako da se banda ne usuđuje pucati da ne ubije svoga »kameratu«. Iza ugla drug Šime tresne fašistu u zemlju i sretno umakne kličući: »Živjela sloboda. Nećete piti hrvatske krvi!«

Dok fašistički oficir bjesni i psuje svoju rulju što je njih trideset peritoricu nasamario jedan »šumski divljak« (kako on naziva naše odbornike), drug Šime Jerman je opet među svojim, odlučan da i dalje podvostručnom snagom radi za svoj narod.

Joakim Rakovac,
predsjednik Obl. NOO-a za Istru

»NAŠA 43. DIVIZIJA — VELE GORANI«

— 30. 12. je kod Ogulina 1. bataljon I. brigade »VI. Gortana« odbio kolonu od 250 ustaša. Istog dana odbijeno je kod Vrata 70 legionara.

— 29. 12. omladinski bataljon »Ante Vrbanić« dočekao je kod Ogulinskog Hreljina neprijateljsku kolonu od 120 vojnika. Pobjeđeno je 20 a ranjeno 15 neprijateljskih vojnika.

— 2. 1. na juriš je zauzet garnizon kod Ogulina.

Tako pišu »Divizijske novine«. Time se ponose borci. A u svojim srcima to bilježe Gorani. Oni znadu da Istrani svojim grudima odbijaju okupatora, braneci oslobođeni teritorij Gorskog kotara od pokolja i pljačke. I baš to saznanje stvara ljubav Gorana prema borcima Istranima.

Ta se ljubav izražava na zborovima, mitinzima, u pomoći borcima, svugdje. A omladina prednjači. Dugo u noć mlade Goranke pletu maje, čarape i rukavice za borce iz »četrdesetreće«, skupljaju darove da ih razvesele.

»Već deset dana prije Božića razmišljale smo kako da razveselimo naše ranjene drugove. I sakupile smo 40 kg jabuka, 40 kg kruha, 10 kg suhog voća itd... Time omladina dokazuje da želi da Istra bude naša« — piše omladinka iz Kuželja.

Ili telegram iz kotarskog zbora USAOH-a za Delnice: »Čvrsto smo odlučili da sve svoje snage usmjerimo na što čvršće povezivanje fronte i zadine. Vi branite slobodu Gorskog kotara, a svi zajednički borimo se za slobodu Istre!«

»Naša divizija« — tako nazivaju Gorani 43. diviziju NOV Jugoslavije.

(An.)

JAKAJMO JEDINSTVO NARODA GORSKOG KOTARA I ISTRE!

* * *

NE KUPUJMO NEPRIJATELJSKU IMOVINU!

Nedavno je Predsjedništvo AVNOJ-a donijelo odluku kojom prelazi u vlasništvo države sva imovina Nijemaca i ostalih ratnih zločinaca i pomagača bez obzira na državljanstvo.

Nijemci u Istri, a naročito u Opatiji, otpočeli su stoga u zadnje vrijeme naglo prodavati svoja imanja. Oni žele da u zadnji čas izigraju odluku AVNOJ-a, da prodaju svoja imanja i sa dobivenim novcem da pobjegnu u inozemstvo. Sličnu pojavu vidimo kod talijanskih fašista u Puli i Rijeci.

Ali mi nećemo dozvoliti tim razbojnicima da sada unovče svoja imanja i sa nagomilanim novcem i dragocjenostima odu u inozemstvo gdje će lagodno živjeti.

Naša će država od zaplijenjenih imanja Nijemaca i ostalih ratnih zločinaca stvoriti fond koji će služiti za obnovu i izgradnju naše popaljene i opljačkane zemlje i pomoći narodu koji je stradao od te razbojničke bande. Kupujući ta imanja mi bismo otimali svojoj narodnoj državi sredstva iz kojih bi ona crpla prihode da ostvari pomenute ciljeve.

Stoga ne kupujmo neprijateljska imanja, jer ona pripadaju našoj narodnoj državi! Kupujući neprijateljska imanja slabimo svoju vlastitu državu i oduzimamo svom narodu.

F.

KROZ ISTRU

USPJESI NAŠE DRUŽINE U GORSKOM KOTARU

Sedam mjeseci teškoga ali uspješnoga rada kazališne družine »Otokar Keršovani« u Istri.

Mnogo priredaba, suza radosnica, poklika oduševljenja i zahvalnosti. U sedam mjeseci preko 40 hiljada Istrana radosno je pljaskalo svojoj prvoj kazališnoj družini.

A polovicom mjeseca studenoga došla je naša družina u Gorski kotar S pjesmom »Mi smo pak Istrani« pozdravljala je Gorane i Goranke koji su istrčali na prozore da vide veselu družinu. Prva priredba u Lokvama, pa dalje u Delnicama, Skradu, Vrbovskom . . . Od studenoga do danas 12 priredaba, 1.700 posjetilaca. A svagdje veliko oduševljenje i lijepi prijem. Borci su neobično dirnuti kad slušaju istarske pjesme, kad vide svoj stari ples »balun«, kad slušaju svoje dobre znanke »Jurinu i Franinu«. Pred oči im iskrsava Istra, meki brežuljci, majka, braća.

»Kad vas čujem, mislan da sam doma va Istriji« — rekao je borac Zvane s Labina.

A Gorani vide u tom vedrom i borbenom štimungu novu Istru — borca koji gleda veselim pogledom u budućnost, a slika nekadašnje sirotice Istre blijedi. »Lipa« im izaziva suze na oči, bijes u srcu. I ljubav njihova prema Istri još se povećava, jedinstvo postaje još čvršće. Oni još više vole borca 43. divizije.

»Općinski NOO i narod Ravne Gore poziva kazališnu družinu da im dođe opet« — dobila je družina pismo. U Sušici omladina je skupljala duhan za naše glumce. Za Božić u Vrbovskom narod ih poziva po kućama. Sa oltara im je župnik čestitao Božić i Novu godinu

»Naša grupa je otišla u Dalmaciju. Sada imamo samo vas« — moli jedna omladinka da ostanu još u pravoslavnom selu Srpskim Moravicama gdje je družina provela pravoslavni Božić u krugu naroda.

To su sve dokazi koji govore o uspjehu naše družine u Gorskom kotaru, o ljubavi Gorana naprema njoj i važnom zadatku kojega ona vrši u Gorskom kotaru.

U Rijeci naše su organizacije od februara do decembra 1944. podijelile 446.859 lira socijalne pomoći porodicama mobiliziranih, zatvorenih, interniranih i strijeljanih drugova. Pomoć uživaju 202 obitelji sa ukupno 446 članova. Pomažući obitelji boraca za slobodu narod Rijeke ponovno dokazuje svoju nepokolebivu odluku da živi u demokratskoj federativnoj Jugoslaviji.

Švapske zvijeri uhapsile su odbornika općinskog NOO-a iz Draguća. Odveli su ga u Pazin i nakon raznih muka pribili ga na križ i ostavili ga dva dana raspetoga. Nakon toga su ga ustrijelili. Nastojeći da unište NOP u Istri švapski krvnici izvršavaju sve nova zvjerstva. Ali dan strašnog narodnog suda nije daleko i nijedan od švapskih krvoloka neće izbjeći pravednoj kazni.

— Dne 17. XII 1944. napali su naši borci pod zapovjedništvom popularnog komandanta Paje švapski kamion koji je vozio likere, duhan i kekse za švapski garnizon. 2 neprijateljska vojnika su ubijena, a 6 ih je ranjeno, dok je kamion zapaljen. Poslastice koje su Švabe vozili za sebe dobro su došle

našim borcima. Svoj nemoćni bijes iskalili su švapski razbojnici na mirnom selu Baratu, koje su zapalili, ubili 1 seljaka i odveli nekoliko žena. Omladinke, starci i žene uspjeli su da pogase vatru, ali je ipak 6 kuća izgorjelo. Drugi dan KNOO Tinjan podijelio je nastradalim obiteljima po 100 kg pšenice i 1000 lira pripomoći, dok su pogorelci smješteni po susjednim kućama.

— 2. XII napala je XI. četa na cesti Kanfanar—Rovinj švapski luksuzni autobomil te ubila 3 a ranila 1 neprijateljskog vojnika. Istarske čete dokazuju svoju odlučnost da vode borbu do kraja za ostvarenje Nove Jugoslavije.

— I ono malo Istrana što je bilo zavedeno lažima reakcije i dalo se mobilizirati u SS odrede i Todt uviđaju svoju zabludu i dolaze u redove NOV. Tako su 2. ov. mj. predali se II bataljonu u Istri 7 Istrana koji su bili u SS diviziji. Oni su donijeli sa sobom dvije puške i jedan pištolj.

— Talijanska omladina Rovinja spremajući se za I. kongres ispisala je pretkongresnom takmičenju u jednoj noći 148 borbenih parola po ulicama grada. U Puli su se fašisti hvalili da su uhvatili onoga koji je pisao po zidovima: W Tito! Dva dana kasnije svi zidovi u Puli bili su ispisani parolama. — Tako talijanska omladina Istre pokazuje svoju volju da živi u slobodnoj demokratskoj Hrvatskoj

ZIVIO NARODNI HEROJ MARSAL TITO!

PODLISTAK

KOD DRUGE BRIGADE

Putem za bataljon susrećemo drugove nasmijana lica: »Znate, došla je roba! Da vidite! Ima svega! Alaj će sad plaćati banda!« — govore borci

U bataljonima je živo Mjere se odijela, zamjenjuju i obuvaju cipele. Nekom su one najmanje prevelike, drugome one najveće premale. Što možeš? Ima svakakvih cipela, ali i svakakvih nogu.

»Sad će se sigurno tornat i oni naši drugovi ki su pensali da će ovu zimu smrznut, pa su se vratili kući« — govori omladinac Renato iz Labina.

Razdragani se borci redom javljaju svojim roditeljima. Desetar Nino piše:

»Dragi moji,

Na početku mojega pisma Vas puno pozdravljam. Ja stojim dobro i jako mi je lipo. Sada smo si obučeni u nove uniforme od naših Savezniki. Tućemo po Švabama i domaćim izdavicama. Sva sela i veta mista, Lokve, Delnice i drugi gradi su slobodni. Oslobodila ih je maša XIII. divizija. Imamo saku šetemanu mitingi, zabave i tanci. Na 10 dičembra je bio u Delnicama veli zbor omladine iz Rike, Opatije, Kastva, Gorskog kotara i Primorja. Bili smo i mi iz divizije. A da to malo vidite!? Bio mi je jedan od najlipjih dana u životu.«

Borci se sakupljaju i čitaju »Glas Istre«. Svaki dan dobivaju i »Radio vijesti«, a nedavno su dobili svoj list »43. divizija«. Naročito vole »Jedinstvo mladih«.

Priđemo bliže jednoj grupi. Vodnik Josip priča svojim drugovima o uspješnim borbama njegove I. brigade »Vl. Gortana« kroz Sloveniju:

»...a onda ide naša četa da napadne garnizon Obrovo na cesti Trst—Rijeka. Idemo mi tako, idemo, vodića nemamo a put ne znamo. Teren nepoznat, podataka o neprijatelju nismo dobili.

Ali zadatak treba izvršiti.

Najednom banemo u nepoznato selo. To mora da je Obrovo.

Jest, to je! Ali gdje je kasarna...?

Komandant bataljona drug Čašić ide do prve kuće i lupa na prozore:

»Ej, je tu banda?«

Na prozor se pokaže prestrašena žena. Mi videći da to nije kasarna produžimo dalje do druge, treće, četvrte i pete kuće.

»Ej, je tu banda?« — ponavljamo peti put.

U zgradi se ugase svijetla i nastane panika. Na uglu kuće pojavi se stražar. To je, tu je banda.

Udri! Jedan rafal iz parabele bio je dosta za stražara. Kroz prozor pobacamo oko 30 engleskih bombi. Rezultat je bio 15 mrtvih i 35 ranjenih — završi vodnik Josip svoje pričanje, pun mržnje prema okupatoru.

Među borcima postoji veliko drugarstvo. Oni su jedan drugome ko braća. Bore se svi za isti cilj — za slobodu, za našu sretnu novu domovinu federativnu Jugoslaviju.

Divno je biti narodni vodnik.

Štefan Vilim

* * *

NAŠ BERTO

Pozna ga svatko! Svojom hrabrošću ističe se među drugovima. Dvadeset mu je godina, srednjeg je stasa i lijepo razvijenog tijela. Uvijek veseo i nasmijan.

Benčić Berto delegat je II. čete III. bataljona III. brigade. Neizmjerno ga veseli borba, pogotovo juriš. Srce mu je jače zakucalo kad je čuo da će njegova četa jurišati na neprijateljski garnizon Gornje Pokuplje. Prije pokreta stalno je pjevao i pričao drugovima o budućem sukobu.

Kada je pala komanda: »Juriš« poletio je preko bodljikave žice na neprijatelja. Pucajući iz mitraljeza ulazi u prvi bunker te iz njega izvlači četiri prestrašena domobrana. Žario se od sreće. Po seljačkim kućama tražio je dalje sakrivene neprijateljske vojnike.

Kad smo kretali u logor sa uspjele akcije pjevao je obučen u novi vojnički kaput.

Noseći na svom ramenu zarobljeni bacač, ponosno je dovikivao ljudima: — Jeste li vidjeli što znaju i mogu Istrani.

Ratni dopisnik III. brigade
43. divizije

ZIVJELA 43. DIVIZIJA NOVJ!

MOBILIZIRAJMO NOVE SNAGE ZA KONAČNU POBJEDU I SLOBODU
ISTRE!

OSIGURAJMO PREHRANU NAŠIH JUNACKIH BORACA!

* * *

FRANINA I JURINA

Jurina: Ej, kume Franina, kamo greš u ove rane ure?

Franina: Moran pejat nike naše mladiće do Komande. Su vre bili u diviziji pa su, znaš, malo zgubili kuraj, priplašili se zime i došli doma. Ma stešo su postali pošteni ti naši sini. Znaju da je u novome litu potribno još žešće zet pušku i pokazat okupatoru i svim reacionerima da je Istrija naša.

Jurina: Zrman moj lipi, danas san apena čeka da te najden. U glavi mi se smutilo, ciku noć nisan moga spat.

Franina: A ča ti se to dogodilo? Da ti ni čagod tvoja Luca fabrikala.

Jurina: Ni to, ne. Je po sridi jena teža stvar. Ja ti se, moj Franina, kako se ono reče — ne znan već orjentirat. Ne znan kadi je istok a kadi zapad, ča je pravo a ča je krivo.

Franina: Vidin ja da si ti zgubija onaj tvoj veli kuraj i da si bez voje.

Jurina: Ma kako nećeš bit. Najprvo to vražje nemško blago s tim rastrelamentima mi je dodijalo. Ma zato bi se još pasalo. Ali po suda čujen povidat da će ova naša borba, potle toliko zgorenih hiž i poubijanih judi bit uzalud, da će doć poli nas kao u Grečiji. A ja san, krv moja lipa, u borbi dao i svog sina Jovanina, pa ako je sve to za nič...

Franina: Jurina moj, ma ki ti je to napunija glavu sa takovim stvarima?

Jurina: To je i plovani povida. Marija Tonetova je rekla da hi je zva u crikvu za kantat pa misto kanta in je predika o nikom Skoju, o temu kako smo mi u Istri upropašćeni i patimo uzalud. To povida i plovani iz Baderne, Dolenje Vasi, Paza i Tinjana. Isto predikaju i Nemci, ustaše, četnici, Nedićevci i autonomaši.

Franina: Eto, tu se najbolje vidi da neki protunarodni svećenici govore i delaju ono ča i nemški okupator. To znači da su kontra svoga naroda.

Jurina: Franina moj, ti proprijo predikaš kako jedan puno študijani čovik.

Franina: Pusti ti te beside, nego bi se stilo da mi već štijemo našu štampu. U »Glasu Istre« o svemu temu piše. I o Grečiji, i o novoj izdaji, i otemu ča mi moramo danas delat.

Jurina: Pasalo je vre misec dan da ja nisan vidija naše žurnale. Za si-guro mi se zato i pomutilo u glavi.

Franina: Eto, vidiš, moramo vaje organizirati da u sva naša sela dojde redovito naš »Glas Istre«. Sad vidimo koliki je valor za narod naša štampa. A koliko je muke dok se ona napravi. Nimamo mi nemške makine za delat početnicu i kalendare...

Jurina: Čekaj, fermaj se to te. Danas san čutja i to da plovani iz Baderne i Brumnić iz Tinjana povida kako su oni štampali kalendare za narod a da partizani nisu kuntenti da hi se razdili narodu.

Franina: Stili bi oni prikazat da smo mi kontra hrvatstva, da bi samo narod odilili od naše borbe. Mi se borimo za pravo hrvatstvo a nećemo nikad, kako to oni delaju, primiti štampane kalendare iz nemških ruk koje su poubijale toliko naših najboljih judi samo zato ča su se borili za slobodu. A povij ti meni ča bi nas učili u tim librima i školama? Učili bi nas na hrvatskemu jeziku ono ča su naša dica učili pod Musolinijem dok smo još bili »sciavi« — na talijanskemu. A po Boga toga nećemo.

Jurina: Ti mi vajk opreš oči kad bi mi ti vrazji reacioneri stili bacit praha u njih.

Franina: A si čutja, Jurina moj, da su na Kastav došli četnici koje je naša vojska sterala iz Knina.

Jurina: Se govori da su lačni, blatni i šenčivi. Imaju duge lasi i brade do trbuha. Ma ča su pak ti pekjari i krvnici došli delat u našu Istriju? I prez njih nan je vre dosta tega blaga fašističkoga sake sorti.

Franina: E, moj Jurina, tu je njih poslala međunarodna reakcija i špekulira kako bi Istriju odilila od naše vele domovine Jugoslavije

Jurina: Trda je naša borba, ali mi smo još trji. Imamo mi našega Tita.

Franina: Sad, Jurina moj, bi bilo dosti. Triba na delo. Moramo ča više naših boraca poslati u diviziju i organizirat prebacivanje blaga i hrane za naše junake u Gorskom kotaru. Tako ćemo najbolje uništiti sve planove od reakcije, a naši Istrijani će još žešće tuć po neprijatelju.

Jurina: Te zadnje poteškoće ćemo šuperat i 1945. lito bit će lito naše slobode. Gren sad po svin selima našeg komuna da povidan ljudima ča smo predikali.

Franina: Donke, Jurina moj, Bog.

Jurina: Bog, Franina, srićno i dovidova.

* * *

BUDIMPEŠTA PRED PADOM

U Jugoslaviji jedinice naše herojske NOV zajedno sa bratskom Crvenom armijom gone okupatora iz naše zemlje. Pošto je potpuno oslobođena Srbija, Makedonija i Dalmacija naše i albanske jedinice tjeraju Nijemce iz sjevernog dijela Crne Gore, gdje su oslobođena mjesta KOLAŠIN i MATEŠEVO, dok je u Sandžaku neprijatelj izbačen iz BRODAREVA na rijeci Limu. U istočnoj Bosni naše jedinice oslobodile su rudarske gradove VAREŠ i KREŠEVO, sjeverno odnosno zapadno od Sarajeva. Svi pokušaji Nijemaca da se iz doline rijeke Bosne probiju k Travniku propali su. U Hrvatskoj na pruzi Zagreb—Karlovac naše jedinice likvidirale su neprijateljsko uporište DRAGANIĆ. U Lici opkoljavajući Bihać naše jedinice zauzele su mjesta DOLJANE, GORNJI LAPAC, LIČKO PETROVO SELO i KORENICU. U Slavoniji odbijeni su svi pokušaji neprijatelja da prodre u Viroviticu i razbijeni neprijatelj progoni se prema Pitomači i Miholjcu. U Sloveniji oslobođen je Žužemberk, a na Primorskem oijela Vipavska dolina očišćena je od neprijatelja Na pruzi Trst—Ljubljana uništen je velik vijadukt kod Borovnice.

U Mađarskoj Crvena armija likvidira njemačke opkoljene divizije u Budimpešti i probija si put u centar grada. Četiri petine grada očišćeno je od Nijemaca koji se zajedno sa Mađarima predaju u sve većem broju. Svi njemački pokušaji da se sa zapada i sjeverozapada probije u Budimpeštu propali su uz teške gubitke po Nijemce. Na sjevernoj obali Dunava jedinice Crvene armije nalaze se 2 km od važnog željezničkog centra Komaron, koji je udaljen 80 km od austrijske granice. U Slovačkoj se vode žestoke borbe za željeznički čvor Lučenac. Na ostalim sektorima istočnog fronta još vlada zatišje, ali vojni stručnjaci se slažu u mišljenju da se Crvena armija sprema za ofanzivu velikih razmjera.

Na zapadu Nijemci su pred mjesec dana poduzeli ofanzivu i zabilili klin u savezničke položaje između Ahena i Luksenburga. Međutim Saveznici su zaustavili njemačko napredovanje, prošli u protuofanzivu i sada likvidiraju njemačku izbočinu u svojim linijama. U tim operacijama ponovo su osvojeni saobraćajni čvorovi Bastonj i Laroš.

U Italiji Savezničke jedinice zauzele su Banjekavalo i prodrle do rijeke Reno i močvara Komakijo.

Na Pacifiku američke trupe pošto su zauzele otoke Lejfte i Samar u Filipinima iskrcale su se na najveći otok Luzon i nalaze se 250 km od Manile glavnog grada otočja.

* * *

IZ POLITIČKOG ŽIVOTA

— U Debrecinu na oslobođenom teritoriju Mađarske sastala se narodna skupština sastavljena od demokratskih predstavnika mađarskog naroda. Ta je skupština imenovala privremenu vladu koja je navijestila rat Njemačkoj i odlučila sprovesti agrarnu reformu kojom će mađarski seljaci dobiti zemlju koju su do sada držali feudalni veleposjednici.

— Poljsko oslobodilačko vijeće u Lublinu odlučilo je da se Nacionalni komitet oslobođenja Poljske pretvori u privremenu poljsku vladu, koju je Sovjetski Savez već priznao. Nova vlada oduzela je pravo izbjegličkoj poljskoj vladi u Londonu da govori u ime poljskog naroda i zabranio joj povratak u zemlju. Vlada će energično nastaviti rad na raspodjeli velikih zemljišnih posjeda seljacima. Kako javlja Moskovska »Pravda« preko 40 hiljada seljaka dobilo je već zemlju.

— Premijer Čerčil i predsjednik Ruzvelt najavili su da će se koncem ovoga mjeseca sastati sa maršalom Staljinom.

— U Grčkoj potpisano je primirje između zapovjednika savezničkih snaga generala Skobija i predstavnika Narodnooslobodilačkog pokreta EAM. Koncem prošlog mjeseca posjetio je Grčku premijer Čerčil i ministar Idu koji su konferirali sa predstavnicima svih grčkih političkih stranaka. Kao posljedica posjete gosp. Čerčila formirano je u Grčkoj regenstvo i nova vlada generala Plastirasa.

* * *

Povodom primanja ordena Narodnog heroja maršal Tito je između ostaloga rekao:

»JA TO ODLIKOVANJE OSJECAM KAO KOLEKTIVNO ODLIKOVANJE NAŠE NOV, S KOJOM SMO POSTIGLI SVE OVE REZULTATE. MNOGI I MNOGI HEROJI NEĆE MOĆI BITI ODLIKOVANI, JER SU POGINULI NEZNANI, JER IH JE MOŽE BITI PREŽIVIO SAMO JEDAN USKI KRUG LJUDI, MOŽE BITI DA JE NJIHOVA HEROJSTVA VIDIO SAMO JEDAN KRUG. PA JE I ON SAM DAO POSLIJE ŽIVOT ZA SLOBODU. ZATO NEKA OVAJ ORDEN BUDE ORDEN SVIH DRUGOVA.«

* * *

GLAS ISTRE — broj 30, 23. I 1945.

PROMAŠENI UDARAC KRALJA PETRA

Početkom prosinca prošle godine maršal Tito i dr Šubašić sporazumjeli su se o stvaranju jedinstvene jugoslavenske vlade koja će sprovesti izborne za Ustavotvornu skupštinu i pristupiti obnovi naše napaćene zemlje.

Međutim 12. ov. mj. izdano je iz kraljevske kancelarije saopćenje da se kralj Petar protivi sastavu namjesničkog vijeća i priznanju AVNOJ-a kao vrhovnog zakonodavnog tijela opravdavajući to time da AVNOJ predstavlja samo jednu političku grupu.

Narodi Jugoslavije svjesni su žrtava koje su dali u borbi za slobodu. Dok je kralj nagrađivao Dražu Mihailovića, a izbjeglička klika oko kralja klevetala naš pokret, narodi Jugoslavije izgrađivali su u borbi svoju narodnu demokratsku vlast čiji je nosilac AVNOJ. Ta vlast jamči da će tekovine za koje je proliveno more krvi, suza i znoja biti očuvane. Zato su naši narodi spremni da je brane svim svojim snagama.

Ispad kralja Petra je ponovni pokušaj da se razbije ta moćna narodna tvorevina koja čuva jedinstvo naroda Jugoslavije. To je pokušaj da se u naše vrhovne državne organe ponovno uguraju razni politikanti, koji su godinama trovali odnose jugoslavenskih naroda, ne bi li tako iznutra razbili narodnu vlast i narodno jedinstvo.

Naši narodi ispravno su ocijenili smisao kraljevog odbijanja sporazuma. Slobodarski Beograd prvi je dao dostojan odgovor. 60 tisuća demonstranata kretalo se beogradskim ulicama uz gromke poklike: »Hoćemo Tita

— nećemo kralja«, »Dolje kralj«, »Dolje petokolonaška emigracija«, »Kralja na sud«, »Živio AVNOJ« i sl. U svim gradovima oslobođene Jugoslavije, a naročito u Srbiji, u koju je izbjeglička reakcionarna banda polagala toliko nade, narod je u masama izišao na ulice da demonstrira protiv izdajničkog rada kralja Petra. Bio je to pravi plebiscit za Titovu Jugoslaviju.

Izjava kralja Petra naišla je na neodobravanje i oštru kritiku čitave savezničke štampe koja naglašava da je sporazum Tito—Šubašić bio odobren od Velike Britanije i Sovjetskog Saveza i da je kralj učinio ovaj ispad pored savjeta i bez znanja britanske vlade. G. Cerčil je izjavio u debati u Donjem domu da ako kralj Petar i ne da pristanak, rad na sporazumu će se bez obzira na to nastaviti.

Kome je najviše koristila izjava kralja Petra vidi se najbolje po tome što su njemačke radio stanice nazvale njegov ispad »herojskim gestom«. Ta izjava dala je nade razbijenim četničkim i nedićevskim bandama u Istri da će ovdje dočekati kraljev povratak.

Kao i drugi krajevi naše velike domovine, tako se i u Istri održavaju masovni sastanci, a gdje je to moguće zbog prisutnosti neprijatelja narod šalje protestne telegrame u kojima oštro osuđuje izdajnički pokušaj kralja Petra.

Kralj i izdajnička klika oko njega udarili su, ali opet u prazno. Međutim naši narodi navikli su u nemilosrdnoj borbi za slobodu da udarce i vraćaju. I oni ga vraćaju i ovog puta.

Na ovaj pokušaj razbijanja našeg jedinstva odgovorimo pojačanom mobilizacijom u NOV i čvršćim okupljanjem oko JNOF-a.

Istra se pridružuje pokliču cijele Jugoslavije: »Hoćemo Tita — nećemo kralja.«

* * *

NAŠ GRB SIMBOL NAŠEG JEDINSTVA

Državni grb Demokratske Federativne Jugoslavije sastoji se od 5 buktinja, petokrake zvijezde i dvostrukog klasja sa trakom na kojoj je ispisan datum drugog zasjedanja AVNOJ-a, kada je odlučeno stvaranje nove države Jugoslavije. Buktinje predstavljaju 5 naroda naše zemlje, a njihovi se plamenovi sjedinjuju kao simbol jedinstva naših naroda. Klasje označava bogatstvo naše zemlje, a petokraka zvijezda na vrhu grba znak je slobode.

* * *

JURIŠ CRVENE ARMIIJE

Crvena armija udarila je na zapad takvom snagom i brzinom kako nikada do sada Pet snažnih armija prodiru kroz Istočnu Prusku i Poljsku prema Berlinu. Veliki dijelovi bratske Poljske kao i glavni grad Varšava oslobođeni su i Crvena armija je ušla već u njemačku Šlesku. Potlačeni poljski narod koji se uporno borio za svoju slobodu, dočekuje danas svoje potpuno oslobođenje od njemačkog okupatora. Pod njenim blagotvornim utjecajem razvijaju se u poljskom narodu demokratske snage koje su oličene u narodnoj poljskoj vladi. I dok još porobljeni narod očekuje Crvenu armiju sa nadom u sretniju budućnost, švapski razbojnici sa užasom gledaju u lavinu koja ruši sve pred sobom i nadire u Njemačku.

Crvena armija postiže ovako sjajne uspjehe, jer joj je temelje položio besmrtni Lenjin, a sada je vodi njegov genijalni nasljednik Staljin. U njoj se bori cvijet sovjetskog naroda, koji svim silama rade u pozadini da njihova armija bude što bolje opremljena za uništenje razbojničkog fašizma.

Mi oduševljeno pratimo sjajne uspjehe pobjedonosne Crvene armije i sa pouzdanjem upiremo oči u našeg velikog ruskog brata s kojim ćemo se rame uz rame boriti dok zauvijek ne uništimo Hitlerovsku gamad

* * *

»Sada Crvenoj armiji ostaje njezina posljednja završna misija da zajedno s armijama naših Saveznika dovrši djelo uništenja njemačke fašističke vojske, to jest da dotuče fašistički zvižer u njezinom vlastitom brlogu i da nad Berlinom razvije zastavu pobjede. Ima razloga vjerovati da će tu svoju zadaću Crvena armija izvršiti u bliskoj budućnosti.«

(Maršal Staljin)

* * *

GRADI SE NOVA JUGOSLAVIJA

— U slobodnoj Dalmaciji već saobraćaju vlakovi na prugama Šibenik—Perković i Split—Sinj. Osposobljene su za promet splitska i solinska luka i uspostavljen je redoviti pomorski saobraćaj između Splita i Šibenika i otoka. Proradile su električne centrale u Splitu, Šibeniku, na Korčuli i Peleješcu, a završava se popravak velike hidrocentrale u Gubavici. U Zadru radi tvornica cigareta, ribarskih mreža i cementa. U pogonu su tvornica aluminijska u Lozovcu kao i nekoliko ugljenokopa. Brodogradilišta u Korčuli, Braču, Šibeniku i Trogiru otpočela su redovnim radom. U Stonu proradila je velika solana, koja će u ovoj godini moći proizvesti 350 vagona soli.

— U Gorskom kotaru provedena je za kratko vrijeme elektrifikacija u 45 mjesta, dok su izvršene pripreme za uvađanje električne struje u još 13 sela. Pored toga stavljeno je u pogon 6 parnih, 4 električne i 9 vodenih pilana sa ukupnim kapacitetom od 260 kubnih metara dnevno.

— U Bosanskoj Krajini za 3 mjeseca usposobljeno je za saobraćaj 368 km željezničke pruge i 213 km šumskog kolosijeka uprkos pomanjkanja najnužnijih materijala.

— U Srbiji su otvoreni mnogi rudnici. U Timoškoj Krajini rudnici Ivanovo i Zvezdar već proizvode istu količinu uglja kao i 1941. g.

— Obnova privrednog života u Makedoniji je vrlo brza. Hitno se popravljaju željezničke pruge, a već je uspostavljeno nekoliko autobusnih linija. Za vojsku rade jedna tvornica trikotaže i dvije tkalačke radionice. Tvornica duhana počela je proizvoditi i puštati u prodaju 3 vrste cigareta.

* * *

LENJIN

21. januara 1924. god. umro je u Gorkom vođ velikog Oktobra — Vladimir Iljić-Lenjin.

Danas u snazi nepobjedive Crvene armije, u čvrstoj sovjetskoj pozadini živi Lenjinov duh.

Lenjin — to je čitava jedna epoha, najveličanstvenija epoha u historiji svijeta.

Tekovine socijalističke revolucije neprijatelji slobode htjeli su već 1918. godine da uguše. Ruski narod znao je zašto se bori. Na čelu sa Partijom boljševika pod vodstvom Lenjina i Staljina iznio je pobjedu.

22. juna 1941. godine njemački imperijalisti ponovo su isto htjeli. Ali moćna zemlja Sovjeta izdržala je i odbila nalet.

Crvena armija je nepobjediva, jer je čedo Velikog oktobra, jer brani slobodu i napredak.

Staljin je na čelu, on vodi dalje, nastavljajući Lenjinovo djelo.

Bez bratskog Sovjetskog Saveza ne bi bilo čvrstog i demokratskog anti-fašističkog bloka svijeta, ne bi bilo potpune pobjede nad fašizmom i udruženim snagama reakcije.

Bez Crvene armije ne bi bilo ni naše borbe ni nove sretne i napredne Jugoslavije.

Odatle velika naša zahvalnost i ljubav prema Sovjetskom Savezu i vođi Staljinu, prema slavnoj Oktobarskoj revoluciji i neumrlom Lenjinu.

Na dan smrti svog učitelja radnici čitavog svijeta pet minuta prekinuli su rad i sa tugom pratili do grobnice svog vođu — Lenjina.

Danas Moskvom grme topovi i slave pobjedu sovjetskog oružja i nezaustavljive juriše Crvene vojske na zapad.

Čitav svijet odaje počast besmrtnom Lenjinu.

Lenjin je živio
Lenjin je živ
I živ će Lenjin biti

* * *

LAŽNIM PRIJATELJIMA NARODA

Uz istinske narodne borce i dosljedne demokrate postoje ljudi koje poznamo pod imenom lažnih prijatelja naroda, podlih reacionera, sredinskih ljudi i spretnih špekulanata.

Dok prvi daju živote za svoju domovinu, dotle drugi vrše podlu izdaju nad vlastitim narodom.

Njemačke okupatore i njegove otvorene suradnike mi dobro poznamo. S njima smo u frontalnoj borbi s puškom u ruci.

Ali lažni prijatelji naroda vode drukčiju politiku, podlu, potajnu i zato opasniju.

Stoga je za nas važno da upoznamo način njihovog rada i da se naučimo razlikovati istinskog narodnog borca od lažnog prijatelja naroda.

Istinski narodni borac smjelo korača naprijed. On je svjestan poteškoća na koje će naići, ali svjestan i toga da ih se mora savladati. Narodu ne obećava da će mu drugi donijeti skuhanu palentu na tanjuru, već poziva sve oko sebe u tešku ali časnu borbu za slobodu.

Lažni špekulant drukčije govori. On je na riječima sladak i bogat, a na djelu izdajnik. »Jest, ja sam za pokret, ali iz silne ljubavi prema narodu savjetujem da je bolje čuvati se i čekati Crvenu armiju, čekati — da pride vra...«

Ljudi koji se boje poteškoća, tome nasjednu i čekajući slobodu, dočekaju svoj odlazak u Todt, odatle marvinskim vagonom u Njemačku, zatim na front i na koncu — u sramotnu smrt

Lažni prijatelji naroda nastoje na sve moguće načine da pred narodom sakriju svoje veze sa okupatorom. Sa Nijemcima se oni sastaju tajno da ih nitko ne vidi. I na tim sastancima u toploj sobi njemačkog Gaulajtera oni stvaraju zajednički plan kako uništiti NOP i odučiti narod da se bori za svoju slobodu. Na sastanku oni među sobom podijele ovako uloge.

U borbu protiv naroda njemačka fašistička zvijer i već svima poznati izdajnici nastupaju otvoreno. Pale, ubijaju, pljačkaju i siluju. A tek onda dolazi na red sa svojom ulogom lažni rodoljub. Jadikuje nad teškom sudbinom naroda kojeg će okupator potpuno uništiti i savjetuje da se traži milost od Nijemaca. U stvari mrznja kod tih farizeja prema narodu je tako

velika da njih vesele ubijstva i pljačka sa strane švapskih bandita. Kad podivljali Nijemci prave najveća zvjerstva oni trljaju ruke i misle: »Eto, sad je momenat, sad moramo da se i mi otvorenije pridružimo okupatoru, pa svi skupa mogli bi potpuno unistiti partizane.« Ali u tome se prevare i otkriju svoju prljavu izdajničku dušu. U ovoj borbi nisu naučili još ni to da je narod koji se digne u borbu za svoja prava i slobodu, neuništiv.

Ta njihova politika ponovila se u posljednje vrijeme opet u Istri. Nijemci su poduzeli čišćenje terena u cilju da bi uništili naše organizacije i odvojili narod od NOP-a. Lažni rodoljubi i reakcioneri svih boja, kao npr. autonomaši na Rijeci i neki protunarodni svećenici otpočeli su odmah sa svojom izdajničkom rabotom. »Partizani su krivi za pokolje. Da se oni nisu se umire. Vi treba samo da se vratite kući. Mobilizirat ćete se u Todt, a digli ne bi bilo toga. Oni su razljutili Nijemce. Mi ćemo ih sada moliti da prosili da nam štampaju hrvatske kalendare i početnice, eto vam ih već mi ćemo moliti Nijemce da vas ne odvede u Njemačku. Od njih smo is- dijelimo. Činimo sve što možemo samo da spasimo naš narod.

Tako govori banda lažnih rodoljuba.

U Istri se našlo malo takvih farizejskih izdajnika, jer je narod okupljen oko Jedinствene fronte otišao drugim putem, putem borbe za svoju slobodu. Zato su lažni rodoljubi skupa s Nijemcima stvorili plan da se u Istru do- vuku bijedni ostaci četničkih i nedićevskih bandi, krvavi ustaše, domobrani, bande nere i republikanci. Sve to reakcionarno smeće, pred snagama demo- kracije, sklonilo se u Istru sa ciljem da ju otrgne od nove federativne Ju- goslavije. To su novi mračni planovi okupatora i domaćih izdajnika. Pu- cajmo svim svojim snagama po njima. Ne dozvolimo im da ostvare ono što su zamislili. Naučimo se mrziti neprijatelja, jer samo mrzeći njega, znat ćemo voljeti i braniti svoj narod i slobodu.

Crvena armija lomi njemačke obrambene linije i juri na zapad. Nijem- cima je potrebno novo topovsko meso i novi životi. Mi ne smijemo do- zvoliti da nijedan Istranin nasjedne spretnim špekulantima i ode na front u borbu protiv braće crvenoarmejaca.

Sudbinu Istre i Rijeke uzeli smo u svoje ruke. U našim rukama ona mora i ostati. To od nas traže grobovi Matka Laginje, velikog biskupa Do- brile, Vladimira Gontana, Nike Katunara, Alda Negria, Vladimira Švalbe, Giovanni Duiza, Jože Šarana i drugih heroja.

Zakletim neprijateljima naroda i vjernim slugama okupatora, Istra daje dostojan odgovor. U ovim teškim danima novog iskušenja narod Istre ostaje čvrsto i odlučno uz Narodnooslobodilački pokret i još jednom poručuje svima da će sa Istrom odlučivati on i nova Titova Jugoslavija.

Ljubo Drndić

ŽIVJELA SLOBODNA ISTRA U DEMOKRATSKOJ FEDERATIVNOJ JUGOSLAVIJI!

* * *

KROZ ISTRU

RAD PROTUNARODNIH SVEĆENIKA

Danas, kad su se na Istru okomili Nijemci, fašisti, nedićevci, četnici i ostalo reakcionarno smeće i kad su na dnevnom redu ubijanja, palež i od- vajanja na prisilan rad, pojedini svećenici, umjesto da narodu ukazuju pravi put iz tog krvovog kaosa, sami pomažu neprijatelje naše slobode.

SVEĆENIK IZ KARBUNA poslije mise sazivlje narod i čita im neprija- teljske letke u kojima piše kako »u Jugoslaviji padaju partizani kao jesenje lišće« i slične laži. On šalje svoje agente po selima da razbiju povjerenje u narodnu vlast i vojsku.

SVEČENIK IZ PAZA govori da je Lipa zapaljena zato, jer su tamo bili komunisti.

Oni šire kalendare štampane u njemačkim štamparijama, s SVEČENIK IZ BOLJUNA čak je otvorio i fašističku školu.

Govore narodu: »Zašto se bojite Nijemaca? Ta, oni su naši prijatelji.« Nijemci i ostala banda »prijateljski« opkoljavaju sela, ubijaju, pljačkaju i mobiliziraju u »Todt« da za koji dan i »todtovce« otpreme na frontu.

Ti svećenici-izdajnici zaboravljaju na riječi župnika zagrebačke crkve Svetožara Ritiga:

»NIŠTA NIJE TEŽE ZA CRKVU I NJEZINE SLUŽBENIKE, NEGO DO VIJEKA SNOSITI ODGOVORNOST, DA SU U NAJPRESUDNIJEM ČASU NARODNE POVIJESTI ZATAJILI I OSTAVILI NAROD.«

Neka ne misle takovi svećenici da i njima narod neće izdajničku rabotu naplatiti pravednim narodnim sudom.

ISTRA SVOJOJ VOJSCI

Novembarska kampanja za sakupljanje hrane našoj vojsci uspjela je iznad svakog očekivanja s obzirom na okolnosti pod kojima se provadala, na koncentraciju velikih neprijateljskih snaga i stvaranja novih garnizona.

Odbor za prehranu Oblasnog NOO-a preko svojih nižih odbora ukupno je sakupio 319.495 kg hrane. Pored toga velike količine raznog materijala kao i 582.786 lira. Kampanja naročito je uspjela u Rijeci i Puli.

BORBENA GRUPA U OPATIJI

Osnovana je krajem novembra prošle god., a sačinjava je 8 hrabrih omladinaca. U roku manje od 2 mjeseca izvršila je preko 30 akcija, ubila 8 švaba i 2 fašista, a među njima 3 oficira. 30 »todtovaca« i 17 vatrogasaca ostali su zaslugom te grupe bez svojih uniformi

OMLADINA TRSTA

Talijanska antifašistička omladina u Trstu organizirana u svojoj organizaciji »Gioventu antifascista« donijela je rezoluciju kojom najbolje odgovara reakcionerima koji namjeravaju i Trst uplesti u svoje mreže.

Nakon pozdrava slovenskoj jugoslavenskoj omladini, rezolucija veli: »Mi, talijanska omladina, koju ste htjeli zatrovati mržnjom protiv Slavenstva i svih slavenskih naroda, izjavljujemo da smo prezreli cilj naci-fašizma.

Rezolucija dalje kaže da omladina Trsta zabranjuje svima onima koji su udarili žig sramote na talijanski narod govoriti u njeno ime.

»Mi želimo i hoćemo da se Trst pripoji pobjedonosnoj federativnoj demokratskoj Jugoslaviji!«

ZIVIO SLOBODNI TRST U FEDERATIVNOJ DEMOKRATSKOJ JUGOSLAVIJI!

ŽENE KASTAVŠTINE

U znaku I. kongresa AFŽ-a za Hrvatsku žene kotara Kastav sabrale su za borbe 43. divizije mnogo pari čarapa, hlača, gaća, deka, košulja, bluza, papuča i ostale robe.

U svom pismu borcima uz ostalo pišu: »Obraćamo se na vas, drugovi, da još jače udarite po neprijatelju i osvetite nevine žrtve Lipe i cijelog našeg naroda. Ne dozvolite neprijatelju da se vrati u svoj brlog. On mora na našem tlu krvlju platiti sve patnje koje je nanio našem narodu«.

IZ PULE

U očajnom pokušaju da zaustave snažno nadiranje Crvene armije na cijelom Istočnom' frontu u toku njene nove ofanzive i poslije pada Varšave, Nijemci mobiliziraju gdje god mogu i sve do čega dođu. S tom namjerom opkolili su sada i Pulu da bi spriječili bježanje ljudi iz grada i proveli mobilizaciju od 16 do 60 godina. Nekoliko ljudi koje su uspjeli uhvatiti na bijegu iz grada strijeljali su.

Sva očajnička divljanja neprijatelja neće slomiti duh borbene Pule.

I PIONIRI SU VRLO AKTIVNI

U selu N. kotara Kras imade 20 pionirki. One su planski raspodijelile rad na skupljanju darova svojoj vojsci. Tako su sakupile 4 para čarapa, 14 rupčića i 88 lira.

Borcima pišu da ne zamjere što im tako malo šalju i da se čim prije vrate u Istru, »jer Švabe stalno smetaju po selu, pa ne mogu pravo delat ni sastanke va miru održavat«.

DOBAR ODGOVOR

U jedno selo općine Obrtalj fašisti su došli paliti kuće i pljačkati. Seljaci su većinom pobjegli iz sela. No, hrabra drugarica Marija ostala je gledati kako fašisti pale njenu kuću. Mirno im je i u lice rekla: »Tko uništava, taj će i graditi.«

ŽIVIO JNOF ZA ISTRU!

PODLISTAK

BORCI ISTRANI NA KURSEVIMA I U RADIONICAMA

Borbom se može razbiti bunker, puščanim zrnom prosvirati lubanju neprijatelja. Ali da se do kraja uništi fašizam, razbiju planovi mračne reakcije, potrebno je uz pušku i bombu još jedno oružje — znanje. Ono se sliče u školama. A mi ih imademo na fronti i u pozadini.

Ako želite da vidite kako borci naše 43. divizije uče i rade, onda se obratite na druga Skočilića, komesara divizije. A on će vam smijući se reći:

»E, onda moraš da izgubiš cijeli dan. Kod nas ti je ovdje pravi univerzitet.«

I on će vam početi nabrajati sve kurseve i radionice. Pa, ajdemo da ih pogledamo.

Evo nas pred velikom, snijegom okićenom zgradom. To je zaista pravi univerzitet. U dugom hodniku izvješene su table sa »Zidnim novinama«, ispisane parole.

Pogledajmo prve »Zidne novine« Skojevskog krusa. Iz njih se može čovjek koješta naučiti.

»Kad smo bili pod onim teškin fašizmom, su nam uvijek govorili da niš ne znamo. Ma kako smo mogli znat kad su nas učili se naopak. Je mi puno drago ča sam simo prišal, aš ću se učit politiki.« — piše neki Marcan iz Buzeta.

Par iskrenih redaka koji vam otkrivaju veliku istinu teške prošlosti istarske omladine i veličinu njene današnje borbe.

Na prvim vratima lijevo piše »Skojevski kurs«. Unidimo.

Sada mladi Kastavac uzdignute glave čita: »Fašizam, to je neprijatelj omladine, uništenje kulture, to je rat, to je...« Ostali su široko otvorili oči i pozorno slušaju.

Onda slijedi ispitivanje. Drugarica Marica odgovara kao da sipa iz rukava. Malon Zvani teško ide u glavu. Još mu je 15 godina, a — on učiti nije navikao.

»Tko je predsjednik AVNOJ-a« — upitala ga je mlada nastavnica.

»ZAVNOH« — odgovorio je, naglo se zacrvenio i odmah je popravio: »Tito, Tito.«

Nemojte se čuditi. Ta, zato je kurs da se mnogo toga nauči. Zvane stoga marljivo bilježi predavanja u bilježnicu: »Trecia tema... Uiedigneni Savez Antifašističke Omladine... Nacionalno Pitagme...«

Kad sam uzeo bilježnicu, tiho mi je rekao: »Znaš, još ne znam pravo pisat, ma ću se naučit. Saki dan imamo uru hrvatskega jezika.«

Na drugim vratima lijevo piše »Komesarski kurs«. Ovdje dvadeset pet mladih Istrana diskutira o historiji ustanka. Oni će poslije kursa, ojačani, da pohrle svojoj jedinici i da prenesu na ostale što su ovdje naučili.

Treća i četvrta vrata su »fotosekcija« i kuhinja.

U prvom će vam katu upasti u oči »Zidne novine« sa velikim naslovom:

»TAKMIČIMO SE«

To su novine čete za vezu. Ako pitate komesara čete kako se dijeli njihov rad, onda će vam on početi nabrajati: »Telefonski vod, signalni vod, vod za vezu« itd. ... i opet će početi iznova, jer će misliti da je nešto zaboravio. Svi oni po cijeli dan rade i oče. Vježbe, Morzeovu azbuku, signale... Oni čak imaju redovito i tjelovježbu.

U njihovoj sobi između slika Tita i Staljina, koso je utaknut štap ovijen bijelom vrpcom i papirom. To je mala trouglasta prelazna zastavica sa lijepo izvezenim slovima: »Živio Tito — Narodni heroj!« I na drugoj strani: »Štab 43. divizije, najboljoj prištapskoj jedinici!«

To je nagrada pobjednicima u takmičenju. Njihov telefonski vod razvije u 10 minuta 2 km kabela.

Ajdemo, dalje. U ovim ovdje sobama su kursevi telefonista i signalista. Da vas ne primijeti magnite se Josipu preko ramena i čitajte što to piše:

»Draga braćo, ja kako vaš brat, ako sam više put doma razljuti oca i mater, nonu i ostale i pogreši vas ostavit bez poljubit vas i pozdravit...« U očima mu se cikle suze... »Ma, ovdje je jako lipo i dobro...«, nastavlja dalje.

A iza njegovih leđa pripovijeda Tomić iz Dražnice: »Iz mojega sela poginulo ih je četrdeset...« Glas mu se izgubio u veselim poklicima: »Na obed... na obed...«

Podimo u drugu ulicu. Tamo je vojni kurs. Upravo je na ulici i vježba... »Jedan-dva... na lijevo!«... A udarci pete odjekuju kao — mitraljez. Jedan... dva. Svaki put je sve bolje. Jedan... dva... Na kraju vam se čini da je samo jedan udario petom.

U radio-telefonskoj radionici, drugovima su pune ruke posla. Ipak će Pepi iz Pazina imati vremena, da vam rado odgovori ako ga nešto upitate.

Dalje, tamo je puškarnica, pa postolarska i krojačka radionica. Nego, drugovi, su upravo sada na vojničkoj vježbi. Kad nastave posao bit će svježiji za rad.

Ali — pada već mrak. Drugi puta ćemo obići još bolnički kurs i druge vojničke.

Podimo kući.

— »Jeste li primijetili kako to divno djeluje na čovjeka — puške u sobama, gdje se uči i priprema za budućnost, a sa zidova oštri pogled Tita, smješka se Staljin.«

(Andre)

* * *

IZ NAŠE VOJSKE

U novu 1945. godinu ulazi naša divizija sa velikim vojničkim i političkim uspjesima, koje je postigla u 1944. godini.

No njezin najsajjniji uspjeh svakako je krvlju učvršćeno jedinstvo Hrvata i Talijana, koje daje najbolji odgovor svima onima koji sa Istrom stvaraju mračne planove.

Ona se bori za slobodnu Jugoslaviju, a čitava Jugoslavija bori se za slobodnu Istru.

Formirana u junu mjesecu prošle godine prekalila se u teškim borbama kod Lupoglava, Ilirske Bistrice, Pićna i Gračišća, Šumbera i Sv. Nedelje, Građinja, Grižnjana itd.

Njene su manje i veće jedinice manašale neprijatelju teške gubitke od Pule do Rijeke i Trsta.

I. brigada »Vl. Gortana« zadala je mnogo jada bandama izdajice Rupnika u Sloveniji.

Sve neprijateljske ofanzive u Istri ostale su bez uspjeha. One su svaki puta samo pojačale priliv boraca u redove naše divizije.

U toku prošle godine 8.153 neprijateljskih vojnika ubijeno je ili izbačeno iz stroja. Naročito su uspješne bile akcije na ometanju prometa Trst—Rijeka. Uništeno je 65 lokomotiva, 239 vagona, 209 kamiona i ostalih vozila.

Sada se naša divizija nalazi u Gorskom kotaru, gdje je svojim uspješnim uništavanjem neprijatelja i obranom slobodnog teritorija Gorskog kotara stekla veliku ljubav Gorana.

NAPAD NA GARNIZON KAMENICU

5. I 1945. u noći jurišem III brigade 43. divizije NOVJ napadnut je neprijateljski garnizon Kamenica, u kojem je bilo 120 ustaških koljača (samih ustaša 80 i 40 milicionera). Borbom prsa u prsa pobijeno je 20 ustaša i 12 ih je ranjeno. Na našoj strani ranjena su 2 borca. U borbi su se naročito istakli borci Buršić Ivan i vodnik Gerbović Ivan, koji su napali na ustaše, s njima se rvali i ubijali ih.

NAŠA ARTILJERIJA

Borac Milan Pukvić iz art. divizionu 43. divizije piše: »Naša divizija ima svoj artiljerijski divizion, Zagrebit će naši topovi, vjesnici boljih dana i svojom moćnom vatrom lomit će prepreke na putu slobodi i boljoj budućnosti. Stojeći smjelo kraj svojih topova i spremajući se za odlučne bitke, poručujemo našoj ponosnoj Istri da ćemo osvetiti njene patnje, krv i žrtve. Sinut će sunčani dani kad ćemo s našim topovima marširati lijepom Istrom.«

PROSLAVA GODIŠNJICE FORMIRANJA XI. KORPUSA NOVJ

Navršava se godina dana formiranja XI. korpusa, u čijem se sastavu nalazi 43. udarna i 35. udarna divizija.

30. I 1945. god. proslavit će Korpus godišnjicu svoga osnutka, godinu dana slavnih borbi i pobjeda.

U svim jedinicama XI. korpusa nalazi se veliki broj Istrana, koji su u mnogome doprinijeli da su 35. i 13. divizija proglašene »udarnima«.

I naša 43. divizija svečano će proslaviti taj dan.

Već sada početak će majke i sestre da skupljaju darove za svoje muževe, sinove i braću i posjetiti ih da što svečanije proslave tu veliku manifestaciju borbenih uspjeha fronte i čvrstog jedinstva fronte i pozadine

ODLIKOVANJA

Za zasluge i hrabrost u borbi za oslobođenje Istre odlikovani su:

ŠIROLA VITOMIR-PAJO, major, komandant op. sektora za Istru i KAMENAR SAVO, stariji vodnik ORDENOM ZA HRABROST.

FLEGO IVAN, desetar i RUPENA JOSIP, mlađi vodnik MEDALJOM ZA HRABROST.

UNAPREĐENJA

Na osnovi Naredbe Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije proizvedeno je koncem prosinca 1944. god. u čin podoficira 282 druga, a 66 ih je unapređeno.

BORCI TALIJANI TITU

Prilikom priključenja divizije »Garibaldi« u sastav NOV i PO Slovenije, Talijanski dobrovoljački korpus poslao je maršalu Titu pozdravni brzojav, njemu kao inicijatoru borbe protiv njemačkog okupatora na Balkanu. U brzojavu se naglašava da je baš otpor jugoslavenskog naroda dao primjer i talijanskom narodu da se digne na ustanak.

»Pobjeda neće donijeti samo mir, nego također i bratimljenje među narodima, a u prvom redu među narodima Jugoslavije i talijanskog naroda.«

* * *

MALO ŠALE

Zvane: »Čera je poli Delnic palo 150 domobrani.«

Pepić: »Ma, vraga! S kin su bili, sa Švabama ili s ustašima?«

Zvane: »Kako s ustašima... pa Inglezi su gi hitili.«

Pepić: »Ča, Ingleži? Pa, je i poli njih domobrani?«

Zvane: »O, vražja krv! Su hitili robu va njih.«

Pepić: »Donke su bili šupi.«

Zvane: »Orko dindijo! Znaš da ne bi mogli padat da su šupi.«

Pepić: »Sad te ne kapin nič.«

Zvane: »Kako ne kapi? Smo i mi jenega dobili. Će Estera i Katica storit od njih mundante i stomanje.«

Pepić: Aaaa... poroko boja si mislil reć PADOBRANI.«

Zvane: »Da, da... ĉa ĉeš kad su te rići propio še jednake.«

* * *

FRANINA I JURINA

Franina: Jurina, krv moja lipa, si ĉuja ĉa Crvena armija dela od nemških zviri. Varšavu su zeli, glavni grad Polonije, i gredu naprid ko šajete. Toliko su misti zeli da hi se ne more ni zbrojit.

Jurina: Franina moj, srce mi bati bržje kako ura ĉa gre naprida. Oni nemac ĉa su ga meju prvin bili zarobili ni zna ni predikat. Šempijalo mu se sve u glavi od tiri ruske artilerije. I ten prokleton fašistiĉkon simenu ĉe prit jedan bot kraj.

Franina: Nikad ni bilo još žešće ofenzive. Ćera san ti vidja i našega Berta Crnju, ĉa je predsjednik od istrijanske omladine. Mi povida da ĉe se brzo zastat Ćerĉil, Staljin i Ruzvelt. Sad ĉe ti prit kakova nova Moskovska oli Teheranska konferencija. Za siguro ĉe odluĉit ĉagod velega.

Jurina: Mora da se Hitleru sad tresu brageše od straha. Niman lako. Stišće ga sa svih strana kako tića u gajbi. Franina moj, ja san pomalo van sebe, to ĉe bit vaje gotovo, to ti je vaje finjeno...

Franina: Pomalo Jurina, ne smimo se prinaglit. Tako predikaju naši nepreteji. Oni tako govore samo da narod ne gre u borbu. Onda ga Nemci ĉapaju i s njim na front kontra naše braće. Mi moramo judima povidat kako jušto sad, kad crvenoarmeĉci daju svoj život za slobodu svih naroda, moramo i mi još žešće se zdignut i doĉekat našu Crvenu armiju sa ĉa već pušak u rukami. U 43. divižiji ima mista za se poštene narodnjake.

Jurina: Jušto, je Franina, jušto Znaš, ja ti se vaje steplin. To ti je tepla slavenska krv. Meni su maši brati Rusi dragi isto kako i ti. Od veseja sad bi sih zagrlja. A sad forsi ĉuja ĉa oni mali ditić od kralja Petra predika, da naš AVNOJ ne prestavlja cili narod.

Franina: Naši Savezniki, Engleži i Amerikani govore da je on još mlad pa da digod ne zna ĉa predika. Si vidija kako po ciloj Jugoslaviji narod dela vele demonstracije. U Beogradu 60 mijari judi je vikalo »kralja pred sud«, »hoćemo Tita, nećemo kralja«, »Živio AVNOJ« i druge beside. I u našoj Istriji narod posuda viće »nećemo kralja — hoćemo samo Tita!«

Jurina: A on brižan predika priko radija da se špera brzo tornat u našu zemju. Ma ĉa ti misliš, kako se on to špera? Mi se vidi da su slabe te njegove šperance. Brez permeša naroda ne more se već prit u novu Jugoslaviju. Kad budu votacioni onda ĉe se ĉut beside od naroda. Veramente zna se i danas već ĉuje: Inšoma na njima ćemo odluĉit ćemo li kralja ili republiku.

Franina: Jušto je tako, kume Jurina. Ma stin ĉa je reka da se špera tornat, stija je dat malo force ovin ĉetnicima i nedićevcima da se ne pridavaju dok on ne pride hi spasit.

Jurina: Viš vruga črnega, ja se nis tega ni domislida. Zato ovo četničko blago povida da su došli simo čekat kralja za oslobodit Istriju i poklat Talijane. A proti nemškim bandama nič ne govore zač s njimi skupa pljačkaju.

Franina: Ovako su oni delali i u Jugoslaviji i pridikalili da se bore za narod. Sad mi razumimo tu njihovu politiku. Stili bi oni da se mi pokojemo sa Talijanima, a oni da pole frajaju. Ma nas neće vre lako kojonat. Mi znamo da se pošteni Talijani bore s nami kontra fašizmu i sin domaćin izdavicama.

Jurina: Ti četniki govore da u Srbiji je teror i ubijanje. A naša Srbija živi slobodno baš zato ča je stírala te pogane breke. Moj Franina, puno je novega u ovo zadnji vrime, samo jeno je zaostalo isto. Izdavnice su zaostale izdavnice.

Franina: Drugače ne more ni bit, reka je nama naš drug Tito, da izdavnice priko noći ne moru postat pošteni judi.

Jurina: A si vidija ti onega plovana Brumnića iz Tinjana. Ja san mislija da je on pošten čovik, a sad čujen da je on kapo od kalendari i sih tih lažnih pretelji naroda. Oni plovani iz Karbuna štije nemške manifestine narodu. Ma povij ti meni ča oni pensaju u svojoj glavi?

Franina: Ne znan ni ja ča pensaju. Da naš pokojni veli biskup Dobrila hi vidi kako izdavaju slavenstvo i našu domovinu Jugoslaviju bi zaplaka. A ča bi jin rekli naši plovani Šime Milanović i Marko Zelko ča su hi Nemci ubili zač su se borili za narod.

Jurina: On misle ako imaju črni veštít da moru sega delat kontra narodu za korist okupatora. Ma mi ne gledamo ki kakov veštít nosi nego ča je ispod tega veštita.

Franina: Naši stari su vajak predikalili da Boh ne plaća sake subote. Tako anke narod ne plaća sake subote, ma kad plati onda regula se konte i stare i nove. Mi se para da će tako bit sa svin tin podmuklin zmijami ča bi stil zatrovat naš narod.

Jurina: Po Boga, neće in to poč kako oni pensaju. Triba samo da mi to povidamo cilemu narodu, našoj omladini i ženami da saki zna ki su naši pretelji a ki su nepretelji. Ja ču i mojoj Luci povidat. Prvo mi ni šlo u glavu da ona more imat steso dirite kako i ja. Ma sad vidin da se koji bot razumi boje u tu vražju politiku od mene.

Franina: Sad Jurina moj, Bog i srićno.

Jurina: Bog, krv moja lipa, i dovidova.

* * *

CRVENA ARMIIJA U ŠLESKOJ

U Jugoslaviji nastavljaju se operacije čišćenja naše zemlje od okupatora. U dolini Lima naše jedinice oslobodile su PRIBOJ i tako očistile od neprijatelja čitav Sandžak. U istočnoj Bosni žestoke borbe se vode na komunikaciji Vlasenica—Sokolac, gdje su naše jedinice likvidirale snažno neprijateljsko uporište HAN PIJESAK. U sjeveroistočnoj Bosni čisteći planinu Majevicu od Nijemaca i ustaša naše jedinice likvidirale su uporište ČELIĆ. U Srijemu počto je odbijena njemačka ofenziva, naše jedinice prešle su protuofenzivu i prodrle na više mjesta duboko u njemačke položaje. U Slavoniji slomljeni su pokušaji neprijatelja da prodre prema Virovitici, pri čemu je ubijeno 1700 neprijateljskih vojnika. U borbama kod Podravske Slatine istakla se naša artiljerija i uništila 14 tenkova. U Sloveniji na pruži Celje—Maribor bačen je u zrak vojnički vlak kojom prilikom je poginulo 200 Nijemaca. Jedna grupa partizana prodrila je u Celje i oslobodila iz zatvora 300 uhapšenika.

Na Istočnom frontu Crvena armija otpočela je zimsku ofenzivu neviđenih razmjera. Armija maršala Černjakovskog koja prodire u Istočnu Prusku sa istoka osvojila je snažna uporišta TILZIT i GUMBINEN, te se nalazi 70 km od Kenigsberga. Sa juga nadire u Istočnu Prusku armija maršala Rokosovskog, koja je, prešavši rijeku Narev, osvojila važne centre MLAVU, PULTUSK, MODLIN i PLOCK u Poljskoj, a zatim probila obrane Nijemaca na granici Istočne Pruske u širini od 80 km i zauzela među ostalima grad TANENBERG, kod kojega je u prvom svjetskom ratu ruska vojska bila teško poražena. Ova se armija nalazi oko 100 km daleko od velike luke Dancig. Armija maršala Žukova, pošto je oslobodila Varšavu, napredovala je rekordnom brzinom i oslobodila industrijske i saobraćajne centre LODJ, VLOC, LAVEK, KUTNO, KOLO, PJOTRKOV i TOMAŠOV, te se nalazi 320 km od Berlina. Armija maršala Konjeva, koja je krenula iz mostobrana na Visli, brzim manevrom zauzela je historijski grad i kulturni centar Poljske KRAKOV, ČENSTOHOV i RADONSKO, prodrla je na fronti od 90 km u njemačku Šlesku i osvojila saobraćajni centar KROJCBURG, presjekavši tako željezničku prugu Katowice—Breslau, od koje je udaljena manje od 80 km. Armija maršala Petrova napredovala je po teškom gorskom terenu Karpata i zauzela gradove TARNÓV, GORBICE i NOVI SONČ, dok je u Slovačkoj oslobodila gradove KOŠICE, PRESOV i PARDJEJOV. Za vrijeme od 14. do 21. ov. mj. Nijemci su izgubili u Poljskoj 90 tisuća mrtvih i zarobljenih, dok je zaplijenjeno 600 tenkova i preko 1000 topova. U Budimpešti nastavlja se uništavanje ostataka njemačkog garnizona u Budimu, dok je Pešta potpuno očišćena od neprijatelja. U borbama za Budimpeštu zarobljeno je 60 tisuća neprijateljskih vojnika.

Na zapadu dok američke i britanske armije likvidiraju njemačku izbočinu u svojim linijama, francuska 1. armija otpočela je ofenzivu u južnom Elzasu, sjeverno od grada Kolma.

SPORAZUM O POMOCI JUGOSLAVIJI

Maršal Tito i predstavnici Savezničke Vrhovne komande na Sredozemlju potpisali su sporazum prema kojemu će Saveznici snabdijevati civilno pučanstvo Jugoslavije sa hranom, odjećom i ostalim potrebnim materijalom. Kod podjeljivanja pomoći sudjelovat će i predstavnici UNRRE, ali raspodjelu hrane i robe pučanstvu vršit će naše narodne vlasti.

POLITIČKI PREGLED

— U Moskvi je potpisano primirje između Sovjetskog Saveza, Velike Britanije i Sjedinjenih Američkih Država s jedne strane i Mađarske s druge strane. Prema uslovima primirja Mađarska se obavezuje da će opremiti za borbu protiv Njemačke najmanje 8 divizija. Osim toga odriče se zemalja koje je stekla nakon 31. XII 1937. i povući će odatle vojsku i činovništvo. Mađarska će isplatiti u ime ratne odštete u roku od 6 godina 300 miliona dolara, od čega 200 miliona Sovjetskom Savezu, a 100 miliona Čehoslovačkoj i Jugoslaviji.

— Govoreći u Donjem domu g. Čerčil je izjavio svoje divljenje prema maršalu Titu i izrazio nadu da će on biti spasilac Jugoslavije kao što je sada njen neosporni gospodar. Sovjetski Savez i Velika Britanija vode u Jugoslaviji zajedničku politiku. One nisu izvršile nikakvu podjelu zemalja ili utjecajnih sfera. Velika Britanija nema nikakve političke kombinacije u kojoj bi njoj bila potrebna Italija. Velika Britanija će priznati sve narodne vlade koje budu izabrane općim, tajnim i neprisilnim izborima. G. Čerčil je ponovo naglasio, da rat može završiti jedino bezuslovnom kapitulacijom Njemačke.

— U Grčkoj Narodnooslobodilački pokret EAM dao je dozvolu UNRRI da dijeli pomoć civilnom pučanstvu na teritoriju pod njegovom kontrolom. EAM je uputio svoje predstavnike regentu Damaskinosu sa prijedlogom da se otpočne pregovori radi sređivanja prilika u Grčkoj. EAM će pustiti na slobodu sve uhapšene osim onih koji su surađivali sa okupatorom.

— U Italiji Bonomijeva vlada pozvala je pod oružje 11 godišta. Na taj način talijanska vojska pojačat će se za milion ljudi. Službeno je objavljeno da će partizanskim oficirima u sjevernoj Italiji biti priznati činovi regularne vojske i njihove će obitelji primati pripomoć kao i obitelji ostalih oficira.

* * *

GLAS ISTRE — God. III, broj 3 (31), 9. II 1945.

»MI IDEMO SMJELO NAPRIJED«

Maršal Tito održao je na mitingu žena boraca Srbije govor velike političke važnosti. Žene-borci oduševljeno su pozdravile svog druga Tita i često prekidale njegov govor burnim odobravanjem. Maršal Tito je između ostaloga rekao:

»Ja u principu nisam protiv partija, jer demokracija predviđa i slobodu i provođenje svojih načela i svojih ideja. Nisam, ali stvarati partije radi partija, sada kada se vodi borba na život i smrt, kada treba svi kao jedan da svoje snage usmjerimo u pravcu istjerivanja okupatora iz naše zemlje, kad je domovina razorena do tla, kad nemamo ništa do svoje svijesti i svojih ruku, dajte sada da se razmire agitatori po svim selima i gradovima: udrite, stari korteši! Ja sa svoje strane ne bih imao ništa da idu i da govore, jer znam da bi se brzo vratili u Beograd, ali mi sada nemamo vremena. Ovdje je NOP. Tu mogu biti svi: i komunisti, i oni koji su bili demokrate, i radikali itd. — ma kako se ranije zvali, samo ako imaju dobru volju i poštenje, te bar žele dobro našoj zemlji. Taj pokret je ona snaga, jedina snaga koja može da izvede zemlju iz ove strahote i bijede i da joj donese potpunu slobodu. A kad budemo oslobođeni — izvolite onda da se ogledamo, da vidimo i tamo na megdanu koja će partija pobijediti.«

»Nekoliko riječi o sporazumu. Mi smo samim tim što smo u ljeto 1944. g. pristali da pregovaramo sa jugoslavenskom vladom Ivana Šubića u emigraciji pokazali da nam je stalo da ujedinitimo sve snage, da nismo nikakvi sektaši, nikakvi uzurpatori, nego da želimo samo jedno: Da ujedinitimo što više naroda da bude što čvršće jedinstvo naše zemlje. Pošli smo na taj sporazum, produžili smo pregovore i napravili novi sporazum o stvaranju jedne jedinstvene vlade. Pristali smo da i kralj ima u našoj zemlji svoje namjesnike... »Onda eto danas, kad smo pokazali takvu široko-grudnost, dolazi kralj sa svojim savjetnicima i veli da neće takav sporazum, nego hoće da stavlja uslove. Razumljiva je stvar da se kralj bori za svoje prijestolje. Jasno je da se nijednom kralju ne ide sa prijestolja. Ja to potpuno razumijem, ali kad jedan kralj uzme sebi pravo da poslije svega onoga što se u Jugoslaviji događa već četiri godine, sumnja u to da li je ovdje demokracija i da postavlja zahtjev da narod treba da se sam izjašnjava, onda se ne može reći da je to poštena politika. To su makinacije koje imaju za cilj da stvore zabunu i unesu smetnje u naše redove i da izazovu građanski rat. Ali, građanskog rata nema, nego se u čitavoj zemlji podiglo sveopće nezadovoljstvo i protest protiv kraljeve izjave. Eto plebis-cita. To je probni plebiscit, izveo ga je sam narod.«

Pošto je naglasio da nama ne treba u vladi ministara koji će se samo natezati, podnositi ostavke i stvarati krize, već koji će raditi dan i noć, maršal Tito je završio:

»Ja sam uvjeren, ima prilično znakova koji govore, da će naši veliki saveznici konačno ubrzati ovo matezanje u Londonu, pa da se sporazum odmah provede u djelo ili da ga ne bude. To je moja poruka onima u Londonu. Mi smo pošli sami i mi ćemo ići sami. Što to znači — sami? Znači — sam narod.«... »Mi idemo smjelo naprijed! Mi ćemo ostvariti naše ciljeve! Mi ćemo istjerati okupatora, mi ćemo podići našu zemlju iz ove razorenosti, mi ćemo danas-sutra moći kazati da smo uradili sve ono što smo govorili, ništa drugo.«

Govor maršala Tita je izraz naše snage i odlučnosti. On je udarac po reakcionarnoj kljki na kraljevski na čelu koja je htjela razbiti naše jedinstvo. Tito je ponovno govorio iz srca svih naših naroda ukazujući put koji nas vodi slobodnoj i sretnoj budućnosti.

* * *

NA IZDAJNIČKOM PUTU

27. marta 1941. g. narodi Jugoslavije odredili su put kojim su jedino mogli spasiti čast i slobodu.

Rukovodstvo NOP-a koje je predstavljalo izraz borbene volje naših naroda, svjesno je povelio narod putem borbe, napora i teških žrtava. Povijest tri i po godišnje krvave borbe dokazuje da je to bio jedini ispravan put. Taj put doveo je već velike dijelove naše domovine do slobode, a dovest će uskoro i sav naš narod.

Međutim neki reakcioneri u Istri koji vole da se predstavljaju kao prijatelji naroda, pošli su drugim putem i uporno nastoje povesti i narod sa sobom. Pri tome su tako tvrdoglavi da je potpuno jasno da oni nikako ne žele nove Jugoslavije i da su se svjesno stavili u službu okupatora.

Od pojave prvih istarskih partizana koji su shvatili da je nastupilo vrijeme kada treba da i hrvatski narod Istre ide u otvorenu borbu protiv tuđinskog porobljivača, i koji su nošeni osjećajem pripadnosti hrvatskom narodu i vezani ljubavlju za sve što je slovensko odlazili preko tadašnje granice da se u redovima junačke NOV bore za slobodu Istre i Jugoslavije, ti su se reakcioneri suprotstavljali raspoloženju svog naroda i unoseći u narod sumnju i malodušnost pokušavali ometati pravilnu orijentaciju istarskih Hrvata. Komu je mogla koristiti politika sprječavanja razvitka NOB u Istri? Naravno, samo neprijatelju. Da su oni uspjeli da se organizacije NOP nisu proširile i na Istru, da li bi u danima kapitulacije Italije naš narod uspio potjerati iz svog kraja talijansku okupatorsku vojsku? Narod sam, bez rukovodstva, ne bi bio u stanju to izvesti. Komu bi to bilo koristilo? Opet tuđinskim porobljivačima koji bi taj fakat bili mogli upotrijebiti pred neupućenim svijetom kao dokaz da je Istra talijanska zemlja. Samo zato, jer nije uspjela politika tih reakcionera naš je narod u Istri tih dana divno dokazao da je dio junačkih jugoslavenskih naroda i da želi živjeti u zajednici jugoslavenskih naroda.

Za vrijeme prve njemačke ofenzive, koristeći se privremenim poteškoćama NOP i računajući na neupućenost naroda oni su htjeli Nijemce predstaviti kao zaštitnike hrvatske nacionalne kulture u Istri. Tada su oni mislili da je došao čas kad će moći podlo prevariti svoj narod predstavljajući se kao ti koji će od Nijemaca »isposlovati« otvaranje hrvatskih škola, pravo upotrebe hrvatskog jezika, hrvatsku štampu, čak i uspostavu hrvatskih općina. I to sve bez borbe, bez partizana, mirnom »mudrom« politikom suradnje okupatora. To je bila opasna zamisao. Da je uspjela Nijemci bi nesmetano pljačkali narodnu imovinu, mobilizirali istarske Hrvate za ropski rad, u »zemaljsku zaštitu« i njemačku vojsku i gurali ih u sramotnu smrt u ratu protiv svoje slavenske braće i saveznika. Prevareni, osramoćeni i demoralizirani bili bi dalje od oslobođenja negoli su to ikada bili. To je trebala

biti »politika spasavanja naroda«, sporazuma s Nijemcima i talijanskim fašistima, mjesto »partizanskog izazivanja«. Javni predstavnik njen bio je izdajnik Mogorović, a »prikriveni« njegovi propagatori izvjesni reakcionarni svećenici i lažni narodnjaci.

Upornom borbom JNOF-e ta politika nije uspjela. Narod je ostajao na pravilnom putu borbe protiv Nijemaca, fašista i njihovih slugu i u toj borbi rodila se 43. istarska divizija, izrasla je narodna vlast, i stvoreno borbeno jedinstvo sa poštenim Talijanima. Još su se više učvrstile veze s borbom ostalih Hrvata i naroda Jugoslavije, a perspektive pred kojima stoji naš narod u Istri jesu skoro oslobođenje i sretna budućnost zajamčena snagom nove Jugoslavije.

Izdajnički reakcioneri nastavljaju svoj put. Danas ponovno koriste privremene poteškoće stvorene gomilanjem fašističkih bandi u Istru, ponovno siju malodušje i sumnju, ponovno bude »hrvatske« škole, štampu i župane. Taj njihov rad oživljava naročito sada kada Nijemci koncentriraju u našim krajevima četnike, medicevce, Musolinijeve »bande nere« i kad ustaše stvaraju svoju »istarsku pukovniciju«. Oružani teror tih bandi i politike tih reakcionera dobro se nadopunjuju. To je isti put, koji je odredio okupator, put izdaje svojeg naroda, ali i put sramotnog svršetka narodnih izdajica.

Dušan Diminić

JOAKIM RAKOVAC

Probijajući se kroz neprijateljski обруč pao je 18. januara, pogođen dum-dum metkom, predsjednik Oblasnog NOO-a za Istru — drug Joakim Rakovac.

Kad danas prolaziš našim istarskim selima u očima žena i omladine, u očima naroda vide se suze. To Istra ne može da prežali svog voljenog druga Joakima Rakovca.

Iz ovog veličanstvenog narodnog pokreta za slobodu vrlo često niču iz dubine naroda pojedinci, koji poprimaju svu veličinu i stvaralačku snagu naše borbe. Za njima idu mase — njih slijedi narod.

I Istra je imala takvog čovjeka. Bio je to drug — Joakim Rakovac. Iz nekad okovanih narodnih snaga, poput topovske granate, izbio je na površinu lik druga Jove, oličjenje izdržljivosti i snage istarskog seljaka. U njegovoj pojavi, kretanjama, odlučnosti i snazi vidio si sretno dane nove Istre.

Čujete li ga kako nam je pred smrt govorio: »Drugovi, hajdemo na teren. U ovim teškim časovima moramo biti uz narod da ga izdajnici ne bi prevarili.«

Divan je bio drug Joakim Rakovac. To je jedan od onih bistrih seljaka, čiju borbenost i nacionalnu svijest fašistički teror nije mogao da slomi.

Kad je na ruševinama stare i trule Jugoslavije počeo da niče pokret slobode, on je osjetio da u borbi za novu Jugoslaviju Istra ne smije izostati. Tražio je po svuda veze i našao ih je. Već 1942. g. on se povezuje sa prvim rukovodionicima koji su došli u Istru i upoznava se sa Narodno-oslobodilačkim pokretom. Početkom 1943. godine on vodi kolonu junačkih sinova Poreštine u partizane.

Sjećam se tih dana. Odmarali smo se u Motovunskoj šumi. Drug Jovo pisao je ženama i majkama prvih istarskih partizana: »Ne oplakujte istarske žene i majke sretne vojnike koji će se vratiti preko Učke, goneći ispred sebe crni fašistički mrak, noseći toplo sunce slobode.« Njegovo široko čelo bilo je tada znojno i naborano, a mišica njegove desnice napeta.

U Narodno-oslobodilačkom pokretu i našim puškama on je vidio jedinu snagu koja će da ostvari vjekovne težnje naroda Istre.

Neobično je cijenio i volio Komunističku partiju, pod čijim je rukovodstvom otpočela Narodno-oslobodilačka borba u Istri. Zbog svog neumornog rada i poštenja primljen je u njene redove i postao članom Oblasnog komiteta KPH za Istru.

Čitava naša borba, septembarski narodni ustanak, naše čvrsto jedinstvo, a naročito izgradnja naše istinske narodne vlasti — sve je to usko povezano sa njegovim imenom.

Smrt seljačke korjenike, druga Jove Rakovca, za nas je težak gubitak. To osjeća svako dijete, to osjeća Istra. Ali mi sustati nećemo. Duh Joakima Rakovca vodi dalje...

Vidite li njegove snažne seljačke ruke, vidite li kako odapetim šmajserom ide naprijed, čujete li njegove muške riječi kako na Čepić-polju slave pobjedu narodne žetve.

Sve je to živo i ostat će živo. Drug Joakim Rakovac ne može umrijeti. Za Istru on je besmrtnan. Za svih nas on ostaje i dalje naš prvi predsjednik.

Družo Jovo, počivaj mirno u svojoj Tinjanštini! Istarska zemlja upila je Tvoju toplu krv. Iz nje će da se rađaju nove snage, nova borbena pokoljenja.

Čuj nas: Naša Istra bit će slobodna u krilu majke Jugoslavije, naše jedinstvo nitko neće slomiti! — To se mi, Tvoji drugovi, kunemo Tebi, dobri naš družo Jovo!

Vladlen

SLAVA DRUGU JOAKIMU RAKOVCU!

O RADNIČKIM SINDIKATIMA

Položaj radnika u Istri za vrijeme fašističke Italije bio je nesnošljiv. Radnici, među kojima je bio velik broj siromašnih seljaka, bili su prepušteni samovolji fašističkih upravljača, posjednika i fabrikarata koji su se bogatili na račun radničke nadnice i seljačkoga poreza.

Fašistički tzv. »radnički sindikati« bili su instrumenat u rukama poslodavaca za nesmetano iskorištavanje i izrabljivanje radništva. Fašizam je tobože vodio i brigu o radniku i stvorio organizaciju »Dopolavoro« (odmor nakon rada) kroz koju je gušio sve demokratske težnje i borbeni duh radnika. Tko je tražio posla morao je biti član fašističke stranke i pomagati one koji su ga bacili u bijedu i siromaštvo. Da bi zavarali radništvo pripovijedali su i pisali o socijalnoj brizi i stvarali stotine uredaba i o doplacima, ali nadnica je uvijek bila ispod minimuma standarda života. Radnički povjerenici »fiduciari« trebali su štitići interese radnika, a u stvari bili su pomagači i plaćeni agenti poslodavaca.

Međutim sve to nije slomilo duh radništva Istre. Borbeni radnici Labina, Pule i Rovinja podstreknuti herojskom borbom naroda Jugoslavije, predvođeni Kompartijom, visoko su digli zastavu N. O. borbe i postali predvodnici NOP u Istri.

Položaj radnika u novoj Titovoj Jugoslaviji iz temelja se izmijenio. Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije donio je zakon o slobodnim radničkim sindikatima. Time je zagaratirano pravo radnika da se slobodno udružuju u svoje organizacije. Ne samo radnici, nego i ostali staleži udružuju se u slobodne sindikate, kao što i seljaci osnivaju nabavilačke i prodajne zadruge. Naša će narodna vlast omogućiti brzi razvoj sindikata i udruženja da bi kroz njih došao do izražaja raznoliki ekonomski život grada i sela i da bi se organizaciono obuhvatile sve napredne snage za obnovu i izgradnju naše domovine.

U našim oslobođenim gradovima danas stupaju u slobodne radničke sindikate stotine hiljada radnika i radnica. Održavaju zborove i mitinge na

kojima rješavaju svoje probleme i pristupaju ubrzanom obnavljanju ratom oštećenih fabrika i industrije. Radnički sindikati bit će škola u kojoj će se radnici učiti upravi i vođenju administracije, te učestvovati u planskoj proizvodnji. Kroz radničke sindikate i odbore Fronte stvorit će se čvrsto jedinstvo radničke klase, najbolja garancija jedinstva svih naših naroda i brze izgradnje nove Jugoslavije.

Ta nova pobjeda, plod krvavih i teških borbi, neka bude novi podstrek radnicima Istre da mobiliziraju sve snage za skoro oslobođenje Istre i čitave Jugoslavije.

Silvo Milenić — Lovro

ISTRANKE SE NE DAJU POKOLEBATI

»Kadi su one naše lepe konferencije i sastanci, kad će nan opet prići ona lepa sloboda«, govore žene Labina. »Talijani, Nijemci i ustaše su nas palili, ubijali, pljačkali i odvodili u internaciju. Došli su i četnici. Kolju, pljačkaju, pale i siluju. Nismo i nećemo (se) pokolebatii, pišu žene izmučene Kastavštine.

Nižu se pisma žena iz kojih se vidi čvrsta odlučnost da ustraju u borbi. Ne može ih smesti neprijateljski teror. »Sastajemo se po dvije-tri. Ako ne možemo danju, sastajemo se noću.«

Pričaju nam drugarice koje su bile kod naših boraca: »Gorani su zavoljeli našu 43. diviziju, jer ih brani od ustaša koji češće pokušavaju da prodru, ali ih dočekaju puške naših Istrana«.

Ali krivo bi bilo kada bi mislile da smo učinile sve da se ova borba što brže i uspješnije završi. Po našim selima ima još muškaraca sposobnih za vojsku i onih koji su napustili svoje jedinice, a još se nisu u njih vratili.

»Sram bi me bilo kada bi mi bili sinovi kod kuće«, kaže drugarica Ljuba iz kotara Opatije koja je poslala tri sina u borbu. Sve naše žene trebale bi imati ponos ove rodoljupke. Ali ima nažalost žena koje se daju zavesti od raznih izdajica i zadržavaju svoje sinove i muževe kod kuće, dok ih Nijemci ne pokupe i odvedu na rad u Todt, zatim u Njemačku — u smrt. Uzalud si te žene kasnije čupaju kose kao što to čine danas neke žene grada Rovinja.

Mobilizacija je najvažniji zadatak koji je pred žene postavio drug Tito, a koji još nismo do kraja izvršile.

Dina Zlatić

* * *

SA FRONTA I POZADINE

NAŠE BRIGADE TUKU NEPRIJATELJA

Dne 29. i 30. siječnja nadirale su 3 kolone ustaša i Nijemaca u jačini od 1800 vojnika prema Bosiljevu, Ponikvama i Vrbovskom u Gorskom kotaru. Među neprijateljskim vojnicima bilo je mnogo skijaša. Borci I. brigade »Vladimira Gortana« i II. brigade naše 43. divizije čvrsto su držali svoje položaje i žestoko se borili sa neprijateljem. Ubijeno je 36, a ranjeno 48 neprijateljskih vojnika, zaplijenjene su 2 puške, 1 saonice i 2 konja. U borbama koje su se vodile po danu i po noći, naročito su se istakli borci i rukovodioci II. brigade.

HRABRI MITRALJEZAC

Kod Lukovdola, u Gorskom kotaru, vodi se žestoka borba protiv neprijatelja koji nadire. Puškomitraljezac II čete I ud. bataljona II brigade Edgar Brajković ostao je daleko ispred položaja svojih drugova. Svi su mislili da je nastradao, ali drugog dana veselo se vraća sa svojim šarcem na ramenu i priča:

»Bio sam opkoljen. Jedini spas bio mi je pucati i nepustiti bandu blizu. Cijeli sat vodio sam borbu i lagano se povlačio. Vidio sam kako mnogi banditi padaju pogođeni mojim rafalima. Najzad su prestali da me gone i ja sam veselo metnuo svoj šarac na rame i pošao vašim tragom.«

ŠVABE GINU I U ISTRI

— 28. siječnja 11. četa II. bataljona Istarske grupe odreda postavila je zasjedu kod sela Vrh—Sovinjak u Bužeštini. Kad je banda naišla naši borci su zapucali i ranili 2, a pobili 3 neprijateljskih vojnika.

— Prošlog mjeseca završio je učiteljski kurs što ga je okrug Rijeka održao u Čabru. Omladina je velikim žarom nastojala da stekne što više znanja, pa da ga korisno upotrijebi za dobro svoga naroda. Po svršenom kursu 27 kursista vratilo se u Istru da nastave borbom na prosvjetnom polju do konačnog oslobođenja Istre.

— I ako je neprijatelj u kotaru Kras popalio, opljačkao i iselio mnoga sela, žene kotara Kras nisu se pokolebale. Održavaju sastanke, brinu se za postradale i pletu čarape za borce. Samo u jednom mjesecu isplele su 150 pari čarapa, održale 20 sastanaka na kojima je prisustvovalo 480 žena i poslale 48 pozdrava I kongresu. Pored toga one drže seoske straže i vrše razne dužnosti seoskih odbornica.

— Narod kotara Žminj ponovno je pokazao svoju veliku ljubav prema našoj vojsci. U sabirnoj akciji za zimsku pomoć našim borcima sakupljeno je 55 hlača, 41 bluza, 426 pari čarapa, 35 gaća, 34 pari rukavica, 13 pari papuča, 29 košulja, 30 pari cipela, 5 kaputa i veću količinu druge robe.

— Talijanski omladinac Giovannini iz Mumiana pao je u zasjedu koju su postavili Švabe. On je pucao do posljednjeg metka iz parabele po banditima, a zatim je, nošen strahovitom mržnjom na neprijatelja, tresnuo i samu parabelu o glavu najbližega Švabe. U toj neravnoj borbi ubio je jednog Nijemca, a dvojicu ranio. — Talijanska i hrvatska omladina Istre ujedinjena tamani neprijatelja gdje god joj se pruži prilika.

— Opatijski omladinci zaustavili su iznad same Opatije jednu grupu od 30 »Totovaca«. Na poziv »cala braghe« (dolje hlače) za čas su se »Totovci« našli u donjem rublju i tako osramoćeni i jadni morali su prolaziti kroz grad izvrgnuti podsmjehu naroda.

— Pioniri iz sela Male Golje odlučili su da će se odreći šećera u korist ranjenih boraca. Tako su oni u jednoj sedmici sakupili 1 kg šećera i poslali ga bolnici.

— Jedan dugovlasi četnik objašnjavao je jednoj drugarici u Zametu da se on nije šišao i brijao od kad je kralj Petar otišao i da će ostaviti kosu i bradu dok se kralj ne vrati. Taj razgovor je slušao mali pionir Ivić i zapitao začuđeno: »Ma ča je kralj Petar brijač, da ga svi ovi četnici čekaju da ih pride ostrić.«

* * *

BEPO BELOĆ JE POŠA

Bepo Beloć je bija pravi čovik. Dvajset lit njegova vira bila je kako stina trda. Fašiston se ni stija pokloniti. Potija se je u zemlji, plaća munte i šteuru, nosija je pulastre i pršute lukaron i ukaton. Od jutra do mraka kleja je slipce i ladre. Kad je sunce teplilo gole strane, Bepo Beloć bi sta vija ruku na čelo i gleda na istok priko mora. »Tamo su Rusija i Jugoslavija« — mislija je u sebi, pa je stavlja ruke u žep i obrnuja se je nazad. Vidija je kako veture gredu po česti, pak je zakleja ladre: »Prokleta sime vaše!« Tako jih je kleja i kad jin je nosija najbolje plodove svoje muke za mito, duge i kaštige. Kad je dolazija u Barban, slipci iz komuna uginjali su se pred njim. Beloć je bija šćavo i zna da je šćavo.

Kad je počela naša borba, Beloću je srce zaigralo od radosti. Bija je star za pušku, ma bi bija da i zadnju kap svoje krvi za partizane i za slobodu.

»Tučite jih, dica moja, da nan brzo dojde sloboda, a ja ću van dati sve svoje ako je potribno — govoriija je Bepo Beloć. — Osamnajstega lita ja san služija u marini. Mi smo u Puli bili digli hrvatske bandire. Ma sloboda mi došla. Sada smo dobri i ovo je drugo vrijeme. Nidan slipac nas neće moći privariti.«

Narod je sluša njegove beside i štima ga je. Zato ga je zabra za odbornika i za predsjednika Narodnooslobodilačke fronte.

Ma jedan dan Bepu Beloću se je smutila pamet. Pljuknuja je na sve ono ča je do sada govoriija i dela. Pljuknuja je na drugove i na rod, na ženu, diou i kmeščinu. Ni sluša glase oslobođene domovine, ni sluša ruske tenkove kako gredu priko Dunava, ni Tita kako zapovida iz Beograda. Zabija je pogledati na istok priko mora, oglušija je i oslipija.

Doša je veliki rastrelamenat. Slipci su pustili glas da te Švabe ubiti sve one ki se ne predadu i da se prid njima nidan ne more ni skriti, ni ugnuti. Bepo Beloć je bija zabija da je brižan onaj ki viruje slipcen. Uhvatija se je za glavu, kad je vidija da po novoj česti grede 12 švapskih kamioni i počēja je vikati: »Finjeno je zgubljeni smo, joh meni, ča ćemo učiniti« — i kako da su ga šajete ponesle počēja je teći zdolu po ferbočkoj strani prema Štalijama. U Štalijama Beloć se je preda Švabama i sada njegove kosti škripe pod lopatama karbuna. Ruke i obraz su mu črni. Čast i poštenje je pogazija. Beloć je rob švapski i dela za neprijatelja. Njemu i drugima Švabe su držali prediku da te jih ubiti ko ne budu delali kako budu oni stili i zapovidali.

Sada si pržunijer i Švabe te ne puste tornati do svoje hiže. Bija si slobodan čovik pak si poša u ruke onima ki ubijaju našu diou i naše starce, ki pale naša sela i vade oči našim sestrama. I tebi se pera, da si siguran u njihovim rukah?

Ti si mislija da je za nas sve finjeno, nekadanji moj prijatelju, ali si se privariija. Finjeno je samo zate aš nisi zna bit trd do kraja. Ali gledaš još na istok kadi sunce svakega jutra ističe? I ko gledaš, ničesar ti već nećeš moći viditi.

Ovdi gori, na golim stranama, mi pisme pivamo i svitlamo naše puške. Osip Suri je još živ i grede po svitu s karton geografikon i pokaziva narodu od kuda gredu naši i Rusi. Ferbočani su svi živi, — bit će živi, ako se budu znali čuvati od Švaba. Naše junačko delo je na kraju. U mukama i krvi mi kujemo slobodu. Tebe ni na našen delu, nego si s njima kako svaki izdajnik. Brzo te poli nas zasviriti sopile koje milijar lit nisu svirile. Ti nećeš čuti njihove glase. Ovodi po novoj česti pasivati te Rusi, Dalmatinci, Crnogorci i Ličani. Ti nećeš biti s nami kad se budemo s njima zdravili. Sloboda se tebi neće nasmijati.

(Hrvatski list, br. 54)

Osip Suri

Nijemcima treba novo topovsko meso. Rad u Todtu je samo prvi korak na putu u propast. Ubrzo slijedi mobilizacija za odrede SS, odlazak na Istočnu frontu u borbu protiv pobjedonosne Crvene armije — u sramotnu i sigurnu smrt narodnog izdajice.

Nemoj da se na velik praznik oslobođenja budeš morao stidjeti pred našim oslobodiocima i odgovarati kao narodni izdajnik.

Stegni čvrsto osvetničku pušku i raspali po švapskim banditima da bi mogao ponosno reći: »I ja sam bio borac za slobodu naše domovine!«

FRANINA I JURINA

Franina: Dobar dan, kume Jurina.

Jurina: Srećno ti bilo, Franina moj.

Franina: Krv moja lipa, si vidija ča se događa u Nemčiji. Crvena armija gre tako brzo naprid da se vre ne more ni fermat. Pasala je velu riku Odru i sad je 60 kilometri od Berlina kadi se sabralo najgore fašističko blago. Tamo ti je i ona zvir od Hitlera.

Jurina: San čuja za još jenu novost. Zastali su se: Staljin, Ruzvelt i Čerčil na jenom velom brodu u Črnome moru. Već nekoliko dana drže konferenciju. Danas su javili cilom svitu da su svi skupa složni ča prvo uničiti to prokletu nemško sime.

Franina: Hitler i ti vražji reakcioneri su stili da se naši veliki Saveznici zavade da bi oni mogli odgodit za koje vrime svoju propast. Ali ni vajala ta njihova pulitika. Mistō tega, Hitleru i njegovin krvnicima zakampanat će brzo posmrtno zvonu.

Jurina: Samo ne moren kapit ča misle oni naši ljudi koji se dadu sad ulovit od fašisti i gredu delat u Todt ili hi mobiliziraju u SS-odrede. Naši narodi su se borili i onda kad su Nemci imali velu forcu.

A danas da zgubimo viru i kuraj kad su dani slobode prid nami.

Franina: Poč delat za okupatora to more samo čovik ki nima poštenja ni obraza. Narod im neće oprostit.

Jurina: Franina moj, Nemcima su potribni novi mijari ljudi, oni bi stili s našon krvi i kostima produžit za koji dan svoje živjenje. Si vidija ča su udelali u Rovinju, Riki i Puli. Opkolili su grad i čapali sve jude ki su čekali da jin sloboda pride u hižu. Ovi se neće već javit doma. Tako se dogodi onima koji čekaju da pride ura...

Franina: Nekim našim judima ča su se bili pristrašili oprle su se oči. Čera san pasa priko naše stanice i vidija 27 mladića i nike naše odbornike. Su šli za Gorski kotar kadi je naša junačka vojska koja će priko Učke brzo prit u naša sela i gradove da regula konte sa okupatoron i domaćim izdavicama.

Jurina: Franina moj, srce mi je raslo kad san pred nekoliko dana sluša našega druga Tita Govorija je u ponosnom Beogradu srpskim ženama koje su prve dale svoje sine u borbu. Radio Beograd je lipo pomalo predika tako da moremo i mi kmeti sve razumit.

Franina: A si vidija ča je Tito posla reć onima u Londonu koji su stili razbit naše jedinstvo.

Jurina: Ne damo si mi već pejat od njih kako brek na kadenu. Naša borba nas je navadila virovat u svoju forcu i znanje. Nisu nam više potribni ni podeštati, ni karabinjeri ni financi. Navadili smo se mi sami našin rukama i glavom upravljati.

Franina: Tako nas je vadija i naš drug Joakim Rakovac. Mi smo to dobro zapoštali. Još mi danas ne gre u glavu da među već nikad vidit našeg dobrog druga predsjednika.

Jurina: Čuda puti pasiva je poli naše selo, vajk veseo i kurajan. Povida bi nan sve ča delaju naši nepretelji i kako slobode ni bez krvi, sloge i narodnih pušaka.

Franina: Nič, Jurina, mi moramo naprid, ja san vre star, iman sive lase, ali danas san još trje za borbu. Mi ćemo osvetit našeg velog istarskog sina Jovu Rakovca. On more mimo počivat, jer ćemo mi finit velo delo oslobodjenja.

Jurina: A omi plovami iz Tinjana, Brseča, Paza i Karbuna pivaju naprid staru pismu. Sad in dolaze u vižite fašistički biškupi. Santin za Trsta hi vadi kako će se boriti kontra našeg pokreta. A ono šenčivo blago od četnika sega dela po našoj Kastavštini.

Franina: Se in to nič ne koristi. Čera san bija na Krasu, da vidiš kako se više kontra kralja. Naša Istra to ti je zdrava grana velog slaven-skog debila. Naš narod trda je stina.

Jurina: Mi smo se zdigli sločno u borbu i nema već sile koja nas može slomit.

Franina: Tako je, Jurina moj, a sad Bog i dovidova.

Jurina: Bog, krv moja lipa i srično!

ŽIVJELA JEDINSTVENA NARODNO OSLOBODILAČKA FRONTA!

* * *

SASTANAK SAVEZNICKIH VOĐA

Objavljen je službeni komunike o sastanku g. Čerčila, maršala Staljina i g. Ruzvelta na području Crnoga mora. Cilj toga sastanka je da se dovedu u sklad planovi za dovršavanje rata nad zajedničkim neprijateljem i da se polože temelji za trajni mir. Na sjednicama se diskutiraju vojnička pitanja i ispituje se vojna situacija na svim frontama. Predmet diskusije su također reparacije, okupacija i kontrola Njemačke, ekonomski problemi u oslobođenoj Evropi, kao i stvaranje trajne međunarodne organizacije za održavanje mira. Postignut je potpuni sporazum o zajedničkom vođenju vojnih operacija za završetak rata protiv Njemačke.

CRVENA ARMIIJA 50 KM OD BERLINA

Narodnooslobodilačka vojska nastavlja sa borbom za oslobođenje naše domovine od okupatora. U istočnoj Bosni između Bijeljine i Brčkog osvojeno je jako njemačko uporište BREZOVO POLJE i pobijeno je 365 Nijemaca. Istočno od Sarajeva i na sektoru rijeke Bosne naše jedinice nanose teške gubitke njemačkim divizijama koje se povlače. Na sektoru Mostara naše jedinice prodrle su u jako neprijateljsko uporište Široki Brijeg, gdje sada vode ulične borbe. U Slavoniji naše jedinice potiskuju neprijatelja prema zapadu i oslobodile su više mjesta. U Sloveniji nastavlja se sa rušenjem saobraćajnih komunikacija. Na pruzi Ljubljana—Jesenice bačen je u zrak njemački vojnički vlak. Poginuo je jedan njemački general i velik broj neprijateljskih vojnika.

Crvena armija nastavlja na čitavoj fronti pobjedonosno nastupanje. Osvojeno je devet desetina istočne Pruske, a borbe se sada vode na ulicama Kenigsberga. Dalje na zapad sovjetske jedinice prodrle su u njemačku pokrajinu Pomeraniju i napreduju prema velikoj luci Štetinu, od koje su

udaljene 36 km. Armija maršala Žukova izbila je na rijeku Odru na fronti od 20 km kod gradova Kistrina i Frankfurta, u čijim se predgrađima sada vode žestoke borbe. Sjeverozapadno i jugozapadno od Kistrina jedinice Crvene armije forsirale su Odru i formirale mostobrane na zapadnoj obali, te se sada nalaze 50 km udaljene od predgrađa Berlina. Sjeverozapadno i jugoistočno od Breslave armija maršala Konjeva također je prešla Odru i osvojila gradove Štajnau, Brig, Olau i Grotkau. U Budimpešti se nastavlja sa likvidiranjem opkoljenih ostataka njemačke posade.

Na zapadu savezničke armije ponovno su potpuno očistile Belgiju od neprijatelja i prodrle na drugi obrambeni pojas Sigfridove linije, gdje vode žestoke borbe. Jugoistočno od holandskog grada Nijmegena saveznici su prešli u ofanzivu. U Elzasu likvidiraju se ostaci razbijenih njemačkih trupa.

Na dalekom Istoku američke trupe su zauzele Manilu, glavni grad Filipinskog otočja.

* * *

POLITIČKE VIJESTI

— Iza ostavke kr. jugoslavenske vlade kralj je ponovno dao mandat dr Šubašiću za sastav nove vlade u koju su ušli, uz izuzetak ministra vojske Ristića, svi ministri prethodne vlade. Cilj nove vlade sastoji se u provođenju u život sporazuma Maršal Tito — dr Šubašić i u što tješnjoj saradnji sa Saveznicima. Kr. vlada uskoro će se preseliti u Beograd radi stvaranja jedinstvene jugoslavenske vlade.

— Sovjetski Savez uputio je opustošenoj Varšavi 60.000 tona žita.

— U Londonu je otpočela međunarodna sindikalna konferencija na koju su otputovali također i delegati jugoslavenskih sindikata radnika i namještenika

— U sastavu jugoslavenske NOV formiran je austrijski bataljon koji se u sjevernoj Sloveniji bori protiv Nijemaca. Taj bataljon je već nanio teške gubitke Nijemcima.

— U Sofiji je završeno suđenje kraljevskim namjesnicima Kirilu, Filovu i Mihovu. Pored njih dva bivša bugarska ministra predsjednika, 22 ministra i 68 narodna poslanika osuđeno je na smrt radi protunarodnog rada. Osuda je već izvršena.

— Francuska vlada je objavila da će poslati maršalu Titu svoje vojno predstavništvo.

— U Beograd je stigla albanska vojna misija.

— Talijanska vlada odlučila je da prizna ženama pravo glasa.

— Čehoslovačka vlada priznala je Lublinski Nacionalni komitet kao privremenu poljsku vladu. Londonska poljska vlada prekinula je zbog toga diplomatske odnose sa čehoslovačkom vladom.

* * *

GLAS ISTRE — GOD. III, BROJ 4 (32), 22. II 1945.

27. GODIŠNJICA CRVENE ARMIJE

Zločinački plan istrebljenja, kojega je reakcija čitavog svijeta, predvođena njemačkim fašizmom, spremala narodima SSSR nije ostvarena. Naprotiv on danas konačno i bijedno propada. Propada za to, jer je na braniku tekovina Velike oktobarske revolucije i sretne zemlje Sovjeta, u prvoj borbenoj liniji protiv fašizma, čvrsto stajala herojska Crvena armija.

1918. g. pokušali su pruski osvajači da unište mladu socijalističku domovinu. Ali radnici Lenjingrada i Moskve i seljaci Bjelorusije zgrabili su oružje i svojim crvenim jedinicama razbile neprijatelja. Bilo je to 23. veljače 1918. g. na dan rođenja Crvene vojske.

Intervencija imperijalističkih sila bila je odbijena i slomljen otpor domaćih izdajnika. Crvena armija je pobijedila mnogo nadmoćnijeg neprijatelja, zato, jer ona predstavlja oružanu snagu čitavog radnog naroda, jer su Crvena armija i narod jedno te isto. Na čelu borbe za uništenje starog i pobjedu novog stajala je Partija boljševika i proleterski stratezi Lenjin i Staljin.

U doba mira Crvena armija je budno stražarila na granicama Sovjetskog Saveza spremna da brani domovinu od svakog napada. Ona je osigurala narodima Sovjetskog Saveza mirnu izgradnju. Pod njenom zaštitom izdigla se socijalistička industrija i poljoprivreda na bazi kolhoza, procvjetala je znanost i kultura, povećalo se blagostanje i učvrstilo prijateljstvo naroda Sovjetskog Saveza.

Kada su u zoru 21. juna 1941. fašističke hitlerovačke armije, opijene dotadašnjim uspjesima, prodrle u sretnu domovinu radnog naroda i kada je zaprijetila opasnost da budu uništene tekovine Velikog oktobra diže se silna snaga Crvene vojske i sovjetske pozadine. Rat i nemilosrdna borba protiv fašizma, uništenje fašizma, postaje prvi uslov za osiguranje mira. sljedniji borac protiv tiranije i mraka — postaje spasilac svoje socijalističke Zato Crvena armija postaje avangarda svih demokratskih snaga, najdomovine i čitavog čovječanstva.

Crvena armija danas juri na zapad, juri preko Odre na Berlin da kazni zločince. Nosi slobodu kud god stigne. Crvena armija kičma je antifašističke koalicije svijeta.

Naša Narodnooslobodilačka vojska, koja je rasla iz borbe i naroda, pod sličnim uslovima kao i Crvena armija, omogućila je našu borbu. Ona je vezivala na Istočnom frontu stotine njemačkih divizija i spriječila fašističkim zvijerima da unište u zametku našu junačku NOV. Bez Crvene armije ne bi bila uopće moguća naša borba, bez Crvene armije ne bi bilo ni nove Jugoslavije. Odatle velika ljubav i neizmjerena zahvalnost naših naroda prema Crvenoj armiji, Sovjetskom Savezu i vođi Staljinu.

Danas uz narode Sovjetskog Saveza, uz čitavo slobodoljubivo čovječanstvo slavimo i mi 27. rođendan Crvene vojske kao svoj praznik. Ovog puta poslije 4 godine domovinskog rata slaviti ćemo ga na ulicama naših gradova i diljem čitave naše domovine skupa sa braćom crvenoarmejcima. Mobilizirajmo nove snage u našu Narodnooslobodilačku vojsku, jurimo ususret Crvenoj armiji da skupa s njom što prije stignemo u Berlin.

To će biti najljepša proslava velikog dana 27. godišnjice postanka Crvene armije.

* * *

POZDRAV TALIJANSKE UNIJE

List »Borba«, organ Komunističke partije Jugoslavije, donio je 2. decembra 1944. na prvoj stranici pod naslovom »Izvršni odbor Talijanske unije traži prisajedinjenje Istre i Rijeke Jugoslaviji« tekst brzjava što ga je Izvršni odbor Talijanske unije za Istru i Rijeku uputio 10. novembra predsjedništvu ZAVNOH-a. Ovdje donosimo izvadak iz tog brzjava:

»...svijesni da predstavljamo sve prave rodoljube talijanske antifašističke Rijeke, i mi prosvjedujemo protiv talijanskih reakcionarnih klika na čelu sa grofom Sforcom i lažnim autonomistima Rijeke, koji bi htjeli da se bace novim blatom na nas i čitavi talijanski narod.

Zahvaljujemo maršalu Titu na odlučnom stavu kojega je zauzeo u pogledu Istre. Znademo da će za nas biti velika tekovina što ćemo moći živjeti slobodni u demokratskoj i federativnoj Jugoslaviji, uživajući ostvarenja herojske borbe svih naroda Jugoslavije. Kao što se borimo danas protiv tlačiteljskog fašizma, borit ćemo se ako bude potrebno rame uz rame sa hrvatskim drugovima protiv svih talijanskih reakcionera i spletkaša.»

* * *

DEMOKRACIJA I SABOTERI NOB

U svom posljednjem govoru na mitingu žena Srbije maršal Tito govorio je o saboterima NOB, o onima koji se tamo negdje u Londonu i Americi boje za slobodu srpskog i ostalih naroda Jugoslavije. Oni istupaju kao veliki demokrate, kao »čuvari demokracije«.

Zabrinuti su, jer eto, kod nas nema desetaka raznih stranaka i strančica, već jedan čvrst i jedinstveni narodni pokret. Zato, vele oni, treba dati demokraciju, jer jedna partija to je diktatura.

Osnovni interes našeg naroda diktirao je stvaranje čvrste Narodnooslobodilačke fronte. Pod vodstvom Komunističke partije, u krvavoj borbi sa okupatorom i njegovim slugama, ta Fronta je stvorena i to odzdo, voljom naroda, a protiv volje bivših stranačkih »šefova« koji su u velikoj većini nenarodni ljudi i izdajnici.

Narod je jasno rekao da neće nikakvih partijica. Oni koji misle danas rušiti stvoreno jedinstvo i oživljavati stare partijice, ili stvarati nove, dokazuju da ne poštuju volju naroda A nepoštovati volju naroda znači biti neprijatelj narodne demokracije, znači htjeti povratak na staro.

I mi u Istri imamo našu Jedinstvenu frontu, koja okuplja pored komunista, narodnjaka i talijanske antifašiste. Svi oni, rade složno i organizirano. Međutim to nekima nije po volji. Kakva je to demokracija, govore oni, kad tu postoji samo jedna partija. Mi želimo osnovati drugu »narodnu stranku«. Tko ubacuje danas ovu parolu među jedinstveni narod? Nećete ju čuti iz ustiju pravih narodnjaka koji se s narodom skupa bore, već od onih koji slobodno putuju po neprijateljskim garnizonima i u Trstu se osjećaju slobodniji, negoli u istarskim selima: dakle od onih koji se uvijek nanovo povezuju sa okupatorom. To je njihova politika cijepanja narodnog pokreta u Istri.

Dakle moramo biti na oprezu, jer se iza riječi demokracija žele sakrivati neprijatelji demokracije. Mi ostvarujemo onu demokraciju koja će našem radniku osigurati poštenu nadnicu, bolje uslove rada i zaštitu svojih interesa; koja će našem seljaku u Istri povratiti onu zemlju koju su mu fašistički porobljivači na »inkantima« oduzeli, koja će našoj inteligenciji omogućiti da svoje sposobnosti stavlja u službu naroda. Hoćemo demokraciju koja će kazniti ne samo fašiste, već i sve one izdajnike na koje se fašizam oslonjao. Mi hoćemo demokraciju na djelu, a ne na riječima. Zato Jedinstvena fronta mora otići demokratska i po svom sastavu, po sastavu svojih organa. Zato su zatvorena vrata za ulaz u Frontu svima onima, kojima je demokracija samo maska za protunarodni rad.

»Naša je snaga u našoj jedinstvenosti — našoj najvećoj tekovini«, rekao je maršal Tito. Zato moramo raditi da još više učvrstimo jedinstvenu frontu, da u svakom selu, mjestu, tvornici i ustanovi svaki pošten čovjek bude okupljen u odboru Fronte. Sav naš život i rad treba da bude rukovođen jedinstvenim planom Fronte sa jedinom mišlju i željom: osloboditi Istru i učiniti je sretnom u novoj Jugoslaviji.

Dušan Diminić
tajnik Obl. odbora JNOF-a za Istru

KRIMSKA KONFERENCIJA

Na konferenciji održanoj na Krimu maršal Staljin, premijer Čerčil i predsjednik Ruzvelt postigli su potpuni sporazum.

Sve njemačke nade o rascjepu u savezničkom taboru potpuno su propale. Veze između Saveznika učvrstile su se jače nego ikada. Pred Njemačkom danas stoji samo безусловna kapitulacija. Donesene su odluke o tijesnoj vojnoj saradnji u cilju potpunog uništenja njemačke vojne snage, te o zajedničkoj okupaciji Njemačke. Obrazovat će se komisija za ratne reparacije sa sjedištem u Moskvi, a čitava njemačka industrija će se staviti pod strogu kontrolu. Svi ratni zločinci bit će izvedeni pred sud i kažnjeni.

Da bi se poslije rata osigurao trajni mir, odlučeno je da se 25. aprila o. g. sazove u S. Francusku međunarodna konferencija radi izrade statuta organizacije za održavanje mira i bezbjednosti.

U pogledu Poljske postignut je sporazum da u privremenu poljsku vladu uđu svi demokratski vođe iz zemalje i iz inozemstva. Istočna Poljska granica ići će u glavnom Kerzonovom linijom, dok će Poljska dobiti velike teritorije na sjeveru i na zapadu.

Tri vođe velikih Saveznika odlučili su da se sporazum maršala Tita i dr Šubašića odmah ostvari. Preporučuje se da AVNOJ treba da se proširi primanjem članova posljednje jugoslavenske skupštine koji se nisu kompromitirali suradnjom sa neprijateljem i da se tako obrazuje jedinstveno tijelo koje će biti priznato kao privremena skupština.

Odluke koje se odnose na Jugoslaviju znače veliko jačanje NOB-a na međunarodnom polju. One znače kraj svih pokušaja reakcionarne klike da razbije sporazum između maršala Tita i dr Šubašića. AVNOJ je priznat od velikih sila kao naš parlament i njegove odluke imat će punu valjanost pred vanjskim svijetom.

Naš narod pozdravlja odluke Krimске konferencije i sa punom vjerom u pobjedu nastavit će sa borbom i radom da se one što prije sprovedu u djelo

SUĐENJE RATNOM ZLOČINCU

Komisija za utvrđivanje ratnih zločinaca u Hrv. primorju ustanovila je da je talijanski poručnik Gaspi Alfredo vršio na Hreljinu, kotar Kraljevica, zvjerstva i mučenja nad našim narodom. On je rodom iz Pule, Hrvat, ali je promijenio svoje ime i prodao se fašizmu. Komisija je utvrdila da je taj razbojnik izvršio 50 do 60 mučenja. Iza kapitulacije Italije uvukao se u redove naše vojske, gdje ga je Komisija pronašla i predala sudu.

19. februara održano je u Delnicama suđenje pred vojnim sudom XI. korpusne oblasti ratnom zločincu Alfredu Gaspi.

Ulazak sudskog vijeća preko 1.000 prisutnih osoba pozdravilo je ustajući i s poklicima: »Živio pravedni narodni sud!«.

Uvodne optuženika. Dvorana se prolama od poklika: »Ratni zločinci pred narodni sud«, »Smrt narodnim izdajicama!«

U optužnici nabrojani su svi zločini koje je počinio ovaj izrod. Gaspi je organizirao špijunsku službu protiv NOP-a i kao glavni tumač prisustvovao svim mučenjima naših ljudi. Bio je prisutan kad su Antoniji Svrlljuga pekli jezik usijanim gvožđem. On je mogao kao oficir da spriječi mučenja, ali on je naprotiv i sam tukao i zlostavljao ljude, kao Branka Tadeja koji je od

udaraca pao u nesvijest, a probudio se sav isprebijan i krvav. Gaspi je organizirao napad na naš logor na Tuhobiću, kojom prilikom je uhvaćen drug Gecan kojemu su na nalog Gaspija pekli nokte usijanim gvožđem.

Za vrijeme čitanja optužnice čuli su se iz mase ogorčeni poklici: »Smrt mučiteljima našeg naroda!«

Predsjednik vijeća otpočinje ispitivanje optuženika.

Pr.: »Koliko ste ljudi uhapsili?«

G.: »Oko 70.«

Pr.: »Kaži iskreno koliko ste mučili?«

G.: (šuti i misli) »Moguće oko 55.«

Pr.: »Čim ste ih tukli?«

G.: »Šakama i nogama.«

Jedan sudac: »Gaspi, kako je to bilo sa paljenjem jezika 47-godišnjoj Tonici Švrljuga. Jesi li bio prisutan?«

G.: »Jesam.«

Pr.: »Tko je palio jezik?«

G.: »Jedan narednik.«

Pr.: »Jesi li ti bio kod toga najviši oficir?«

G.: »Jesam.«

Pr.: »I nisi spriječio?«

G.: (šuti).

Svjedoci su potvrdili sve što je u optužnici izneseno.

Branitelj kaže da je Gaspi veliki krivac, ali ističe da je došao u redove NOV, te moli da mu se omogući da se popravi. (Narod viče: »Nećemo ga!«).

Gaspi se brani da je radio po zapovijedi komandanta Pelija, ali priznaje da je kriv.

Nakon vijećanja sud je izrekao presudu: »U ime naroda Jugoslavije«, kojom se Gaspi osuđuje na smrt strijeljanjem.

Prisutni su presudu saslušali u stavu »mirno«, a zatim se dvorana prolomila od poklika: »Živio pravedni narodni sud!«, »Smrt izdajicama!«

Ovako će biti suđeni svi oni koji su vršili ili još vrše nedjela nad našim narodom. Stoga treba svatko o svim ratnim zločincima za koje znade da podnese prijavu najbližoj komisiji za utvrđivanje ratnih zločinaca. To traže od nas istarski mučenici Lipe i bezbroja ostalih istarskih sela.

B. Papić

* * *

JEDINSTVENA FRONTA I OMLADINA

Mnogi primjeri govore kako omladina u zajednici sa čitavim narodom na masovnim seoskim skupovima, mitinzima i drugdje uspješno rješava općenarodna pitanja. Akcije koje je organizirala Jedinствена fronta (takmičenje za godišnjicu ustanka, pomoć vojsci i dr.) omladina je svestrano pomogla i u njima prednjačila.

Ali ima i slučajeva koji ukazuju da odnos između omladine i Fronte nije svugdje pravilno shvaćen. Te nepravilnosti treba da se riješe kako bi Jedinствена fronta što više ojačala, a udio omladine bio što veći.

Razmotrimo ova dva primjera nepravilnog odnosa JNOF-a i USAOH-a.

Na općini Motovun u selu K. omladina je odbila da prisustvuje sastanku seoskog odbora Fronte, jer je dan prije odbor USAOH-a održao svoj sastanak. Na kotaru Prodol u selu P. omladinke nisu dozvolile da njihovom sastanku prisustvuju i stariji drugovi, koji su se tamo nalazili i željeli da nešto nauče.

Ovi slučajevi pokazuju nepravilno shvatanje odnosa Ujedinjenog saveza i Fronte. Na taj način Ujedinjeni savez se zatvara u neku omladinsku čahuru, odvaja od ostalog naroda i učestvovanja u javnom životu. Nepravilno je da se za ista pitanja održe dva sastanka; jedan za »starije«, drugi za »mlađe«. Omladina je trebala da bude u oba slučaja inicijator za seoski sastanak čitavog naroda na kojem bi se pročitla nova štampa i pretresla pitanja koja interesiraju čitavo selo. Moramo biti načisto s time da Ujedinjeni savez nije nezavisna organizacija, već svoj rad mora usmjeriti kroz Jedinственu frontu.

Sastanci USAOH-a održavaju se onda, kada na njima trebaju da se rješavaju čisto omladinska pitanja, kao npr. kongres, omladinski dom, sport itd., dok kod raspravljanja općenarodnih pitanja nije potreban specijalni sastanak, već se to čini zajedno sa čitavim selom. Na taj način omladina će dobiti jasne i šire vidike, kao i određene zadatke. O tome treba da poredemo ozbiljno računa.

Crnja Berto

* * *

IZ DIVIZIJE

TUČEMO NEPRIJATELJA

Dne 2. i 3. ov. mj. jedinice II. brigade vodile su neprekidno borbu sa ustašama i Nijemcima kod Sosiljeva i Bosanaca u Gorskom kotaru. Neprijatelj, čije su snage brojile oko 700 vojnika, nadirao je prema našim položajima, htijući se na svaki način probiti. Nakon žestoke borbe neprijatelj se povukao izgubivši 4 mrtva i 12 ranjenih vojnika.

III BRIGADA BRANI DREŽNICU

8. ov. mj. 350 ustaša iz Brinja i Jezerana upalo je u Drežnicu radi pljačke i klanja. Nakon dvosatne borbe naši hrabri borci III brigade protjerali su ustaše i ponovo očistili Drežnicu od neprijatelja.

JEDNIM RAFALOM PETORICA

Hladna je zimska noć. 26 stupnjeva ispod mištice. Borci I brigade su na položaju. Mitraljeska četa I bataljona je na koti iznad Stubice. Snijeg je dubok, a oštra zima prodire do kostiju mitraljezaca koji su spremni da otvore vatru na neprijatelja kojeg očekuju.

Na položaju kod I čete I bataljona oglasuje se paljba. Desetar mitraljeskog odjeljenja drug Poldrugo opazi kolonu od... Nijemaca kako se penju prema koti. Smjesta izdaje naređenje i vatra iz teškog mitraljeza ospe se po Švabama. Meci dižu prašinu oko bandita, koji idu naprijed. Ali odjednom mitraljezac drug Božo veselo usklikne: »Pogledaj dolje«, i gle, pet bandita ostalo je sa nosom u snijegu, a Božo veselo nosi svoju »Bredu« govoreći: »Ta bot su patili, prokleti breki!«

* * *

»Crvenu armiju ne vole samo narodi Sovjetskog Saveza; nju voli čitav radni narod svijeta, nju vole svi ugnjeteni i porobljeni.«

TITO

* * *

NASA PULA

Glavni grad Istre dao je našoj vojsci preko 1.000 najboljih svojih sinova Hrvata i Talijana koji puškom u ruci stvaraju borbenu jedinstvo i brane odluke ZAVNOH-a i AVNOJ-a.

Pokret u Puli je masovan. Njegovu osnovnu udarnu snagu čini borbenu radništvo koje je uglavnom hrvatsko. Radnicima se pridružuje poštena inteligencija i ostali slojevi građanstva prožeti demokratskim i slobodoljubivim duhom. Građani Pule svjesni su da samo federalna Hrvatska u novoj Jugoslaviji osigurava slobodu.

Njemački okupator vrši nevjerojatan teror nad stanovništvom grada Pule. Preko 15.000 ljudi prisilno su evakuirani iz grada i odvedeni u logore, gdje umiru od gladi. Naročito je poznat logor kod Udina, gdje se nalazi preko 1.000 naših građana. Tu je život upravo nesnosan. Ovih zadnjih dana izvršili su ponovno iseljavanje puljskih porodica. Kad su se građani tome odupirali, bajonetama su ih tjerovali na brod. Na ovaj način htjele bi njemačke zvijeri da unište Narodnooslobodilački pokret u Puli. Po ulicama njemačke patrole stalno pregledavaju prolaznike i kod tih pregleda pljačkaju sve što kod njih nađu. Radnicima Pule Nijemci povećavaju plaće i svašta obećavaju samo da bi ih odvojili od borbe.

Kao i svugdje okupator i u Puli ima svoje vjerne slugu. Reakcioneri De Berti, Caligarini i ostali ubacuju u masu parole o tobožnjem slavenskom šovinizmu i teškom položaju talijanske manjine u novoj Jugoslaviji, da bi tako onemogućili jedinstvo puljskih Talijana i Hrvata, izazvali nepovjerenje i spriječili odlazak u redove NOV. Takovi ljudi koji se kriju pod demokratskim parolama krivi su za patnje velikog broja pripadnika talijanskog naroda grada Pule i ostale Istre i koji se danas nalaze na radu u Todt. Oni jadnici koji su nasjeli prikrivenim izdajnicima tipa Debertija nijesu još svjesni svoga položaja. Oni danas rade pod strahovitim uslovima za njemačkog okupatora. A sutra će ih narod pozvati na odgovornost što su gradili bunkere oko kojih će padati naša braća, sinovi Pule koji se bore za slobodu.

Danas je Pula ispisana parolama. Po svuda se čita naša štampa i govori o partizanima. Po ulicama se često puca, dok puljski omladinci bježe u redove Narodnooslobodilačke vojske.

Hrvatska Pula ne da se pokoriti. Ona odlučno odgovara na sva zvjerstva i teror okupatora, kao i na podle prevare domaćih reakcionara.

Arsen

* * *

IDU OPET KOLONE

Idu opet kolone Istrom, kolone pobjede. Stotine novih boraca stupa u NOV, u svoju 43. diviziju. Sav teror neprijatelja, sve prevare domaćih izdajnika ne mogu da skrenu narode s pravog puta.

NOB-a i narod Istre ne daje se više razdvojiti, oni su krvno povezani.

Iz okruga Pule nam javljaju da je zadnjih dana mobilizirano preko 200 boraca, sa kotara Čepić 26, sa Krasa 24 i tako redom. Naše omladinke ostavljaju svoje kuće, odbornici se mobilišu. Sve uzima pušku za konačnu bitku...

Jača 43. divizija, jača oružana snaga Istre.

DRUGOVI, NAPRIJED — K POBJEDI!

* * *

KROZ ISTRU

KONFERENCIJA JNOF-a ZA ČEPIĆ

Dne 27. siječnja održana je kotarska konferencija JNOF-a za Čepić, kojoj su prisustvovali drug Srećko, tajnik Okružnog JNOF-a za Rijeku i član izvršnog odbora Berto Plovanić. Sekretar drug Belić Viktor pozvao je nakon podnesenog referata prisutne da ulože sve snage u radu oko učvršćivanja JNOF-a i mobilizacije u vojsku. Naročito je istaknuo potrebu jedinstvenog i čvrstog istupanja protiv rada reakcije koja je pojačala svoju aktivnost. Drug Srećko istakao je značaj JNOF-a i naglasio kako narod Istre još nikada do danas nije imao pravog demokratskog političkog predstavnika. Nakon diskusije i donesenih zaključaka pristupilo se formiranju izvršnog odbora JNOF-a od 10 članova. Sa konferencije poslali su pozdravi maršalu Titu i Nacionalnom komitetu. Svečanost je završena pjesmom »Hej Slaveni«.

RIJEKA SE BORI

Riječka omladina neprestano se bori na ulicama svoga grada protiv okupatora i njegovih slugu. Već je dosta neprijateljskih agenata palo od osvetničkog metka naših hrabrih omladinaca.

Jednog dana drug Nikola Pitako ušao je u jedan stan u kojemu su okupatorovi agenti postavili zasjedu. Pitako je bio uhapšen, ali se vješto pretvarao da on o ničemu nema pojma i da je slučajno tamo došao. Međutim agenti ga nijesu puštali već su ga povelili na policiju. Putem Pitako je zastajkivao i uspjelo mu je da ostane sam sa jednim agentom. Kad su došli do jednog tiješnog prolaza hrabri omladinac izvukao je naglo iz džepa revolver i sa nekoliko metaka ubio agenta. Ostali agenti otvorili su za njim paklenu vatru iz revólvera, ali Pitako se spretno izgubio među gradskim kućama.

OD KUDA OPASNOST VJERI?

Jedna grupa Švaba upala je u noći od 27. I. u selo Sklonki-Gradišće. Uхватili su Grabar Vranicu, odveli je u Cerovlje u crkvu Sv. Trojice i tu je udarali kundacima. Jedan od tih bandita rušio je svece sa oltara. Ženu su ostavili zatvorenu u crkvi, ali je ona uspjela pobjeći. Sutradan je ista banda opljačkala crkvicu u selu Skopljak. Oficir im je rekao: »To nije vaša zemlja, radite što hoćete.« Ukradene stvari prodavali su sutradan u Gračišću za vino i rakiju. Jedan od njih navukao je na sebe svećeničku košulju i mantiju i tako hodao po selima, govoreći da je njemački svećenik koji skuplja milostinju. Načinov Antonu iz Kozljaka ukrali su posljednju ovcu i noću je odvuikli u crkvicu sv. Kirila, tu je oderali, razbili crkvena vrata, mrtvačka nosila i nekoliko križeva na groblju, te s time naložili vatru i ispekli ovcu.

Uza sve to imade još protunarodnih svećenika koji služe okupatoru i klevetanju naš pokret da je protiv vjere i crkve

ŠVABE VRŠE LOV NA LJUDE

25. i 26. siječnja švapski banditi blokirali su sva sela u općini Sv. Vincenta i pohapsili muškarce od 14 do 60 godina koje su zatekli kod kuće. Uhapšeni su odveli na liječnički pregled i proglasili sposobnima za rad 111 ljudi. Među ovima koje su Švabe »osposobili« bio je samo jedan zdrav, dok su neki bili bez oka, neki tuberkulozni, a bilo je čak i umobolnih. Svi zdravi muškarci te općine već se odavna nalaze u našoj vojsci.

OMLADINA SE TAKMIČI

Omladina općine Sv. Martin, kotara Labin, sakupila je tokom 15-dnevnog pretkongresnog takmičenja 4.800 lira, 21 kg kukuruza, 24 kg pšenice, 200 kg krumpira, 8 kg pašte, 7 kg brašna, 1,20 kg šećera i 1,70 kg graha, 0,70 kg ječmene kaše, 4 jaja i jedan par vunelih rukavica.

Naša omladina iskorištava svaku priliku da pokaže svoju veliku ljubav prema NOV i željtu da joj svim silama pomogne u borbi za slobodu.

ČETNIČKA ZVJERSTVA

18. siječnja oko 9 sati ujutro upali su četnici u selo Korenska, općine Jušići i tu napali 6 partizana. Čitavo su selo četnici temeljito opljačkali. Dvije starije su žene ubili, a trećoj nožem izboli leđa tako, da je jadnica u teškim mukama izdahnula. U selu Jurdanići zapalili su jednu kuću, ali je seljacima uspjelo da pogase vatru. I tu su sve opljačkali.

Jedna omladinka iz sela nam piše: »Četnici nas kolju. Mi se ne bojimo smrti, ali smrt od noža je strašna i nje se svatko boji. Ali mi znamo da je pobjeda naša, da će doći naši skupa sa Crvenom armijom, s njima smrt četnicima, a nama divni dani slobode.«

ČUVAJMO SE PJEGAVCA

U okrugu Rijeka pojavio se pjegavi tifus. Donijeli su ga prljavi i ušljivi četnici. Budući da se ta bolest prenosi samo ušima, to treba uši energično uništavati. Svakodnevno treba pregledavati robu, a najbolje je širiti odijelo i pokrivače u tako zv. partiaznskom buretu. Svaki slučaj tifusa treba smjesta prijaviti našoj narodnoj vlasti.

* * *

NEKA PLAMTE KRESOVI PO NAŠIM BRDIMA U SLAVU POBJEDOSNE CRVENE ARMIIJE!

* * *

IZ NAŠE PROŠLOSTI

ISTARSKI LIST »NAŠA SLOGA«

Uz molitvenu knjigu »Oče budi volja Tvoja«, koju je Istranima dao naš veliki biskup Dobrila, pojavio se je 1. lipnja 1870. godine i prvi broj hrvatskog lista »Naša Sloga«.

Nju je naš narod brzo prigrlio i zavolio. Kad bi je listonoša u nedjelju donio bio u istarska sela, svi bi se oko njega sakupili i veselo klicali: »Sloga je došla! Došla je Sloga!« Jedni su htjeli da čuju što veli Franina i Jurina ili Luca i Mara, drugi su željeli vidjeti što je novoga po svijetu, šta vele oni u Beču, u Zagrebu, u Rusiji, hoće li do malo biti kakvi izbori, kako se drže u bečkom parlamentu, u porečkom saboru, na općinama itd.

»Naša Sloga« bila je istarskom seljaku vjerni vodič u njegovom svakodnevnom životu i teškim prilikama, ona ga je povezivala sa njegovom najbližom braćom, s Hrvatskom i sa svi mslavenskim jugom, vezala ga je sa čitavim Slavenstvom.

»Naša Sloga« imala je i drugu daleko važniju ulogu. Trebalo je narod trgnuti iz mrtvila, dignuti ga, osvijestiti, pripremiti ga za velike borbe, kako bi jednoga dana izvojevao sebi mjesto pod suncem. Ona je učila narod da bude složan u borbi i osuđivala izdajice. Narodni svećenik Mate Baštijan pisao je često u »Našoj Slozi« političke članke i pjesmice. On je onima koji su izdali svoj narod i radili za neprijatelja ovako poručivao:

Hrvatske vas majke
pod srcem nosile
hrvatskim vas mlijekom
jadne zadojile.

Hrvatskom vas pjesmom
mučne uspavale
hrvatskim vas srcem
srcu pritiskale.

A vi im sad zato
— ko da su tepice —
sramujuć se roda
pljujete u lice.

Kad je počeo svjetski rat njemačka vojna cenzura ugušila je slobodoljubivi glas »Naše Sloge«. Ona je podvrgnuta strogoj kontroli vojnih vlasti i gotovo sva ispunjena raznim »berihcima« i naredbama. Naš Franina i Jurina su prestali da govore. 16. jula 1914. godine bio je njihov posljednji razgovor kojeg je donijela »Naša Sloga«. Oni nisu više htjeli »predikati« kad su im uzeli slobodu. Prisiljena da donosi vijesti koje njezinim čitaocima nisu bile interesantne, »Naša Sloga« izgubila je onaj svoj veliki značaj i ulogu. Ponekad bi još osvanula kakva domaća vijest: glas o smrti kojeg rodoljuba, izvještaj o berbi, iskaz o prilozima za Družbu »Sv. Cirila i Metoda«, ali to sve je bilo premalo.

20. maja 1915. godine izašao je posljednji broj lista u kome su sakupljene 45 godišnje borbe, želje i nade patničkog naroda Istre. Tih dana umro je urednik »Naše Sloge« prof. Matko Mandić. U zadnjem broju, uz opis njegova sprovoda, uredništvo »Naše Sloge« objavilo je i poruku svojim čitaocima koja svršava ovim riječima:

»Teško nam je prekinuti izlaženje »Naše Sloge«, ali tvrdo vjerujemo u Boga i vječnu pravdu da ne će proći dugo te će »Naša Sloga« opet probujati novim životom i navijestiti našem narodu pobjedu pravde.«

To vrijeme je došlo — oni se nisu prevarili... Omiljeni starci Franina i Jurina opet govore narodu i ukazuju mu na pravi put. Duh »Naše Sloge« oživio je. »Glas Istre«, iznikao u ovoj veličanstvenoj Narodnooslobodilačkoj borbi, nastavlja njeno djelo i vodi narod konačnoj pobjedi.

* * *

FRANINA I JURINA

Jurina: Dobar dan, zrman Franina.

Franina: Ča mi povidaš novega, lipi čovik moj.

Jurina: Svega je čut povidat. Mene judi pitaju za to i ono, a ja ni sam puno tega ne kapin. Nas su pod fašizmom naprov slipili, pa ni ni čudo da koji bot ne kapimo jušto sve kako tribe. A onda, Franina moj, i lita su tote...

Franina: Ma kakova lita, kakova vražja lita, meni se para da misan nikad ima takove force i kuraja kako danas. More čovik bit u sedandesetaj pa izgledat kako mladić, a mladić od dvajset lit kako nono...

Jurina: Forši ti imaš i račun, ma mene ovi moji reumatizmi i bili lasi neće vre pomladit.

Franina: Češ mi znat povidat kad dojde naša sloboda, kad po našin selima budu letili kamioni i motočiklete, a omladina kantala. Jurina moj, ti ćeš za njima veselo teć i kantat z garofulon i svojin ščapićen. A sad je potribno da malo šeriasto predikamo o ten ča ti ne znaš judima stumačit. Da te nisu ti reakcioneri opet smutili.

Jurina: Znaš, krv moja lipa, te tiće vre dobro poznajen. I kad pušte brke i pituraju obraz i promine veštiti, ja hi štešo vaje prepoznani. Ni svaki fratar ki se maškara u fratarsku. Ne da se, kum Jurina, vre tako lako kojonat. Ča ja spoznan da je jušto svi klini mi to ne moru vre zbit iz glave.

Franina: Donke, ča to kapiš.

Jurina: Ovo zadnje vrime puno se čuje povidat o mikoj ustavotvornoj skupščini ča će udelat nove zakone za našu zemju, pa onda o votacionima, o namjeništvu, a ja, Franina moj, ne znam kako će do tega doć ni ča je to ta ustavotvorna skupščina. A naše jude po selima to intereša. Moramo malo naprid gledat, malo daje od nosa da ne bi glavon u deblo udrili.

Franina: Jušto je i dobro ča smo o ten počeli predikati. E vidiš, Jurina moj, ti znaš da je AVNOJ zabranija kralju da torna u zemju. On je mora predat drugima da delaju ono ča je prvo on dela, jer njemu narod ne viruje već. Ti judi kojima je on prida svoje dužnosti zove se namjesnici. Oni te dat »mandat« (a to znači dirit za storit novu vladu) našem Titu. Ti ćeš izabrati jude i formirat goveran jedinstva u našoj zemji, a oni goveran od kralja ča je živija u Londonu će nestat...

Jurina: To sad kapin, ali ta skupščina znać se ona zove ustavotvorna?

Franina: Čekaj, po malo Jurina. Taj goveran ča će ga Tito storit će pozvat narod na votacione. Mi ćemo anke u Istri izabrat naše zastupnike za skupščinu. Cili narod će votat, i žene, omladina i naši junački borci. Zastupnici koji narod izabere po ciloj našoj zemji, poč će u Beograd i tamo će napraviti tu skupščinu koja se zove ustavotvorna zato ča će ona donest naš novi ustav.

Jurina: A ča je to ustav, to ja ne kapim, to ti meni stumači.

Franina: Ustav, Jurina moj, je glavni zakon jedne zemlje. Mi smo danas storili našu junačku narodnu vojsku, mi kmeti, delavci i pošteni učeni judi upravljamo sada s našom domovinom. Stare zakone koji su bili kontra narodni mi moramo kambijati, donest druge zakone. Morano odlučiti ćemo li kralja oli republiku.

Jurina: Ma kakovega vražjega kralja, ča onega ča je kako zec pobiga u London, tamo mutija vodu, a prid malo vrimena reka da mu se naš AVNOJ ne pježa.

Franina: To je on reka, a ča će reć narod pokazat će ustavotvorna skupščina. Zato ćemo mi votat za najbolje i najpoštenije jude i poslat hi u skupščinu da tamo store takove zakone kakove mi želimo i da votaju za republiku. Naša će nas Jedinstvena fronta o ten svemu na vrime upućivat.

Jurina: Propijo sam ti oblišan ča si mi to tako lipo stumačija. Sad bin još ništo stija pitat. Ča misliš, kega ćemo mi zabrat za prešidenta republike? Za sigurno našega Tita, a kega bismo drugo kad je on naš najveći čovik.

Franina: To ćemo onaj bot viditi. Forši u nas ne bude prešidenta, nego će već judi odlučivat. Naš narod vajk govori da već očiju dalje vide.

O ten bi sad moglo anke bit i dosti. Dolazi veli dan naše Crvene armije koju mi svi jubimo. Ca pensaš ti udelat za proslavit tu velu feštu?

Jurina: Ja ću se pridružiti omladini. Uždgat ćemo vele ognje da hi se sa svih stran bude vidilo, pisat ćemo parole, pivat pisme i pucaat još žešće na nemške breke. I staroga barba Marka ćemo izvuć iz bunkera...

Franina: Ja pensan da bimo mi najlipje proslavili 27-godišnjicu Crvene armije kada bimo mobilizirali nikoliko stotin novih boraca ki bi zeli pušku i borili se junački kako to delaju naša muska braća i da se tako ča prvo inkontramo sa crvenoarmejcima.

Jurina: Tako je, krv moja lipa, gren sad po našin selima da stumačin to svin judima.

Franina: Donke, Jurina moj, Bog i srićno!

Jurina: Bog, Franina, i dovidova.

* * *

MOSTAR, ZVORNIK I TRAVNIK — SLOBODNI

Nakon višednevnih žestokih bojeva jedinice naše herojske NOV oslobodile su glavni grad Hercegovine MOSTAR. U borbama je poginulo 5.120 neprijateljskih vojnika, dok ih je 1.720 zarobljeno. Među golemim ratnim plijenom nalazi se 6 tenkova, 89 topova, 52 teška mitraljeza, 26 teških i 8 lakih bacača, 209 puškomitraljeza, 3.280 pušaka te više vagona municije. U Hercegovini oslobođeni su također NEVESINJE, BLAGAJ i DREŽNICA. Naše jedinice gone neprijatelja prema Sarajevu od kojeg su udaljene samo 10 km. U istočnoj Bosni naše jedinice oslobodile su VIŠEGRAD, HAN PIJESAK i DRINJAČU, te nakon žestokih borba potpuno razbile 22. njemačku diviziju i oslobodile grad ZVORNIK. U tim bojevima izbačeno je iz stroja 8.500 neprijateljskih vojnika od kojih je 2.500 poginulo. U centralnoj Bosni naše su jedinice probile jake njemačke linije i oslobodile grad TRAVNIK. U Sloveniji likvidirana su važna neprijateljska uporišta ČEPOVAN, TRNOVO i LOKVE. U svim ovim operacijama sudjelovala je i naša avijacija, nanošeći neprijatelju teške gubitke. Saveznički bombarderi žestoko su bombardirali Zagreb, Karlovac, Bihać, Gospić, Brinje, Otočac, Rijeku i Trst.

CRVENA ARMIJA NASTAVLJA OFANZIVU

Jedinice Crvene armije nakon dugih i žestokih borba osvojile su glavni grad Mađarske Budimpeštu. Jedinice II ukrajinske fronte zarobile su u borbama za Budimpeštu 110.000 njemačkih i mađarskih vojnika, dok su ih 49.000 pobile. Zaplijenjeni su mnogi trofeji, među njima 194 lokomotive, 10.000 vagona i 45 skladišta municije.

U istočnoj Pruskoj osvojen je grad Elbing, veliki industrijski centar i time su njemačke snage u istočnoj Pruskoj odsječene od svoje glavnine. Armija maršala Rokosovskog nadirući duž zapadne obale Visle prema Baltiku, osvojila je važne željezničke centre Esnjice, Tuhel i Čerk na pruži Berlin—Dancig, od kojega je udaljena 50 km. Nadirući u Pomorje jedinice maršala Žukova likvidirale su opkoljeni garnizon u Šnajdemilu i nalaze se 20 km od Štetina. U Šleskoj armija maršala Konjeva prešla je Odru na širokoj fronti, opkolila Breslavu, Lignic, Kresen, Zorau i Bunclau, te nadire prema Drezdenu, od kojega je udaljena oko 80 km. Desno krilo maršala Konjeva napreduje prema Berlinu duž lijeve obale rijeke Odre i nalazi se 120 km

jugoistočno od tog grada. U gornjoj Šleziji armija generala Petrova zauzela je grad Bjelak, 40 km od čehoslovačke granice i napreduje prema Moravskoj Ostravi.

Crvena armija izvršila je žestoki napad na Štetin, Štargard i Breslavu

SAVEZNICI PRODIRU U SIGFRIDOVU LINIJU

Na zapadu Saveznici nastavljaju ofanzivom na svom lijevom krilu između rijeke Rajne i Meze. Osvojena su jaka njemačka uporišta u Sigfridoj liniji gradovi Kleve i Goh. Sjeveroistočno od Luksemburga koji je ponovno očišćen od Nijemaca američke trupe zauzele su važni saobraćajni čvor Prim. III američka armija zauzela je njemački pogranični grad Sarrbriken i čisti od Nijemaca trokut između rijeka Sar i Mozela. Saveznički bombarderi žestoko napadaju sa razornim i zapaljivim bombama njemačke industrijske i saobraćajne centre. Naročito su teško bombardirani gradovi Berlin, Drezden, Kotbus, Nirnberg i Beč.

* * *

POLITIČKE VIJESTI

— Jugoslavenska vlada dr Šubašića doputovala je iz Londona u Beograd radi obrazovanja jedinstvene jugoslavenske vlade i rješenja pitanja namjesništva.

— Sovjetski maršal Černjakovski umro je od rana zadobivenih u borbi. Bilo mu je jedva 39 godina. Dva puta bio je odlikovan ordenom »Heroja Sovjetskog Saveza«, a četiri puta ordenom »Crvene zastave«. Pokopan je uz velike počasti u Vilni.

— Završeno je zasjedanje međunarodne konferencije radničkih sindikata u Londonu. Prihvaćena je rezolucija kojom se traži povećanje vojnog napora radi uništenja fašizma, pomoć oslobođenim zemljama, kontrola cijena radi suzbijanja inflacije, 40-satni radni tjedan, dvonedjeljni godišnji odmor i izgrađivanje sistema socijalnog osiguranja. Na konferenciji bilo je zastupljeno 60 miliona organiziranih radnika iz 42 države.

— Ruska pravoslavna crkva objavila je tekst deklaracije u kojoj se tereti Vatikan zbog toga što je pokušao zaštititi Njemačku i prikriti zločinstva koja su počinili hitlerovci. Deklaraciju su potpisali četiri ruska patrijarha i njihovi zamjenici.

— Jugoslavenska komisija za utvrđivanje ratnih zločina stavila je na listu ratnih zločinaca admirala Hortija, regenta Mađarske. Pored njega nalazi se na listi fašistički vođa Salaši, bivši predsjednik mađarske vlade Bardoši, ministar rata Imredi i mnogo drugih. Za vrijeme okupacije Mađari su ubili u Vojvodini 20.000 Srba i nekoliko tisuća Židova.

— G. Van Aker, socijalistički ministar u bivšoj Pjevloovoj vladi, sastavio je novu vladu u koju je ušlo 6 katolika, 3 socijalista, 4 liberala, 2 komunisti i 1 nezavisnjak. Nova vlada nastaviti će rad na strani Saveznika i raditi na obnovi i izgradnji zemlje.

GLAS ISTRE — Broj 5 (32) — God. III — 1. ožujak 1945. god.

ZIVIO 8. MART, DAN BORBENE SMOTRE SLOBODOLJUBIVIH ŽENA SVIJETA

8. marta 1912. u Bazelu u Švicarskoj po prvi puta su napredne žene na međunarodnoj konferenciji zatražile politička i ekonomska prava za radne žene i ustanovile, da će se taj dan slaviti kao međunarodni borbeni dan koji će žene cijeloga svijeta manifestirati svoju nepokolebljivu volju za slobodom i ravnopravnošću.

Kad su fašistički razbojnici napali na našu zemlju žene Jugoslavije napustile su svoje domove i krenule u borbu za narodno oslobođenje. U toj borbi stvorio se lik žene borca — žene rukovodioca.

Svojom upornom borbom, jurišajući na bunkere, stvarajući radne bataljone i pomažući svim silama borbu naroda Jugoslavije, naše žene stresle su sa sebe vjekovno ropstvo koje im je oduzimalo najosnovnija ljudska prava i stekle potpunu ravnopravnost sa svojim muškim drugovima.

Ali naše žene ne smiju da se zadovolje postignutim uspjesima i da stanu na pola puta. Borba na bojnem polju još se vodi, a već se ocrtavaju pred nama veliki zadaci na obnovi i izgradnji naše opustošene zemlje.

Istranke su dale vrlo mnogo za oslobođenje svoje domovine. Ali baš sada, kada Crvena Armija sa istoka, a naši veliki saveznici sa zapada zadaju fašističkoj zvijeri zadnje udarce, kada naša herojska Narodnooslobodilačka vojska goni okupatora iz naše zemlje, treba da još više pojačaju borbu za konačnu pobjedu.

U svom govoru ženama Srbije, vođa naših naroda maršal Tito, postavio je pred žene dva velika zadatka: da napregnu sve svoje snage u sabiranju materijala, hrane i odjeće za naše borce i da svim silama sudjeluju u izgradnji narodne vlasti.

Te zadatke će i Istranke riješiti, ako se sve okupe oko svoje A. F. Ž. kroz koju će Jedinstvena fronta moći planski i organizirano da postigne najveći uspjeh u radu.

Međutim, najvažniji zadatak koji se postavlja pred Istranke jeste, da mobiliziraju svoje sinove, muževe i braću u NOV. Onima, koji izbjegavaju svetu dužnost prema domovini treba da žene ukazuju svakom prilikom svoj prezir i da im onemogućće miran život kod kuće.

Istranke treba da očuvaju i ojačaju borbeno jedinstvo Hrvata i Talijana. Reakcionarne klike pokušavaju sve, želeći unijeti razdor među naša dva naroda radi ostvarenja svojih mračnih planova.

Naše žene treba da suzbijaju paničarstvo koje izaziva neprijatelj širenjem alarmantnih vijesti i da ukazuje na to, koliko je ta nezdrava pojava nanijela štete našem narodu.

Ispunjavajući te zadatke Istranke će dostojno proslaviti 8. mart, dan svijesnih i slobodnih žena i uspješno dovršiti veliko djelo narodnog oslobođenja.

U BOSNI I LICI NASTAVLJAJU SE OFENZIVNE OPERACIJE

U Ist. Bosni naše jedinice oslobodile su Gračanicu, važno neprijateljsko uporište i nastavljajući napredovanjem prema željezničkoj liniji Sarajevo—Brod, zauzela su Brijeznicu, 10 km od Doboja. U tim borbama poginulo je 200, a zarobljeno 27 neprijateljskih vojnika i oficira. Sjevero-istočno od Gračanice oslobođeno je mjesto Sokol. Sjevero-zapadno od Sarajeva naše jedinice zauzele su jako neprijateljsko uporište i željezničku stanicu Busovaču. U žestokim borbama sa neprijateljskom kolonom, koja se pokušala probiti iz Sarajeva u Busovaču ubijeno je 415, a zarobljeno 48 Nijemaca. U Hercegovini nastavljaju se žestoke borbe na sektoru Konjic—Ostrožac. U Lici naše jedinice napredujući prema Vrhovinama oslobodile su Babin potok. Oslobođeno je mjesto Dabar na cesti za Ličku Jasenicu. U Zagrebu jedna diverzantska grupa bacila je u zrak livnicu gvožđa »Sila«. Tom prilikom poginulo je 40 Nijemaca. U Sloveniji na pruzi Gorica—Videm uništen je 1 oklopni vlak. Saveznički bombarderi napali su topovske položaje na otoku Rabu.

ROKOSOVSKI NADIRE PREMA BALTIKU

U Istočnoj Pruskoj jedinice III. bjeloruske fronte stežu obruč oko opkoljenih njemačkih divizija u prostoru Kenigsberga. Maršal Staljin objavio je, da su jedinice II. bjeloruske fronte probile zapadno od Honjica njemačke obrane i napredovale 70 km. osvojivši gradove Najštetin, Baldenburg i Bublic, te se nalaze 30 km. od obale Baltičkog mora. Tim novim napredovanjem Crvene armije ugrožene su njemačke snage u Zapadnoj Pruskoj, da budu odsječene od svoje glavnine. Sovjetske jedinice likvidirale su njemačke garnizone u gradovima Poznanj i Arnsvalde. Armija maršala Žukova čeka da joj napredovanje maršala Rokosovskog i Konjeva osigura bokove za konačni juriš na Berlin. Prema još nepotvrđenim vijestima trupe maršala Konjeva već su prešle rijeku Najse. U opkoljenoj Breslavi vode se žestoke ulične borbe.

Maršal Staljin obavio je povodom proslave 27-godišnjice Crvene armije, da je u toku 40-dnevne zimske ofenzive ubijeno 800.000, a zarobljeno 350.000 Nijemaca. Uništeno je i zaplijenjeno 3.000 aviona, 4.500 tenkova i motoriziranih topova, te 12.000 poljskih topova. Crvena armija napredovala je 500 kilometara oslobodivši pri tom 300 gradova.

MARŠAL TITO ODLIKOVAN ORDENOM »NARODNOG OSLOBOĐENJA«

Predsjedništvo AVNOJ-a donijelo je odluku da se za izvanredne zasluge u Narodno-oslobodilačkoj borbi odlikuje ordenom »Narodnog oslobođenja« Maršal Jugoslavije Josip Broz-Tito, vođa i rukovodilac Narodno-oslobodilačke vojske, stvaralac bratstva i jedinstva naših naroda i graditelj demokratske federativne Jugoslavije.

SPORAZUM IZMEĐU MARŠALA TITA I FELDMARŠALA ALEKSANDERA

Vrhovni komandant savezničkih snaga na Sredozemlju feldmaršal Aleksander posjetio je Beograd, gdje se sastao sa maršalom Titom. U razgovorima postignut je potpuni sporazum o uređenju administrativnih pitanja između jugoslavenskih snaga i snaga pod komandom feldmaršala Aleksandra kad se budu sastale, zatim o suradnji budućih savezničkih akcija sa našom NOV i o ukazivanju pomoći Jugoslaviji u borbi protiv zajedničkog neprijatelja.

Na svečanom prijemu koji je priredio maršal Tito feldmaršal Aleksander održao je govor, u kojem je nazvao maršala Tita svojim dobrim prijateljem i velikim generalom. Zatim je rekao: »Prošle godine ste prešli u protu-ofenzivu velikih razmjera i oslobodili Beograd. Prošle godine mi smo oslobodili Rim. Sada nam ne preostaje dalek put, da se spojimo sjeverno od Jadranskog mora.«

U odgovoru maršal Tito je izjavio, da je feldmaršal Aleksander velik vojnik i velik čovjek. Izrazio je zahvalnost junačkim avijatičarima Velike Britanije i Amerike, koji su nam prkoseći smrti spuštali materijal. Pobjede savezničkih armija u Italiji daju nam vjeru da čas pobjede nije daleko.

Maršal Tito završio je svoj govor sa usklikom: »Živjelo bratstvo i sloboda svih savezničkih naroda«.

SAVEZNICI PROBILI SIGFRIDOVU LINIJU

Jedinice I. kanadske armije probile su između Meze i Rajne Sigfridovu liniju, zauzele saobraćajni čvor Kalkar i nadiru uz Rajnu prema jugu. IX. američka armija vrši zaobilazni manevar oko industrijskog centra Minhen—Gladbah od kojega je još samo 2 km. daleko. Jedinice I. američke armije prodrle su, nakon zauzeća Direna i Jiliha, preko rijeke Erft i nadiru prema Kelnu od koga su udaljene samo 13 km. Između Prima i Trijera jedinice III. američke armije zauzele su željeznički čvor Bildurg i opkoljavaju Trijer.

Saveznička avijacija nastavlja sa žestokom ofenzivom protiv Njemačke.

U ČEMU LEZI SNAGA NARODNO-OSLOBODILACKOG POKRETA U ISTRI

Krivo bi bilo misliti da Narodno-oslobodilački pokret u Istri počinje septembarskim ustankom 1943. g. Današnja NOB prirodan je nastavak one borbe koju narod Istre već dugo godina vodi za svoja nacionalna prava i slobodu. Ali danas, pod promijenjenim uslovima i pod rukovodstvom novih snaga, NOP u Istri dobija sasvim druge perspektive, kakove u prošlosti nije mogao imati. Svijest naroda Istre da se sada, u ovom krvavom sukobu sa fašističkim okupatorom i domaćim izdajicama ostvaruju njegove vjekovne težnje, čini jednu od bitnih karakteristika NOP-a u Istri. *Na toj podlozi mobiliju se najšire narodne mase i ostvaruje čvrsto i nerazorljivo jedinstvo.*

Austro-Ugarska vodila je u Istri politiku raspirivanja mržnje i sukoba između Talijana i Hrvata. Pomoću talijanske manjine kojoj je davala veća prava i privilegij, dvorska carska klika ostvarivala je svoj plan izrabljivanja slavenske većine. Polovinom 19. stoljeća hrvatski narod Istre počinje upornu borbu za svoja nacionalna prava. Kad je 1883. prvi put u pokrajinskom saboru u Poreču istarski velikan dr Matko Laginja progovorio hrvatskim jezikom, bijesna talijanska gospoda izbacije ga sa njegovim drugovima iz dvorane. Ali nekoliko dana kasnije, seljaci Poreštine, naoružani vilama, motikama i rankunima, pratili su ponovno svoje zastupnike u Poreč vičući: »Gospodo Latini, ne date li narodu prava milom, dat ćete ih silom!«

Pod vodstvom biskupa Dobrile, Matka Laginje, Dinka Vitezića, Matka Mandića i drugih, svojom jedinstvenošću u svakidašnjom borbom sa talijanskim grofovima i gospodom, hrvatski narod Istre ostvarivao je svoja kulturna i politička prava. Težnja za ujedinjenjem sa ostalom hrvatskom braćom sve se jasnije očitovala.

1918. g. postojali su svi uslovi da Slovensko primorje i Istra postanu sastavni dio jugoslavenske teritorije. Međutim, to se nije dogodilo. Francuska, Engleska i carska Rusija potpisuju 1915. g. tajni Londonski pakt, obećavajući Italiji Istru i ostale naše krajeve, kao nagradu za njen ulazak u rat na njihovoj strani. Mi smo poslužili kao moneta za potplaćivanje. 12. novembra 1920. g. u Rapalu završena je velka izdaja. Pred hrvatskim narodom snosi najveću odgovornost za to klika izdajničkih političara oko Trumbića, u kojima je velikosrpska reakcija našla vjerne slugue. Velikosrpska klika veselo je potpisala ugovor u Rapalu, a 1924. g. paktom u Rimu predala i Rijeku Italiji. Bojala se da bi Hrvatska sa Istrom bila suviše jaka i opasna za njenu politiku nacionalnog ugnjetavanja ostalih naroda i stvaranje Velike Srbije pod jugoslavenskom firmom.

Izdaja u Rapalu označava već potpuno jasno politiku izdaje jugoslavništva od strane velikosrpske klike, a ujedno i put nezapamćenog terora nad našim narodom Slov. primorja i Istre od strane talijanskih imperijalista.

Narod Istre nije mogao da se pomiri sa izdajom u Rapalu. Labinski rudari 1921. g. vodili su tromjesečni štrajk i svojom borbom branili fašisti-ma ulazak u rudnik. Po svim istarskim selima seljaci su puškama dočeki-vali fašiste i opirali se talijanskoj okupaciji.

Ali otpor je bio osuđen na propast zato, što su talijanski imperijalisti, imajući podršku sila Antante, bili spremni da ga uguše pod svaku cijenu, a s druge strane što iza Istre nije stajala njena istinska domovina Jugosla-vija, već Jugoslavija na čelu sa protunarodnim režimima, koji su kumovali kod prodaje Istre i Slov. primorja i mirno gledali kako se trgaju od nas dijelovi našeg nacionalnog teritorija.

Za Istru počinje period ricinusa i vlažnih Liparskih otoka, period gu-šenja najosnovnijih političkih i kulturnih prava. Pred crnim terorom velik broj Istrana uspjeva da se skloni u Jugoslaviju. Mnogi od njih brzo shva-ćaju da stara Jugoslavija nije onakva, kakovu su oni zamišljali. Postaje im jasno da sloboda Istre traži od njih borbu protiv velikosrpske klike. *I tako u sukobima sa jugoslavenskom policijom i agentima protunarodnih režima formira se i odgaja novo borbena rukovodstvo Istre, koje 1941. g. stupa u NOB-u i koje će odigrati značajnu ulogu u dizanju narodnog ustan-ka u Istri.*

Kod kuće se narod i dalje odupire fašističkim zvjerstvima. Gortanova puška koja je 1929. g. htjela da sačuva nacionalnu čast Hrvata i buna tali-janskih žena 1933. g. svjedoče o nepokorenosti hrvatske Istre. Ali taj otpor bio je mjestimičan i spontan. Manjkala je ona istinska narodna snaga koja bi usmjerila borbu pravim putem. Narod je, nemoćan pred fašističkim ter-orom, prestao da vjeruje u svoje snage, stvarao sebi opasnu iluziju o Ju-goslaviji, kao zemlji slobode i od nje očekivao spas.

Brzi poraz Jugoslavije izazvao je u Istri još veće razočaranje. Narod nije znao da sebi rastumači događaje. Mislio je da je sad i zadnja nada propa-la. Ali početkom 1942. g. na poziv Komunističke Partije vraćaju se u Istru prvi njeni sinovi i prenose plamen NOP-a. Uslovi za rad bili su teški. Prvi politički rukovodioci neumorno su ukazivali narodu gdje leže uzroci propa-sti Jugoslavije i novu izdaju pod maskom Draže Mihailovića, a ujedno ukazivali put zajedničke borbe za našu novu domovinu.

Tokom 1942. g. i sve do narodnog ustanka postignuti su vidni uspjesi. 800 istarskih boraca prešlo je žičanu granicu da se tamo zbog nemoguć-nosti djelovanja na terenu Istre, bore za slobodu. Istarska četa »Vladimira Gortana« vršila je već prve akcije, a decembra 1942. g. 10.000 talijanskih voj-nika poduzelo je zbog nje ofanzivu na sektor Planika i Učke. Po našim seli-ma bilo je organizirano preko 200 odbora.

Kapitulacijom Italije, koja je došla kao rezultat savezničkih pobjeda i pobjeda naše NOV, stvoreni su objektivni uslovi za opći narodni ustanak. *Ali krivo bi bilo misliti da je taj ustanak bio spontan. Uspjeh ustanka za-visio je od tadašnjeg rukovodstva NOP-a u Istri i od njegovog snalaženja u tim momentima.* Trebalo je odlučno povesti mase na neprijateljske garni-zone, oduzeti dojučerašnjim tlačiteljima oružje iz ruku i otvoriti novo po-glavlje u povijesti Istre. Taj korak je učinjen. Njemačka ofanziva oktobra 1943. g. nije mogla da slomi probuđenu snagu Istre. Put je bio izabran, pravac jasno određen.

Već u početku NOB-e u Istri, a kasnije u daljnjem razvoju, nasuprot NOP-u sve jasnije izlazi na vidjelo izdajnička linija »čekanja«, čiji su nosioci u Istri protunarodni svećenici. Oni su sebe rado prikazivali čuvarima nacio-nalne svijesti u teškim danima fašističkog ropstva. Međutim, u času kad je došlo vrijeme da borbom narod Istre ostvari svoje vjekovne težnje, oni zdaju nacionalne interese hrvatskog naroda.

Tokom NOB-e u redovima istarskog svećenstva izvršio se proces odva-janja. Jedan dio kreće putem kojim je krenuo narod i na tom putu daju

u svoje živote svećenici Šime Milanović i Marko Zelko. Drugi poput Bože Milanovića i Brumnića u vezi sa fašističkim biskupom Santinijem iz Trsta otvoreno ili majstorski prikriveno idu stopama njemačkog okupatora.

Osnov njihove politike je: *prevariti narod da će iz ruku njemačkih fašista dobiti nacionalnu slobodu, spriječiti »bespotreban« odlazak u partizane i stvoriti Nijemcima uslove za mobilizaciju masa u istarsku domobransku vojsku »Kozare« koja će puca za interese fašizma. Uz to raspirati mržnju protiv Talijana i zataškati pred narodom da je naš glavni neprijatelj njemački okupator. To je ona izdajnička linija Nedića, Pavelića i Draže Mihailovića, linija talijanskih fašista, lažnih demokrata tipa Sforce i riječkih autonomaša. To je politika okupatora i dobro sračunati pokušaj ponovne prodaje Slov. primorja i Istre — to je izdaja jugoslavenstva.*

Naš stav bio je od prvog dana jasan: *ujediniti sve narodne snage u borbi protiv okupatora i njegovih domaćih slugu, omogućiti talijanskim antifašistima da borbom na našoj strani operu sa sebe ljagu fašizma i povezati čvrsto nasu borbu sa borbom svih naroda Jugoslavije.*

Politika NOP-a je pobijedila, politika okupatora i domaćih reakcionera doživjela je poraz. 12.000 Istrana nalazi se danas u NOV. U Istri postoji 500 NOO-a koje narod neobično cijeni. Talijanski antifašisti borbom u bataljenu »Pino Budicin« ostvaruju već danas svoja nacionalna prava zagarantirana odlukom ZAVNOH-a. *Na taj način talijanska manjina koja je dosad služila raznim reakcionarnim krugovima za raspirivanje mržnje između Hrvata i Talijana, bit će u novoj Jugoslaviji spona koja će vezivati ova dva naroda u borbi za demokraciju.*

Reakcija nije uspjela da stvori kod naroda Istre svoje uporište. Zato je pokušala pomoću četničkih i ustaških bandi da ojača svoje pozicije. Ti pokušaji su propali. Skršilo ih je jedinstvo i svijest naroda Istre. JNOF u Istri, osim šačice izdajnika okuplja čitav narod. U Istri nema stranačkih borbi. To je i razumljivo. Narod Istre imao je, a danas pogotovo ima, samo jedan program: pripojiti se novoj demokratskoj i federativnoj Jugoslaviji. Istrani znaju da taj cilj mogu postići samo kroz NOP. Odatle proizlazi čvrstina i snaga JNOF-a u Istri.

Iza Istre danas ne stoji stara trula Jugoslavija, već nova Jugoslavija druga Tita. *Odluke AVNOJ-a kojom je Istra vraćena matici zemlji branit će svi narodi Jugoslavije. Ne može biti sretne naše nove domovine bez Istre i Slovenskog primorja, Rijeke i Trsta.*

To osjeća Istra, to osjeća i zna čitava Jugoslavija. U tome je garancija da naše žrtve i naša krv nije uzaludno prolivena.

Ljubo Drndić

Stupajmo pod zastavom Fronte za očuvanje tekovina naše borbe u sretnoj Jugoslaviji.

SPLETKE AUTONOMAŠA NEĆE ODVOJITI RIJEKU OD HRVATSKE

Nakon kapitulacije Italije odlazak Riječana u NOV naglo je porastao. Dotadanji fašistički vlastodršci, kao i svi oni koji nisu htjeli da siđu sa grbače radnog naroda Rijeke, smjesta su uvidjeli opasnost koja im prijete od NOP-a. Fašisti, otvoreno povezani s njemačkim okupatorom, vode oružanu borbu protiv naših naroda i oni će dijeliti sudbinu svog razbojničkog gospodara. Međutim postoji na Rijeci jedna grupa ljudi koja je tim opasnija, što se drži po strani od oružane borbe i vješto krije svoje veze sa okupatorom. Ta grupa poznata je pod imenom »autonomaša«.

Koncem prvog svjetskog rata uspjelo je toj grupi da uslijed nezdravih međunarodnih prilika odvoji Rijeku od Jugoslavije i da stvori kratkotrajnu t. zv. »riječku državu«, u kojoj su gospodarili autonomaši. Kad je

tu državicu uskoro progutala fašistička Italija, vođa autonomaša Zanela, pobjegao je, a ostala gospoda iz te grupe brzo su se snašla u fašističkoj državi i bogatila se na račun znoja riječkog radništva.

Bojeći se rastućih snaga NOP-a autonomaška gospoda Blažić, Simčić, Peteani, Skul i ostali, koji su za vrijeme fašizma zaboravili na »autonomiju«, otpočeli su svoju staru pjesmu o nezavisnoj riječkoj državi, opravdavajući njenu potrebu historijskim, nacionalnim i ekonomskim razlozima.

Autonomaši ne nastupaju nigdje kao organizirana politička stranka. S vremena na vrijeme ubacuje po planu vješto odabirane parole i temelje svoj izdajnički rad na iskorištavanju psihologije riječkih masa. Znajući da su simpatije Riječana na strani Narodnooslobodilačke borbe, prikazuju se antifašistima, našim prijateljima, tvrde da su usko povezani sa Engleskom i Amerikom, koja će im pomoći da ostvare riječku državu u kojoj će teći med i mlijeko.

Ali pod ovom lijepom maskom kriju se mnogo opasniji planovi. Osnovna težnja čitave političke djelatnosti autonomaša jeste pasiviziranje riječkih masa. Autonomaši nastoje da spriječe njihovo povezivanje sa NOP-om, jer vrlo dobro znadu da bi tada svi njihovi planovi o gospodstvu u Rijeci za uvijek propali. Stoga tvrde da je oružana borba protiv okupatora besmislena. »Doći će ovamo Rusi i Englezi«, kažu oni, »pa će nas osloboditi, bez obzira da li se mi borimo ili ne. Zato Riječani treba mirno da čekaju kod kuće i onda samo da kažu oslobodiocima da žele slobodnu riječku državu«.

Međutim, oni Riječani koji su nasjeli tim parolama, dočekali su mjesto Engleza i Rusa prisilnu mobilizaciju u Todt, gdje sada grade bunkere i utvrđenja iz kojih će Nijemci pucati na oslobodioce Rijeke i radi kojih će Rijeka biti rušena od artiljerije i bombardera naših saveznika. Zbog tog svog rada i oni će odgovarati pred svojim narodom.

Mudra su gospoda autonomaši i ne žele da se kompromitiraju kao otvoreni suradnici okupatora, ali kad se uoče svi stvarni rezultati njihovog rada, onda je jasno da su autonomaši najpodlije njemačke sluge.

Riječki autonomaši uživaju međunarodnu pomoć, ali ne kako oni tvrde pomoć naših velikih Saveznika, već međunarodne reakcije. I autonomaši i reakcija čitavog svijeta imaju isti cilj u pogledu Rijeke: odvojiti Rijeku od Titove Jugoslavije i stvoriti od nje bazu za rovarenje protiv demokratskih tekovina koje su jugoslavenski narodi postigli u ovoj krvavoj borbi.

Stav hrvatskog naroda po pitanju Rijeke ostaje jasan i odlučan. Odlukom ZAVNOH-a, koju je u cijelosti potvrdio AVNOJ, ujedinjena je najveća hrvatska luka, sa svojom domovinom i nikakve makinacije gospode autonomaša ne će je više otrgnuti. Za to su nam garancija Korpusi i Divizije nove Jugoslavije koje će uskoro marširati ulicama slobodne Rijeke; za to nam garantira krv riječkih boraca Džona Duica, Alfia, Karabina, Del Fabra i mnogih drugih prolivena za ideale Narodno-oslobodilačke borbe.

A one, koji su hiljade Riječana svojom perfidnom propagandom doveli u Todt i koji otvoreno ili prikriveno sabotiraju narodnu borbu i suraduju sa neprijateljem, čekaju strogi, ali pravedni sudovi, od kojih ih ne će spasiti nikakvi »veliki prijatelji«, niti uvjerenja da su oni bili »uvijek za nas«.

Dr. Fedor Olenković

PRVE VEZE — PRVI UTISCI

Donosimo odlomak iz članka kojeg je pred svoju smrt napisao drug Joakim Rakovac, član ZAVNOH-a i prvi predsjednik narodne vlasti u Istri. On je jedan od pionira narodno-oslobodilačkog pokreta u Istri. Pao je 18. II. 1945. u selu Korenići u sukobu sa neprijateljem.

Kad san nakon 60 dana koje sam proveo u »bataljone spečale« došao kući, poslušao sam kod moga rođaka radio i oduševio se: napinjem uši, srce naglo kuca. Eto, nekoliko tisuća Jugoslavena pod vodstvom Draže Mihailovića pobjeglo je u šume, neće da se pokore, već hoće da se odupru okupatoru i da brane svoju zemlju. Dakle ipak Jugoslavija se ne da.

Mjeseci su prolazili. Oduševljavao sam se smjelim podvizima i akcijama jugoslavenskih rodoljuba i njihovog junačkog vođe Mihailovića. Tek u zadnjim mjesecima 1942. godine dobio sam prvi partizanski letak, koji poziva Hrvate u borbu protiv okupatora. Drugarica Elizabeta koja mi ga je donijela, pričala mi je oduševljeno o junaštvu naših partizana koji se sa svojim smjelim akcijama zalijeću do predgrađa Sušaka i Rijeke.

Razgovori o narodnim borcima u Jugoslaviji po našim selima i raskršćima bili su sad češći i življi no prije. U našim očima su ti ljudi koji prkose okupatorskom silniku i nepogodama prirode — bili nadljudi, divovi i rijetko se od nas tko usudio pomisliti da bi mogao biti dovoljno čvrst i dostojan da stupi u njihove redove.

U tom su tjedni prolazili. Elizabeta se iz Rijeke nije vraćala. Veze nije bilo. Tek u decembru 1942. eto druga (sad pokojnog) Slavija iz Štipanići. Došao je od Jože Šurana i sav oduševljen priča kako mu je Šaren rekao da je kod njega bio jedan profesor, »partizanski kapo«, koji mu je izručio neku štampu, što ju je on eto i ovamo donio. Taj će profesor do nekoliko dana doći u Sinoliće, održat će tamo govor o borbi jugoslavenskih naroda protiv okupatora. Drug Slavijo ostavio mi je štampu i otišao. Iza večere potražio sam druga Mirka i uzeli smo čitati. I čitavu noć do bijeloga dana čitali smo, proučavali i diskutirali. List prikazuje borbu jugoslavenskih naroda, a žigoše Dražu kao pomagača okupatora. Raskolačili smo oči i ne možemo shvatiti: kako, Draža vođa jugoslavenskih boraca, pa sad izdajica? Naklapajući sad jedno, pa drugo rastasmo se, znatiželjni da što prije dobijemo razjašnjenje od »partizanskog kapa«. Drugi dan smo list pročitali i prodiskutirali sa Đovaninom.

Došao je dan prvog sastanka. Jože nam javlja da se u nedjelju u večer (28. I. 1943.) sakupimo kod Rapavelske lokve. Što se više čas sastanka približavao, tim više rasla je u nama sumnja i nepovjerenje prema nepoznatom »partizanskom kapu«, koji nas preko Jože pozivlje na sastanak.

»Vrag bi ga znao može biti i fašistički plaćenik špijun, da nas ispipa i dovučje na tanak led. Ma, opet, dao je štampu. Jože je pošten čovjek, bez sumnje i naš, ali mogao bi ga tkogod prevariti. Ča misliš Đovanin?«

»Bi ga vrag, lako se i to dogodi. Da li ga Jože od prije kad poznao?«

»Čini se da nije, ali bit će da je dobio s njim vezu preko pouzdanih ljudi«. Odlučismo se ipak da pođemo na sastanak. Napokon, ja i drug Slavijo imamo pištolje, pa ako bismo vidjeli da je neko muvanje... S nama je pošao Đovanin, Slavijo, Pere, Branko i Šime.

Kod lokve Rapavelske dočekali smo Jožu i još neke druge, a nešto kasnije, eto ti profesora. Okupismo se u kući Marija Smolice. Većina se sjatila na ognjište oko njega, a ja sam nabio kapu na oči i nastojao dobiti mjesto dalje u kutu sobe, od kuda sam stalno promatrao profesora. Nekoliko minuta njegovog govora djelovalo je tako na mene da mi je nepovjerenje skoro potpuno iščezlo. Dignuo sam kapu, sasvim se približio profesoru i postavio mu neka pitanja o Draži i uopće o borbi jugoslavenskih naroda, na što mi je on spremno odgovorio, pa kad je obrazložio potrebu malog oružja za terenske radnike, nisam mogao a da ne predam moju pištolju. Na licima svih čitao sam oduševljenje, a i ja bih bio najradije zagrljio toga profesora koji za razliku od svih dosadašnjih t. zv. velikih učenih ljudi zove nas seljake drugovima i po svom držanju i tretiranju naših seljačkih problema, koji su iznikli u diskusiji, izgleda nam tako blizu, kao da

smo se sto no riječ, skupa uzgojili. I Šuran koji nas je odlučnim riječima pozvao na saradnju sa našom braćom od preko, izgledao mi je te večeri jači i veličanstveniji nego prije.

Ta večer činila mi se najznačajnija i najodlučnija u mom životu. Osjećao sam da se zbiva nešto novo, da se ruše žičane granice na Rječini...

»Istra će biti dio Jugoslavije, — rekao sam Đovaninu kad smo već izašli — i to baš onakve Jugoslavije, kakvu smo si mi zamišljali.«

Joakim Rakovac.

Ratni zločinci doći će pred narodni sud. Podnosite prijave o svakom ratnom zločincu najbližoj komisiji.

Porodice, prijatelji i susjedi ubijenih i proganjanih, žrtve zvjerskog mučenja, logoraši i robijaši fašističkih tamnica, podnosite svakodnevno prijave koje će pred našim narodnim sudovima i pred licem čitavog kulturnog svijeta rječitog govoriti kroz kakva sve stradanja prolazi Istra na putu do svoje slobode.

Životi naših najmilijih, majki i otaca, sestara i braće, životi dobrih drugova i prijatelja traže to od nas. Prijavljujte ratne zločince! Ne zaboravite na strahote, klanja i spaljivanja u Lipi.

Nijedan ratni zločinac ne smije ostati nekažnjen!

UČKO, PLANINO NAŠA

Junački borci za narodna prava
prvo svoje gnijezdo
u tebi su svili,
i mračnoj fašističkoj odolili sili,
Učko, gorda planino naša!

Danas
stare istarske rijeke
novim protiču tokom.
Dragonja, Mirna i Raša
naša

Veselo žubore i bijele bacaju pjene.
Tebe pozdravljaju Učko,
Istru našu, i borce njene
nove Jugoslavene.

Oblaci stoljetne ropske tame
nestaju sa našeg neba.
U osvrtku novog dana, pjesmu
slobode i vjekovnih težnji naših
dokončati treba.

Učko! Pripremaj slavlje!
U naletu silnom
ko munja strjelovita
stižu nam borci naši,
stiže — Narodna Armija Tita.
Učko! Na vrhu tvome barjak razvijaj novi
i krijesove plamene po svuda zapali.
Otrgnutu Istru čvrsto s majkom spoji
da je od nje niko više ne odvoji,
Učko, gorda planino naša!

Ljubo Drndić

ULOGA ISTRE U IZGRADNJI FEDERALNE HRVATSKE

Fašistička Italija kočila je u Istri razvoj narodnog gospodarstva. Zane-
mareno je voćarstvo, povrćarstvo i vinogradarstvo koji imaju mnogo uslova
da se uzdignu, a glavnu brigu je fašizam posvetio žitaricama, naročito pše-
nici, ne zato da bi podigao blagostanje hrvatskog seljaka, već zato da bi
ga mogao opljačkati. Kruh je bio potreban za vođenje rata.

Narodno-oslobodilačkom borbom narodno gospodarstvo u Istri dobilo
je ogromne perspektive. U sklopu državnog gospodarskog plana za federal-
nu Hrvatsku, u Istri će se uzgajati one kulture koje su potrebne, kako sa-
mom narodu u Istri, tako i državnoj gospodarskoj politici. Voćarstvo, a
naročito povrćarstvo, dobit će pun zamah razvoja. Istra ima odličnih vina,
ali vinogradarstvo nije racionalno usmjereno. Jednako je i sa maslinama.
Stočarstvo je prilično udio u nar. gospodarstvu. Međutim mljekarstvo nije
tako razvijeno kako bi odgovaralo potrebama i mogućnostima kraja.

U federalnu Hrvatsku Istra ulazi sa velikim prirodnim bogatstvima. Pre-
ko 200 miliona tona sadrže naslage ugljena koje se prostiru od labinskog
kotara na Umag. Od tri rudnika u pogonu najveći je labinski, čiji kapacitet
u punom radu (10.000 radnika) iznosi 100 hiljada tona ugljena mjesečno.
Rudnik kod Pićna i Sičolama je pod vodom. Bauksit se proteže u trašku ši-
rokom 20 km od kotara Pula—Žminj—Labin na Umag sa oko 3.500.000 tona
bogatim naslagama. Od Pule, Galižane do sv. Vičenta kopa se saldama (tako
narod zove silicij), koji se otpravlja u tvornicu stakla Murano (kod Vene-
cije), a kod Lima, Vrsara, Pule i Rovinja ima dobrog kamena za gradnju.

Industrija Istre igrat će znatnu ulogu u općoj obnovi zemlje: tvornice
cementa u Puli i Sv. Lovreću, tvornice crijepova i opeka u Borutu i Ce-
rovlju, velike mehaničke radione, brodogradnje, rafinerije ulja, građevna
poduzeća, tvornica sapuna, zatim tvornice duhana (Pula, Rovinj, Rijeka)
i tvornice sardina (Banjole, Fažana, Rovinj). Električna mreža obuhvata
čitavu Istru sa 3 voda od 50.000 volti. Kroz stotine sela prolazi električni
vod, ali su sela isključena od električne linije. Mnogi NOO-i rješavaju već
sada sami pitanje električne rasvjete i uvode je u sela. Osim već izgrađenih
električnih centrala u samoj Istri (Buzet, Labin, Sv. Lovreč, Pula, Rijeka
i dr.) koje daju električnu energiju lokalnoj industriji, postoji projekt za
gradnju električne centrale kod Pazinske jame sa godišnjom energijom od
114.480.000 kw. sati.

Geografski položaj Istre i odlična komunikaciona povezanost željezni-
com, cestom i morem daje široku mogućnost za razvoj narodnog gospodar-
stva. Promet ima odličnih uslova za razvoj, kako morem u prostrani svijet,
tako i cestom i željeznicom u unutrašnjost. Luke Rijeka i Pula sa dobrim
lučkim postrojenjima i ogromnim skladištima imaju sve mogućnosti za ši-
roki razvoj.

Ribolov predstavlja bogatu privrednu granu. Obalni pojas od Rapca do
Rta Premanture, pa na zapadnu obalu do Rovinja obiluje sa raznim vrstama
ribe: sardela, lokarda i dr.

Još jedna privredna grana vrlo je važna u narodnom gospodarstvu Istre,
a to je turizam. U novoj Jugoslaviji turizam će imati drugi izgled: koristiti
će čitavom narodu, Opatija, Lovran, Mošćenice, otoci Brioni, kupke Sv. Stje-
pana, poznata su i tradicionalna svjetska turistička mjesta.

Osim prirodnih bogatstava zemlje, Istra sadrži u sebi i progresivnu
stvaralačku snagu hrvatskog seljaka i radnika koji se odlikuje neobičnom
željom za znanjem i općim interesom za razvoj narodnog gospodarstva, što
dolazi do izražaja naročito u toku ove borbe za oslobođenje.

Jasno je da se iza teške laži o »talijanstvu« Istre, koju šire razni re-
akcioneri krije još nešto: pomama za prirodnim bogatstvom i položajem Istre,

U federalnoj Hrvatskoj čekaju Istru veliki dani. U njima narod vidi
ne samo slobodu, rad i obnovu, nego rješenje svih onih problema koji su
ga tištali.

Hreljanović Teodor (Vlado)

KOMANDANT 43. DIVIZIJE PPUK. SAVO VUKELIĆ OPRASTA SE OD ISTRANA

Odlazeći na novu dužnost dosadašnji komandant 43. divizije potpukovnik Savo Vukelić uputio je Oblasnom odboru JNOF-a za Istru pismo u kojem između ostaloga piše:

Dragi drugovi,

Nakon godinu i pol dana došlo je vrijeme da se rastanem od mojih dragih boraca i naroda Istre koje sam toliko volio. Sa njima sam vezan krvlju i znojem u teškim iskušenjima borbi kroz godinu i pol dana. Moj ponos bila je 43. divizija, jer sam svjestan da sam dao svoj udio u stvaranju divizije od prvih dana ustanka pa sve do sada, vodeći je kao komandant od onih prvih i malih grupica.

Ja odlazim iz divizije na novu dužnost, ali 43. divizija i Istra ostati će u mom srcu dokle god budem živio.

Preko Vas najsrdačnije pozdravljamo drugove iz Oblasnog NOO-a i Oblasnog komiteta kao i čitav naš drugi narod u Istri i opraštajući se od njega zahvaljujemo mu na povjerenju što je bez razmišljanja slao svoje sinove u NOV i time izrazio neograničeno povjerenje prema nama kao vojnim rukovodiocima, a s time i prema meni kao komandantu 43. divizije.

Drugarski Vas pozdravljam sa »Do viđenja u Rijeci, Trstu, Puli i Pazinu«.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

22. II. 1945.

Ppuk. Savo Vukelić

Svom popularnom vojnom rukovodiocu koji je svojim vojničkim vrlinama i organizacionom sposobnošću podigao našu diviziju na visoki stupanj na kojemu se sada nalazi Istrani žele mnogo uspjeha na novoj dužnosti i kliču mu: »Živio drug potpukovnik Savo Vukelić, prvi komandant 43. Istarske divizije!«

IZBORI U GORSKOM KOTARU

Tokom prošlog mjeseca održali su se na oslobođenom teritoriju Okr. NOO-a za Gorski Kotar izbori za mjesne NOO-e i za kotarske skupštine. Gorani su i ovoga puta pokazali svoju visoku političku svijest i u velikom broju učestvovali u izborima. Naročito su se istakle žene koje su po prvi puta u povijesti iskoristile pravo glasa, da biraju predstavnike za narodnu vlast.

NAROD BAJSKOG TROKUTA TRAŽI UJEDINJENJE SA JUGOSLAVIJOM

Maršal Tito primio je delegaciju naroda iz svih sela Bajskog Trokuta, tj. teritorija između Baje, Pečuha i Mohača, koji je 1921. godine pripao Mađarskoj.

Vođa delegacije izrazio je u ime svih tamošnjih Jugoslavena želju da žive u demokratskoj federativnoj Jugoslaviji i zamolio Maršala Tita da pomogne narodu u Bajskom Trokutu da se ujedini sa svojom domovinom.

DIZU SE POTOPLJENI BRODOVI

U toku ovog rata potopljeno je mnogo naših parobroda i motornih čamaca. Narodne vlasti poduzele su potrebne korake da se ti brodovi izvade i poprave. Do sada su izvučeni i popravljani parobrodi: »Solin«, »Makar-ska«, »Cetina«, »Bakar« i »Krnin«, dok se rad na dizanju ostalih brodova nastavlja punom parom.

SUĐENJE NARODNIM NEPRIJATELJIMA U MAKEDONIJI

Presudom vojnog suda Skopske vojne oblasti osuđeno je 40 optuženika na smrt streljanjem, na gubitak građanskih i vojnih časnih prava i na zapljenu imovine. Optuženi su osuđeni zbog toga, što su aktivno surađivali sa bugarskim okupatorskim vlastima, vršili zvjerstva nad civilnim stanovništvom i što su učestvovali u borbi protiv NOV.

BEOGRADANI DAJU KRV ZA NAŠE RANJENIKE

Preko 900 dobrovoljnih davalaca krvi i članovi šireg odbora JNOF-a I. rejona Beograda sa svojim predsjednikom dali su svoju krv za naše i sovjetske ranjenike, a nagradu koju su za to dobili poklonili su u korist boraca postradalih krajeva.

SLAVONIJA POMAŽE VOJSCI I POSTRADALOM NARODU

Tokom 10 dnevnog natjecanja narod Slavonije sakupio je 248 vagona pšenice, 322 vagona krumpira, 182 vagona kukuruza, 4 vagona masti, 25 vagona graha, 44 vagona zobi i 50 vagona sijena.

FRANINA I JURINA

Franina: O, Jurina, lipi čovik moj, hodi da te čvrsto zagrlin kako moju Maru, kad smo na pir hodili i da danas veselo u dva glasa po naški zakantamo.

Jurina: Mi se para, da si jako kuntenat, kume Franina. Da ni tvoj Mirko forši avanca, dobija grade i posta ufičjal u našoj 43. diviziji?

Franina: Ma ča se praviš Inglež, kad se i tebi mustači danas sami smiju za štesu stvar kako i meni.

Jurina: Ti si prava štroliga, kako ona Pjerina iz Labina ča ugame ženama kad će rodit Đuvanina, a kad Đovanu.

Franina: A Jurina moj, si se obuka anke i u novi veštit, kolarinu si meka i pipu si mi se para, očistija da ti boje potize...

Jurina: Hod s vragun, ti si danas propijo drugači čovik, bizer kako riba.

- Franina: Kako mladić od dvajset lit. Za nas starce je, Jurina moj, danas veli dan. I je dobro ča si se obuka u novo i šumpreša banavreke. Meni gre smih i suze od veseja.
- Jurina: Ja vajak pensan na ona stara vrimena, kad smo mi dva u »Našoj Slogi« predikalali i upućivali narod da se trdo drži. A pogledaj danas ovi numer »Glasa Istre«. Propiyo ga je gušt gledat kako je lip. Se domisliš kakav je bija oni prvi, ča je ugleda svitlo prije dva lita. Fašizam u Italiji ni bija još kapitulira.
- Franina: Kako se ne bin domislja onega kapa od partižani, ča nam je prvi priša i nas pozva da potle toliko lit trpjenja uputimo našim kmetima beside pune šperance, beside koje predikaju da će iz ove krvi borbe dojtii sloboda. Jurina moj, to ja ne moren nikad pozabit.
- Jurina: Nova su prišla vremena, krv moja lipa, i novi đornali, ali stari je duh u njima, duh hrvatski. Njega nikakove force nisu mogle slomit, pa nete ni nemški kari armati, ni konti i filozofi, kako ča su oni Talijani Kroče i Sforca, a ni ono blago od četniki, ustaši, ni ono nikoliko plovani sa avokatom Mogorovičen, ča ima veli trbuh i očale.
- Franina: Nijedan ne more slomit našu viru i naš ponos.
- Jurina: Se domisliš, Franina moj, kad smo se mi dva prije puno lit spominjali da krv ni voda ni vino, da moreš od nje delat bevandu.
- Franina: Naša krv je jača od nepreteljske. Kako ča ona naša murva prid vrati ima žile ispod hiže dimboko i daleko, i svaki od nas ima žile i koren, cok ko ćeš dimboko, ne na metre, nego na stotine lit od dida i pradida...
- Jurina: I kako u nan žive didi i pradidi, u našoj omladini živimo mi.
- Franina: Jurina moj, tepla mi krv bržje gre žilama kad vidim ča smo sve storili. Naš »Glas Istre«, to ti je novi glas naše slobode i bojeg živjenja. On je krešija iz dana u dan kako i naša borba, a danas smo ga i prvi bot našampali.
- Jurina: I to u našoj štampariji, mučno, krvavo i znojno, kako to kmeti i delavoi znaju, a ne kako bi oni u čnom veštiu stili s nemškim makinama.
- Franina: Vela je ova naša borba. Nemški okupator je vražja zvir. Puno naših dobrih drugovi smo zgubili, po bunkerima moramo spat da nas ne čapaju, ma štešo danas smo kuntentiji i veseliji nego ikad do sad, zač će naša sloboda brzo prit.
- Jurina: Danas se mi moremo slobodno zastat, predikat i diškutirat o pulitiki, kako veli judi, a prvo to kmeti nisu smili. Oni trubilo od Mušolinija je vajak predika kako triba samo virovat, slušat i tuć se za intereše od gospode.
- Franina: Jušto sad gren na zastanak našeg kotarskog odbora Fronte. Vele stvari se dogajaju po svitu, pa appena čekan da počne. San čuja anke da je priša naš drug Mate Kršul, ča je član od ZAVNOH-a. Vidija sam ga samo jedan bot, ma takove glave, Jurina moj, ni na blizu ni daleko...
- Jurina: Oštija maloršiga, ča bin moga anke ja prit? Povi mi kadi će biti taj zastanak.
- Franina: E, to se ne smi reć, a ti ne smiš još manje pitat. Ča se još nisi navadija konspiraciji?
- Jurina: Ča ćeš, Franina moj, čovik bi se stija čagod navadit, pa postane po malo i kuriožast.
- Franina: Ben, ćemo poč onda skupa.
- Jurina: Znaš, ja pensan da će sad i ovi Ingleži žešće poč naprid. Naši brati Rusi će in dat kuraja da se upute, a i snig se u Italiji počeja topit.

Franina: Naša Crvena armija daje svakomu kuraja, pa će i našim velikim saveznikima Ingležima. Eh, a sad brat moj lipi, bi bilo dosti.
Jurina: Krv moja lipa, homo da ne zakasnimo na zastanak.

PUČKA POPIJEVKA U ISTRI

Već u 13. stoljeću Slaveni čine pretežni dio stanovništva Istre i uporno čuvaju svoj jezik i običaje. Kao najjača narodna osobina uz jezik ističe se pučka muzika. Kao što se ptica poznaje po pjevju, tako se i istarski čovjek brzo prepoznaje po svojoj praiskonskoj, pradjedovskoj pjesmi.

Istarska pučka pjesma obrađena je tek poslije 1919. godine na čemu su radili mnogi naši muzičari. Istarski kompozitor Matko Brajša-Rašan, prvi je pravi sakupljač istarske pučke pjesme. On je još 1910. godine u Puli izdao »Hrvatske narodne popijevke iz Istre«. Matko Brajša-Rašan umro je u Zagrebu potpuno slijep 1934. godine.

Prema današnjim rezultatima istraživanja pučka pjesma u Istri dijeli se na više područja. Od rijeke Dragonje na sjever, ori se slovenska pjesma čija se harmonija prislanja zapadno-evropskom muzičkom shvatanju. U ostaloj Istri pjeva se u prirodnim ljestvicama koje se među sobom razlikuju i križaju. Kod Buzeta i Lupoglava, gdje su bili naseljeni Uskoci, nalazimo pjevanje slično u Lici.

U Istri se pjeva u dvoje: dva muškarca, dvije ženske ili muškarac i žena skupa. Pjevanje je dvoglasno. Kao što pjevanje, tako je udešeno i sviranje na sopelama, roženicama i mijehu. Na kraju se pjevanje uvijek otegne.

Istarska pučka popijevka ima svoju ljestvicu od 6, a negdje od 3 tona. Mnogi su pokušali harmonizirati istarske pjesme, ali nisu uspjeli zbog nepoznavanja istarske ljestvice. U zadnje vrijeme kad je ona odgonetana, istarska pjesma je obrađena i već prije rata bila poznata širom naše domovine, te je prodirala i u koncertne dvorane.

Pučke popijevke danas se ponovno ore Istrom. Uz borbene partizanske pjesme na svim mitinzima, zborovima i sastancima uz mihi i roženice čut ćete kantat: »One vi narače ki ti majka dala...« ili »Zaspal Pave pod orihom...« i mnoge druge. Naša kazališna družina »Otokar Keršovani«, izašla iz borbe, prenosi našu narodnu popijevku Gorskim kotarom, Hrvatskim primorjem, Slovenijom i drugim krajevima naše domovine. Pronose je istarski borci braneci van Istre slobodu nove Jugoslavije.

U istarskoj pučkoj popijevci živi duh naših praotaca, u njima je on sačuvan i izbija svom svojom snagom na površinu kao jasan i nepobitni dokaz, da svi pokušaji odnarođivanja nisu uspjeli i da je hrvatska Istra čvrsta grana velikog slavenskog debla.

MALO ŠALE

IZ NAŠIH IZVJEŠTAJA

U jednom izvještaju kojeg smo dobili ovih dana, među ostalim pročitali smo i ovo o radu pojedinih odjela:

Socijalni odjel. — Od prošlog sastanka siromasima se nije dalo ništa, osim šta se pomažu među sobom.

Zdravstveni odjel. — U bolesti upažuje se razne običajne bolesti, ali baš novih bolesti se ne upažuje.

Obnova zemlje i tehnički radovi. — Porušili smo na 3 mjesta željezničku prugu, a kuća željezničkog kantoniera je potpuno uništena. Po obnovi zemlje momentalno ne radimo.

RADIO BEOGRAD O 43. DIVIZIJI

18. februara o. g. Radio Beograd donio je slijedeći prikaz 43. Istarske divizije:

»U Istarskoj diviziji gotovo svi borci su Istrani. Ova divizija NOV stralala se u Istri pod najtežim uslovima.

Od prvih usamljenih grupa, koje su se na svoj način borile protiv talijanskih fašista, kasnije su formirane čete i bataljoni, da bi se zatim formirala Istarska brigada, dok na kraju naša vojska nije dobila hrabru Istarsku diviziju.

Ova je divizija izvršila u Istri niz uspješnih akcija i vodila teške borbe sa fašistima gotovo u svim krajevima Istre.

3. jula prošle godine napala je brigada »Vladimira Gortana« 4 njemačka garnizona za jedan dan i izbacila iz stroja preko 100 neprijateljskih vojnika, dok je II. brigada rušila željezničku prugu Trst—Pula. Istarska divizija borila se i u Sloveniji. Tamo je samo za jedan dan izbacila iz stroja 300 Nijemaca i Rupnikovih bjelogardista.

Istarska divizija je izbacila do sada iz stroja 8155 neprijateljskih vojnika, uništila 65 lokomotiva, 239 vagona, 209 kamiona, a zaplenila je i uništila mnogo ratnog materijala. U Istarskoj diviziji bore se i Talijani iz Istre.

Jedna od najvećih zasluga je, što je zajedničkom borbom talijanskih, hrvatskih i slovenačkih sinova Istre učvršćeno borbeno jedinstvo hrvatskog i slovenačkog naroda, te talijanske manjine u Istri.

KROZ ISTRU

USPJELE AKCIJE ISTARKE GRUPE ODREDA

3b. I. o. g. II. bataljon istarske grupe odreda dočekao je na cesti Kanfanar—Rovinj neprijateljsku kolonu od 200 vojnika. U borbi koja se je razvila, poginulo je 6 neprijatelja, među kojima i jedan oficir. Uništen je 1 auto.

3. II. o. g. 6. i 7. četa II. bataljona postavila je zasjedu na cesti Bele—Rovinj, u koju je upala neprijateljska kolona. Nakon žestoke borbe neprijatelj je ostavio na bojnom polju 4 mrtva.

Iako neprijatelj pokušava na razne način da uništi istarske borce, ipak njegovi vojnici dnevno ginu na našim cestama od osvetničke ruke hrabrih Istrana.

KRAS NIJE POKOLEBAO

Prolazi kolona novo mobiliziranih za našu diviziju. Prepoznajem po govoru da su iz kotara Kras. Prilazim i pitam kako je kod kuće.

»Teško je druže. Oteli su nam sve, popalili sela, istjerali nas iz naših domova i još nas svakako kleveću. Ali mi smo tvrđi kao kraški kamen i ostati ćemo vjerni našem pokretu, jer smo sigurni da će vrag odnijeti Švabe, reakcionere i izdajice, a mi ćemo ponovno izgraditi naša sela ljepša nego prije«.

Pitam kako je sa dezerterima.

»Imamo, na žalost, par dezervera, ali ni jedan od njih ne služi okupatoru. Oni postepeno uviđaju svoju grešku i vraćaju se u svoje jedinice«.

Jedan iz Vodica kaže:

»Što se tiče Jedinstvene fronte mi jesmo i bit ćemo uz nju, jer dobro znamo da je u jedinstvu naš spas i da ćemo samo jedinstvom doći do slobode i blagostanja.«

Uzalud neprijatelj kleveće i laže. Uskoro će sva reakcionarna banda na svojoj koži osjetiti odgovor nepokolebivog Krasa.

RIJEČKA OMLADINA SE BORI

Po ulicama Rijeke pucaju parabele i praskaju bombe. Riječka omladina tuče okupatora u svom gradu. 5. februara nalazio se pred lučkom kapetanijom teški oklopljeni kamion, kojim su se fašisti služili u akcijama protiv naših boraca. Omladinac Lodi i Većo bacili su u kamion dvije bombe koje su eksplodirale i potpuno ga uništile. Tako riječka omladina odgovara izdajcima koje hoće da je mobiliziraju u Todt.

DVA PRAVA RODOLJUBA

Seljak Černeka iz općine Rovinj dao je za našu vojsku tri krave i dobrovoljno stupio u NOV. Ovako naš narod odgovara njemačkim pljačkašima i njihovoj mobilizaciji.

Predsjednik općinskog JNOF-a za Karoljbu dao je u borbu dva sina, dok mu je treći odbornik. Stalno objašnjava narodu potrebu borbe i pomoći našoj vojsci. Nedavno je dao 10.000 lira za zajam Narodnog oslobođenja i rekao drugovima kad su mu donijeli priznanicu: »Glavno je da ja pomognem vojsku, a ne da li ću dobiti natrag taj novac.«

Ovaj čestiti narodnjak može poslužiti kao primjer mnogima kako se radi i bori za svoj narod.

LABINJANKE ZA SVOJU VOJSKU

Tokom 3 zadnja mjeseca žene kotara Labin sakupile su za vojsku: 1674 kom. razne odjeće, 72 ručnika, 78 lancuna, 107 pari papuča, 53 para cipela, 11 pari čizama, 227 litara rakije, 11.154 kg. razne hrane, 10.000 obroka hrane i 145.114 lira. Pored toga dale su 4.143 radnih sati za vojsku, poslale 53 pozdrava za I. Kongres žena i održale veliki broj sastanaka na kojima su zajednički čitale našu štampu.

ČETNIČKI TEROR U KASTAVŠTINI

Nedavno su ušljivi četnički razbojnici uhapsili u Jardasima jednog odbornika i njegovu ženu. Mučili su ih nekoliko dana, a zatim ubili.

U Sašonima pucali su jedne noći kroz prozor u kuću i teško ranili jednu stariju ženu koja je ležala u krevetu. Sutradan žena je podlegla ranama.

U općini Sv. Matej te zvijeri napadaju na žene, otimaju im prstenje, novac i ostale vrijednije stvari, a zatim siluju. U Sv. Mateju te pijane životinje razbile su dva raspela na raskrižju.

Nastavlja se mučeništvo naše napaćene Kastavštine. Ali čas osvete je blizu. Pamтите sve zločine i one koji su ih počinili, jer ide nemilosrdni narodni sud!

POLITIČKE VIJESTI

U izjavi koju je dao prije polaska iz Londona u Beograd dopisniku »Tajmsa«, dr Šubašić je rekao: »Spoljnom politikom Jugoslavije dominiraju tri pitanja: 1. pitanje stvaranje efikasne sigurnosti Jugoslavije i njene priredne dominacije na Jadranu, 2. ispravak sjeverozapadnih granica koje su nepravedno povučene poslije prvog svjetskog rata i 3. suradnja među svim balkanskim državama radi osiguranja mira i privrednog unapređenja.«

Francuska službena agencija objavila je da će vojna misija NOVJ uskoro stići u Francusku.

U Bukureštu i u većim gradovima Rumunjske došlo je do velikih demonstracija narodnog demokratskog fronta protiv vlade generala Radesku, jer vlada nije provela agrarnu reformu i ne usupa dovoljno energično protiv fašističkih elemenata.

Turska, Egipat, Sirija, Libanon i Urugvaj navijestili su rat Njemačkoj. Ove objave rata uslijedile su u vezi sa odlukom Krimске konferencije, prema kojoj će države koje se 1. marta nalaze u ratu sa Njemačkom imati pravo da sudjeluju na konferenciji u San Francusku.

Norveški partizani, pošto su svladali njemačku posadu, izveli su iz jedne švedske luke 12 njemačkih brodova i doplovili s njima u saveznička pristaništa.

PODLISTAK

BRACA

Volovi teško prolaze snijegom. Propadaju do koljena, klizu se i padaju. A onda zrakom fićukne bič i čuje se hrapavi glas kočijaša Sime:

— »Caaa... Šaro!... Vide ti njega, delije, što se uvalio. Ti ni ne misliš na to, da mi još danas moramo sa drugom doći u bolnicu!«

A kiša pomiješana sa snijegom jednolično se spušta na jelove grane, pa u velikim kapljama kapa sa njih, šušti u malim lokvicama na snijegu, curi potočićima sa mršavih volovskih rebara. Zavlači se Simi za ovratnik i cijedi mu niz kičmu. Velike kapi spuštaju mu se licem, miješaju se znojem i on osjeća na licu slani okus.

U sanama leži ranjeni Zvane Krvava se borba vodila tamo kod Brinja. Sav se skupio pod dekom, a bradu gotovo sastavio sa koljenima. U ranjenoj ruci osjeća silnu bol i pričinja mu se da taj put i ta bol ne će prestati nikada. Ni šuštanje kiše, ni uzvikivanje Sime na volove: »Caaa... o, ti, stara lopužo!« Osjeti kako mu se pod bok lagano uvlači voda, a hladni mu srsi prolaze čitavim tijelom.

Tada se zaustave saone. Pride Simo, lagano pridigne deku, pa smješkajući se dobrostivo sitnim očima, dok mu se niz opuštene brkove cijedi voda, upita tiho, gotovo bojazljivo:

— »Ej, družo, kako je? ... Jesi li što moker?«

Onda pruži ruke pod deku i ostvori široko oči:

— »Oooo... pa ti bi, bolan, poginuo, a da ne bi rekao ni riječi! ...

E, ovo ti brate ne valja. Vide ti njega... sav se nakostriješio od zime i mokrine... Došo čak iz Istre... Umalo da ne izgubi ruku što nas ovdje brani, kako nas oni gadovi ustaše ne bi podavili i poklali kao pilad a on na sve to — čuti i zebe. Ne valja ti to, brate...«

Tada bez predomišljanja skine sa sebe kaput, ostane u rastrganoj maji i baci ga povrh deke na Zvanu.

Zvane je protestirao:

— »Ma pušti... ćeš se zmočit, družel!«

— Čuti, brate, Kakav bi ja Srbin bio kad bih te pustio ovako!...

— »Ma, nemoj, družel...«

— »De, de, brate, čuti — kad ti kažem! Nego se pokrij da se još i ne preladiš!«

I silom mu zatuče glavu pod deku, popravi kaput, pa onda pljućne na snijeg, zaviknu na volove i izvznu zrakom bičem.

Za čas osjeti kako mu se košulja slijepila na leđima, ali ni ne obazre se na to. Nastavljaajući put, smješkajući se i klimajući glavom stalno je ponavljao:

— »Vide ti njega, vide... Izgubi za nas skoro ruku, a on samo čuti i kostriješi se ko očerupana kokoš!... pa onda povikne na volove: »Ajde, Šaro, ajde Mrko, brže, brže... da nam još ne pogine na putu naš brat Hrvat, čuješ li, Šaro?... Istranin.«

A Zvani se učini da se ne voji na sanama u Gorskom kotaru, već da se ljulja u malenoj barčici negdje na obali svoje lijepe Labinštine. Postade mu nekako toplo. Nešto mu neobično prijatno nadimalo grudi. U ruci više gotovo i nije osjećao boli. I dođe mu želja da zbací deku i skoči, da zagrlí Sima i pojuri tamo, otkud se još čuje pucnjava, gdje se njegovi drugovi bore sa ustašama.

Pred očima mu stalno lebdi široki i topli smiješak Sime. I shvati da je u onom smiješku i u onim jednostavnim Siminim riječima više naučio, nego u svemu što je do sada čuo i pročitao.

A Simo je već sasvim mokar podvikivao volovima:

»Ajde, mali moji, ajde... još malo...«

Andre L.

GLAS ISTRE — Broj 6 (34), god. III. 24. ožujak 1945. god.

OBRAZOVANA JE JEDINSTVENA VLADA JUGOSLAVIJE!

Dne 7. o. mj. formirao je u Beogradu Maršal Tito jedinstvenu jugoslavensku vladu u koji su ušli svi članovi Nacionalnog komiteta, vlade dra Šubašića i predstavnici političkih grupa koje se nisu kompromitirale suradnjom sa neprijateljem. Nova vlada položila je zakletvu vjernosti narodu.

U deklaraciji vlade objavio je Maršal Tito preko beogradske radio stanice sve zadatke koje će vlada rješavati u svom radu.

Prvi najvažniji cilj vlade biti će uništenje fašističkih okupatora i njihovih slugu te će u vezi s time učiniti sve da Jugoslavenska armija bude što bolje naoružana i opremljena.

Vlada će učiniti sve da naše nacionalne teritorije koje su bile izvan granica Jugoslavije budu prisajedinjene domovini tim prije, što su se općenarodnim ustankom protiv inostranih osvajača faktično pridružile i opredjelile za federativnu Jugoslaviju.

Čuvajući ravnopravnost svih naroda Jugoslavije, vlada će učvršćivati bratstvo naših naroda, smatrajući da je takvo uređenje odnosa među njima dalo demokratskoj federativnoj Jugoslaviji snagu i ugled kakve još nikad nije imala. Demokratska prava kao lična sloboda, sloboda vjeroispovijesti, sloboda govora, štampe i udruživanja bit će očuvana i proširena.

Svi oni koji su se okaljali krvlju naroda bit će strogo kažnjeni, ali će vlada zavedenima dati mogućnosti da svoje greške u prošlosti isprave pravilnim radom.

Da bi se što brže obnovila naša zemlja, vlada će poduzeti sve mjere da se AVNOJ što prije popuni sa predstavnicima političkih grupa koje se nisu kompromitirale nikakvom suradnjom sa neprijateljem i pristupit će plan-
skoj intervenciji u obnovi privrednog života. Privatnoj inicijativi bit će osi-
gurana puna sloboda, dok će zadrugarstvu pripasti važna uloga u obnovi
zemlje .

U cilju poboljšanja teškog ekonomskog položaja širokih narodnih masa
vlada će pristupiti rješavanju agrarnog pitanja, kako bi siromašniji seljaci
dobili zemlju i potrebni inventar. Riješit će se pitanje dugova koje tišti
seljaka i obrtnika, kao i pitanje poboljšanja ekonomskog položaja te soci-
jalnog i kulturnog izdizanja i socijalnog osiguranja koje naročito interesira
radništvo i inteligenciju. Naročita pažnja bit će posvećena žrtvama rata,
ratnoj siročadi, porodicama zarobljenika, invalida i boraca. U pogledu soci-
jalnih mjera vlada će stajati u tijesnom dodiru sa radničkim namještenič-
kim sindikatima kao i sa rukovodiocima seljačkog i potrošačkog zadr-
garstva.

Vlada će se u svom radu oslanjati na demokratski izabrane narodne
vlasti i surađivati sa vladama federalnih jedinica koje će se u najkraće vri-
jeme obrazovati.

Vlada smatra da je najkraći put za konačno uređenje zemlje da se u
što kraće vrijeme poslije oslobođenja zemlje provedu slobodni izbori za
ustavotvornu skupštinu na osnovu općeg i tajnog glasanja.

Naši narodi će voditi rat rame uz rame sa saveznicima do potpune
pobjede. Vlada će i poslije rata nastaviti prijateljske odnose sa saveznicima
i učestvovati u međunarodnim ustanovama i akcijama za osiguranje mira.
Naši narodi su uvjereni da će uživati podršku saveznika u pogledu ostvare-
nja svojih opravdanih nacionalnih prava.

Stvaranjem jedinstvene vlade započinje nova etapa u životu naše držav-
ne zajednice. To je nova velika pobjeda politike NOP-a. Sve demokratske
snage ujedinjene su u novoj vladi sa jasno postavljenim ciljevima za ostva-
renje bolje budućnosti naših naroda, a lični sastav vlade pod predsjed-
ništvom mudrog vođe naših naroda Maršala Tita daje punu garanciju da će
ti ciljevi biti postignuti.

Nova vlada težak je udarac za sve reakcionarne spletkaše koji su speku-
lirali na razbijanje našeg narodnog jedinstva. U isto vrijeme vlada daje
priliku svima onima koji su još stajali po strani i »čekali« da se uključe
u veliko narodno djelo obnove i izgradnje naše zemlje.

Istrani oduševljeno pozdravljaju jedinstvenu narodnu vladu, jer vide u
njoj garanciju da će se sigurno ostvariti njihove težnje za slobodnim i bo-
ljim životom u ujedinjenoj velikoj jugoslavenskoj domovini. Oni će ujedi-
njeni u Jedinstvenoj fronti dati punu podršku novoj vladi kako bi se što
prije ostvarili svi oni veliki ciljevi koje je ona postavila pred sve jugosla-
venske narode.

OFENZIVA NAŠIH TRUPA U LICI I SLOVENIJI

U Lici, naše jedinice, pošto su spriječile sve pokušaje neprijatelja, da
se spoji na sektoru Gospić—Donji Lapac, prešle su u ofenzivu na širokoj
fronti i poslije žestokih borbi prodrle kroz neprijateljske obrambene linije
i zauzele na jurš izvjestan broj mjesta i nekoliko uporišta.

U istočnoj Bosni naše jedinice napredovale su na širokoj frontu južno
od Bijeljine i doprle do neprijateljskih položaja pred samim gradom. Na
sektoru Sarajevo—Kiseljak, jedan veliki neprijateljski odred djelomično je
uništen, a djelomično zarobljen. Južno od Doboja likvidirano je neprijatelj-
sko uporište Mitkovac.

Uz suradnju naše avijacije i podršku sovjetskih trupa, naše jedinice likvidirale su njemački mostobran na lijevoj obali Drave sjeverozapadno od Osijeka. U tim operacijama ubijeno je 1.465 neprijateljskih vojnika i oficira. U Slavoniji jedinice naše armije otpočele su sa ofenzivnim operacijama kod Slavonske Požege.

U Sloveniji naše jedinice prešle su u ofenzivu i uz suradnju savezničke avijacije zauzele su jaka neprijateljska uporišta Trnovo, Lokve, Lazno i Čepovan.

PRODOR CRVENE ARMIJE U MADŽARSKOJ I ŠLESKOJ

Trupe Maršala Tolbuhina probile su u Mađarskoj njemačke obrambene linije u širini od 100 km, napredovale 70 km i zauzele velike gradove Sekešfehervar, Vesprem i Mor.

U Gornjoj Šleskoj jedinice ukrajinske fronte otpočele su novu ofenzivu u pravcu Moravske Ostrave. Sovjetske trupe izbile su već na nekoliko mjesta na čehoslovačku granicu i osvojile preko 400 naselja, među kojima gradovi Nojšat, Kozel, Falkenberg. Zarobljeno je 45.000 Nijemaca a zaplijenjeno 464 topa i velika količina ratnog materijala.

Sovjetske trupe, nakon što su osvojile tvrđavu Kistrin i likvidirale mostobran istočno od Štetina, očistile su od Nijemaca desnu obalu Odre od izvora pa do ušća. Armija maršala Žukova i Rokosovskog izbile su na obalu Baltičkog mora od ušća Odre do Gdinje i vode sada žestoke obrbe za uništenje opkoljenih njemačkih formacija u Gdinji i Danzigu. Poznato kupalište Copot između ova dva grada palo je u sovjetske ruke. U istočnoj Pruskoj njemačke jedinice, stješnjene u vrlo uzak prostor jugozapadno od Kenigsberga, idu u susret svom uništenju.

SAVEZNICI PREŠLI RAJNU NA VIŠE MJESTA

Nastavljaju čuvoju veliku ofenzivu savezničke armije izbile su na lijevu obalu rijeke Rajne u čitavoj njenoj dužini od Švicarske granice do holandskog grada Arnhema. Jedinice I američke armije pošto su zauzele gradove Keln i Bon prešle su na istočnu obalu rijeke i formirale mostobran koji je već 50 km širok, a 30 km dubok. III i VII američka armija izvršile su velike obuhvatne manevre i uništile njemačke armije na prostoru između rijeke Rajne, Mozele i Sar. Do sada je izbrojano preko 100.000 zarobljenika. Veliki gradovi Majnc, Koblenz, Ludvigshafen, Špajer i Landau nalaze se u savezničkim rukama. Trupe III armije prešle su Rajnu južno od Majnca i formirale jaki mostobran. Noćas su jedinice pod komandom maršala Montgomerija u masi prešle Rajnu. Prelaz je izvršen sjeverno od Rurske oblasti.

SMIJENJEN MARŠAL RUNDŠTET

Kako se doznaje iz glavnog stana maršala Montgomerija, smijenjen je maršal Rundštet, vrhovni komandant njemačkih snaga na zapadnoj fronti. Na njegovo mjesto imenovan je maršal Keserling, dosadašnji komandant njemačkih trupa u Italiji.

FORMIRAN JE IZVRŠNI ODBOR TALIJANSKE UNIJE

Nova pobjeda na putu učvršćenja jedinstva Hrvata i Talijana u Istri

U teškim godinama fašističkog ropstva, hrvatskom narodu Istre svako zlo, bijeda i izrabljivanje dolazilo je iz gradova u kojima su većinom živjeli Talijani. Zato je on mrzio sve građane, mrzio sve Talijane. Fašisti

i reakcioneri još su više raspirivali tu šovinističku mržnju između hrvatskog i talijanskog naroda Istre, da bi tako na račun njihove međusobne borbe mogli uočavati svoje interese.

Komunistička partija Hrvatske podigla je prva, početkom 1942. u Istri zastavu borbenog bratstva sa talijanskim antifašistima, zastavu okupljanja svih poštenih i demokratskih snag u jedinstveni front protiv fašizma i njegovih slugu. Mržnju koja se je decenijama stvarala nije bilo lak_o pretvoriti u iskreno jedinstvo.

Trebalo je Hrvat_e Istre uvjeriti da za njihove muke i stradanja nije kriv čitav talijanski narod, već fašistički krvnici i da postoji velika razlika između njih i talijanskog naroda. Ali to nije blo dovoljno.

Trebalo je da i poštene Talijani Istre svojim djelima uvjere nas Hrvat_e da oni zaista nemaju ništa zajedničkog sa fašizmom, koji je za svoje krvave zločine htio učiniti odgovornim sav talijanski narod.

Čvrsti temelji borbenog jedinstva udareni su u danima opće narodnog ustanka 1943. g. Hrvatski narod Istre pokazao se je tada spreman da zaboravi na sve što je prepatio. Pružio je bratsku ruku talijanskim antifašistima i omogućio talijanskim vojnicima da se iz razoružanih garnizona povrate u svoju domovinu. Pruženu ruku bratstva mnogi talijanski sinovi Istre čvrsto su stegnuli. Od tada pa do danas stotine i stotine Talijana uz bok svojih hrvatskih drugova stupilo je odlučno u NOV Jugoslavije.

Na tom putu zajedničkih borbi mnogi od njih prolili su i izmiješali svoju krv sa krvlju hrvatskih boraca, cementirajući tako čvrste temelje naše sretnije sutrašnjice.

Reakcioneri svih boja i narodnosti silno su se poplašili našeg jedinstva i zato talijanski lažni demokrate, podli autonomaši, četnički izrodi, ustaški krvnici i protunarodni svećenici zajedno sa njemačkim okupatorom pronalaze svakodnevno stotinu formi i načina kako ponovno raspiriti mržnju i sukobe, te sebi od Istre napraviti luku spasa i sklonište za svoje reakcionarne glavešine.

Ali zakasnili su. Oni ne mogu uspjeti razbiti jedinstvo Talijana i Hrvat_a Istre, jer se ono stvara na isti način kako se stvaralo nerazorivo jedinstvo svih naroda Jugoslavije, tj. u zajedničkoj borbi i zajedničkoj prolivenoj krvi.

Današnje formiranje Izvršnog odbora Talijanske unije za Istru i Rijeku nov je udarac svim reakcionarnim planovima, u prvom redu planovima talijanskih imperijalista koji bi htjeli, pod maskom demokracije, podvrgnuti talijansku manjinu ekonomskom i političkom izrabljivanju i lišiti je sretnog života i demokratskih sloboda u federativnoj Hrvatskoj. Ujedno to je nova velika pobjeda NOB-e u Istri i pobjeda našeg NOP-a. To je jasan dokaz kako se u Titovoj Jugoslaviji uz nacionalna prava svih naroda Jugoslavije ostvaruju i prava nacionalnih manjina zagarantovana odlukama AVNOJ-a i ZAVNOH-a.

Talijanska unija, kako se iz njenog proglašenja vidi, uložiti će sve svoje snage da daljnjoj mobilizaciji Talijana u Jugoslavensku armiju i svojim političkim djelovanjem provoditi široke mase Talijana Jedinstvenoj fronti. Da će Talijanska unija izvršiti svoje zadatke garancija su prokušani drugovi antifašisti koji joj stoje na čelu.

Hrvat_i Istre sa veseljem pozdravljaju stvaranje Izvršnog odbora Talijanske unije za Istru i Rijeku kao najboljeg dokaza da ćemo biti složeni ne samo danas, dok traje borba protiv okupatora i njegovih slugu, nego još složeniji sutra, da zajedničkim snagama gradimo novu sretnu Istru i Rijeku u Titovoj pobjedničkoj demokratskoj Jugoslaviji.

Vladlen

SA SASTANKA

U jutro 6. o. mj. u jednom mjestancu oslobođenog Gorskog kotara održan je sastanak Privremenog odbora Talijanske unije, predstavnika talijanskih odreda Jugoslavenske armije i delegata iz istarskih mjesta u kojima žive Talijani. U prostoriji lijepo okićenoj hrvatskim i talijanskim zastavama sa petokrakom zvijezdom, te parolama bratstva i jedinstva Hrvata i Talijana, drug Andrea Casassa otvorio je zasjedanje u ime Privremenog odbora i pozdravio prisutne hrvatske drugove: druga Matu Kršula, člana ZAVNOH-a, te Ljuba Drndića i Fedora Olenkovića od Oblasnog odbora JNOF-a za Istru.

Pošto je minutom šutnje odana počast herojskim borcima koji su pali za ostvarenje visokih ideala naše borbe, drug Andrea je pozdravio naše junake koji oružjem u ruci brane našu slobodu.

Kao prvu tačku dnevnog reda, drug Andrea iscrpno je prikazao političku situaciju u Istri i naglasio stav talijanske manjine koja sudjeluje u NOP-u prema spletkama reakcije. On je među ostalim rekao:

»Borba koju mi vodimo od početka ustanka u Istri uz rame sa hrvatskim drugovima, krv naših velikih mučenika Budicina, Negria, Rismonda, Goriana i stotine mladića koji su žrtvovali svoju mladost za pravednu stvar, stvaranje naših oružanih odreda, naša štampa, učestvovanje u narodnoj vlasti i u izgradnji nove demokratske države Hrvatske, stvaranje naše Unije, sve te činjenice jasno kažu kakav je naš stav: mi smo priznali pravo Hrvata Istre, mi stojimo uz njih... Ne smijemo zaboraviti da je danas naša lozinka ista koja nas je vodila do sada: »borba«.

Ovaj iscrpni izvještaj prihvaćen je sa odobravanjem, a zatim se razvila živahna diskusija.

Nakon podnevnog prekida uzeo je riječ Eros Sequi koji je govorio o JNOF-u. Između ostalog on je rekao:

»...Zadatak JNOF-a jeste da mobilizira sve narodne snage u NOP, da daje poticaja raznim aktivnostima radi podupiranja pokreta, od mobilizacije u vojsku pa sve do mobilizacije pozadine.

Nakon toga je drug Dino Faragona izložio značaj i zadatke Talijanske unije. On je istaknuo da će

»...Unija očuvati kao svoju glavnu karakteristiku bratske odnose sa hrvatskim narodom. To je volja Talijana izražena bratstvom po oružju u današnjoj borbi.«

Ponovno je uzeo riječ drug Andrea Casassa koji je ukratko iznio rad što ga je obavio Privremeno odbor i istakao okolnosti koje zahtijevaju stvaranje Izvršnog odbora. Predložio je listu članova Izvršnog odbora koja je jednoglasno prihvaćena, a čija imena odnosimo na trećoj strani.

Novo izabrani predsjednik Dino Faragona predlaže da se pošalju pozdravni telegrami Maršalu Titu, AVNOJ-u, ZAVNOH-u, JNOF-u, Kompartiji Hrvatske kao začetniku NOP-a i hrvatsko-talijanskog bratstva, junačkom bataljonu »P. Budicin«, talijanskim odredima NOV Slovenije i talijanskim partizanima koji se bore za slobodu i demokraciju svoje zemlje. Nakon toga sekretar drug Eros Sequi pročitao je nacrt proglasa Talijanima Istre i Rijeke koji je primljen odobravanjem od svih prisutnih, a čiji tekst donosimo na trećoj strani. Zatim se razvila živa diskusija o konkretnim zadacima članova odbora.

Na kraju je u ime JNOF-a pozdravio prisutne na talijanskom jeziku drug Ljubo Drndić. Njegove riječi bile su pozdravljene burnim odobravanjem koje se pretvorilo u srdačnu manifestaciju hrvatsko-talijanskog bratstva završavajući tako ovo zasjedanje koje imade historijski značaj za dobre odnose Hrvata i Talijana u Istri.

POZDRAVNI TELEGRAM TALIJANSKE UNIJE MARSALU TITU

Narodnom heroju Maršalu Titu.

Izvršni odbor Talijanske unije za Istru i Rijeku formiran danas, u ime svih Talijana koji se bore u Narodno-oslobodilačkom pokretu, pozdravlja u Vama vođu koji je poveo narode Jugoslavije putem prave demokracije i slobode.

Ponovno vam potvrđujemo volju Talijana Istre i Rijeke da slome sve reakcionarne manevre i da žive u federalnoj Hrvatskoj i demokratskoj federativnoj Jugoslaviji.

U vašem odlučnom stavu u pogledu Istre i Rijeke mi vidimo najbolju garanciju da će se ne samo hrvatsko stanovništvo ujediniti sa majkom domovinom, već da će također i talijanska manjina moći uživati sretniju budućnost u slobodnoj i demokratskoj državi koja se izgrađuje pod vašim rukovodstvom i za koju su prošli krv sinovi svih naroda Jugoslavije, a uz njih i naši najbolji drugovi.

6. marta 1945.

Tajnik:
Dr Eros Sequi

Predsjednik:
Ing. Dino Faragona

PROGLAS TALIJANIMA ISTRE I RIJEKE

10. i 11. jula 1944. grupa talijanskih antifašista Istre i Rijeke, ustanovivši pravo Hrvata Istre zapečaćeno plebiscitom krvi, da se ujedine sa majkom domovinom, ustanovivši da su se Talijani Istre i Rijeke pridružili borbi uz braću Hrvate za demokratska prava koja su im garantirana u federalnoj Hrvatskoj odlukama ZAVNOH-a i AVNOJ-a, istaknuvši potrebu da se pojača i uskladi doprinos svih zdravih snaga talijanske manjine Istre i Rijeke NOP-u, odlučila je da formira Privremeni odbor koji bi pristupio stvaranju Talijanske unije za Istru i Rijeku i zatim imenovanju Izvršnog odbora.

Privremeni odbor, sastavši se dne 6. marta 1945. na oslobođenom teritoriju sa delegatima mjesta u kojima stanuju Talijani i sa predstavnicima talijanskih jedinica NOVJ, ustanovio je:

1. da, dok slom sve više osamljenih nacističkih snaga nije daleko, pobjednički blok demokratskih snaga postaje svakim danom sve jači i kompaktniji, što dokazuju rezultati Krimске konferencije;

2. da su vojničke i političke pobjede federativne demokratske Jugoslavije neposredno utvrdile njen položaj pobjedničke i savezničke zemlje demokratskog bloka;

3. da su istinski demokratske talijanske snage zauzele jasan stav prema novoj Jugoslaviji priznavajući opravdanost težnja slovenskog i hrvatskog pučanstva u krajevima koji su bili podvrgnuti talijanskom imperijalizmu;

4. da se prava talijanske manjine potvrđena od AVNOJ-a i ZAVNOH-a, već ostvaruju i da na temelju programa iznešenog u Proglasu Unije u julu 1944, sve veći broj Talijana sudjeluje aktivno u Uniji, u JNOF-u i NOP-u, te ravnopravno sa Hrvatima razvija i učvršćuje antifašističke organizacije i organe narodne vlasti (NOO-e).

5. da je od osnivanja Unije, talijanska reakcija u Istri i Rijeci, sakrivena pod maskom lažne demokracije i potpomognuta od reakcionarnih snaga Italije, pojačala svoju djelatnost koja smjera da pasivizira talijanske mase, da ih odvoji od NOP-a da raspiri šovinističku mržnju između Talijana i Hrvata sa ovim izrazitim ciljevima:

spriječiti Talijanima sretan i slobodan život u novoj Jugoslaviji; spriječiti da borbom zbrišu ljagu ugnjetavanja talijanskog fašizma nad hrvatskim pučanstvom i da ih ponovo učini krivcima za to ugnjevanje; učiniti od talijanske manjine kamen smutnje između Italije i Jugoslavije da bi poslužili kao odlonac za reakcionarne manevre na štetu demokratskih tekovina Jugoslavije i oslobodilačke borbe talijanskog naroda.

Na temelju gore ustanovljenog, smatralo se potrebnim da se pristupi stvaranju Izvršnog odbora Talijanske unije koji je sastavljen od Odbora i Plenuma.

Izvršni Odbor preuzeo je slijedeće zadatke:

a) Pojačati mobilizaciju Talijana Istre i Rijeke u Jugoslavensku armiju radi ubrzanja istjerivanja okupatora i radi obrane demokratskih tekovina borbe koje sačinjavaju jamstvo sretne budućnosti talijanske manjine.

b) Okupiti što veći broj Talijana u JNOF, radi što aktivnijeg učestvovanja u organima narodne vlasti i u izgradnji federalne države Hrvatske.

c) Učvrstiti bratstvo Talijana i Hrvata, bratstvo već ostvareno u zajedničkoj oružanoj borbi i krvlju A. Rismonda, člana Oblasnog NOO-a za Istru, G. Duiza, člana Mjesnog NOO-a Rijeka, B. Goriana, člana KNOO Buje, riječkih mučenika strijeljanih na groblju Kozale i svih drugih poginulih koji su dodali svoje ime herojskim imenima P. Budicin, A. Negri i A. Ferro.

d) Raskrinkati sve reakcionere i njihove planove, da bi tako Talijani Istre i Rijeke u demokratskoj i federalnoj Hrvatskoj postali most koji će povezivati Titovu Jugoslaviju i Italiju koja se bori za svoje demokratske slobode.

e) Očistiti talijansku kulturu od fašističkog otrova, kako bi ponovo procvatela i dala svoj doprinos duhovnom životu nove Jugoslavije.

Izvršni odbor Talijanske unije za Istru i Rijeku poziva sve Talijane antifašiste da svim svojim snagama ostvaruju te zadatke prilazeći kroz Uniju Jedinstvenoj fronti, jedinstvenom političkom programu i jedinstvenom duhu prave narodne demokracije.

Živjela Talijanska unija za Istru i Rijeku!

Živjela Jedinstvena narodno-oslobodilačka fronta!

Živjela Jugoslavenska armija i njen zapovjednik Maršal Tito!

Živjelo oružano bratstvo Talijana i Hrvata!

Živjela Istra i Rijeka u federalnoj Hrvatskoj i demokratskoj Jugoslaviji!

Naprijed u konačnu bitku koja će nam donijeti slobodu i demokraciju!

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

6. III. 1945.

IZVRŠNI ODBOR TALIJANSKE UNIJE ZA ISTRU I RIJEKU

Predsjednik:

Ing. Dr. Dino Faragona iz Rijeke

Potpredsjednik:

Segala Domenico, radnik iz Rovinja

Tajnik:

Prof. Dr. Eros Sequi iz Trevisa

Blagajnik:

N. N. činovnik iz Pule

Članovi: Paliaga Giordano, poručnik u Bat. »Budicin« iz Rovinja, Sestan Giorgio, student iz Pazina, Casassa Andrea, privatni činovnik iz Milana, Balestra Sergio, radnik iz Pule, Dr. Erio Franchi, pravnik iz Rijeke, Valente Celestino, radnik iz Buja, Gioia La Neve, studentica iz Rijeke, Nicolò Pitacco,

radnik iz Labina, Michelazzi Luciano, radnik iz Rijeke, te još pet članova iz Pule, Poreča, Salvora i Umaga, kojima iz razumljivih razloga ne mogu biti objavljena imena.

Slijede potpisi 31 člana Plenuma.

POZDRAVNI TELEGRAMI

PREDSJEDNIŠTVU AVNOJ-a

Na dan svog osnivanja Izvršni odbor Talijanske unije za Istru i Rijeku upućuje Predsjedništvu AVNOJ-a pozdrave svih Talijana koji se bore u redovima Oslobođilačkog pokreta Jugoslavije.

Odluke AVNOJ-a položile su temelje novoj federativnoj demokratskoj Jugoslaviji i omogućile nama Talijanima Istre i Rijeke da stupimo u borbu protiv fašizma i da uđemo u demokratsku državu u kojoj su naša nacionalna prava zajamčena.

Izvršni odbor Talijanske unije uložiti će sve svoje snage da najšire talijanske mase privede na pozicije NOP-a i aktivizira ih u izgradnji našeg zajedničkog sretnog života u federativnoj Jugoslaviji.

Mi ćemo skršiti sve mračne planove i manevre talijanskih imperijalista i lažnih demokrata koji bi htjeli upotrijebiti talijansku manjinu kao sredstvo za ponovno raspirivanje šovinističke mržnje i stvoriti od nas odskočnu časku za napad na demokratske tekovine Titove Jugoslavije i demokratske snage talijanskog naroda.

Naše jedinstvo stvoreno zajednički prolivenom krvi braniti ćemo oružjem u ruci.

Živjela Istra i Rijeka u novoj Demokratskoj Jugoslaviji, bratskoj zajednici slobodnih naroda!

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Tajnik:
Dr. Eros Sequi

Predsjednik:
Ing. Dino Faragona

Telegram:

IZVRŠNOM ODBORU JNOF-a ZA HRVATSKU

Sa svog sastanka održanog 6. III o. g. na oslobođenom teritoriju sa talijanskim delegatima iz Rijeke i svih gradova Istre, Izvršni odbor Talijanske unije šalje vam svoje pozdrave.

U Jedinstvenoj fronti koja okuplja sve zdrave demokratske snage federalne Hrvatske našli su svoje mjesto i poštenu talijanski antifašisti spremni na borbu do kraja protiv svih fašističkih i reakcionarnih pokušaja koji idu za tim da Istru odvoje od federativne Jugoslavije i razbiju naše borbeno jedinstva sa hrvatskim drugovima.

Pod jedinstvenim političkim rukovodstvom i programom Fronte Talijanska unija će okupljati i aktivizirati sve istinske antifašiste naše manjine znajući da se naša sretna budućnost nalazi samo u demokratskoj Titovoj Jugoslaviji.

Živjela Jedinствена narodno oslobodilačka fronta Hrvatske!
Živjelo borbено јединство Talijana i Hrvata Istre i Rijeke!

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Tajnik:
Dr. Eros Sequi

Predsjednik:
Ing. Dino Faragona

U skladu s davnom težnjom i borbenim naporima hrvatskog naroda u zemljama podjarmljenim od talijanskih imperijalista, Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije

p o t v r đ u j e

odluku Zemaljskog Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske o priključenju Istre, Rijeke, Zadra i anektiranih dijelova Hrvatske i hrvatskih jadranskih otoka slobodnoj Hrvatskoj u federativnoj Jugoslaviji.

Iz odluka AVNOJ-a

STIŽU NOVI BORCI

Reakcioneri svih boja histerično viču: »Stoj narode, kud ćeš, ne idi u borbu, čekaj...!«

Ali sve je uzalud, narod je izabrao svoj put i nikakova sila ne može da ga zaustavi.

Duh oduševljenja, duh obnovljene borbenosti, duh slobodarske nove Istre vraćene majci Hrvatskoj budi se ponovo u ovim proljetnim danima. Neprijatelj kreće po našim selima, pljačka i ubija.

Ali kreću i naši... Stižu novi borci u 43. diviziju, stižu i uzimaju puške slobode.

Dolaze kolone iz Pule, Pazina, Poreča, Tinjana, Krasa, Labina i Buzeta. Grad Pula mobilize 300 novih boraca, iz Rijeke bježe stručni radnici, jer neće više da služe Nijemcima. Naši otoci Cres i Lošinj daju 350 novih partizana. Jučer su prošli Tinjanci i Žminjci, njih 28 na broju, danas je prošlo 38 Labinjana, 12 Bužućana a skupa s njima 13 Talijana.

Svi su veseli, prolazeći Gorskim kotarom, osjećaju slobodu nove Jugoslavije, znaju da će sutra i Istra biti tako slobodna.

Zato su oni i došli. Zato i kreću naše kolone istarskim stazama.

Svi u Jugoslavensku armiju koja nosi slobodu Istri!

Naprijed u konačnu pobjedu!

RASPAD TZV. »ISTARKE PUKOVNIJE«

Prije par mjeseci počeo je na Sušaku propali ustaša, SS pukovnik Sertić, da organizuje tzv. »I hrvatsku domobransku pukovnicu za Istru«. Uspio je da sabere oko 300 ljudi, među kojima do 60 Istrana, većinom zarobljenih u raznim »rastrellamentima«.

Sertić je na sva usta brbljao kako kani sa tom pukovnicom »oslobađati« Istru od svojih fašističkih saveznika i pripojiti je Paveličevoj nakaznoj »NDH«. Ali pravi razlog osnivanja te pukovnije bila je namjera da se u njene redove privuku oni istarski Hrvati koji se još ne nalaze u Jugoslavenskoj armiji i da ih se tako odvoji od NOP-a. To je bio pokušaj da se raspiri mržnja između Hrvata i Talijana, da se pocijepa јединство naroda Istre, a sve to naravno u korist njemačkog gospodara.

Međutim 6. marta o. g. cijeli I bataljon te pukovnije, sa 4 oficira, 7 podoficira i 85 vojnika prešao je sa svim oružjem na oslobođeni teritorij i pridružio se jedinicama 43. divizije. Veseli, sa pjesmom stigli su vojnici do naše prve komande, odakle su raspoređeni u jedinice, gdje će tući po neprijatelju i svim njegovim slugama. Oni su smjesta uputili poziv svima zavedenim slugama okupatora da odmah dođu u redove Jugoslavenske armije da se bore za slobodu naše domovine. Tom pozivu već se odazivaju njihovi drugovi koji su još ostali u žici. Ovih dana prebacilo se na oslobođeni teritorij više grupica domobrana i mornara Pavelićeve mornarice.

Tako se neslavno raspala »I hrvatska domobranska pukovnija za Istru«. Time je konačno propao lupeški plan švapskog sluge Sertića, kako će propasti svi planovi njemu sličnih izroda.

To je novi dokaz naše snage i naše skore pobjede. Istrani znadu da se samo borbom u Titovoj Armiji stvara sloboda i bolja budućnost za našu napućenu zemlju.

NOVI KOMANDANT 43. DIVIZIJE

Odlukom Glavnog štaba Hrvatske postavljen je za komandanta 43. divizije potpukovnik Dušan Vlasisavljević.

Novi komandant rodom je Ličanin iz Bunića kod Korenice. Mlad po godinama — rođen je 1919. — od je stari borac. Već 1941. on među prvima kreće u borbu za oslobođenje našeg naroda. U borbama po Lici, Bosni i Dalmaciji razvio se od običnog borca do odličnog vojnog rukovodioca. Prije dolaska u našu Diviziju, zapovijedao je 13. Primorsko-goranskom divizijom. Jedan od najljepših uspjeha našeg komandanta bila je borba za oslobođenje Gračaca, nakon koje je 13. divizija proglašena Udarnom, a komandant pohvaljen od Maršala Tita.

Za pokazano junaštvo i uspješno rukovođenje u borbi, Predsjedništvo AVNOJ-a odlikovalo je druga komandanta ordenom »Partizanske zvijezde« III stupnja.

Istrani pozdravljaju svog novog vojnog rukovodioca. Sa povjerenjem će mu slati svoje sinove da pod njegovim zapovjedništvom još jače tuku neprijatelja i nadaju se da će ga uskoro moći pozdraviti na ulicama slobodne Rijeke, Pule i Pazina.

Živio komandant 43. istarske divizije potpukovnik Dušan Vlasisavljević!

JUGOSLAVENSKA ARMIJA

Vrhovni komandant Maršal Jugoslavije Josip Broz — TITO donio je odluku koja glasi:

»Naša NOV, rođena u oslobodilačkoj borbi naših naroda, izvršujući djelo oslobođenja naše otadžbine, postala je stvarna i jedina oružana sila demokratske federativne Jugoslavije.

Naša vojska izgrađena je na bratstvu i jedinstvu naših naroda i predstavlja moćan faktor za daljnje učvršćenje tog bratstva.

Po svojoj zrelosti, ratnom iskustvu i vještini naša vojska ostvaruje ulogu jedne savremene regularne armije.

Na osnovu pobjeda odlučujem:

1. Da naša NOV od sada nosi naziv Jugoslavenska armija.
2. Da mornarica NOVJ nosi naziv Jugoslavenska mornarica.

3. Da se dosadašnji Vrhovni štab NOV i POJ reorganizira u Generalštab, kao neposredan organ Povjereništva narodne obrane za svu oružanu vojnu silu.«

AKCIJA NAŠE DIVIZIJE

2. II jedna patrola Istarske grupe odreda sukobila se sa neprijateljskom patrolom koju je vodio fašistički komandant Umaga. Nakon kraćeg puškaranja komandant Umaga je ubijen i s njime 2 neprijateljska vojnika.

23. II 200 ustaša provalilo je iz Ogulina do Gomirja. Borci IV talijanskog bataljona »Pino Budicin«, I. brigade »Vladimira Gortana« dočekali su neprijatelja i nakon žestoke borbe odbacili ga na polazne položaje. Neprijatelj je izgubio 9 mrtvih i 12 ranjenih vojnika.

4. III četa III bataljona II brigade vodila je kod Krašića borbu sa 50 vojnika njemačkog »Jegerbataljona«. Nakon kraće borbe neprijatelj je suzbijen. Poginulo je 3, a zarobljeno 5 Nijemaca.

5. III 80 ustaša 19. bojne provalio je radi pljačke u selo Škalići. 2. četa III bataljona Primorsko-goranskog odreda smjesta je napala neprijatelja. Nakon dvosatne borbe ustaše su bili izbačeni iz Škalića.

10. III jedinice I i III bataljona III brigade izvršile su napad na jedan neprijateljski garnizon blizu Krivog Puta. Nakon borbe koja je trajala jedan sat naši borci likvidirali su neprijateljski garnizon i zapalili kasarnu. Ubijeno je 15, ranjeno 10, a zarobljeno 5 bandita. Tom prilikom zaplijenjeno je 7 pušaka, 36 komada goveda, 6 konja i 2 svinje.

VAŽNOST KURIRA U NARODNO-OSLOBODILAČKOJ BORBI

Od početka Narodno-oslobodilačke borbe kuriri igraju veliku i važnu ulogu. Probijajući se kroz neprijateljske zasjede i ofenzive oni prenose našu štampu i povjerljiva pisma od kojih često ovisi život naših drugova.

U prvim danima pokreta u Istri kuriri su pod najtežim okolnostima prolazili kroz žičanu granicu, gazili dubok snijeg, prebacivali poštu i novonobilizirane borce na njihova odredišta.

Danas neprijatelj nastoji svim silama da u Istri razbije naš pokret i da omete vezu između organizacija. On želi spriječiti da naša štampa dođe na teren i nastoji pod svaku cijenu uhvatiti poštu, ne bi li otkrio naše organizacije i rukovodioce. U tom cilju on se naročito okomio na naše kurire.

Stoga svaki kurir mora biti svjestan, kakova odgovornost leži na njemu. On ne smije ni u jednom slučaju dozvoliti da njemu povjerena pošta padne neprijatelju u ruke. Zar nema slučajeva gdje naši drugovi čame u zatvoru baš zato, jer je nesavjesni kurir dozvolio da mu neprijatelj uhvati poštu? Nije dobar kurir koji bez predomišljanja srlja u opasnost, već onaj koji stalno ima na umu kako veliku odnogovornost nosi pred čitavim narodom.

Međutim, neki naši rukovodioci na vojno-pozadinskim stanicama kao da ne shvaćaju dužnost kurira i ne posvećuju dovoljnu pažnju njihovim potrebama i izdizanju. Sa kuririma se ne održavaju sastanci i sektaši se kod primanja u omladinske organizacije. Neki opravdavaju to govoreći da su kuriri stalno na putu i sl. To ne može biti opravdanje, već sa kuririma treba raditi, izdizati ih politički i kulturno, ukazivati na veliku važnost njihova poziva i brinuti se za njihove potrebe.

Izvršavajuć svjesno svoje dužnosti kuriri daju veliki doprinos Narodno-oslobodilačkoj borbi.

Berto Plovanić

»Naša junačka i slavna Jugoslavenska armija svojim pobjedonosnim razvitkom, svojim uspješnim borbama pod najtežim uslovima i svojim velikim udjelom u zajedničkoj stvari Ujedinjenih nacija stekla je historijske zasluge ne samo za slobodu i nezavisnost naših naroda, nego i za međunarodni ugled naše zemlje, kojega je podigla na ranije nedostiživu visinu.«

Iz vladine deklaracije.

OBRADIMO SVU NAŠU ZEMLJU

»Brazda meka, jedva čeka
Da u krilo primi sjeme«

Pred naše narode postavlja se težak zadatak: obnoviti i izgraditi opustošenu zemlju.

»Sada je pred nama fronta ništa manje važna od one vatrene linije na kojoj tuče neprijatelja naša narodna vojska«, rekao je potpredsjednik vlade drug Edvard Kardelj.

Kao i u svim drugim krajevima Jugoslavije i kod nas u Istri u ovome momentu najvažnije pitanje su proljetni radovi: obrađivanje zemlje, sijanje proljetnih usjeva (ječma, kukuruza, graha, boba itd.), okopavanje, obrezivanje vinove loze, uređivanje vrtova i drugo.

Nema sumnje da ćemo naići na mnoge poteškoće, s obzirom na situaciju i uslove pod kojima danas živimo u Istri.

Kako ćemo ukloniti sve te poteškoće to stoji do nas samih, a u prvom redu do naših NOO-a i odbora Jedinствene fronte.

Naći aktivisti Jedinствene fronte, preko omladinskih i ženskih organizacija, tumačiti će narodu i uvjeravati ga o potrebi obrade svakog komadića zemlje, o potrebi uzajamnog pomaganja i aktiviziranja čitavog naroda u tom pravcu.

Naši aktivisti Jedinствene fronte, preko omladinskih i ženskih organizacija, selima, kotarevima ili okruzima. Sazivat će, gdje je to moguće, seoske sastanke, na kojima će se pretresati sva pitanja u vezi sa predstojećim poljskim radovima. Donijet će se plan pravilne raspodjele obrade napuštene zemlje, kao i obrada zemlje onih porodica kojima su svi muški u vojsci. Oni ma koji su ostali bez blaga za oranje i prevoz gnoja i bez alata za obrađivanje zemlje, treba pružiti pomoć. Vodit ćemo računa o posuđivanju sjemena ili njegovoj zamjeni tako da bi najbolje sjeme posijali.

Samo tako zajedničkim naporima i drugarskim razumijevanjem postići ćemo uspjeh. Čitavom Istrom nek se ori udarnička pjesma naše čvrste vjere da je ovo sjetva pobjede, da je to sjetva naše slobodne žetve. Podvstručit ćemo svoj napor u sigurnoj nadi da ovaj put sijemo za sebe, za svoje sinove borce, da sijemo za našu novu domovinu, slobodnu federalnu Hrvatsku.

Okupator će nastojati da nam onemogući planski rad, a domaći izdajnici htjeti će omesti naše jedinstvo i spremnost da pomognemo jedan drugome.

»Gonimo sabotere i špekulante« — rekao je drug Tito. I mi ćemo ih goniti.

Dani proljeća nek osvježe naše snage, probude našu mladost i polet. Dok naši sinovi odlaze smjelo u redove junačke 43. divizije, mi ćemo okupiti i mobilizirati čitav narod, sve naše žene i omladinu na izvršavanju zadataka pozadine.

U jedinstvenom pozadinskom frontu rada i brzom obnovi leži garancija naše neovisnosti i stinske slobode.

OBRADA IMANJA NARODNIH NEPRIJATELJA

Na konfisciranim imanjima fašista i narodnih neprijatelja u Vojvodini rad je u punom jeku. Za rad na tim imanjima javilo se već 1600 radnika iz Beograda. Oni stanuju u uređenim kućama i imaju dobru hranu. Organizirani su u radne bataljone i imaju svoje kulturne kružoke, ambulante itd. Radnici dobivaju 80 do 150 dinara na dan i 50 kg kukuruza za svako obrađeno jutro zemlje.

ISTRA POMAŽE JUNAČKOJ DALMACIJI

Pljačka i razaranje okupatora donijeli su bijedu narodu Dalmacije. Stradanja, internacije, ubijanja i muke patničke Dalmacije narodu Istre dobro su poznate, jer nam je bio isti neprijatelj — okrutni talijanski fašizam.

Oblasni Narodno-oslobodilački odbor u ime naroda Istre poslao je nepokorenoj Dalmaciji u ime bratske pomoći 5.000.000.— kuna.

NOVE ŽRTVE USTAŠKOG TERORA NA SUŠAKU

9. ožujka o. g. ubijena su u Sušaku dva ustaška policijska agenta: Tomić i Košar. Da osveti smrt svojih priljavih doušnika, iste je noći Vindakijević naredio strijeljanje 13 taoca — nevinih ljudi, zatvorenih u riječkom »Kaštelu«. Osuda je izvršena odmah, 10. III 1945. u 5 sati ujutro, na stubama kod palače »Alga« u Sušaku. Leševi ubijenih ostali su ležati na tom mjestu do 9 i pol sati.

KATOLIČKO SVEĆENSTVO GORSKOG KOTARA UZ SVOJ NAROD

Na sastanku održanom u Delnicama dne 21. februara o. g. katolički svećenici zaključili su, da upute vič. Antona Brnada u vjersku komisiju pri ZAVNOH-u u cilju zastupanja vjerskih i crkvenih interesa kod narodne vlasti. Radi bolje veze između svećenstva i narodne vlasti izabrali su sakupljeni svećenici dekana i župnika u Mrkoplju vič. Ivana Butorca kao vjerskog delegata u JNOF za Gorski Kotar. Svi su svećenici naglasili da je katoličko svećenstvo uvijek živilo sa svojim narodom i pomagalo ga u njegovim opravdanim težnjama i nastojanjima, pa i danas stoji sa njim i njegovom borbom za slobodu uz sadašnju narodnu vlast.

Sa sastanka upućeni su pozdravni brzojavi Maršalu Titu i ZAVNOH-u.

STVARANJE RADNIČKIH SINDIKATA U SLAVONIJI

U Pakracu je 21. siječnja o. g. održan veliki zbor radnika i namještenika iz okruga Nova Gradiška radi obnove radničkih sindikata. Zboru su prisustvovali radnici požeških tvornica, pilane Slaveks, radnici vojnih radionica, grafički radnici, te predstavnici radništva osiječkog i virovitičkog okruga. Radnici su sa velikim oduševljenjem prihvatili razlaganje govornika o zadacima jedinstvenih radničkih sindikata i pokazali svoju spremnost da ulože sve snage za što potpunije ispunjenje ovih zadataka.

U SRBIJI SE RADI UDARNICKI

Dva poduzeća u Srbiji preuzela su izradu materijala za potkivanje čiji se nedostatak teško osjeća. Međutim nije bilo materijala za izradu klinaca. Našim stručnjacima i radnicima je uspjelo napraviti klince za potkove i od običnog valjanog željeza, pa čak i od betonskog željeza. Rad se odvijao udarnički i završen je u rekordnom vremenu. Povjereništvo za privredu Srbije odredilo je nagradu od 10.000 dinara trojici radnika koji su se odlikovali svojim udarničkim radom.

IZBORI U MAKEDONIJI

Predsjedništvo Antifašističke skupštine Makedonije donijelo je odluku kojom se raspisuju izbori za mjesne seoske NOO-e i kotarske Narodno-oslobodilačke skupštine na području federalne Makedonije. Izbori će se održati između 11. i 25. marta o. g.

OBNOVA PČELARSKIH ZADRUGA

U cilju obnove pčelarstva koje je u toku okupacije gotovo uništeno, upravni odbor Saveza pčelarskih zadruga otpočeo je sa radom i pozvao sve zadruge da isto učine. Na sastancima pčelara koji su održani u Biokovsko-Neretvanskom okrugu (Dalmacija) ustanovljeno je da je uništeno 80 do 90 posto svih košnica. Zaključeno je da će se ove godine nastojati proizvesti što više rojeva, a odgojni pčelci ustupit će se onima koji ih nemaju.

Obnova ove grane privrede koju naš narod gaji iz davnih vremena od velike je važnosti, jer će olakšati pitanje ishrane.

BRIGA NARODNE VLASTI U CRNOJ GORI ZA ISHRANU STANOVNIŠTVA

Narodna vlast u Crnoj Gori čini velike napore da opskrbi siromašno stanovništvo živežnim namirnicama. Tako je NOO na Cetinju podijelio 21.631 kg raznih namirnica, a za bolesne i novorođenčad dijeljen je griz i šećer.

Socijalni odsjek gradskog NOO u Nikšiću otvorio je kuhinju u kojoj se prehranjuje nekoliko stotina siromašnih osoba.

OBLASNA BANKA U DALMACIJI

Ustanovljena je Dalmatinska oblasna banka koja će skupljati novčana sredstva i pomagati narodnim vlastima na djelu obnove države i ishrane pučanstva. Banka je preuzela sve novčane poslove bivših državnih novčanih ustanova na području Dalmacije.

TREN SUMNJE

Stijene me stišću
i u mojoj izbi
svijetlo što gasne zadnje misli guši.
Zar će pomrčina
časom klonuća da me opije i sruši
sve moje nade u bezdan gorčina,
zar će mrak da svlada
borca pobjednika?

Ne,
Nek gasne svijetlo i misli nek guši
u mojoj izbi od sijena i daske
nek boli rana
nek zelena neman kruži
nek me traži
ovo je samo jedno zimsko veče

i tračak tuge nad satrtom snagom
al nema bića ni krvave patnje
ni rane tako duboke i teške
ni tame tako grozne neprozirne
da svlada plamen u srcu i duši
da smekša šaku
borca osvjetnika.

Na ranjeničkom ležištu
Selo Šušane, januara 1945.

Zdenko Štambuk

DRUG ŠESTAN SE SPASIO

Njemački banditi bili su uhvatili poznatog narodnog borca i rodoljuba učitelja Josipa Šestana, člana Oblasnog NOO za Istru i predsjednika Okružnog O. JNOF-a za Poreč. On je međutim uspio pobjeći i došao ponovno k nama da nastavi sa neumornim radom, za slobodu naše Istre. Donosimo jedan izvadak iz pisma kojeg je poslao redakciji našeg »Glasa Istre«:

»...i tako sam i ja 5. februara pao Nijemcima u ruke. Kod saslušanja u Buzetu i Pazinu vidio sam da imaju tačne podatke o meni, tko sam i kakvu dužnost vršim u NOP-u. Iz njihovog lijepog postupka prema meni odmah mi je bilo jasno da imaju sa mnom neke osobite namjere. I poslije nekoliko dana saopćeno mi je da moram otvoriti hrvatsku školu bilo u Pazinu ili Buzetu. Htio je tako neprijatelj od mene stvoriti oružje svoje vlasti i prisiliti me da postanem izdajica naroda. Prijetili su mi ako na to ne pristanem da će me odvesti u Trst u poznati zatvor Koroneo.

Škola se imala otvoriti u okolici Buzeta i već se počelo sa pripremama. U crkvi je već bilo javljeno da će se otvoriti hrvatska škola i da će poučavati poznati učitelj Šestan. Njemački oficiri su mi pričali kako će se uskoro otvoriti još nekoliko škola i da će u njima podučavati neki istarski hrvatski svećenici s kojima su oni u dobrim prijateljskim vezama. Tako da ću se i ja moći s njima povezati.

Meni je to bilo teško čuti, i zaista je žalosno da u ovim časovima kad naš narod toliko pati i žrtvuje za svoju slobodu, neki svećenici pomažu Nijemcima u njihovom porobljavanju, pljački i zvjerstvima nad našim narodom. Kao stari narodnjak i borac koji je spreman sve dati da se naša draga Istra vrati u krilo majci Hrvatskoj, ja pred čitavim narodom Istre osuđujem rad protunarodnih svećenika i poručujem našem narodu da budno pazi na rad svih izdajnika i zasluženo ih kazni. Brzo će naše brigade doći ponovo u Istru, narod ih čeka sa velikim veseljem a izdajnici pokvarenjaci sa velim strahom.«

Josip Šestan

Ovim iskrenim recima pozantog narodnjaka učitelja Šestana nije potrebno nikakvih komentara. Kroz njih vidimo svu težinu izdaje koju vrše neki reakcionarni svećenici nad svojim vlastitim narodom. Mi smo neobično veseli što se drug učitelj Šestan spasio od okupatorskih pandža i što ga ponovo vidimo u našoj sredini.

PODLISTAK

ISTARSKA KAZALIŠNA DRUŽINA »OTOKAR KERŠOVANI«

Rad i uspjeh naše kazališne družine u Istri dokazali su da se umjetnost može razvijati brzo i nesmetano samo onda kada niče iz naroda, kada je ona odraz njegovih nastojanja i želja, odraz njegovoga rada i života.

Uz sve poteškoće na koje je družina naišla u svome radu postigla je u kratkome roku — od njena osnutka do danas — veliki napredak. Ona već raspolaže sa dobrim pjevačkim zborom i lijepim brojem dobro uvježbanih recitacija, raznih igara, plesova i pjesama. Isto tako se u grupi već može uočiti i nekoliko izričitih talenata (Udovičić, Tončić, Širola Anka, Šikić Ljiljana).

Sada u Gorskome kotaru družina opet nastavlja svoj rad. Ona produbljuje i učvršćuje borbeno bratstvo Gorskog kotara i Istre. Svojim radom dopunjava ono jedinstvo koje se stvara na bojnom polju u najžešćim okršajima sa neprijateljem, u vatri i dimu popaljenih domova, u suzama majki koje veže ista žalost za poginulim sinovima. To jedinstvo osvjetljava preko dasaka malenih i siromašno dekoriranih pozornica, kroz iskrene recitacije pjesama istarskih pjesnika, u ritmu veselog »baluna« i pastirskoj »Zaspaj Pavle«, kroz toplu istarsku riječ »Jurine i Franine«, sa svim poletom i žarom mladih ljudi koji žele i nastoje da kao umjetnici služe svome narodu.

U zajedničkim priredbama i mitinzima sa Goranima, a naročito sa omladinom vrši družina važnu funkciju ne samo što stvara bazu za saradnju Gorskog kotara i Istre na kulturnom i prosvjetnom polju. Ona vrši sada u prvom redu važnu — političku funkciju. A ta je: upoznavanje naroda Gorskog kotara sa prošlošću Istre, sa njenim težnjama u prošlosti, njenim osebinama, nacionalnom osjećaju hrvatstva i volji da stupi u bratsku i demokratsku zajednicu federativnu Jugoslaviju. S time u vezi naša družina »Otokar Keršovani« važan je činilac za upoznavanje Gorana sa borcima 43. divizije, njihovo međusobno razumijevanje i pomoć.

O velikim uspjesima naše družine u Gorskome kotaru smo već pisali.

Ona je tu do danas dala oko 47 priredaba sa ukupno preko 15.500 sjetilaca. Među ostalim priredbama naročito su imale uspjeha priredbe istarskim ranjenim borcima u bolnici i siromašnoj djeci u Dječjem domu.

Polovinom prošlog mjeseca družina je s izabranim programom priredila nekoliko priredaba i u Sloveniji.

ZEMLJA ZOVE

»Hoćemo li Foška?« upita veselo Tone, okrenuvši se svojoj ženi i malome Zvaniću kojega je ona držala u naručju.

»Ajde, ajde, Tone... pa duboko zarezži... samo pazi na kamenje!... odgovori Foška, otirući pregačom nos djetetu.

»Ne boj se Ti! Znam ja... Nego daj ti toga moga zečića ovamo! Neka vidi kako mu otac ore... Hej, tiću mali, dođi bliže, pa uhvati i ti za plug!«

Mali Zvanić radosno pljesne ručicama. Donese ga Foška do Toneta, a on mu dva tri puta neobrijanom bradom otare rumeno lice. Dohvati malenu tustu ručicu i Foška se zajedno s malim prigne plugu.

»Eto, mali moj... Tako vidiš... Ne treba ti da se bojiš pluga. Nisam ga se ni ja nikad bojao. Nikad, velim ti, a kamo li danas. Šta ti misliš koliko on danas vrijedi za našu vojsku, za pobjedu, a?... Kao puška, kao puška, velim ti. A sad drž' de čvrsto. Nije orati lako!

Onda podvuknu volovima i mahnu bičem. Uzgibala se široka volovska leđa, a svinula se kičma. Zaškripao stari plug, a lemeš zarezao duboko u zemlju. Zapucketalo sitno korijenje. Pridigao se i odvalio veliki komad masne zemlje, povijajući se i lomeći u sitnije komade.

Drhtaj pluga prođe Tonetu čitavim tijelom. Pogled na meku odvaljenu zemlju što se na jutarnjem suncu bljeskala tmanoljubičastim sjajem, pro-

žme ga čudnim osjećajem ljubavi i snage. Tu zemlju je on osjećao dijelom sebe samoga, kao nešto sa čim je on sasvim srastao. Sjetio se minulih proljeća, prvih oranja.

»Tone, za koga se mi mučimo?« — upitala bi žalosno Foška.

»Malo za sebe... »Za crne«, za »šteure« i za »tase« — odgovarao bi Tone, tužno gledajući u mrku razgaljenu brazdu. Cinilo se Tonetu da i zemlja pod plugom cvili, buni se i moli: spasi me!

Zamisli se Tone, pa fićukne volovima. Volovi stadoše. Tone spusti plug i poklekne u odvaljenu brazdu, zarine prste u mrku vlažnu zemlju. Podigne visoko iznad sebe obje ruke i pusti da mu zemlja mrveći se među prstima pada u otvorenu brazdu.

»Zemlja, naša zemlja«... izgovorio je ganuto.

Onda se okrene k sinu:

— »A što me ti, mali, tako čudno gledaš?... De, de pokušaj i ti kako je meka... Gledaj samo kako je masna...«

Sagnula se Foška sa djetetom sasvim do Toneta. A on natrpa malome Zvaniću punu ručicu zemlje, pa je lagano stisne svojom širokom i hrapavom rukom. Zvanić samo veselo razvuče ustašca i pokazao dva sitna zubića što su se jedva promolila iz blijedo-ružičastog mesa.

»Aaaa, što veliš?... Veseo si, jeli?... Kako je topla, masna i zdrava! A mi ćemo je, bogami, nadariti sjemenom. Nećemo je ostaviti gladnom...«

I veselo uštine Zvanića za pune obraziće. Ovome se pak razali očevo postupak. U očima mu se pomole dvije krupne suze, priljubi lice na majčine grudi i zaplače.

Tada će Tone, tobože uvrijeđeno, uzimajući ga iz majčinog naručaja:

»Gledaj ti njega!... Da sam ja na njegovom mjestu, ja bih odmah prohodao od veselja. A on — cmizdri... A znaš li ti, mali moj, da je danas veliki blagdan, a?... Veliki blagdan, velim ti, za ovu brazdu, za tu zemlju, za nas same. Prvi puta će ona danas da primi u svoje krilo sjeme i da ga odgoji za onoga koji plače sa njom kada je tuče nevrijeme, a veseli se kada je miluje toplo sunce. Prvi puta, sine moj, postajemo mi njezini, a ona — naša... A ti — plačeš, mazo materina!«

Prvi puta se Tone u svome životu osjećao pravim gospodarem ove marlene uvala, te meke i masne zemlje, prvi puta — velikim i snažnim njenim gospodarom.

Foška još nije nikada vidjela Toneta ovako razdragana, gorda i ponosna. Osjeti silnu ljubav prema njemu i toj zemlji koju je on toliko volio.

»Tone, čuj me!... Evo ti moje ruke«...

Htjela mu je reći da će mu ona u svemu pomoći, da je dostojna biti njegov drug, da će ona kao odgojiteljica u selu poticati i staro i mlado za rad, organizirati takmičenje, dobavljati sjemenje, tumačiti na sastancima potrebu uzajamne pomoći, uvjeriti ljude da ćemo žeti i brati plodove na slobodi... I — još mnogo toga.

Ali od silnog ganuća ne smogne ni riječi.

Nije bilo ni potrebno. Tone je razumio sve. Pruži joj ruku, privuče je k sebi i zagrlji. Lijevo rukom držao je u naručju maloga Zvanića. Ovaj se opet veselo smijao i pljeskao ručicama. Puna usta natrpao je zemljom. Niz bradu cijedila mu se prljava tekućina.

Tone se veselo nasmije:

»Slatka je naša istarska zemlja... samo malo neslana, je li?...«

I Foška se smijala.

Negdje visoko nad njihovim glavama cvrkutala je ševa.

Andre L.

FRANINA I JURINA

Jurina: Dobar dan, krv moja lipa.

Franina: Srećno, Jurina moj. Proliće nam dolazi, tiči vre kantaju, a i trsje je počelo pupat.

Jurina: Čera su moja Luce, zрман Fonzo i Toninov mlaji sin pejali gnjoj u finidu. Ja san osta doma, zač san ima niki zastanak. Mora san anke užinu parićat za njih, a to mi delo propiyo ne gre od ruke, pa san si sve prste speka.

Franina: Jurina moj, ko bi prvo moga pensat da ćeš si ti speć prste kuhajuć užinu svojoj gospodarici, ka dela u kampanji. — Ma propiyo ovega lita mi moramo saki kuščić zemje obradit, zač ovi bot nijedan nas vre ne kojona. Šenicu ćemo makinat u slobodi.

Jurina: To za siguro. A našoj dragoj domovini je potrebno čudo hrane, da bi ča prvo zgradili ono ča je porušeno. A kako nan je oni družje na kuršu povida, drugi bi nan moga ča prinest, ma bi moga od nas i ča iskat ... forši koji bokunić od naše slobode.

Franina: Po majku Božju, ni za čokokolatu, ni za riže, ni za muku, pa magari se bilila kako snig, mi slobode ne damo. Prvo glava, nego sloboda.

Jurina: Mi ćemo zet pomoć i od naših dobrih savezniki, a dobit ćemo koga vruga i od reparacija, ma štešo najboje se ufat u se i u svoje force, u svoju zemju, u svoju šenicu i u svoje žuje.

Franina: Propiyo u ovo zadnje vrime, Jurina moj, ti nikako pametnije predikaš.

Jurina: Čuda san se na kuršu navadija. Oni naš družje ča vajk livon rukon frče desni brk lipo zna stvari stumačit.

Franina: A, sad znan koji je to. Študijan je i pravi to čovik. Mi se para da se zove Diminić. On je anke tajnik našeg Oblasnog odbora Fronte.

Jurina: A, Franina moj, si vidija kako naši Istrijani gređu kantajuć u našu Diviziju? Proliće hi je probudilo. Znaju naši judi kadi je misto svakemu poštenom sinu naše zemje. Propiyo mi gre za plakat od veselja. A ono blago od reakcioneri neka i naprid prekidaju da ni vrime, ma hi ni jedan neće slušat.

Franina: San čuja da oni plovani ča delaju za intererše nemških zviri, išču opet vezu z našim judima. Brumnić i njegova kumpanija protu-narodnih plovani predikaju da ne kape zač »Glas Istre« i Franina i Jurina govore kontra njih.

Jurina: Znaju, oni znaju, ma se prave ingleži. Si vidija ča nam povida naš narodnjak učitelj Šestan, kako su oni povezani s okupatorom i sa njim skupa opiraju hrvaške fašističke škole.

Franina: Ki bi reka da su oni tako pokvareni.

Jurina: Stili bi se oni uvuć sada u naše file, demobilizirat narod i grist u njemu kako tarma.

Franina: E, moj Jurina, ma smo se mi navadili puno tega u ovoj borbi. Ne pežemo mi jude po besidama, ma po delu junačkome.

Jurina: Tako je to. A da sad malo predikamo i o novom governu jedinstva ča ga je formira naš Tito. Kralj se bija počeja ništa bunit kontra našeg pokreta, ma sad se je kalma kako dite ča zaspe potle plača od kapricija.

Franina: Na svojoj šeduti ča su je imali, naši ministri su rekli da će se oni i cila Jugoslavija borit za Istru. Ne da naš Tito da nas reacionari odcipe od Jugoslavije.

Jurina: U onoj deklaraciji od guverna se povida da će kmeti dobit zemlju, a delavci da će boje živit. Nismo se mi, Franina moj, za niš borili.

Franina: I Talijani u Istriji su propižo postali drugači. Meni je gušt štit i gledat to naše jedinstvo i slogu. Spoznali smo i mi i oni ki nan je nepretelj i da nima slobode dok cili narod se ne složi kontra cile reakcije i izdavica, pa magari kineski govorili.

Jurina: Ma ča misliš ti, Franina moj, bili nas mogli oni opet tradit. Meni vaik to gre po glavi.

Franina: O ten ćemo drugi bot na širje predikat, zač sad moramo na delo. Ma, kume Jurina, zapoštaj dobro, kadi se krv skupa proliva, tu nima tradimenti. Krv ni voda, ča krv napiše, to se teško zbríše. A mi smo, Jurina, s poštenimi Talijani storili bratstvo i jedinstvo u borbi i krvi.

Jurina: Jušto je tako, a drugi bot ćemo o ten još predikat.

Franina: Ovo proliće mi daje novega kuraja, propižo san kantenat. Hodi da te zagrlin i da skupa po naški zakantamo: ... »Probudil se Pave... oj, oj...«

Jurina: A sad kad smo zakantali, lipi moj, Franina, bog i dovidova.

Franina: Srićno, Jurina, i budi mi veseja, kako ovo prolitno sunce.

15. GODIŠNJICA SMRTI dr MATKA LAGINJE

18. ožujka navršilo se 15 godina otkako je u Zagrebu umro veliki rodoljub i vođa istarskih Hrvata dr Matko Laginja.

Rodio se je 1852. god. u mjestu Klana. Gimnaziju je svršio na Rijeci u kojoj je vladao duh velikog Slavena i patriote Frana Kurelca. Pored gimnazije i univerze Laginja je prošao još jednu veliku školu: školu siromaštva.

Silna je bila njegova ljubav prema narodu. Pješačio je po Istri od sela do sela, od ognjišta do ognjišta, prikupljajući narodne pjesme koje je i sam pisao. Upoznao je jade i nevolje, potrebe i bijedu istarskog seljaka. Kud je god prošao, tu je osvješćivao, bodrio i dizao duh otpora.

Narod je u njemu vidio svog istaknutog vođu i zato ga izabrao za svog zastupnika. 1883. on izgovori u Porečkom Saboru prvi put hrvatsku riječ braneći prava svoga naroda. Skupa sa svojim drugovima udario je temelje »Družbi Sv. Ćirila i Metoda za Istru« koja je učinila mnogo na kultunom podizanju našeg sela otvarajući po svuda pučke škole, a napokon prvu hrvatsku gimnaziju u Pazinu i učiteljsku školu u Kastvu. Uz škole, čitaonice i narodne domove Matko Laginja mnogo se je brinuo za naša gospodarska društva, posujilnice i zadruge koje su spašavale našeg seljaka lihvarskih pandža, duga i nameta.

Na izborima 1907. sav narod jednoglasno bira Laginju za svog vođu. Kad je malo iza toga došao u Pazin na jednu narodnu skupštinu, seljaci su ga sa kolodvora ponijeli na rukama u naš Narodni dom.

Kad su mu puljski Hrvati, kao nagradu za njegov neumoni rad poklonili na dar uru i palicu on im je toplo zahvalio govoreći: »Ovaj skupocjeni zlatni sat sjećat će me da treba tačno mjeriti mjesece, dane, ure i minute koje pokazuje, te ih u dobro upotrijebiti, a ovaj teški, srebrom okovani štap opominjat će me da ne pada onaj koji se opre o svoj narod.«

Matko Laginja nikao je iz naroda i na svoj narod se oslanjao. Često bi znao reći kako nije dosta da naš puk samo slijedi svoje vođe i zastupnike već treba da ih kontrolira kako ne bi skrenuli s pravoga puta.

Kad je Istra kontrolirana pod Italiju on je morao poput mnogih tisuća Istra-pobjeći u Hrvatsku. Došao je u Zagreb gdje je 1920. imenovan hrvatskim banom. On nije nikada izgubio vjeru u otpornost i snagu nepokorene Istre.

Danas kad našom borbom, složni i jedinstveni završavamo najslavnije poglavlje istarske povijesti, ne možemo, a da se ne sjetimo velikog istarskog sina, rodoljuba i Slavena, oca Istre dra Matka Laginje. Mi smo njemu i svim istarskim velikanima mnogo zahvalni, jer su se oni borili i radili za isti cilj: za slobodu i sreću napačene istarske grude. Oni su utrli staze kojima mi krećemo sigurno, ponosno i pobjedonosno.

Neki protunarodni svećenici u Istri, podli izdajnici Slavenstva, htjeli bi danas pod imenom Matka Laginje i biskupa Debrile, pod firmom »Družbe Sv. Cirila i Metoda« svojim izdajničkim radom ponovo prodati svoj narod i Istru tuđinu.

Na putu kojeg je ukazao Matko Laginja prolili su u ovoj borbi svoju krv divni naši drugovi: Joakim Rakovac, Jože Šuran, Aldo Negri, Niko Katunar i stotine drugih. Zato mi budno stražarimo nad tekovinama naše NOB-e. Mi nećemo dozvoliti da nitko prilja svijetlo dra Matka Laginje. Mi znamo, kad bi on danas bio živ, da bi se nalazio na našoj strani, na strani naroda u borbi za novu federativnu Jugoslaviju u kolu svega divnoga gorostasnoga Slavenstva.

TRI DATUMA

- 16. marta 1924. g. Rijeka je konačno pala pod fašističku Italiju, zahvaljujući izdaji velikosrpske klike stare Jugoslavije.
- 30. novembra 1943. g. AVNOJ je potvrdio odluku ZAVNOH-a o pripajanju Istre i Rijeke majci Hrvatskoj.
- 24. marta 1945. g. tj. danas puške u rukama naših boraca spremnije su nego ikad da brane svaki pedalj našeg nacionalnog teritorija.

MALO ŠALE

Pioniri i ustaše

Pioniri iz Grobinštine donose svaki dan na svojim malim kolicima drva za prodaju. Jedan ustaša videći nekoliko kolica naruga im se: »Jesuli to Ti tovi tenkovi?« Jedan mališan nadignut ponosno na svojim kolima odgovori mu: »A vi, ustaše, nemate ni ovakovih.«

KROZ ISTRU

Svim svojim čitaocima katoličke vjere »Glas Istre« želi sretan Uskrs!

PROSLAVA GODIŠNJICE CRVENE ARMIJE

Godišnjica Crvene Armije proslavljena je u Istri ove godine vrlo uspješno. Po cijeloj Istri gorjeli su krijesovi, praskale bombe i puške i održavali se mitinzi.

Prema do sada stiglim podacima samo u kotarevima Labin, Čepić, Kras, Opatija, Buje, Pula, Zminj, Rovinj i Prodol zapaljeno je 450 krijesova, razbačeno preko 7.000 letaka, ispisano preko 5.000 parola i održano 15 mitinga.

U takmičenju za proslavu naročito se istakla omladina kotara Labin koja je razbacala 1672 letka i 75.000 crvenih zvijezda, izvjesila 54 zastave, zapalila 207 krijesova, ispisala 2940 parola, prepilila 10 telefonskih stupova, pokupila 80 m. telefonske žice, podigla 8 zidova preko ceste i skinula 3 njemačka natpisa.

PRAVEDNA KAZNA STIGLA KRVNIKA POLU...

30. januara o. g. jedna naša borbena grupa likvidirala je poznatog koljača brigadijera kvesture Giovanni Polu. On je duže vremena služio u Zagrebu za vrijeme talijanske okupacije i tamo počinio mnogo zlodjela.

Čitava Pula pozna ga zbog njegovih zvjerstava, te je stoga vijest o njegovoj smrti primljena od naroda sa oduševljenjem.

...I FASISTE PRODANA I IVANČICA

U jednom napadaju kod Barata (Sv. Lovreč—Poreč) poginuli su poznati fašisti krvnici Prodan Ante i Ivančić Abelardo.

ZLOČINI OKUPATORA I NJEGOVIH SLUGU

Oficiri i mornari republikanske flotile MAS hvale se na sva usta kako će oni sačuvati Jadransko more, Istru i Dalmaciju za Italiju. Te svoje namjer oni misle ostvariti vršeći teror nad našim pučanstvom. Tako su pre neko vrijeme uhapsili druga Katančića i objesili ga na trgu u Lovranu. Prolaznike su silili da prisustvuju vješanju. Poslije su mrtvo tijelo odveli bar- kom i bacili ga u more.

Pazinski fašista Mizan ima na svojoj duši oko 100 poklanih ljudi. Pred kratko vrijeme dovezao je u Pazin automobilom Barbara Šverko koja se nalazila sa konjima u jednom selu, te ju je pred vratima njene kuće ustrijelio iz šmajsera.

Dne 3. o. m. došli su njemački banditi iz garnizona Čepić u selo Turljaki, općina Pićan i pljačkali po kućama. Odveli su sa sobom tri seljaka koji su mirno obrađivali svoju zemlju. Njihovim obiteljima rekli su da će ih uskoro pustiti na slobodu. Putem su uhapsili još dva seljaka iz sela Zajci. U jednoj šumi, 2 km od sela, švapski krvnici ubili su svu petoricu na najzvjerskiji način.

Pamtimo i prijavljujmo ratne zločince, jer će fašističke zvijeri uskoro stići zaslužena kazna!

BOMBARDIRANJE NJEMAČKOG GARNIZONA

Saveznički avioni i dalje bombardiraju Rijeku, Pulu, Trst i ostala mjesta uz obalu. Na Rijeci je nekoliko hiljada ljudi ostalo bez krova. Prema dobivenim vijestima Nijemci kane evakuirati stanovništvo grada zbog po-

manjkanja hrane, a Totovce kane slati u vojne jedinice da brane njihove interese. Život u gradu je nesnosan, po čitave dane se brane u bunkeru. Kod samih Nijemaca vlada panika. Miniraju mostove i ceste i kopaju anti-tankovske rovove. Istovremeno kupuju civilna odijela i spremaju se za bijeg.

ISTRANI GOVORE U GORSKOM KOTARU

Na usmenim novinama koje organizira Jedinствена fronta po mjestima Gorskog kotara, često govore aktivisti i rukovodioci NOP-a Istre. Oni u svojim referatima upoznavaju narod Gorskog kotara sa Istrom, njenom borbom i ulogom u obnovi federalne Hrvatske. Pred kratko vrijeme govorili su u Delnicama i Lokvama poznati istarski borci Lazo Ljubotina i Ante Raspor. Sa naročitom pažnjom bilo je saslušano predavanje druga Teodora Hreljanovića o ulozi Istre u izgradnji Hrvatske. Toplo je bio pozdravljen i član Talijanske unije drug Andrea Casassa. Narod Gorskog kotara sa velikim odševljenjem prati borbu Istre i voli borce 43. Divizije.

SABIRNA AKCIJA U KOTARU ŽMINJ

Kako je velika ljubav naroda prema svojoj vojsci dokazuju sabirne akcije koje se neprestano provadaju po raznim kotarevima. U kotaru Žminj, za vrijeme neprijateljske ofenzive, u roku od 1. I do 15. II 1945. sakupljeno je:

Pšenice 7.397 kg, bijelog brašna 1.514 kg, Kukuruzna 2.065 kg, krumpira 859 kg, kupusa 244 kg, pasulja 89 kg, slanine 44.40, šećera 8.50, sira 16 kg, ulja 15 litara, 10 kom goveda, 27 pari hlača, 23 kratka kaputa, 25 košulja, 16 gaća, rupčića 18 kom, 2 kape, 22 maje, 521 par čarapa, 9 rukavica, 19 pari cipela, 20 pari papuča i 4.447 lira.

ŠPEKULANTI KASTAVŠTINE

1. januara o. g. došla je na sektor Kastva srpsko-dinarska divizija pod komandom četničkog krvnika popa Đujića. Oni su zaposjeli sva sela, opljačkali naše domove i ubili mnogo ljudi. Takvih bandita i bijednika naš narod još nije vidio. Ovih dana kao poslušno njemačko roblje otišli su naprijed prema fronti. Naš narod je jedva odahnuo i još jače zamrzio nosioce stare Jugoslavije, spreman na žrtve do kraja za Tita i slobodu. Držanje naroda bilo je na velikoj višni, ali se je našlo par izdajnika koji su otkrili svoje pravo lice. Oni su pomoću Nijemaca i četnika uspostavili protunarodnu općinu u Kastvu. Među njima ističe se Trinajstić, Rubeša Leonardo iz Sv. Mateja, Berto Lenac iz Zameta i svećenik Lazić iz Kastva. Prema njihovom radu narod će ih i platiti.

NIJEMCI UHAPSILI SVEĆENIKA KOJI VRŠI SVOJU DUŽNOST

Nijemci su na Rijeci uhapsili svećenika Sartorelli-a, kad je htio pričestiti taoce koji su nedavno striljani na grablju Kozala.

POLITIČKE VIJESTI

U Beograd su stigli sovjetski i britanski ambasadori. Na aerodromu su ih dočekali dr Šubašić i general Velebit. U Jugoslaviju je stigla i francuska vojna misija.

U Moskvi je došlo do sastanka između predsjednika Beneša i članova čechoslovačke vlade sa predstavnicima grupe otpora iz domovine u cilju obrazovanja nove vlade na oslobođenom teritoriju.

U Finskoj su završeni izbori za skupštinu. Socijal-demokratska stranka dobila je 52 poslanička mjesta, komunistička 49, agrarna 48, koaliciona 28, švedska 16 i progresivna 17 poslaničkih mjesta u parlamentu.

Vrhovni saveznički komandant na Sredozemlju feldmaršal Aleksander poslije svoje posjete Maršalu Titu, posjetio je Maršala Tolbuhina. Tom prilikom on je izjavio: »Želio sam da se sastanem sa susjednim savezničkim komandantom sa kojim ću se ionako prije ili kasnije sastati.«

U Rumuniji je obrazovana nova vlada na čelu sa g. Grozom. Programi nove vlade znači preokret rumunjskog političkog života: agrarnu reformu, reorganizaciju državnog aparata, što tačnije ispunjavanje uslova primirja i kažnjavanja ratnih zločinaca. Svi rumunjski listovi pozdrvili su obrazovanje nove vlade u kojoj su predstavljene sve partije u zemlji i koja odgovara volji većine naroda.

Zloglasni talijanski general Roata pobjegao je dok se u Rimu vodio proces protiv njega. General Roata je u odsutnosti osuđen na doživotnu robiju. Prilikom bijega generala Roate demonstriralo je u Rimu 12.000 ljudi. Moskovski list »Rat i radnička klasa« povodom toga napada reakcionarne talijanske snage i piše: »Bit će vrlo teško da se usklade saveznički ratni napori, kao i da se poboljša položaj širokih narodnih masa, ako se dozvoli da se izdajnici i dalje nekažnjeno šetaju na slobodi.«

Danski rodoljubi prodrli su u kontrolno odjeljenje civilne odbrane jednog grada na Jutlandu i dali su znak za uzbunu. Njemački vojnici su odmah napustili svoja mjesta a rodoljubi su iskoristili tu priliku i bacili u zrak nekoliko skretnica. Kad su izvršili svoj zadatak rodoljubi su dali znak da je uzbuna svršila i napustili su zgradu.

ZA »GLAS ISTRE«

Uredništvo našeg lista primilo je za fond »Glasa Istre« od 24. marta o. g. slijedeće iznose:

Talijanska Unija	Lira 15.000
K. K. K. P. H. Žminj	„ 2.080
OZNA za Istru	„ 2.000
Silvo Milenić	„ 250
Makso Glazar	„ 200

UKUPNO

Lira 19.530

PROTEST TALIJANSKE UNIJE VLADI U RIMU

Rat ide brzim koracima svom svršetku. Talijanski fašisti vješto se oblače u demokratsko ruho i pod parolama demokracije i izbljedenih lažnih statistika htjeli bi od Istre, Rijeke, Slovenskog primorja i Trsta da ponovo naprave međunarodni problem. Oni poriču pravo naroda Istre da se ujedini sa svojom domovinom prema narodnom principu kojega su na Krimskoj konferenciji prihvatili vođe savezničkih zemalja kao bazu za uređivanje pravednih granica među evropskim državama.

Gotovo sve tzv. demokratske stranke Italije zauzimaju taj reakcionarni stav po pitanju naše sjeverozapadne granice i nastoje tako odvratiti pažnju talijanskog naroda od unutrašnjih poteškoća u zemlji i ponovno raspiriti šovinističku mržnju. Jedino Komunistička partija Italije preko svog organa »L'Unita«, ispravno postavlja to pitanje i zalaže se za iskrenu i bratsku suradnju između naših naroda.

Ali i sami Talijani Istre i Rijeke okupljeni u Talijanskoj uniji odlučno odbijaju sve planove talijanskih imperijalista i hoće da žive u Titovoj demokratskoj Jugoslaviji. Talijanska unija uputila je slijedeći protest vladi u Rimu protiv pokušaja spletki koje imaju za cilj spriječiti Istri i Slovenskom primorju da se vrate u krilo svoje domovine:

Talijanskoj vladi, Rim!

Nedavno se je obrazovao Izvršni odbor Talijanske unije za Istru i Rijeku, kojoj su već udareni temelji u julu 1944. g. kao rezultat borbe Talijana Istre i Rijeke u Narodno-oslobodilačkom pokretu Jugoslavije.

Kako se vidi iz našeg proglasa — koji predstavlja volju svih poštenih Talijana antifašista, zbijenih u redovima njihove Unije — mi protestujemo i osuđujemo sve antidemokratske manevre koji bi htjeli — negirajući i gažeći sveto pravo samoodređenja naroda, utvrđeno u Atlantskoj povelji — spriječiti hrvatski narod ove oblasti da se ujedini sa svojom maticom zemljom.

Na taj način pokušava se stvoriti od nas Talijana Istre i Rijeke kamen smutnje između Italije i Jugoslavije na temelju imperijalističkih principa kojima se fašizam obilato koristio i koji su Italiju doveli do katastrofe.

Kroz dvadeset godina mi smo ekonomski i politički trpili zbog posljedica takove politike, koji bi danas talijanski lažni demokrate želili obnoviti.

U toku borbe na život i smrt protiv fašizma i svih njegovih slugu, hrvatski narod Istre — uvršten u redove Narodno-oslobodilačkog pokreta Jugoslavije — svojim plebiscitom krvi odlučio se je za pripajanje matici zemlji Hrvatskoj.

Mi poštteni talijanski antifašisti, koji smo vidjeli ovu nadčovječansku borbu, odmah smo priznali pravo samoodređenja Hrvata Istre i odmah od prvoga časa rame uz rame sa njima, ušli smo u borbu.

U toku ove borbe, našom krvi i žrtavama oprali smo sramotu koju je fašizam bacio na ime Talijana i izvojevali si pravo da živimo slobodni i poštovani u Titovoj Jugoslaviji, za koju nas vežu svi naši ekonomski interesi i u kojoj su nam osigurana i zajamčena sva naša nacionalna prava.

Principi po kojima će se urediti naš život u federalnoj državi Hrvatskoj svečano su priznati odlukom ZAVNOH-a i AVNOJ-a koje udaraju temelje nove demokratske Jugoslavije i predstavljaju tekovine koje su narodi Jugoslavije izvojevali u toku četverogodišnje krvave borbe protiv okupatora i unutarnjih reakcionera.

U ime svih talijanskih antifašista Istre i Rijeke tražimo da se talijanska vlada — priznavajući demokratsko pravo samoodređenja — pridruži odlukama AVNOJ-a i ZAVNOH-a u pogledu pripajanja Istre i Rijeke federalnoj državi Hrvatskoj, te da na taj način podupre naše težnje.

Svaki pokušaj da se spriječi hrvatskom narodu Istre pripajanje matici zemlji Hrvatskoj protivan je demokratskom pravu samoodređenja naroda. Takav pokušaj mogao bi baciti blato na ime demokratske Italije, osim onoga koje je već bacio krvnički fašizam.

Posljedice jedne takve imperijalističke politike ponovo bismo snosili mi Talijani Istre i Rijeke, koji se nalazimo u toj zoni, i koji bismo bili izloženi opravdanom revoltu hrvatske većine.

Mi ne želimo više da budemo igračke talijanskih imperijalista. Želimo da budemo spona koja će ujediniti Italiju i Jugoslaviju u budućnosti slobode i demokracije, a ne da budemo povod novih mržnja i strašnih ratova. Mi smo svjesni da su ovi naši interesi ujedno i interesi talijanskog naroda, kojemu ćemo mi dati svu našu podršku u borbi za demokraciju i kojemu ćemo mi biti zalog za prijateljstvo sa novom pobjedonosnom Titovom Jugoslavijom, bratskom zajednicom slobodnih naroda.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Sekretar
(Dr. Eros Sequi)

Predsjednik
(Dr. Ing. Dino Faragona)

UMRO JE PREDSEDNIK SJEDINJENIH DRŽAVA AMERIKE FRANKLIN DELANO ROOSEVELT

Franklin Delano Roosevelt, predsjednik SDA, umro je naglom smrću 12. travnja o. g. na svom imanju u Warm Springsu.

Smrt predsjednika Roosevelta duboko je potresla sve slobodoljubive narode svijeta, jer u njegovoj osobi gube jednog od organizatora pobjede i stenju pod okupacijom. Naša Istra, naše Hrvatsko i Slovensko primorje, nad fašističkom Njemačkom, uoči samog ostvarenja te pobjede.

Velika saveznička Amerika izgubila je svog voljenog vođu i svog najvećeg sina, koga je četiri puta uzastopce birala za svoga predsjednika, da kroz najteže dane njene historije vodi njezin brod kroz ratne valove.

Američka vlada i gđa Roosevelt primile su telegrame sažalnice od engleskog kralja, maršala Staljina, g. Čerčila, g. Molotova, generala Čang-Kaj-Seka, Sv. Oca Pape, generala de Gola i velikog broja drugih uglednih ličnosti.

Novi predsjednik države je dosadašnji potpredsjednik Hari Truman.

20-GODIŠNJI UGOVOR JUGOSLAVIJE I SSSR-a

U Moskvi su 11. o. mj. maršal Tito u ime jugoslavenske vlade i komesar za vanjske poslove Molotov u ime vlade Sovjetskog Saveza potpisali ugovor o prijateljstvu i uzajamnoj pomoći na davadest godina, između Jugoslavije i SSSR-a.

U ugovoru doneseni su konkretni zaključci o nastavku daljnje zajedničke borbe do konačne pobjede, o zajedničkom učestvovanju u svim poslijeratnim akcijama za održanje mira i o pojačanju međusobnih privrednih i kulturnih veza.

CRVENA ARMIIJA OSLOBODILA JE BEČ

Bratislava i Kenigsberg u sovjetskim rukama

Nakon potpunog oslobođenja Mađarske nastavlja Crvena armija svoj pobjedonosni pohod na zapad i oslobađa redom porobljene gradove i sela Austrije, Čehoslovačke i Jugoslavije.

Sovjetske trupe oslobodile su staru prijestolnicu Austrije Beč i nastupaju dalje prema Gracu i Lincu, dok su na svom lijevom krilu prešle jugoslavensku granicu i zauzele Čakovec i Mursko Središće. Nadalje je oslobođen glavni grad Slovačke — Bratislava, a u istočnoj Pruskoj pao je jako utvrđeni Kenigsberg.

NOVA OFENZIVA U ITALIJI

Na talijanskom ratištu započela je nova saveznička ofenziva. Trupe britanske VIII armije prešle su na širokom frontu rijeku Senio i zazuele gradove Imola, Lugo i Kastel-Bolonjeze. Snage američke V armije osvojile su Kararu.

OSLOBODEN JE OTOK RAB

Jedinice Jugoslavenske armije uz sudjelovanje jugoslavenske i savezničke mornarice oslobodile su otok Rab u Hrvatskom primorju.

Neprijateljski garnizon potpuno je uništen.

GOVOR MARŠALA TITA POVODOM 27. MARTA

Naša Istra, naše Hrvatsko i Slovensko primorje, naša Koruška i sve pokrajine koje su odvojene od naše države biti će priključene demokratskoj i federativnoj Jugoslaviji pod zastavom naše velike domovine.

Kroz čitavo vrijeme svoje vladavine vlastodršci u Jugoslaviji vodili su protunarodnu politiku i konačno su mjeseca marta 1941. predali zemlju na milost i nemilost fašizmu, potpisavši trojni pakt. Narodi Jugoslavije bili su protiv takve politike i to se nezadovoljstvo ispoljilo svom svojom snagom na ulicama Beograda i drugih naših gradova 27. marta. Na taj je dan naš narod pokazao svoje jedinstvo i odlučnost da se do kraja bori protiv fašizma. Tim su putem zaista pošli naši narodi pod rukovodstvom Komunističke partije. Zato je taj dan postao jedan od najvećih dana naše povijesti. Na četvrtu godišnjicu 27. marta iz slobodnog Beograda, glavnog grada nove, demokratske i federativne Jugoslavije govorio je maršal Tito, predsjednik jugoslavenske vlade:

Drugovi i drugarice, građani i građanke!

Nisam namjeravao govoriti danas na ovom veličanstvenom zborovanju. Osvjedočen sam da je danas znamenit dan, kada se slavi obljetnica onog povjesnog preokreta u najmračnijoj dobi, kad je njemački fašizam zauzeo već skoro cijelu Evropu. Na taj povjesni dan je srpski narod na beogradskim ulicama zajedno sa narodima ostalih dijelova Jugoslavije, Hrvatske, Slovenije i drugih pokazao svoj otpor i rekao: »Bolje rat, nego pakt«.

Dozvolite mi da vas tom prilikom podsjetim na činjenicu koju bi mnogi htjeli umanjiti ili je upraviti drugim pravcem. Dne 27. marta 1941. godine

desio se preokret zbog toga jer je to htio narod. To nije bila stvar pojedina, ili stvar male skupine ljudi, to je bila stvar cijelog naroda i bez toga se ne bi moglo dogoditi ono što se dogodilo. Pojedinci su radili ono što je htjela masa, što je htio narod. Taj veliki praznik 27. mart, koji se uvrštava u povijest naših naroda, dokazao je veliku snagu neslomive volje za očuvanje nezavisnosti i slobode, te za očuvanje opstanka sviju nas. Sretan sam da vas danas, ovdje na ovom veličanstvenom zborovanju mogu pozdraviti prilikom velikog praznika 27. marta. Neka 27. mart bude pobuda novom veličanstvenom djelu na polju obnove i izgradnje naše napačene i junačke domovine. Kao što je 27. mart 1941. godine bio temelj za oružanu obranu naše države, tako neka ovogodišnji 27. mart bude temelj za dalju izgradnju sretnije i bolje budućnosti naših naroda.

Današnji praznik slavimo u znaku konačne pobjede nad najvećim neprijateljem našega naroda i nad najvećim neprijateljem cijelog čovječanstva. Nije više daleko dan kada će biti oslobođeni svi krajevi naše domovine. Pobjeda je vrlo blizu. Ipak nikako se ne smijemo zanijeti uspjesima na bojnopolju. Moramo se brinuti kako ćemo izgraditi naša mjesta, naše željeznice, naše ceste, naša sela i naša polja, da bi naša buduća pokoljenja rekla da su njihovi očevi uradili sve, da bi njima bilo bolje.

Ali također i u unutrašnjosti naše države imade još neprijatelja. Dozvolite mi da vam kažem da bi bilo vrlo čudno kad ih ne bi bilo. Ali neprijatelji neka pogledaju na vas ovdje, neka pogledaju ovu granitnu stijenu koja stoji nepokolebivo za novu federativnu Jugoslaviju, a ne i nikada više za ono staro što je nekoć bilo. Ta granitna stijena je zalivaena krvlju naših najboljih sinova, naše junačke omladine. Svi, koji smo ovdje, dužni smo čuvati te tekovine stečene s toliko krvi.

Naši neprijatelji u unutrašnjosti i naši neprijatelji vani, njemački fašizam, koji je u zadnjim izdisajima, svi se oni nalaze pred potpunom kapitulacijom i uništenjem, te hoće posijati za sobom sjeme razdora. Naši neprijatelji šalju nove špijune i agente da bi među nama rovarili. Ali mi im odgovaramo: nisu više oni časovi koji su bili onda kada ste još vi bili ovdje. Sada su nastupili časovi kada smo sami gospodari svoje slobode i svaki koji vas poslušao ili išao vašim stopama i vašim stazama biti će pregaženi.

Ovdje slavimo veličanstveni praznik pred licem čitavog slobodoljubivog čovječanstva kao pobjednici. Danas slavimo praznik u prisutnosti predstavnika velikih Saveznika, Sovjetskog Saveza, Engleske, Amerike, Francuske i drugih prijateljskih država. Neka vlada također i u buduće kao i danas red i disciplina koji neka pokažu cijelom svijetu da smo sposobni ne samo za junačka djela na bojnopolju, već da smo sposobni također graditi našu državu i voditi naše državne poslove.

Želim i smatram da je u interesu svih naših naroda i u interesu naše velike nove slobodne Jugoslavije, da svi oni koji još čekaju pristupe radu za postignuće zajedničkog cilja, da ostvarimo novu federativnu i demokratsku Jugoslaviju, povećanu sa svim našim krajevima koji su još porobljeni naša Koruška i sve pokrajine koje su odvojene od naše države biti će uključene demokratskoj federativnoj Jugoslaviji pod zastavom naše velike domovine.

Neka žive naši veliki Saveznici Sovjetski Savez, Engleska i Amerika!

Neka živi Saveznica Francuska i sve slobodoljubive države.

KAKO DA RADE NAŠI AKTIVISTI FRONTE

Od naših aktivista Fronte često se čuje kako se ne dopijeva izvršiti sve zadatke koji se pred nas postavljaju. Razlog leži u tome što naš način rada ne odgovara novim prilikama.

Nekad su samo najbolji naši rukovodioci obilazili selima, držali mitinge i govorili narodu o stanju na frontovima, o potrebi mobilizacije, o sabirnim akcijama, međunarodnoj pomoći itd. Narod ih je rado slušao.

Danas, naša sela upoznala su ciljeve NOB-e i srasla sa pokretom.

Iz naroda je izniklo na stotine i stotine novih rukovodilaca kojima je narod dao svoje povjerenje kao najboljim ljudima i ženama svoga sela. Njih je on birao kao svoje aktiviste u odbore Fronte i u narodnu vlast.

Međutim često se još događa da naši kotarski rukovodioci održavaju sastanke sa narodom, a da se prethodno ne savjetuju sa aktivistima iz sela. To dovodi u prvom redu do toga da su sastanci narodu strani i općeniti, jer se na njima ne raspravlja o seoskim problemima koje kotarski aktivista ne može poznavati. S druge strane time se koči inicijativa i osamostaljenje seoskih aktivista, osim toga na taj način sastanci se održavaju samo onda kad u selo dođe neki općinski ili kotarski rukovodilac. U ovim vremenima obična je pojava da oni ne dopiju običi sva sela i tako rad zastaje.

Evo jedan primjer pravilnog rada. U mnogim selima kotara Prodol redovito se održavaju seoski skupovi. Predsjednik ili tajnik iznesu političku situaciju, pročitaju koji članak, ako je prisutan koji općinski ili kotarski aktivista, on popuni izlaganje. Iza toga raspravlja se o oranju, sjetvi, o tome koliko će blaga selo dati za vojsku, o mobilizaciji itd. Omladina koja pokazuje mnogo inicijative oživljava skup. Na koncu svi zapjevaju i zaplešu Titovo kolo.

Fronta na selu treba da postane osnova našeg političkog i kulturnog rada. Zato naše seoske aktiviste moramo osamostaliti.

Dina Zlatić

UOCI OSLOBOĐENJA

9. septembra 1943. g. velik je dan i praznik svih Istrana i svih Jugoslavena. Toga dana narod Istre izabrao je put koji ga je poveo k ujedinjenju sa majkom Hrvatskom. Cijela Istra digla se tada na noge. Formirali su se bataljoni i odredi. Naoružani narod bio je spreman da brani novostečenu slobodu.

Ali u tim danima bilo je grešaka iz kojih mi moramo danas da povučemo pouku.

Mnogi narodni neprijatelji i otvoreni fašisti domogli su se oružja. Uvlačili su se na odgovorne dužnosti, da bi mogli u povoljnom momentu zabiti Narodno-oslobodilačkom pokretu nož u leđa. Da bi se bolje zakamufilirali nosili su preko cijelih prsiju crvene zvijezde. Vršili su na svoju ruku rekviziciju, krali narodnu imovinu i sabotirali na svakom koraku.

Razvoj događaja u svijetu i kod nas govori nam da će uskoro Istrom zaoriti pjesma konačnog oslobođenja. Na greškama prošlosti mi se moramo učiti da u budućnosti ne pogrešimo. Iskustvo iz septembarskog ustanka mnogo će nam koristiti. Morat ćemo mobilizirati sve svoje snage, otvoriti oči i uši, uvesti strogu kontrolu i red. Naročito ćemo budno paziti na neprijatelje, špekulante i sabotere. Oni ne smiju izbjeći pravednoj kazni.

Narod ne može biti slobodan dok se pred narodni pravedni sud ne izvedu svi zločinci, palikuće, pljačkaši i izdajnici. Mi se ne osvećujemo, ali mi kažnjavamo.

To od nas traži slobodna borbena Istra.

Makso Glažar

U SPLITU JE OSNOVAN ODBOR ISTRANA

Nedavno je u Splitu održan sastanak svih Istrana koji su u danima dolaska krvavog fašizma morali da emigriraju u Jugoslaviju. Sastanku je prisustvovao i član Oblasnog odbora JNOF-a za Istru drug Ante Drndić koji je prisutne upoznao sa borbom i razvojem NOP-a u Istri. Prisutni su sa velikim zanimanjem i oduševljenjem saslušali napore njihovog rodnog kraja i o veličanstvenoj borbi koju narod Istre vodi za sretan život u novoj Titovoj Jugoslaviji.

Nakon iznesenog referata formiran je Inicijativni odbor Istrana na čelu sa poznatim istarskim borcem dr Uliksom Stangerom.

FRANINA I JURINA

Judi moji dragi, vele stvari se dogajaju po svitu. Racionerima u Istriji tresu se brageše. Blizu in je kraj, a još bliže je naša fešta.

Jugoslavenska armija gre sprot Istrije. Pripravite se da je dočekate. To će bit veli dani i to će biti kraj svakom trpljenju.

Naša Franina i Jurina kako stari narodnjaki imaju pune ruke dela i danas van ne moru predikat, ali kad dojdu s našin sinima junakima će van čuda tega povidat.

NAŠA KAZALIŠNA DRUŽINA

Naša istarska kazališna družina »Otokar Keršovani« žanje sve veće uspjehe na svom putu kroz bratske krajeve Gorskog kotara, Žumberka i Slovenije.

25. IV o. g. prigodom proslave svjetskog omladinskog tjedna u Metliki, u Sloveniji, dala je družina vrlo uspjeti program. Na proslavi su bili prisutni članovi vojnih misija SSSR-a, Amerike i Čehoslovačke pri GŠ Slovenije, te delegati iz Hrvatske, talijanske manjine i austrijskog bataljona. Tako je družina ovom priredbom upoznala i ove uvažene goste sa kulturnim radom Istre. Ona im je tu još jednom jasno dokazala da je Istra Hrvatska i da je sačuvala svoj hrvatski jezik i kulturu koju danas tako uspješno razvija.

Družina je davala priredbe još u Gradecu i Črnomlju i svagdje bila oduševljeno primljena.

DALMATINCI IZ BEOGRADA POZDRAVLJAJU ISTRANE

Oblasni odbor JNOF-a za Istru primio je slijedeće pismo:

Dalmatinci i Dalmatinke nastanjeni u Beogradu sa svog zbora održanog 11. decembra 1944. šalju tople pozdrave svojoj braći u Istri koja će biti oslobođena i ujedinjena u federativnoj demokratskoj Jugoslaviji, zajednici slobodnih i ravnopravnih naroda.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

NAMJESNICI SU PRIMILI PREDSTAVNICE AFŽ-a

Predstavnice AFŽ Istre, Rijeke i Hrvatskog primorja posjetile su namjesnike, te im prikazale patnje naroda tih krajeva i njegovu veliku ljubav prema narodnim borcima. Namjesnici su se duže vremena zadržali u razgovoru sa ženama, među kojima je bila jedna Talijanka.

GODIŠNJICA OSNIVANJA I. BRAGADE »VLADIMIRA GORTANA«

1. aprila navršila se godina dana od formiranja I. Istarske brigade »Vladimira Gortana«. Formirana je na vrhu Učke baš u vrijeme kad je nje-mačka propaganda trubila kako su potpuno uništeni svi partizani u Istri.

Uskoro zatim osjetio je okupator čvrstu pesnicu istarskih boraca. 11. i 14. juna brigada likvidira neprijateljske garnizone u Pićnu, Gračišću, Sv. Nedelji i Sumberu. Tom prilikom dokazala je da je sposobna da izvrši i teže vojničke zadatke, a Istra je osjetila da je dobila svoju »forcu«.

U oktobru 15. dnevni pohod po Slovenskom primorju proslavio je ime I brigade. Pivka, Brkini, Podnanos, Postojna, Vipava bili su svjedoci njenih pobjeda, borbenosti i visokog morala njenih boraca. Cijelu ovu zimu brani brigada srpska sela Gorskog kotara od ustaških koljača iz Ogulina. Zato i uživa ljubav i ugled svih Gorana.

Pred godinu dana nikla je brigada »Vladimira Gortana« iz želje Istrana da se bore za svoju slobodu. Danas pored nje bore se još dvije brigade, sačinjavajući tako 43. istarsku diviziju.

Istrani se neće na tome zaustaviti, oni znadu da je oružje u ruci naj-bolje jamstvo za očuvanje teško stečenih prava. Zato oni danas mobiliziraju nove snage u Titovu armiju, u borbu za slobodu i bolju budućnost.

OMLADINA JUGOSLAVIJE PROSLAVILA JE SVOJ TJEDAN

U okviru proslave međunarodnog omladinskog tjedna od 21. do 27. III u svim mjestima oslobođene domovine održani su zborovi. Na zboru u Beogradu prisustvovalo je preko 10.000 omladinaca.

Omladina Kragujevca u Srbiji posadila je u tom tjednu 10.000 sadnica i sakupila razne darove za borce na fronti.

Omladina Banije nasjekla je 2.650 m³ gorivog drva, dok je omladina Kor-duna formirala 3 radne brigade, koje su za dva dana popravile 8 km razrušene željezničke pruge.

ODLIKOVANI I PROIZVEDENI BORCI I RUKOVODIOCI 43. DIVIZIJE

Naredbom Štaba 43. divizije XI Korpusa IV Jugoslavenske armije od 10. III 1945. u vezi sa naređenjem Vrhovnog štaba NOV i POJ, a odlukom AVNOJ-a, odlikovano je oredenom za hrabrost 67, a medaljom za hrabrost 64 borca i rukovodioca naše Divizije.

Naredbom Štaba 43. divizije XI Korpusa IV Jugoslavenske armije od 18. III mineri I brigade postavili su minu na cesti Ogulin — Generalski proizvedeno je u čin podoficira 230 boraca, a unapređeno 78 podoficira.

Svim odlikovanim, proizvedenim i unapređenim Istrani upućuju naj-srdačnije čestitke.

AKCIJE NAŠE DIVIZIJE

13. III I bataljon II brigade napao je na Kapeli 40 legionara. Nakon kraće borbe ubijeno je 10, a zarobljeno 2 neprijateljska vojnika. Zaplijenje-ne su 2 puške.

14. III isti bataljon ubio je na Kapeli 4, a ranio 5 neprijateljskih vojnika.

15. III izviđači I odreda napali su na cesti Crikvenica — Kraljevica 2 motocikla. Ubijen je 1 oficir i 2 podoficira, dok je 1 njemački podoficir zarobljen. Zaplijenjen je 1 šarac, 1 šmajser, 1 puška i 2 pištolja.

18. III mineri I brigade postavili su minu na cesti Ogulin — Generalski stol. Naišao je kamion sa neprijateljskim vojnicima i odletio u zrak. Ubijeno je 10, a ranjeno 8 neprijateljskih vojnika.

GORANKE DARUJU NASE BORCE

Žene kotara Vrbovsko izradile su lik maršala Tita, a žene Srpskih Moravica umetnule su ga u zastavu koju su poklonile I brigadi »Vladimira Goršana«.

Žene Bosiljeva poklonile su povodom 8. marta oporavilištu 43. divizije 423 jaja, 49 kg brašna, 6 kg bijelog brašna, 3 kg oraha, 1 kg masla, 5 i po litara vina, 8 litara mlijeka i 7 ručnika.

ELEKTRIFIKACIJA SLOVENSКИH MJESTA

Tehnički odjel ONOO-a za Gorski kotar proveo je zadnjih dana elektrifikaciju slovenskih sela Vas i Fara. Za sada je rasvjetljeno 50 kuća, a ostale će uskoro dobiti rasvjetu.

Ovime je na djelu još jednom dokazano bratstvo i uska suradnja hrvatskog i slovenskog naroda kao i to da nikakve granice ne mogu odijeliti dva bratska naroda.

LJUBAV TALIJANSKOG ANTIFAŠISTE ZA HRVATSKU ISTRU

Drug Franko živio je u Puli. Stupio je u redove Narodno-oslobodilačke vojske da se, kao i svi poštteni talijanski antifašisti Istre, zajedno sa Hrvatima bori protiv fašističkih bandita. Bio je duže vremena bolničar na Komandi mjesta Marčane. Izliječio je mnoge drugove i pomogao mnogim ljudima. Nikad nije dolazio u sela a da narodu nije govorio o čistoći i zdravlju.

Jednog su dana fašistički banditi uspjeli uhvatiti druga Franka. Razumio ih je kad su govorili da će ga streljati, ali on se nije pokolebao, već je povikao »Živjela hrvatska Istra! — Živio drug TITO!« Pucali su u njega i ostavili ga uvjereni da je mrtav. Bio je u lokvi krvi, ali drug Franko nije bio mrtav. Naši su ga drugovi prenesli na sigurno mjesto gdje se sada liječi da bi čim prije nastavio sa svojim neumornim radom.

Talijanski su antifašisti čvrsto odlučili da će se zajedno sa Hrvatima i ostalim narodima Jugoslavije boriti za bolju budućnost Hrvata i Talijana Istre.

LIKVIDIRAN JE USTAŠKI IZROD DR. MILOHNIĆ

Ime zloglasnog ustaškog bandita dra Milohnića dobro je poznato narodu otoka Krka. Već u samom početku masovnog pristupanja Krčana u redove NOP-a isticao se šireći ustašku propagandu. I kada su ustaško švapske horde prodrle na Krk, da pljačkaju narod i hapse suradnike NOP-a dr Milohnić bio im je u tome desna ruka. Ali pravedno oko naroda budno

je pratilo izdajnički rad i svaki korak ovog zločinca. Nikakve žice ni stalne pratnje neprijatelja nisu mogle spriječiti narodne borce da ga pronađu i privedu zasluženoj kazni. Vojnici Narodne obrane na Krku nenadano su upali ovih dana u kuću dra Milohnića, i kada je vidio da je opkoljen narodnim borcima pokušao se spasiti bjegstvom. Premda se je u neposrednoj blizini nalazila banda, rafal iz šmajsera našeg borca bio mu je jedini odgovor, a pasjom krvi poprskana lješina ustaškog izroda stropoštala se na pod, dok su se narodni osvetnici zadovoljno i mirno udaljili.

KROZ ISTRU

NAŠ SVIJESNI LABIN

Na pokušaj Petra II Karađorđevića da razbije jedinstvo naših naroda i ugrozi tekovine NOP-a, Labinjani su odlučno dogovorili. Stalno kretanje neprijatelja onemogućilo je da se održe masovni protestni mitinzi i zborovi. Ali narod Labina našao je drugi način da ispolji svoju veliku odanost NOB-i i novoj Jugoslaviji. Pod parolom »ne ćemo kralja, hoćemo Tita« Labin je izvršio svoj blebiscit: 8.080 potpisa sakupljenih po općinama i uvezanih u lijepu knjigu, ukrašenu slikama pod naslovom »Kotar Labin drugu Titu i AVNOJ-u«, poslao je svoje pozdrave izražavajući svoju volju da Istra živi u sretnoj novoj federativnoj Jugoslaviji pod vodstvom maršala Tita.

NAROD POZDRAVLJA SVOJU DIVIZIJU

Seljaci iz nekih sela kotara Prodol šalju pozdrave borcima i rukovodiocima slavne 43. divizije. Zaklinjemo se da ćemo dati sve od sebe za isranu svoje vojske i da ćemo svojim radom u pozadini pomagati NOO-ima na svakom koraku kako bismo čim prije uništili švapske bandite i njihove pomagače.

PLJAČKAŠI DOLAZE PRED SUD

Dne 22. III došli su u selo N. kotar Motovun švapski pljačkaši. U istom selu nalazili naši drugovi koji su onemogućili ovim banditima da se vrate sa opljačkanom robom. Švabe su na preslušanju priznali da su i po drugim selima pljačkali, ispričavajući se pri tom da ih je glad na to prisiljavao.

LIJEPI PRIMJERI NARODNIH SVEĆENIKA

Svećenik iz sela Filipini pristupio je omladini dok je ona održavala svoj astanak, interesirajući se o radu i zadacima, spreman da i sam pomogne. Na koncu pozvao je omladinu da uredi i okiti grobove, pa će on održati misu palim borcima za slobodu.

Svećenik iz Raklja upućuje žene kako je grijeh prema narodu da su njihovi muževi otišli raditi za okupatora u Pulu i neka se vrate, pa da idu putem kojim su otišli svi pošteni sinovi Istre.

LABINSKA OMLADINA

Za Uskrsne blagdane duga kolona krških labinskih omladinki donesla je darove drugovima borcima 43. divizije i drugovima iz našeg Propodjela koji ulažu velike napore da naša Istra i pod najtežim okolnostima ne bi ostala bez istinske narodne štampe.

Među ostalim stvarima one su donesle 25 kg duhana, 55 kg šećera, 20 litara ulja, 35 kg špeka, 57 kg riže i 160 pari čarapa.

KAZNA STIŽE IZDAJICE

Švapski su banditi u općini Šošić pokušali stvoriti špijunsku mrežu. Na tom su im radu vjerno služile i pomagale Šošić Ana, Čekić Milka i Šošić Ana, koje su bile u stanju da za par judinih lira naprave najveći zločin. Kao što neće ni jedan zločinac, tako nisu mogle ni ove izdajice naroda izbjeći pravednoj narodnoj kazni. Naš ih je narodni sud za njihov rad kaznio i to kaznom smrti.

NAŠI PIONIRI

Očelićio se narod, očeličili su se i naši pioniri. Oni su već navikli na kretanje bande, oni prkose svim nedjelima okupatora. U selu Šegotići pred pola sata upali su banditi, opljačkali ga i otišli. Srećemo djecu koja gone ovce na pašu i pitamo ih gdje su Nijemci.

»Možda u Berlinu, a sutra ih neće biti ni tamo«, odgovaraju nam veselo. Kad im velimo da smo čuli da su pred pola sata bili u selu, naši se pioniri smiju i vele nal: »E, ma to je pasalo!«

PIONIRI PIŠU

Mi pioniri općine Divšići kotara Prodol sakupili smo za našu dragu 43. diviziju olovke, papira i šoldi i obećujemo da ćemo i dalje pomagati naše drage borce.

Šaljemo mnogo pozdrava našem Titu.

ZA »GLAS ISTRE«

Uredništvo našeg lista primilo je za fond »Glasa Istre« do 14. aprila o. g. slijedeće iznose:

Mjesni NOO Pula	Lira 10 000
Obl. Odbor AFŽ	„ 2.000
O. K. K. P. H. Poreč	„ 2.800
O. O. JNOF, Pula	„ 881
Andrea Casassa	„ 300
U K U P N O	Lira 15.981

VELIKE POBJEDE JUGOSLAVENSKE ARMIJE

Od kad je naša vojska prerasla u Jugoslavensku armiju, njezine su se pojedine jedinice popunile i povećale. Danas naša armija ima moderno naoružane jedinice i podijeljena je u 4 armije. Naša IV armija u posljednjih 15 dana nalazi se na čitavom svom frontu u ofenzivi. U njezinom sastavu nalazi se naša 43. istarska divizija, zatim XIII primorsko-goranska ud. divizija i 35. ud. divizija, koje zajedno sačinjavaju XI Korpus. U IV armiju ulaze još VIII dalmatinski ud. korpus i VII slovenski korpus.

Ofenziva IV armije jedna je od najkrupnijih vojnih operacija naše vojske. Poslije oslobođenja Gračaca, gdje su XIII i 35. divizija prozване udarnima, dolazi oslobođenje čitave Like. Palo je najjače ustaško uporište u Lici — Gospić, gdje je neprijatelj ostavio 1700 mrtvih, a 650 neprijateljskih vojnika je zarobljeno. Odmah zatim očistila je naša vojska Otočac, Brinje, Jablanac i mnoga mjesta. Dalmatinske divizije oslobodile su u Hrv. primorju Karlobag i Senj u kojem je poginulo oko 3000 neprijateljskih vojnika i sada se nalaze pred Novim Vinodolskim. U isto vrijeme oslobođen je Ogulin. U ovim borbama zaplijenjena je ogromna količina topova, kamiona i ostalog ratnog materijala. Naše trupe u Bosni vode uspješne ofenzivne operacije. U velikoj bici za glavni grad federalne Bosne i Hercegovine Sarajevo naše trupe pobile su: 5700, a zarobile 6000 njemačkih i ustaških vojnika i oficira. Zaplijenjena je ogromna količina ratnog materijala, među ostalim 7 lokomotiva i 340 topova. Poslije oslobođenja Sarajeva ofenziva se nastavlja i oslobođena su mjesta Zenica, Visoko, Brčko i Kiseljak.

SAVEZNICI NA PUTU ZA BERLIN

Savezničke snage na zapadnoj fronti napreduju velikom brzinom i približavaju se Berlinu, od kojega su — nakon što su prešle rijeku Labu — udaljene još samo 90 kilometara. Na svom putu zauzele su velike njemačke gradove Minster, Bilefeld, Herford, Osnabrik, Hanover, Paderborn, Kasel, Getingen, Nordhauzen, Ajzenah, Erfurt, Jena, Švajnfurt, Gota, Vajmar, Koburg, Fulda, Virzburg i mnoge druge. Brze oklopne kolone ugrožavaju također već Lajpcig i Nirnberg i svakim danom smanjuje se razmak, koji ih dijeli od Crvene armije na istoku.

Istovremeno se završava i likvidacija opkoljenih njemačkih trupa u Rurskom području, dok se na sjevernom djelu fronte vodi bitka za velike luke Bremen i Hamburg. Broj zarobljenika od dana savezničkog iskrcavanja u Francuskoj popeo se je već na milijun i pol.

POLITIČKE VIJESTI

Sovjetski Savez otkazao je pakt o neutralnosti sa Japanom. Taj je pakt bio zaključen prije pet godina, a traje još godinu dana. Motivacija otkaza pakta neutralnosti sa Japanom je slijedeća: »Situacija od kada je zaključen pakt izmijenjena je. Njemačka je napala Sovjetski Savez, a Japan joj je u tomu pružao podršku. Pored toga Japan je u ratu sa Engleskom i Amerikom, saveznicima Rusije. Pod takvim okolnostima taj je pakt izgubio svaki značaj i održavanje takvog pakta postalo je nemoguće.

Japanska vlada podnijela je ostavku. Mandat za sastav nove vlade povjeren je admiralu Suzuki.

Potpisan je sporazum između jugoslavenske vlade i UNRRE, koja je na sebe preuzela odgovornost za snabdijevanje Jugoslavije. To će se snabdijevanje stalno povećavati, dok ne budu potpuno zadovoljene potrebe naroda. Prema potpisanom sporazumu UNRRA neće direktno dijeliti pomoć narodima Jugoslavije, već će to na sebe preuzeti NOO-i.

U Grčkoj je vlada Generala Plastirasa podnijela ostavku. To je posljedica političke krize koju su izazvali monarhisti, tvrdeći da Plastirus suviše naginje ljevičarima i da odlaže plebiscit, koji bi u sadašnjim okolnostima ispaо na štetu EAM-a. Namjesnik Damaskinos povjerio je mandat za sastav nove vlade admiralu Vulgarisu. — Međutim je nova vlada već u početku zapala u poteškoće, jer je 12 demokratskih predstavnika odbilo da uđu u nju, nazivajući je oružjem u ruci reakcije.

Predsjednik finske vlade Pasikivi podnio je ostavku svoga kabineta, da bi se u duhu rezultata provedenih izbora mogla obrazovati nova vlada. Novu vladu sastavit će ponovno g. Pasikivi.

Obrazovana je nova čehoslovačka vlada na osnovu razgovora g. Beneša u Moskvi. Bivši češki ambasador u Moskvi g. Firlinger je predsjednik nove vlade. Vlada ima pet potpredsjednika iz raznih stranaka. Od 25 portfelja u vladi je zastupano 7 komunista.

POSLEDNJA VIJEST

Maršal Tito objavio je posebni komunike u kojem je objavljeno da su trupe srijemskog fronta probile u 5-dnevnim bojevima neprijateljske linije i nakon napredovanja od 50 km oslobodile VUKOVAR, VALPOVO, ŽUPANJŪ, VINKOVCE I OSIJEK.

Dr Vinko Antić

P O G O V O R

U »Vjesniku Historijskog arhiva« u Rijeci, sv. VI—VII/1961—1962, preštampani su brojevi »Glasa Istre« od 1. do 15, koji su izišli od kolovoza 1943. do 4. lipnja 1944. U uvodu je navedeno kako i kada se pojavio »Glas Istre« i iznijeti su podaci o svima brojevima izišlim u toku rata, od 1. do 35 (1943—1945).

U VIII—IX svesku »Vjesnika Historijskog arhiva« 1964. godine preštampani su brojevi od 16. do 25. Broj 16. izišao je 14. VI 1944, a broj 25. 12. X 1944. U toku 1944. izišli su osim broja 16. još brojevi 17 (23. VI), 18 (7. VII), 19 (25. VII), 20 (10. VIII), 21 (20. VIII), 22—23 (8. IX), 24 (30. IX), 25 (12. X), 26 (3. XI), 27 (20. XI) i 28 (20. XII), dakle ukupno 13 brojeva, među kojima jedan dvobroj (22—23), posvećen godišnjici septembarskih događaja 1943. u Istri. Uzevši već preštampane brojeve u 1944. godini, od broja 4. do broja 15. zaključno, u toj godini izišlo je ukupno 25 brojeva, dok su 1943. štampana samo 3. Od početka 1945. do oslobođenja Istre krajem travnja izišli su brojevi 29 (14. I), 30 (23. I), 31 (9. II), 32 (22. II, pogrešno označen kao 31), 33 (1. III, pogrešno označen kao 32), 34 (24. III) i 35 (15. IV). Izlaženje »Glasa Istre« godine 1945. označeno je kao godište III, pa je broj 31. još numeriran kao broj 3, broj 32. kao broj 4, broj 33. kao broj 5, broj 34 kao broj 6 i broj 35. kao broj 7. U prva četiri mjeseca 1945. izišlo je ukupno 7 brojeva. Brojevi od 16. do zaključno 32 (pogrešno označen kao 31, inače broj 4. god. III) izrađeni su na šapirografu u partizanskoj tehnici, a posljednja tri broja godišta III, naime broj 5 (33), 6 (34) i 7 (35) tiskani su u štampariji »Primorskog vjesnika« na području Hrvatskog primorja.

U razdoblju od polovine 1944. do kraja travnja 1945, u kome je izišlo ukupno 20 brojeva »Glasa Istre«, u Istri dolazi do naglog uspona NOP-a, do osnutka II i III brigade te 43. istarske divizije, ali istodobno do privremenog povlačenja ove divizije, viših organa narodne vlasti i druzatelj pri povlačenju iz ostalih krajeva Jugoslavije bio zaposjeo cijelu štvno-političkih organizacija na područje Gorskog kotara, jer je nepri-Istru. Pri kraju toga razdoblja snage IV jugoslavenske armije uspijevaju, međutim, prognati neprijatelja i osloboditi cijelu Istru. U spomenutom razdoblju »Glas Istre« bio je glavno glasilo NOP-a u Istri.

U »Glasu Istre«, kao uostalom i u drugim partizanskim listovima, nije bio naznačen urednik lista. Ovi su listovi izlazili u posebnim prilikama oslobodilačke borbe protiv okupatora i bila je nužna najveća konspirativnost. Osim toga listovi su uređivani u najvećoj mjeri kolektivno u propodjelima ili agitpropima. Pokretač »Glasa Istre« bilo je Privremeno rukovodstvo KPH za Istru, a pripreme za izdavanje lista bile su povjerene prvoborcu Istre Anti Drndiću, koji je i nadalje radio u uredništvu, a u tom radu pomagali su mu i drugi politički radnici. Kasnije, 1944. godine, u uredništvu lista radio je Vladimir Švalba-Vid, koji je iz uredništva »Primorskog vjesnika« prešao na rad u Istru, u uredništvo »Glasa Istre«, gdje je ostao do svoje pogibije (14. VII 1944).

Suradnja u listu bila je većinom anonimna, naročito u početku izlaženja, pa priloge nisu potpisani, ili su navedeni samo inicijali imena i prezimena. Kasnije, usprkos teroru okupatora, važniji priloge su potpisivani punim imenom i prezimenom.

Prvi urednik »Glasa Istre«, Ante Drndić, bio je ujedno i najmarljiviji suradnik lista. Prvo se potpisivao sa šifrom St., tj. početnim slovima njegova konspirativnog imena *Stipe*, zatim sa inicijalima *A. D.* i konačno sa *A. Drndić* i *Ante Drndić*. Napisao je uvodnik 1. broja »Glasa Istre« pod naslovom »Izdajemo naš list«, ali je i kasnije objavio nekoliko uvodnika: *Upoznajmo i uništimo sve neprijatelje* (br. 10), *Nova i stara Jugoslavija* (br. 11), *Izgrađujemo novu Jugoslaviju* (br. 14) i političkih članaka uopće: *Kujmo borbena jedinstvo* (br. 4), *Tko je izdajica dr Maček* (br. 11), *Otvorena je Druga fronta* (br. 16), *I Talijani i Hrvati Istre nemilosrdno će obračunati sa svim izrodima* (br. 21), *Godina dana borbe i rada* (br. 22—23), *Budnost, ali ne šovinizam* (br. 24), *Izdaja Rapala ne može se ponoviti* (br. 25), *Više poleta, a manje birokratizma i »čuvanje glave«* (br. 27), *Fašističko smeće po našoj Istri* (br. 28) i *Omogućimo zavedenim Srbima prelaz u naše redove* (br. 28). U listu je objavio također nekoliko podlistaka: *Veli Jože i Istra* (br. 1), *Jedan susret u noći* (br. 2), *Barba Anzelmo i njegova zemlja* (br. 9), *Ulicama Rijeke* (br. 21). Od svih suradnika objavio je najviše pjesama, napisanih u toku borbe i inspiriranih borbom. Već u 1. broju izišla je pjesma »*Istarskim borcima*«, a zatim objavljuje još ove pjesme: *Črni-ma* (br. 1 i br. 11), *Gredu sokoli novi* (br. 2), *Mrtvemu dobremu drugu* (br. 3), *Jozi-Jakovu Šurarnu* (br. 18) i *Istri mojoj* (br. 22—23). Napisao je također dva nekrologa — Dragu Miliću — Milanu Jardasu (br. 13) i Vladimiru Švalbi-Vidu (br. 20). Pjesme su mu većinom u čakavštini.

Za »Glas Istre« je dosta pisao također Ljubo Drndić, a svoje priloge je objavio pod šifrom *Vl.*, inicijalima *V. D.* i *Lj. D.* ili konspirativnim imenom *Vladlen*. Od kraja 1944. potpisivao se punim imenom i prezimenom. Osim političkih članaka — *Mobilizacija naš glavni zadatak* (br. 8), *Sudbina Istre neće se odlučiti za zelenim stolom* (br. 22—23), *Branimo tekovine borbe* (br. 29), *Nova izdaja* (br. 29), *Lažnim prijateljima naroda* (br. 30), *U čemu leži snaga narodnooslobodilačkog*

pokreta (br. 5/33), *Formiran je Izvršni odbor Talijanske unije* (br. 6/34) — i nekoliko crtica. Objavio je također dvije pjesme, *Liparski otoci* (br. 2) i *Učko, planino moja* (br. 5/33) te nekrologe Niki Katunar (br. 28) i Joakimu Rakovcu (br. 3/31).

Suradnik »Glasa Istre« bio je također Joakim Rakovac, predsjednik Oblasnog NOO-a za Istru. Već u 2. broju početkom rujna 1943, dakle prije sloma fašističke Italije, objavljena su Rakovčeva sjećanja »Sada i 1921. lita«, a kao autor potpisan je »Partizan Jovo, seljak iz Poreštine«. U toku najžešće borbe naroda Istre sa Nijemcima i njegovim pomagačima Rakovac je u »Glasu Istre« objavio ove priloge *Kroz nepokolebivu Istru* (br. 14), *Stvaranje federalne Hrvatske u federativnoj Jugoslaviji* (br. 17), *U Istri su krađe gotovo potpuno nestale* (br. 18), *Sjećanja na lanjski 9. septembar* (br. 22—23), »*Nećete piti hrvatske krvi*« (br. 29). Poslije njegove pogibije (18. I 1945) izišao je i njegov napis *Prve veze — prvi utisci* (br. 5/33).

U broju 5. od 8. I 1944. javlja se u »Glasu Istre« Zvane Črnja s uvodnikom *Borbom pobjedi i slobodi*. Slijedeći broj (6) od 27. siječnja 1944. donosi također njegov uvodnik *Istra odgovara na teror Nijemaca pojačanom borbom*. Napisao je i dva priloga za rubriku *Gospodarstvo*, te dva podlistka u istarskom dijalektu: *Istra je imala feštu* (br. 10, 14. III 1944) i *Bepo Beloć je pošao* (br. 3/31, 19. II 1945). Ovaj drugi preštampan je iz »Hrvatskog lista«, koji je Črnja inače uređivao na području Pule, a objavljen je pod njegovim pseudonimom Osip Suri. Ostale priloge objavio je pod imenom i prezimenom ili sa početnim slovom imena i punim prezimenom ili samo sa *Zvane*.

Suradnik lista bio je isto tako Dušan Diminić. On je u Istri vršio razne dužnosti u toku borbe za oslobođenje, od člana Operativnog štaba za Istru do tajnika JNOF-a. Počeo je surađivati u broju 10. od 14. III 1944. s političkim člancima. To su: *Čuvajmo i podižimo ugled narodnooslobodilačkih odbora. Seoski skupovi* (br. 17), *Zadaci Jedinствене fronte* (br. 29), *Na izdajničkom putu* (br. 3/31) i *Demokracija i saboteri NOB* (br. 4/32).

Uređujući list kratko vrijeme prije pogibije, Vladimir Švalba-Vid je također i njegov suradnik. Objavio je tri politička članka: *Međusobna pomoć — moćno oružje u oslobodilačkoj borbi* (br. 14), *Riječani odbacuju lažne zaštitnike* (br. 15) i *Učvršćujemo JNOF* (br. 18), zatim jedan podlistak — *Žetva na Čepiću* (br. 18) — i nekrolog Aldu Negri (br. 18). Švalbina supruga Danjuša, koja je zajedno sa svojim mužem i sa dva sina bila u partizanima, objavila je u »Glasu Istre« kratak oproštaj sa poginulim drugom (br. 20), prigodan napis *Živio I. kongres žena Hrvatske* (br. 25) i politički članak *U sramnoj službi okupatora* (br. 25).

Od suradnica lista već je spomenuta Danjuša Švalba. Međutim prva se u listu javlja Zora Matijević, čiji je izvještaj *Žene su proslavile svoj dan* izišao u broju 10. (14. III 1944) sa inicijalom M., s kojom je potpisala i nekrolog *U spomen drugarici Nedi* (Knifić, br. 14), dok je svoj zapis o vješanju (*Slovenačka majka*, br. 11) i pjesmu *Ženi*

obješenoj u *Trstu*, br. 13) objavila s punim imenom i prezimenom. Osim nje surađivala je u listu također Dina Zlatić, djelujući u Istri u organizaciji AFŽ i kao politički radnik uopće. Objavila je ove priloge: *Neprijatelj nastoji osujetiti sudjelovanje žena u oslobodilačkoj borbi* (br. 16), *Istranke se ne daju pokolebati* (br. 3/31), *Kako da rade naši aktivisti Fronte* (br. 7/35). S jednim prilogom ili pismom javile su se u »Glasu Istre« i druge Istranke.

Raznovrsna je suradnja u ovom listu Zdenka Štambuka, pjesnika. Došavši iz internacije poslije kapitulacije Italije i učestvujući u borbi za oslobođenje Istre, Štambuk štampa u listu uvodnik *Ludačkom teroru suprotstavimo našu snažnu organizaciju* (br. 13, 13. V 1944) i objavljuje opširan izvještaj o radu I kongresa kulturnih radnika Hrvatske, koji je održan 25, 26. i 27. lipnja 1944. (br. 19), kome je prisustvovao i pozdravio ga u ime kulturnih radnika Istre, posjetivši tom prilikom u Topuskom Vladimira Nazora, što se vidi iz Štambukove bilješke u listu. Još je objavio vrlo aktuelan podlistak *Akcija* (br. 27) i dvije pjesme, prvu *Starom Vidu* (br. 20), povodom pogibije Vladimira Švalbe, i drugu *Tren sumnje*, pjesmu o sebi dok je bio ranjen (br. 6/34).

Osim ovih glavnih suradnika »Glasa Istre« u njemu su se javili i mnogi drugi borci s jednim ili sa dva priloga. To su: Ivan Basanić, Branko Buneta (Slava profesoru Švalbi, br. 20), Ante Cerovac (s dva priloga u br. 2) Berto Črnja (Jedinstvena fronta i omladina, br. 4/32), Tone Dobrila (Rad kazališnih družina u Istri, br. 27), Edo Drndić (dva priloga u rubrici »Gospodarstvo«, br. 16. i 17. i članak »Početak narodne borbe u Istri«, br. 22—23), Makso Glažar (Uoči oslobođenja, br. 7/35), Miro Gradišnik (o zdravstvu, br. 22—23), Marijo Grbac, Teodor Hreljanović, Božo Kalčić, Niko Katunar (Pred I kongresom USAOH-a, br. 25), Silvo Milenić-Lovro (O radničkim sindikatima, br. 3/31), Vladimir Nazor (Vladimir Nazor Istri, br. 19), B. Papić, Berto Plovanić (Važnost kurira u narodnooslobodilačkoj borbi, br. 6/34), Zofka Radošević, Čiro Raner (o zdravstvu, br. 22—23), Moni Segala (Aldo Rismondo, br. 25), Slavko Sinčić, Joža Skočilić (Istra ima diviziju, br. 22—23), Vitoimir Širola-Pajo (Pred godinu dana, br. 22—23), Vilim Štefan (9. septembra — dan slave! br. 21, Sjajne borbe I brigade, br. 26, Kod Druge brigade, br. 29), Savo Vukelić (I istarska brigada izbacila je iz borbe 120 Nijemaca u jednoj akciji, br. 13). Neki drugi suradnici potpisani su samo imenom ili šifrom: Zorin, Drug Led, Emilio, Joško, Jovan, N., Slavica iz Brguca, Miho, T. A. Milan, Sonja R., Luka D., D. S., An., Arsen, Andre L., Ing. agr. P.

»Glas Istre« kao historijski dokumenat o obnovi hrvatske štampe u Istri i o razvoju štampe NOP-a u teškim uvjetima borbe protiv fašizma sačuvan je u dosta pojedinačnih primjeraka, ali u malo kompleta. Prvi brojevi su vrlo rijetki. Komplet lista čuva se u Institutu za historiju radničkog pokreta u Zagrebu, ali u broju 9. od 2. III 1944. nedostaje strana 7. sa karikaturom kralja Petra II, Draže Mihailovića,

Emanuela I i Badoglia. U Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu sačuvan je 21 broj (5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22—23, 24, 25 i 26). U pojedinim muzejima narodne revolucije nema kompletnog lista nego se čuvaju pojedini brojevi: u Muzeju narodne revolucije u Zagrebu samo 8 brojeva (25, 27, 28, 31, 32, 33, 34, 35), u Muzeju narodne revolucije u Puli 18 brojeva (3, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 21, 22—23, 24, 25, 29, 30, 32), u Muzeju narodne revolucije u Rijeci 27 brojeva (1, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22—23, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 34 i 35), dok se u Naučnoj biblioteci u Rijeci čuva također nekoliko brojeva.

